

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLUSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA

I

Hans H. Ørberg

LINGVA LATINA

PER SE ILLUSTRATA

Pars I

FAMILIA ROMANA

EXERCITIA LATINA I

Hans Ørberg

Focus Publishing
R. Pullins Co.
Newburyport, MA

LINGVA LATINA PER SE ILLUSTRATA

Pars I:

- Familia Romana (978-1-58510-201-3); hard cover (978-1-58510-238-5)
- Latine Disco: Student's Manual (978-1-58510-050-7)
- Grammatica Latina (978-1-58510-223-5)
- Exercitia Latina I (978-1-58510-212-9)
- Latin-English Vocabulary (978-1-58510-049-1)
- Lingva Latina: Familia Romana CD-ROM for PC (87-90696-08-5)
- Exercitia Latina I CD-ROM for PC (978-87-90696-10-8)

Pars II:

- Roma Aeterna (978-1-58510-233-4); hardcover (978-1-58510-314-0)
- Exercitia Latina II (978-1-58510-067-5)
- Indices (87-997016-9-3)
- Instructions for Part II (978-1-58510-055-2)
- Latin-English Vocabulary (978-1-58510-052-1)
- Lingva Latina: Roma Aeterna CD-ROM For PC (87-90696-09-3)
- Exercitia Latina II CD-ROM for PC (978-87-90696-12-2)

Ancillaries:

- CD-ROM for Mac, contains Familia Romana, Roma Aeterna, Exercitia Latina I & II (978-87-90696-13-9)
- Caesaris: Commentarii De Bello Gallico (87-90696-06-9)
- Colloquia Personarum (978-1-58510-156-6)
- Menaechmi ex Plauti Comoedia (1-58510-051-X)
- P. Vergilii Maronis: Aeneis, Libros I et IV (978-87-90696-17-7)
- Petronius: Cena Trimalchionis (87-90696-04-2)
- Plautus: Amphitryo (87-997016-7-7)
- Sallustius & Cicero: Catilina (87-90696-11-5)
- Sermones Romani (97-90696-07-7)

For College Students:

- Lingva Latina: A College Companion (978-1-58510-191-7)

For further information on the complete series and new titles, visit www.pullins.com.

Copyright © 2005 Hans Ørberg

ISBN 10: 1-58510-212-1

ISBN 13: 978-1-58510-212-9

Distributed by Focus Publishing / R Pullins Company, PO Box 369, Newburyport, MA 01950 (www.pullins.com) with permission of Domus Latina. All rights reserved. No part of this publication may be produced, stored in a retrieval system, produced on stage or otherwise performed, transmitted by any means, electronic, mechanical, by photocopying, recording, or by any other media or means without prior written permission of the publisher.

10 9 8 7 6 5

0709BB

INDEX LECTIONVM

Cap. I

Lēctiō I: ex. 1-3	1
Lēctiō II: ex. 4-7	1
Lēctiō III: ex. 8-10	2
Lēctiō grammatica: ex. 11	3

Cap. II

Lēctiō I: ex. 1-4	4
Lēctiō II: ex. 5-9	4
Lēctiō III: ex. 10-11	6
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	6

Cap. III

Lēctiō I: ex. 1-2	7
Lēctiō II: ex. 3-5	7
Lēctiō III: ex. 6-9	8
Lēctiō grammatica: ex. 10	9

Cap. IV

Lēctiō I: ex. 1-4	10
Lēctiō II: ex. 5-9	11
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	12

Cap. V

Lēctiō I: ex. 1-5	13
Lēctiō II: ex. 6-8	14
Lēctiō grammatica: ex. 9-11	15

Cap. VI

Lēctiō I: ex. 1-5	16
Lēctiō II: ex. 6-11	18
Lēctiō grammatica: ex. 12	19

Cap. VII

Lēctiō I: ex. 1-3	19
Lēctiō II: ex. 4-6	20
Lēctiō III: ex. 7-10	21
Lēctiō grammatica: ex. 11	22

Cap. VIII

Lēctiō I: ex. 1-4	22
Lēctiō II: ex. 5-7	23
Lēctiō III: ex. 8-11	24
Lēctiō grammatica: ex. 12-15	25

Cap. IX

Lēctiō I: ex. 1-5	27
Lēctiō II: ex. 6-8	28
Lēctiō grammatica: ex. 9-11	29

Cap. X

Lēctiō I: ex. 1-3	30
Lēctiō II: ex. 4-7	31
Lēctiō III: ex. 8-10	32
Lēctiō grammatica: ex. 11	33

Cap. XI

Lēctiō I: ex. 1-4	34
Lēctiō II: ex. 5-7	35
Lēctiō III: ex. 8-11	36
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	37

Cap. XII

Lēctiō I: ex. 1-4	38
Lēctiō II: ex. 5-12	39
Lēctiō III: ex. 13-16	41
Lēctiō grammatica: ex. 17-20	43

Cap. XIII

Lēctiō I: ex. 1-4	44
Lēctiō II: ex. 5-8	46
Lēctiō III: ex. 9-11	47
Lēctiō grammatica: ex. 12	48

Cap. XIV

Lēctiō I: ex. 1-3	48
Lēctiō II: ex. 4-6	49
Lēctiō III: ex. 7-10	50
Lēctiō grammatica: ex. 11	52

Cap. XV

Lēctiō I: ex. 1-3	52
Lēctiō II: ex. 4-6	53
Lēctiō III: ex. 7-9	54
Lēctiō grammatica: ex. 10	55

Cap. XVI

Lēctiō I: ex. 1-3	56
Lēctiō II: ex. 4-7	57
Lēctiō III: ex. 8-11	58
Lēctiō grammatica: ex. 12	59

Cap. XVII

Lēctiō I: ex. 1-3	59
Lēctiō II: ex. 4-7	60
Lēctiō III: ex. 8-11	62
Lēctiō grammatica: ex. 12	63

Cap. XVIII			
Lēctiō I: ex. 1-5	64	Lēctiō I: ex. 1-3	100
Lēctiō II: ex. 6-11	65	Lēctiō II: ex. 4-6	101
Lēctiō III: ex. 12-14	67	Lēctiō III: ex. 7-10	102
Lēctiō grammatica: ex. 15-16	68	Lēctiō grammatica: ex. 11-12	103
Cap. XIX		Cap. XXVIII	
Lēctiō I: ex. 1-4	68	Lēctiō I: ex. 1-3	104
Lēctiō II: ex. 5-7	69	Lēctiō II: ex. 4-6	106
Lēctiō III: ex. 8-11	70	Lēctiō III: ex. 7-10	107
Lēctiō grammatica: ex. 12	72	Lēctiō grammatica: ex. 11-12	108
Cap. XX		Cap. XXIX	
Lēctiō I: ex. 1-4	73	Lēctiō I: ex. 1-3	109
Lēctiō II: ex. 5-7	74	Lēctiō II: ex. 4-6	110
Lēctiō III: ex. 8-10	75	Lēctiō III: ex. 7-10	111
Lēctiō grammatica: ex. 11	76	Lēctiō grammatica: ex. 11	113
Cap. XXI		Cap. XXX	
Lēctiō I: ex. 1-4	76	Lēctiō I: ex. 1-3	113
Lēctiō II: ex. 5-8	78	Lēctiō II: ex. 4-7	114
Lēctiō III: ex. 9-12	79	Lēctiō III: ex. 8-11	115
Lēctiō grammatica: ex. 13-14	81	Lēctiō grammatica: ex. 12-13	116
Cap. XXII		Cap. XXXI	
Lēctiō I: ex. 1-4	82	Lēctiō I: ex. 1-3	117
Lēctiō II: ex. 5-7	83	Lēctiō II: ex. 4-6	118
Lēctiō grammatica: ex. 8-10	84	Lēctiō III: ex. 7-10	119
Cap. XXIII		Lēctiō grammatica: ex. 11-12	120
Lēctiō I: ex. 1-3	85	Cap. XXXII	
Lēctiō II: ex. 4-6	86	Lēctiō I: ex. 1-2	121
Lēctiō III: ex. 7-11	87	Lēctiō II: ex. 3-6	121
Lēctiō grammatica: ex. 12-13	88	Lēctiō III: ex. 7-11	123
Cap. XXIV		Lēctiō grammatica: ex. 12-13	124
Lēctiō I: ex. 1-4	89	Cap. XXXIII	
Lēctiō II: ex. 5-8	90	Lēctiō I: ex. 1-3	125
Lēctiō grammatica: ex. 9-10	92	Lēctiō II: ex. 4-6	126
Cap. XXV		Lēctiō III: ex. 7-11	127
Lēctiō I: ex. 1-2	93	Lēctiō grammatica: ex. 12-14	129
Lēctiō II: ex. 3-5	93	Cap. XXXIV	
Lēctiō III: ex. 6-9	94	Lēctiō I: ex. 1-3	130
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	95	Lēctiō II: ex. 4-6	131
Cap. XXVI		Lēctiō III: ex. 7-9	132
Lēctiō I: ex. 1-3	96	Lēctiō grammatica: ex. 10-11	133
Lēctiō II: ex. 4-6	97	Cap. XXXV	
Lēctiō III: ex. 7-9	98	Lēctiō I: ex. 1	134
Lēctiō grammatica: ex. 10-11	99	Lēctiō II: ex. 2	134
		Lēctiō grammatica: ex. 3	135

In omni disciplina informis est artis praecipuum
sine summa assiduitate exercitationis

(Rhetorica ad Herennium III.40)

NOTAE

abl.	ablātīvus
acc.	accūsātīvus
āct.	āctīvum
adi.	adiectīvum
adv.	adverbium
cēt.	cēterī -ae -a
comp.	comparātīvus
coni.	coniūctīvus
dat.	datīvus
dēcl.	dēclinātiō
dēp.	dēponens
ex.	exercitium
f., fēm.	fēmīnīnum
fut.	futūrum
gen.	genetīvus
imp.	imperātīvus
imperf.	imperfectum
ind.	indicātīvus
inf.	īnfinītīvus
m., masc.	masculīnum
n., neutr.	neutrum
nōm.	nōminātīvus
p.	pāgina
part.	participium
pass.	passīvum
perf.	perfectum
pers.	persōna
plūr., pl.	plūrālis
plūsquamperf.	plūsquamperfectum
pos.	positīvus
praes.	praesēns
sing., sg.	singulāris
sup.	superlātīvus
voc.	vocātīvus
[1, 2, 3, 4]	coniugātiō I, II, III, IV
1, 2, 3	persōna I, II, III
-	thema praesentis
~	thema perfectī
≈	thema supīnī
	finis thematis
/	sīve
<	factum ex

EXERCITIA LATINA

CAPITVLVM PRIMVM

*Lēctiō prīma (versūs 1–21)***Exercitium 1**

1. Italia in Eurōpā _____ .
2. Gallia in Eurōpā _____ .
3. Italia et Gallia in Eurōpā _____ .
4. Arabia in Eurōpā nōn _____ .
5. Arabia in Asiā _____ .
6. Syria quoque in Asiā _____ .
7. Syria et Arabia in Asiā _____ .
8. Hispānia in Asiā nōn _____ .
9. Hispānia et Gallia et Italia in Eurōpā _____ .

Exercitium 2

1. Italia _____ Eurōpā est; Graecia _____ in Eurōpā est.
2. Italia _____ Graecia in Eurōpā sunt.
3. Est _____ Arabia in Eurōpā? Arabia in Eurōpā _____ est.
4. _____ est Arabia? In Asiā est Arabia.
5. Arabia nōn est in Eurōpā, _____ in Asiā.
6. Germānia _____ in Asiā, _____ in Eurōpā est.
7. Rhēnus est in Germāniā. Rhēnus _____ est.

Exercitium 3

1. Ubi est Rōma? ...
2. Ubi est Italia? ...
3. Estne Graecia in Eurōpā? ...
4. Ubi est Aegyptus? ...
5. Estne Hispānia in Eurōpā? ...
6. Estne Syria in Eurōpā? ...
7. Ubi est Syria? ...
8. Estne Gallia in Asiā? ...
9. Ubi est Gallia? ...
10. Estne Germānia in Eurōpā? ...

*Lēctiō secunda (versūs 22–61)***Exercitium 4**

1. Corsica īnsul _____ est. Corsica et Sardinia īnsul _____ sunt.
2. Rhēnus fluvī _____ est. Rhēnus et Dānuvius fluvī _____ sunt.
3. Brundisium oppid _____ est. Brundisium et Tūsculum oppid _____ sunt.
4. Sicilia īnsula magn _____ est.
5. Nīlus est fluvius magn _____ .
6. Brundisium oppidum magn _____ est.
7. Tūsculum nōn oppid _____ magn _____ , sed oppid _____ parv _____ est.
8. Melita nōn est īnsul _____ magn _____ , sed īnsul _____ parv _____ .
9. Tiberis nōn fluvī _____ magn _____ , sed fluvī _____ parv _____ est.
10. Rhēnus et Nīlus fluvī magn _____ sunt
11. Sicilia et Sardinia īnsulae magn _____ sunt.
12. Brundisium et Sparta oppida magn _____ sunt.

Cap. I*Lēctiō I*

est
sunt

et
fluvius
in
-ne
nōn
quoque
sed
ubi
ubi? in ...
nōn est

Lēctiō II

-us -i
-a -ae
-um -a
fluvius fluvī
magnus magnī
īnsula īnsulae
magna magnae
oppidum oppida
magnum magna

fluvius est
fluvii sunt
insula est
insulae sunt
oppidum est
oppida sunt

Graecus
imperium
multi
num
pauci
prōvincia
quid
Rōmānus

est-ne...? est
 nōn est
num... est? nōn est

Lēctiō III

duo
Latīnus
littera
mille
numerus
primus
secundus
sex
syllaba
tertius
trēs
ūnus
vocābulum

Exercitium 5

1. Sicilia insula est. Sicilia et Sardinia _____ sunt.
2. Rhēnus fluvius est. Rhēnus et Dānuvius _____ .
3. Tūsculum oppidum est. Tūsculum et Brundisium _____ .
4. Corsica et Sardinia insulae sunt. Sicilia quoque _____ est.
5. Nilus et Tiberis fluvii sunt. Dānuvius quoque _____ .
6. Sparta et Delphī oppida sunt. Brundisium quoque _____ .

Exercitium 6

1. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum _____ est.
2. Sparta est oppidum _____ .
3. _____ Nilus oppidum est? Nilus nōn est oppidum.
4. _____ est Nilus? Nilus fluvius est.
5. In Arabiā nōn multi, sed _____ fluvii sunt.
6. Quid est Gallia? Gallia est _____ Rōmāna.
7. In imperiō Rōmānō nōn paucae, sed _____ prōvinciae sunt.
8. Magnum est _____ Rōmānum.

Exercitium 7

1. Estne Aegyptus in Āfricā? ...
2. Estne Hispānia in Āfricā? ...
3. Ubi est Hispānia? ...
4. Num Arabia in Eurōpā est? ...
5. Ubi est Arabia? ...
6. Ubi est Sparta? ...
7. Num Sparta insula est? ...
8. Quid est Sparta? ...
9. Num Euboea oppidum est? ...
10. Quid est Euboea? ...
11. Quid est Tūsculum? ...
12. Num Tūsculum oppidum Graecum est? ...
13. Num Nilus fluvius parvus est? ...
14. Estne Crēta insula Graeca? ...
15. Suntne Rhodus et Naxus insulae Graecae? ...
16. Suntne multae insulae in Graeciā? ...
17. Suntne multi fluvii in Arabiā? ...
18. Quid est Tiberis? ...

Lēctiō tertia (versūs 62–83)

Exercitium 8

1. III _____ Rōmānus est. I et II _____ sunt.
2. Nōn _____ Latīnum est. Nōn et sed _____ sunt.
3. Γ _____ Graeca est. Γ et Δ _____ sunt.
4. A et B litterae _____ sunt. C quoque _____ est.
5. In et num _____ Latīna sunt. Et quoque _____ est.
6. _____ [I] et _____ [II] numerī sunt. _____ [III] quoque _____ est.
7. In vocābulō Latīna sunt _____ [VI] litterae et _____ [III] _____ :
syllaba _____ La-, _____ -tī-, _____ -na.
8. In capitulō primō sunt _____ [M] vocābula.

Exercitium 9

1. Quid est B? ...
2. Quid est II? ...
3. Quid est *fluuius*? ...
4. Num c littera Graeca est? ...
5. Num *fluuius* vocābulum Graecum est? ...
6. Estne D littera Latīna? ...
7. Quid est Δ? ...
8. Suntne A et B litterae Latīnae? ...
9. Num Γ et Δ litterae Latīnae sunt? ...
10. Num c littera prīma est? ...
11. Num A littera secunda est? ...
12. Estne B littera secunda? ...

Exercitium 10

1. Itali ____ in Eurōpā est.
2. Rōma in Itali ____ est.
3. Itali ____ et Graeci ____ in Eurōp ____ sunt.
4. Rōma nōn in Graeci ____, sed in Itali ____ est.
5. Imperi ____ Rōmān ____ magnum est.
6. In imperi ____ Rōmān ____ multae prōvinciae sunt.
7. Gallia est prōvinci ____ Rōmāna.
8. In prōvinci ____ Galliā sunt multi fluvii.
9. *Ubi* est vocābul ____ Latīnum.
10. In vocābul ____ *ubi* sunt trēs litterae.
11. Capitul ____ prīmum: IMPERIVM ROMANVM.
12. In capitul ____ prīm ____ multa vocābula sunt.

Lēctiō grammatica (versūs 84–106)

Exercitium 11

1. *Fluuius* singulāris est. *Fluviī* _____ est.
2. *Īnsulae* plūrālis est. *Īnsula* _____ est.
3. *Oppidum* _____ est. *Oppida* _____ est.
4. Singulāris: *fluuius*; plūrālis: _____ .
5. Plūrālis: *īnsulae*; singulāris: _____ .
6. Singulāris: *oppidum*; plūrālis: _____ .
7. Plūrālis: *numerī*; singulāris: _____ .
8. Singulāris: *littera*; plūrālis: _____ .
9. Plūrālis: *vocābula*; singulāris: _____ .
10. Singulāris: *īnsula magna*; plūrālis: _____ .
11. Plūrālis: *oppida magna*; singulāris: _____ .
12. Singulāris: *numerus Rōmānus*; plūrālis: _____ .
13. Plūrālis: *litterae Graecae*; singulāris: _____ .
14. Singulāris: *vocābulum Latīnum*; plūrālis: _____ .
15. Plūrālis: *exempla*; singulāris: _____ .

-a
in -ā
-um
in -ō

Lēctiō grammatica

singulāris (sing.)
plūrālis (plūr.)
sing. plūr.
-us -ī
-a -ae
-um -a

Cap. II

Lectiō I

vir	virī
fēmina	fēminae
puer	puerī
puella	puellae

pater
māter
filius
filia
liberī
Mārcus
pater Mārcī
Iūlia
pater Iūliae
Iūlius
filius Iūlii
Aemilia
filius Aemiliae

quis?
quae?
quid?
quī?

...que = et ...

Lectiō II

dominus	
domina	
servus	servī
servī	servōrum
ancilla	ancillae
ancillae	ancillarum
	liberī
	liberōrum

CAPITVLVM SECVNDVM

Lectiō prīma (versūs 1–24)

Exercitium 1

1. Mārcus puer Rōmānus est; Iūlia est _____ Rōmāna.
2. Iūlius est vir Rōmānus; Aemilia _____ Rōmāna est.
3. Mārcus nōn puella, sed _____ est.
4. Mārcus et Quīntus sunt _____, nōn puellae.
5. Iūlius et Mēdus nōn puerī, sed _____ sunt; Dāvus quoque _____ est.
6. Nōn virī, sed _____ sunt Aemilia et Dēlia; Syra quoque _____ est.

Exercitium 2

1. Iūlius pater est. Aemilia est _____.
2. Iūlia filia est. Mārcus et Quīntus sunt _____.
3. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt trēs _____.
4. Iūlia nōn māter, sed _____ est.
5. Nōn pater, sed _____ est Mārcus.
6. Mārcus filius Iūlii est: Iūlius est pater Mārc _____.
7. Quīntus filius Iūlii est: Iūlius est pater Quīnt _____.
8. Iūlia filia Iūlii est: Iūlius est pater Iūli _____.
9. Mārcus et Quīntus filii Aemiliae sunt: Aemilia est māter Mārc _____ et Quīnt _____.
10. Iūlia filia Aemiliae est: Aemilia est māter Iūli _____.
11. Iūlia est filia Iūli _____ et Aemili _____.
12. Iūlius est pater Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____.
13. Māter Mārc _____ et Quīnt _____ et Iūli _____ est Aemilia.

Exercitium 3

1. _____ est Quīntus? Quīntus puer Rōmānus est.
2. _____ est pater Quīnti? Pater Quīnti est Iūlius.
3. _____ est māter Quīnti? Aemilia est māter Quīnti.
4. _____ est filia Iūlii et Aemiliae? Filia Iūlii et Aemiliae Iūlia est.
5. _____ sunt filii? Filii sunt Mārcus et Quīntus.
6. _____ est Tūsculum? Tūsculum oppidum est.
7. _____ est Γ? Γ est littera Graeca.

Exercitium 4

Exemplum: filii et filiae = filii filiaeque.

1. Litterae et numerī = _____.
2. Mārcus et Quīntus = _____.
3. Puerī et puellae = _____.
4. Fēminae puerique = _____.
5. Servi ancillaeque = _____.
6. Ūna filia duoque filii = _____.

Lectiō secunda (versūs 25–61)

Exercitium 5

1. Mēdus nōn est filius Iūlii, Mēdus _____ Iūlii est.
2. Dēlia nōn est filia Aemiliae, Dēlia _____ Aemiliae est.
3. Iūlius _____ Mēdi est. Aemilia _____ Dēliae est.
4. Dāvus et Mēdus nōn sunt dominī, sed _____.
5. Syra et Dēlia nōn sunt dominae, sed _____.
6. Iūlius dominus Dāvī est: Iūlius est dominus serv _____.
7. Iūlius dominus Dāvī et Mēdi est: Iūlius est dominus serv _____.
8. Aemilia domina Syrae est: Aemilia est domina ancill _____.

9. Aemilia domina Syrae et Dēliae est: Aemilia est domina ancill _____ .
10. Mārcus, Quīntus Iūliaque nōn servī, sed _____ sunt.
11. Iūlius dominus serv _____ est et pater liber _____ .

Exercitium 6

1. Quis est pater Mārcī? ...
2. Quae est māter Mārcī? ...
3. Quae est filia Iūlii et Aemiliae? ...
4. Quī sunt filii Iūlii et Aemiliae? ...
5. Quis est Mēdus? ...
6. Quī sunt Mēdus et Dāvus? ...
7. Quae est Dēlia? ...
8. Quis est dominus servōrum? ...
9. Quae est domina ancillarum? ...
10. Cuius servus est Mēdus? ...
11. Cuius filius est Mārcus? ...

quis est...?
 quae est...?
 quī sunt...?
 cuius? -ī
 -ae

Exercitium 7

1. Iūlius est dominus mult _____ serv _____ .
2. Numerus serv _____ est centum.
3. Aemilia est domina mult _____ ancill _____ .
4. Numerus serv _____ et ancill _____ magnus est.
5. In familia est magnus numerus serv _____ et ancill _____ .
6. Numerus liber _____ est trēs.
7. In familiā Iūlii est parvus numerus liber _____ .
8. In Graeciā est magnus numerus insul _____ .
9. In Arabiā est parvus numerus fluvi _____ .
10. In Italiā est magnus numerus oppid _____ .

-ōrum
 -ārum

Exercitium 8*Exemplum:*

Multi/pauci servi = magnus/parvus numerus servorum.

1. Multae insulae = _____ .
2. Pauci fluvii = _____ .
3. Multa oppida = _____ .
4. Pauci liberi = _____ .
5. Magnus numerus vocabulorum = _____ .
6. Magnus numerus litterarum = _____ .
7. Parvus numerus exemplorum = _____ .

magnus numerus -ōrum
 = multi -ī / multa -a

magnus numerus -ārum
 = multae -ae

parvus numerus -ōrum
 = pauci -ī / pauca -a

parvus numerus -ārum
 = paucae -ae

Exercitium 9

1. _____ servi sunt in familiā Iūlii? _____ [c] servi.
2. Mēdus et Dāvus _____ [II] servi sunt.
3. Syra et Dēlia sunt _____ [II] ancillae.
4. Tūsculum et Brundisium _____ [II] oppida sunt.
5. _____ liberi in familiā sunt? _____ [III] liberi.
6. In familiā nōn _____ [II] filiae, sed _____ [I] filia est.
7. In familiā nōn _____ [I] filius, sed _____ [II] filii sunt.
8. *Vir, puer, puella* _____ [III] vocabula sunt.
9. Rhēnus et Dānuvius et Tiberis _____ [III] fluvii sunt: _____ [II] fluvii magni et _____ [I] fluvius parvus.
10. Brundisium et Sparta et Delphi _____ [III] oppida sunt: _____ [II] oppida magna et _____ [I] oppidum parvum.

quot?
 ūnus -a -um
 duo duae duo
 trēs tria
 centum
 mille

Lēctiō III

me|us -a -um...

tu|us -a -um...

antīquus

cēterī -ae -a

ecce

novus

pāgina

titulus

liber librī

librī librōrum

capitulū capitula

capitulī capitulōrum

R = 'er'

Lēctiō grammatica

masculīnum (masc., m.)

fēminīnum (fēm., f.)

neutrum (neutr., n.)

masc. -us (-r)

fēm. -a

neutr. -um

11. Sardinia et Sicilia et Melita sunt _____ [III] insulae: _____ [II] insulae magnae et _____ [I] insula parva.
12. In Graeciā _____ insulae sunt? In Graeciā sunt _____ [M] insulae parvae magnaeque.

Lēctiō tertia (versūs 62–92)

Exercitium 10

1. Cornēlius: "Estne Mēdus filius _____?"
2. Iūlius: "Mēdus nōn est filius _____."
2. Iūlius: "Mēdus nōn est filius _____."
2. Iūlius: "Mēdus nōn est filius _____."
4. Iūlius: "Dēlia nōn est filia _____."
5. Cornēlius: "Suntne ancillae _____ Dēlia et Syra?"
6. Iūlius: "Dēlia et Syra sunt ancillae _____."
7. Cornēlius: "Quī sunt filiī _____?"
8. Iūlius: "Filiī _____ sunt Mārcus et Quīntus."
9. Cornēlius: "Quot servī sunt in familiā _____?"
10. Iūlius: "In familiā _____ sunt centum servī. Numerus servōrum _____ est centum. Familia _____ magna est."
11. Cornēlius: "Centum servī! Magnus est numerus servōrum _____!"

Exercitium 11

1. _____ duo lib _____ Latīnī: liber _____ [↔ novus] et liber _____.
2. Numerus lib _____ Latīnōrum magnus est.
3. 'LINGVA LATINA' est _____ lib _____ tuī Latīnī.
4. In LINGVA LATINA sunt multae _____ (pāg. 1, 2, 3, cēterae) et multa capitul _____ (cap. I et II et III et _____).
5. Numerus capitulest magnus.
6. IMPERIVM ROMANVM est capitul _____ prīmum.
7. Titulus capitul _____ prīmī est 'IMPERIVM ROMANVM'.
8. In capitulō prīmō mult _____ vocābul _____ sunt.
9. Numerus vocābul _____ magnus est.
10. Rōma est vocābul _____ prīmum capitul _____ prīm _____.
11. R est littera prīma vocābul _____ prīmī.

Lēctiō grammatica (versūs 93–121)

Exercitium 12

1. Servus vocābulum masculīnum est. Ancilla vocābulum _____ est. Oppidum vocābulum _____ est.
2. Puer nōn est vocābulum fēminīnum, sed _____.
3. Servus et dominus vocābula _____ sunt; fluvius quoque _____ est.
4. Ancilla et domina vocābula _____ sunt; insula quoque _____ est.
5. Oppidum et imperium vocābula _____ sunt; exemplum quoque _____ est.
6. Masculīnum: vir Rōmān _____.
7. Fēminīnum: fēmin _____ Rōmān _____.
8. Neutrum: imperi _____ Rōmān _____.

Exercitium 13

1. *Iūlius* pater *Mārci* est: *Mārci* _____ est.
2. *Iūlius* pater *Iūliae* est: *Iuliae* quoque _____ est.
3. *Iūlius dominus servī* est: *servī* _____ singulāris est.
4. *Iūlius dominus servōrum* est: *servōrum* est _____ .
5. *Aemilia domina ancillae* est: *ancillae* _____ est.
6. *Aemilia domina ancillarum* est: *ancillarum* est _____ .
7. *Titulus capitulī* est *FAMILIA ROMANA* : *capitulī* _____ est.
8. *Numerus capitulōrum* magnus est: *capitulōrum* est _____ .
9. Genetivus: singulāris *serv* _____ , plūrālis *serv* _____ .
10. Genetivus: singulāris *ancill* _____ , plūrālis *ancill* _____ .
11. Genetivus: singulāris *capitul* _____ , plūrālis *capitul* _____ .

genetivus (gen.)
 sing. plūr.
 masc. -ī -ōrum
 fēm. -ae -ārum
 neutr. -ī -ōrum

CAPITVLVM TERTIVM

Lēctiō prīma (versūs 1–21)

Exercitium 1

1. In _____ primā sunt trēs _____ : Iūlia, Mārcus, Quīntus.
2. Iūlia _____ : “Lalla, lalla!” Iūlia _____ est.
3. Mārcus laetus nōn est, Mārcus _____ est.
4. Mārcus Iūliam _____ .
5. _____ Iūlia nōn cantat, sed _____ .
6. Mārcus _____ : “Hahahae!”
7. Iūlia: “Ubi est māter?” Iūlia Aemiliam nōn _____ .
8. Iūlia Aemiliam _____ : “Mamma!”
9. Aemilia _____ .

Exercitium 2

1. Mārcus Iūli _____ pulsat.
2. Mārcus Quīnt _____ nōn videt, sed Quīntus Mārc _____ videt.
3. Quīntus: “Quid? Mārcus puell _____ pulsat?”
4. Quīntus Mārc _____ pulsat, et Mārcus pulsat Quīnt _____ .
5. Iūlia nōn videt Aemili _____ .
6. Iūlia Aemili _____ vocat: “Mamma!”
7. Mārcus irātus Iūli _____ pulsat.
8. Iūlia: “Mamma! Mārcus _____ pulsat!”

Lēctiō secunda (versūs 22–48)

Exercitium 3

1. Iūlia cant _____ , et Mārcus eam puls _____ !
2. Iam Iūlia nōn cant _____ , sed plōr _____ .
3. Iūlia Aemiliam nōn vid _____ ; Iūlia Aemiliam voc _____ .
4. Aemilia ven _____ et interrog _____ : “Ubi est Iūlius?”
5. Mārcus respond _____ : “Pater dorm _____ .”
6. Quīntus Iūlium voc _____ .
7. Iūlius dorm _____ neque Quīntum aud _____ .
8. Mārcus rid _____ , quia Iūlius nōn ven _____ .
9. Aemilia Mārcum verber _____ .

Cap. III

Lēctiō I

cantat
 iam
 irātus
 laetus
 persōna
 plōrat
 pulsat
 ridet
 scaena
 venit

videt
 vocat

-um
 -am
 mē

Lēctiō II

-at
 -et
 -it

audit
cūr
dormit
eam
eum
hīc
improbus
interrogat
neque
probus
quia
respondet
tē
verberat

cūr? quia

Lēctiō III

-us	-um	-at
-a	-am	-et
	eum	-it
	eam	
	mē	
	tē	

-us quī	-um	-at
-a quae	-am	-et
	-it	

-us quem	-us	-at
-a quam	-a	-et
		-it

Exercitium 4

1. Aemilia Quīntum _____ : "Quis mē vocat?"
2. Quīntus _____ : "Iūlia ___ vocat."
3. Aemilia _____ : "_____ Iūlia plōrat?"
4. Quīntus _____ : "Iūlia plōrat, _____ Mārcus _____ pulsat."
5. Aemilia: "Mārcus puer _____ est! Ubi est Iūlius?"
6. Quīntus: "Pater nōn _____ est, sed Mārcus _____ est."
7. Quīntus Iūlium vocat; Iūlius _____ [: Quīntum] nōn _____ .
8. Mārcus: "Pater _____ neque tē audit."
9. Iūlius Quīntum nōn audit _____ venit.
10. Aemilia Mārcum _____ : tuxtax!
11. Mārcus plōrat. Iūlius Mārcum _____ ; iam Iūlius nōn _____ .
12. Mārcus nōn puer _____ , sed puer improbus est.

Exercitium 5

Exemplum: Cūr Iūlia cantat? Iūlia cantat quia laeta est.

1. Cūr Mārcus Iūliam pulsat? ...
2. Cūr Iūlia plōrat? ...
3. Cūr Mārcus ridet? ...
4. Cūr Iūlia nōn pulsat Mārcum? ...
5. Cūr Aemilia venit? ...
6. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? ...
7. Cūr Mārcum verberat Aemilia? ...
8. Cūr Mārcus plōrat? ...
9. Cūr venit Iūlius? ...

Lēctiō tertia (versūs 49–82)

Exercitium 6

1. Mārc_____ Iūli_____ pulsat, quia Iūli_____ cantat.
2. Iūli_____ plōrat, quia Mārcus e_____ pulsat.
3. Iūlia Aemili_____ vocat. Aemili_____ venit.
4. Aemili_____ Quīnt_____ videt et e_____ interrogat: "Quis _____ vocat?"
5. Quīnt_____ respondet: "Iūli_____ _____ vocat."
6. Aemilia: "Ubi est Iūlius?" Aemili_____ Iūli_____ nōn videt.
7. Quīnt_____ Iūli_____ vocat: "Pater!"
8. Iūli_____ Quīnt_____ nōn audit.
9. Aemili_____ irāta Mārc_____ verberat.
10. Mārc_____ plōrat, quia Aemili_____ e_____ verberat.
11. Iūli_____ Mārc_____ audit, et venit.
12. Iūlius Aemili_____ et Mārc_____ et Quīnt_____ et Iūli_____ videt.
13. Aemilia: "Mārc_____ puer improb_____ est."
14. Quīntus: "Mārc_____ parv_____ puell_____ pulsat!"
15. Iūli_____ irāt_____ puer_____ improb_____ verberat.
16. Iūli_____ est puell_____ prob_____ .

Exercitium 7

1. Puella _____ cantat laeta est.
2. Puer _____ puellam pulsat improbus est.
3. Iūlia, _____ cantat, puella proba est.
4. Mārcus, _____ puer improbus est, puellam et puerum pulsat.
5. Puella _____ Mārcus pulsat est Iūlia.
6. Puer _____ Mārcus pulsat est Quīntus.

7. Iūlia, _____ parva puella est, Aemiliam vocat.
8. Aemilia, _____ Iūlia vocat, venit.
9. Aemilia, _____ māter est liberōrum, filium improbum verberat.
10. Filius _____ Aemilia verberat est Mārcus.
11. Quīntus, _____ filius probus est, Iūlium vocat.
12. Iūlius, _____ Quīntus vocat, nōn venit.
13. Mārcus, _____ Aemilia verberat, plōrat.
14. Iūlius, _____ iam nōn dormit, puerum audit.
15. Puer _____ Iūlius audit est Mārcus.

Exercitium 8

1. Quis Iūliam pulsatur? ...
2. Quis plōrat? ...
3. Quis ridet? ...
4. Quem Quīntus videt? ...
5. Quem Iūlia vocat? ...
6. Quis venit? ...
7. Quem Aemilia interrogat? ...
8. Quis vocat Iūlium? ...
9. Quem Aemilia verberat? ...
10. Quis iam plōrat? ...
11. Quem audit Iūlius? ...
12. Quem Iūlius verberat? ...

quis?	-us
	-a
quem?	-um
	-am

Exercitium 9

1. _____ Iūliam pulsatur? Mārcus Iūliam pulsatur.
2. _____ Mārcum videt? Quīntus Mārcum videt.
3. _____ Quīntus pulsatur? Mārcus Quīntus pulsatur.
4. _____ Aemiliam vocat? Iūlia Aemiliam vocat.
5. _____ Aemilia interrogat? Quīntus Aemilia interrogat.
6. _____ respondet? Quīntus respondet.
7. _____ vocat Quīntus? Iūlium vocat Quīntus.
8. _____ verberat Iūlius? Mārcus verberat Iūlius.

quis?	
quem?	

Lēctiō grammatica (versūs 83–118)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: *Quīntus Mārcum videt. Mārcus Quīntum nōn videt.*
Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia Iūliam audit.

1. *Quīntus* nōminātivus est. *Mārcum* est _____ .
2. *Quīntum* accūsātivus est. *Quīntus* est _____ .
3. *Iūlia* _____ est. *Aemiliam* _____ : est.
4. *Iūliam* _____ est. *Aemilia* _____ est.
5. Nōminātivus: *Mārcus*. Accūsātivus: *Mārc*_____ .
6. Nōminātivus: *Aemilia*. Accūsātivus: *Aemili*_____ .
7. Accūsātivus: *Iūlium*. Nōminātivus: *Iūli*_____ .
8. Accūsātivus: *Iūliam*. Nōminātivus: *Iūli*_____ .
9. Nōminātivus: *puer improbus*. Accūsātivus: *puer*_____ *improb*_____ .
10. Nōminātivus: *parva puella*. Accūsātivus: *parv*_____ *puell*_____ .

nōminātivus (nōm.)	
accūsātivus (acc.)	

masc.	
nōm.	-us (-r)
acc.	-um

fēm.	
nōm.	-a
acc.	-am

Cap. IV

Lectiō I

decem
duo
novem
octō
quattuor
quinque
septem
sex
trēs
ūnus

$2 + 2 = 4$
 $3 + 3 = 6$
 $4 + 4 = 8$
 $5 + 5 = 10$
 $2 + 3 = 5$
 $3 + 4 = 7$
 $4 + 5 = 9$

abest absunt
adest adsunt
eius
habet
numerat
nummus
pecūnia
rūrsus
sacculus
salūtat
salvē
suus
tacet
tantum

CAPITVLVM QVARTVM

Lectiō prima (versūs 1–43)

Exercitium 1

1. I = _____ .
2. II = _____ .
3. III = _____ .
4. IV = _____ .
5. V = _____ .
6. VI = _____ .
7. VII = _____ .
8. VIII = _____ .
9. IX = _____ .
10. X = _____ .

Exercitium 2

1. Quot sunt II et II? II et II sunt _____ .
2. Quot sunt III et III? ...
3. Quot sunt IV et IV? ...
4. Quot sunt V et V? ...
5. Quot sunt II et III? ...
6. Quot sunt III et IV? ...
7. Quot sunt IV et V? ...

Exercitium 3

1. In sacculō Iūlii _____ est.
2. Iūlius pecūniam in sacculō _____ .
3. In sacculō _____ [Iūlii] multī _____ sunt.
4. Iūlius pecūniam _____ : "I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X."
5. Iūlius: "Quid? Decem _____ ?"
6. Iūlius _____ pecūniam suam numerat: "I, II, III.... X."
7. In _____ Iūlii nōn centum, sed _____ decem nummī sunt.
8. Iūlius: "Ubi est servus meus?" Iūlius servum _____ Dāvum nōn videt. Dāvus _____ .
9. Mēdus nōn abest; Mēdus _____ .
10. Dāvus venit. Iam duo servī _____ ; cēteri servī _____ .
11. Dāvus dominum _____ : "Salvē, domine!"
12. Iūlius Dāvum salūtat: " _____ , Dāve! Ubi est pecūnia mea?"
13. Dāvus nōn respondet: Dāvus _____ .

Exercitium 4

1. Quot persōnae adsunt in scaenā primā? ...
2. Quot virī et quot fēminae adsunt? ...
3. Quid Iūlius in sacculō habet? ...
4. Centumne nummī in sacculō sunt? ...
5. Adestne Dāvus? ...
6. Quot servī adsunt? ...
7. Quis est servus quī adest? ...
8. Quem vocat Mēdus? ...
9. Quem Dāvus salūtat? ...
10. Quot servī iam adsunt? ...

Lectiō secunda (versūs 44–98)

Exercitium 5

Exempla: Iūlius pecūniam suam numerat.

Mēdus pecūniam eius [: Iūlii] habet.

1. Ubi est pecūnia Iūlii? Pecūnia _____ in sacculō est.
2. Iūlius pecūniam _____ in mēnsā pōnit.
3. Aemilia pecūniam _____ [: Iūlii] videt.
4. Adestne servus Iūlii? Servus _____ adest.
5. Iūlius servum _____ videt.
6. Dāvus venit et dominum _____ salūtat.
7. Dāvus sacculum _____ in mēnsā pōnit.
8. In sacculō _____ pecūnia nōn est: sacculus _____ vacuus est.
9. Dāvus nūllam pecūniam in sacculō _____ habet.
10. Iūlius ūnum nummum in sacculō _____ [: Dāvī] pōnit.
11. Iūlius: "Sūme sacculum tuum!" Dāvus sacculum _____ sūmit.
12. Mēdus nōn _____ pecūniam, sed Iūlii in sacculō _____ habet.

Exercitium 6

1. Mēdus Dāvum vocat: "Dāv_____!"
2. Dāvus Mēdum interrogat: "Quid est, Mēd_____?"
3. Mēdus: "St! Tacē, Dāv_____! Dominus adest."
4. Servus dominum salūtat: "Salvē, domin_____!"
5. Dominus servum salūtat: "Salvē, serv_____!"
6. Iūlius: "Ubi est pecūnia mea, Dāv_____?"
7. Dāvus: "Ecce sacculus meus, domin_____."
8. Iūlius: "Discēde, bon_____ serv_____!"
9. Iūlius Mēdum vocat: "Mēd_____! Venī, improb_____ serv_____!"

Exercitium 7

1. Iūlius Mēdum interrogat: "Ubi sunt nummī mei?" Mēdus _____ verbum respondet.
2. Mēdus Dāvum _____: "In sacculō Dāvī sunt nummī tui!"
3. Dāvus: "_____ sacculus meus." Dāvus sacculum suum in _____ pōnit.
4. In sacculō Dāvī nūlla pecūnia est: sacculus _____ est.
5. Dāvus servus _____ [= probus] est.
6. Iūlius ūnum nummum in sacculō Dāvī _____.
7. Dāvus laetus sacculum suum _____ et _____.
8. Quid Mēdus videt in mēnsā? Mēdus _____ Iūlii videt.
9. Mēdus baculum, _____ in mēnsā est, videt et discēdit.
10. Mēdus discēdit, quia _____ pecūniam dominī habet.

Exercitium 8

1. Iūlius: "Dāvum voc____, Mēde!"
2. Mēdus Dāvum voc____: "Dāve, ven____!" Dāvus ven____.
3. Mēdus: "Salūt____ dominum!" Dāvus dominum salut____.
4. Dominus: "Tac____ et aud____, serve!" Servus tac____ et aud____.
5. Dominus: "Respond____, serve!" Servus respond____.
6. Dominus: "Sacculum tuum in mēnsā pōn____!" Servus sacculum suum in mēnsā pōn____.
7. Servus: "Vid____, domine: sacculus meus vacuus est." Dominus sacculum vacuum vid____.
8. Dominus: "Sūm____ sacculum tuum et discēd____!" Servus sacculum suum sūm____ et discēd____.

Lectiō II

eius
suum -am -ō
pecūnia eius
pecūniam eius
sacculus eius
sacculum eius
in sacculō eius
pecūniam suam
sacculum suum
in sacculō suō

-e

accūsāt
baculum
bonus
discēdit
ecce
is
mēnsa
nūllus
pōnit
quod
sūmit
vacuus

[1] -ā -at

[2] -ē -et

[3] -e -it

[4] -ī -it

Exercitium 9

1. Quot persōnae adsunt in scaenā secundā? ...
2. Quem Mēdus accūsāt? ...
3. Quid Dāvus in mēnsā pōnit? ...
4. Quot nummī in sacculō Dāvī sunt? ...
5. Estne Dāvus servus improbus? ...
6. Cūr Dāvus laetus discēdit? ...
7. Quid Mēdus videt in mēnsā? ...
8. Adestne Mēdus in scaenā tertiā? ...
9. Cūr Mēdus abest? ...
10. Num Mēdus servus probus est? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 99–122)

Exercitium 10Exempla: *Mēdus Dāvum vocat: “Dāvē!”**Servus dominum salūtāt: “Salvē, doming!”*

vocātīvus (voc.)
nōm. -us
voc. -e

1. *Dāvē* nōn nōminātīvus, sed _____ est.
2. *Doming* quoque _____ est.
3. Nōminātīvus: *Dāvus*. Vocātīvus: *Dāv*_____.
4. Nōminātīvus: *dominus*. Vocātīvus: *domin*_____.
5. Vocātīvus: *Mēde*. Nōminātīvus: *Mēd*_____.
6. Nōminātīvus: *servus*. Vocātīvus: *serv*_____.
7. Nōminātīvus: *Mārcus*. Vocātīvus: *Mārc*_____.
8. Vocātīvus: *Quīnte*. Nōminātīvus: *Quīnt*_____.
9. Nōminātīvus: -us. Vocātīvus: - _____.

Exercitium 11Exempla: *Dominus: “Salūtā mē!” Servus dominum salūtāt.**Dominus: “Tacē et audī!” Servus tacet et audīt.**Dominus: “Discēde, serve!” Servus discēdit.*

imperātīvus (imp.)
indicātīvus (ind.)

- [1] imp. -ā
ind. -at
- [2] imp. -ē
ind. -et
- [3] imp. -e
ind. -it
- [4] imp. -ī
ind. -it

1. *Salūtāt* indicātīvus est. *Salūtā* est _____.
2. *Tacet* et *audīt* nōn imperātīvus, sed _____ est.
3. *Tacē* et *audī* nōn indicātīvus, sed _____ est.
4. *Discēde* quoque _____ est. *Discēdit* _____ est.
5. Indicātīvus: *vocat*. Imperātīvus: *voc*_____.
6. Indicātīvus: *videt*. Imperātīvus: *vid*_____.
7. Imperātīvus: *pōne*. Indicātīvus: *pōn*_____.
8. Imperātīvus: *veni*. Indicātīvus: *ven*_____.
9. Indicātīvus: *audīt*. Imperātīvus: *aud*_____.
10. Indicātīvus: *sūmit*. Imperātīvus: *sūm*_____.
11. Indicātīvus: -at. Imperātīvus: - _____.
12. Indicātīvus: -et. Imperātīvus: - _____.
13. Imperātīvus: -e. Indicātīvus: - _____.
14. Imperātīvus: -ī. Indicātīvus: - _____.

CAPITVLVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Exercitium 1

1. Serv_____ abest; dominus serv_____ vocat.
2. Serv_____ absunt; dominus serv_____ vocat.
3. Ancill_____ abest; domina ancill_____ vocat.
4. Ancill_____ absunt; domina ancill_____ vocat.
5. Mārc_____ et Quīnt_____ fili_____ Iūlii sunt.
6. Iūlius nōn ūn_____ fili_____ , sed duōs fili_____ habet.
7. Iūlia fili_____ Iūlii est.
8. Iūlius nōn duās fili_____ , sed ūn_____ fili_____ habet.
9. Iūlius numm_____ su_____ numerat: in sacculō sunt decem numm_____ .
10. Iūlius ūn_____ numm_____ in sacculō Dāvī pōnit.
11. Iam ūn_____ numm_____ in sacculō Dāvī est.
12. Dāvus ūn_____ numm_____ habet. Iūlius mult_____ numm_____ habet.
13. Bacul_____ Iūlii in mēnsā est; Mēdus bacul_____ videt.
14. Iūlius interrogat. Mēdus nūll_____ verb_____ respondet.
15. In hortō sunt mult_____ ros_____ et mult_____ lili_____ .
16. Iūlia mult_____ ros_____ et mult_____ lili_____ videt in hortō.

Exercitium 2

1. Iūlius in magnā _____ habitat.
2. Iūlius magnam villam cum magnō _____ habet.
3. Iūlius _____ familiā suā in villā _____ .
4. In hortō sunt multae _____ et multa _____ .
5. Hortus Iūlii est magnus et _____ .
6. Nāsus Syrae nōn pulcher, sed _____ est.
7. Syra fēmina _____ nōn est, quia _____ magnum et foedum habet.
8. Iūlius Aemiliam _____ , quia _____ pulchra et proba fēmina est.
9. Iūlius nōn _____ , sed cum magnā familiā in villā habitat.
10. In villā duo _____ et multae fenestrae sunt.
11. In ātriō nūllae _____ sunt.
12. Impluvium in _____ est. In impluviō _____ est.
13. In _____ est parvus hortus.
14. Iūlia in parvō _____ dormit; _____ Mārcus [= M. quoque] in parvō cubiculō dormit.

Exercitium 3

1. Iūlius in villā habit_____ .
2. Iūlius et Aemilia in villā habit_____ .
3. Aemilia trēs liberōs hab_____ .
4. Iūlius et Aemilia trēs liberōs hab_____ .
5. Aemilia Iūlium am_____ et Iūlius Aemiliam am_____ .
6. Iūlius et Aemilia liberōs suōs am_____ .
7. Servi dominum salūt_____ et dominus servōs salūt_____ .
8. Dominus imper_____ ; servi pār_____ .
9. Puella cant_____ . Puerī nōn cant_____ , sed rid_____ .
10. Mārcus in parvō cubiculō dorm_____ .
11. Iūlius et Aemilia in magnō cubiculō dorm_____ .

Cap. V

Lēctiō I

-us	-ī
-um	-ōs
-a	-ae
-am	-ās
-um	-a

amat
aqua
ātrium
cubiculum
cum
ea
etiam
fenestra
foedus
habitat
hortus
lilium
nāsus
ōstium
peristylum
pulcher
rosa
sōlus
villa

[1]	-at	-ant
[2]	-et	-ent
[4]	-it	-iunt

-ō -īs
-ā

Exercitium 4

1. Iūlius in magn___ vill___ habitat cum Aemili___ et cum liber___ et serv___.
2. Iūlius et Aemilia cum Mārc___ et Quīnt___ et Iūli___ in vill___ habitant.
3. Iūlius villam cum magn___ hort___ habet.
4. In hort___ multae rosae sunt.
5. Iūlius hortum habet cum mult___ ros___.
6. In Itali___ multae villae cum magn___ hort___ sunt.
7. In hort___ villarum sunt rosae.
8. In vill___ Italiae magna ātria sunt.
9. Iūlius villam cum magn___ ātri___ habet.
10. In ātri___ impluvium est; in impluvi___ est aqua.
11. Iūlius cum Aemili___ in magn___ cubicul___ dormit.
12. Mārcus et Quīntus in parv___ cubicul___ dormiunt.

Exercitium 5

1. Ubi habitat Iūlius? ...
2. Num Iūlius sōlus habitat? ...
3. Quot filiōs et quot filiās habet Iūlius? ...
4. Quot servōs habet? ...
5. Ubi sunt rosae et lilia? ...
6. Ubi est impluvium? ...
7. Quot fenestrae in ātriō sunt? ...
8. Ubi dormit Quīntus? ...
9. Servi ubi dormiunt? ...
10. Estne Iūlius in villā? ...
11. Estne Aemilia in oppidō cum virō suō? ...
12. Sōlane est Aemilia in peristylō? ...

Lēctiō II

is iī
ea eae
id ea

eum eōs
eam eās

eius eōrum
eārum

eō iis
eā

*Lēctiō secunda (versūs 47–105)***Exercitium 6**

1. Mēdus servus est; dominus _____ est Iūlius.
2. Mēdus et Dāvus servi sunt; dominus _____ est Iūlius.
3. Servi dominum suum vident et _____ salūtant.
4. Dominus servōs suōs videt et _____ salūtat.
5. Syra ancilla est; domina _____ est Aemilia.
6. Syra et Dēlia ancillae sunt; domina _____ est Aemilia.
7. Ancillae dominam suam vident et _____ salūtant.
8. Domina ancillās suās videt et _____ salūtat.
9. Estne sōla Aemilia? ___ sōla nōn est, liberī cum ___ sunt.
10. Estne sōlus Iūlius? Neque ___ sōlus est, servi cum ___ sunt.
11. Suntne ancillae cum Aemiliā? ___ cum dominā nōn sunt.
12. Iūlia in peristylō est; māter _____ cum ___ est.
13. Ubi sunt puerī? ___ quoque in peristylō sunt.
14. Liberī sōli nōn sunt: māter _____ cum ___ est neque ___ ab _____ discēdit.
15. Hortus pulcher est, in ___ sunt multae rosae.
16. Estne pulchrum peristylum? ___ quoque pulchrum est; in ___ parvus hortus est.
17. Villa magna est; in ___ sunt multa cubicula.
18. Servi in cubiculis dormiunt; cubicula _____ nōn magna sunt.
19. Suntne parva cubicula liberōrum? ___ quoque parva sunt.

Exercitium 7

1. Iūlia ab Aemiliā discēd____; puerī nōn discēd____.
2. Aemilia imperat: "Iūliam voc____, puerī!"
3. Puerī Iūliam voc____: "Iūlia! Ven____!"
4. Iūlia eōs nōn aud____ neque ven____.
5. Iūlia puerōs voc____: "Mārce et Quīnte! Ven____!"
6. Puerī Iūliam aud____ neque ab Aemiliā discēd____.
7. Quīntus: "Carp____ rosās, Iūlia!" Iūlia rosās carp____ et ex hortō ven____ cum quīnque rosīs.
8. Iūlia: "Vid____ rosās meās, mamma! Vid____, puerī!"
9. Puerī rosās vid____. Aemilia: "Ecce puella pulchra!"
10. Iūlia: "Aud____, Mārce et Quīnte!"
11. Mārce: "Māter nāsum tuum foedum nōn vid____!"
12. Iūlia plōr____. Mārce rid____. Aemilia: "Tac____, Mārce!"
13. Mārce nōn tac____. Mārce et Quīntus rid____.
14. Aemilia: "Tac____, puerī improbī!" Puerī tac____.
15. Iūlia: "Sūm____ rosās, mamma, eāsque in aquā pōn____!"
16. Quid ag____ Iūlia? Ea ūnam rosam sūm____ et discēd____.
17. Aemilia: "Discēd____, puerī! Ag____! Sūm____ cēterās rosās eāsque in aquā pōn____!"
18. Puerī rosās sūm____, discēd____, et rosās in aquā pōn____.
19. Aemilia: "Ven____, ancillae!" Ancillae ven____.
20. Aemilia: "Quid ag____ puerī? Ag____, Dēlia! Discēd____ et interrog____ eōs!"

[1]	-ā	-āte
	-at	-ant
[2]	-ē	-ēte
	-et	-ent
[3]	-e	-ite
	-it	-unt
[4]	-ī	-ite
	-it	-iunt

Exercitium 8

1. Aemilia ____ peristyl____ est ____ liber____, sed ____ vir____ su____.
2. Iūlia rosās ____ hort____ videt et ____ Aemili____ discēdit.
3. Puerī ____ Aemili____ sunt neque ____ e____ discēdunt.
4. Iūlia ____ hort____ venit ____ quīnque ros____.
5. Rīdent puerī. Iūlia ____ ūn____ ros____ ____ i____ discēdit.
6. ____ vill____ magnum ātrium est ____ impluvi____.
7. ____ ātri____ puerī aquam sūmunt ____ impluvi____ rosāsque ____ aqu____ pōnunt.
8. Iūlius ____ oppid____ est ____ quattuor serv____, sed ____ Aemili____.

ab		-ō
cum		-ā
ex		-īs
in		
sine		

Lēctiō grammatica (versūs 106–156)

Lēctiō grammatica

Exercitium 9

Exempla: *Iūlius nōn ūnum servum, sed multōs servōs habet.*
Aemilia nōn ūnam ancillam, sed multās ancillās habet.
Villa nōn ūnum cubiculum, sed multa cubiculā habet.

1. Servum nōn nōminātivus, sed _____ est. Servōs quoque _____ est.
2. Servōs nōn accūsātivus singularis, sed _____ est.
3. Servum est accūsātivus _____.
4. Ancillam accūsātivus est. Ancillās quoque _____ est.
5. Ancillam _____ est; ancillās est _____.
6. Cubiculum nōminātivus et _____ est. Cubiculā quoque _____ et _____ est.
7. Cubiculum nōminātivus et accūsātivus _____ est.
8. Cubiculā est _____ et _____.
9. Singularis: nōminātivus servus, accūsātivus serv_____.

accūsātivus singularis
et plūrālis

accūsātivus

	<u>sing.</u>	<u>plūr.</u>
m. nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
f. nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
n. nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a

ablātīvus (abl.)

	sing.	plūr.
m. nōm.	-us	-ī
abl.	-ō	-īs
f. nōm.	-a	-ae
abl.	-ā	-īs
n. nōm.	-um	-a
abl.	-ō	-īs

imperātīvus et indicātīvus
singulāris et plūrālis

	sing.	plūr.
[1] imp.	-ā	-āte
ind.	-at	-ant
[2] imp.	-ē	-ēte
ind.	-et	-ent
[3] imp.	-e	-ite
ind.	-it	-unt
[4] imp.	-ī	-īte
ind.	-it	-iunt

Cap. VI

Lēctiō I

ad
ambulat
amicus
ante
apud
autem
circum
duodecim
inimicus
inter
it eunt
itaque
lectica

10. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, accūsātīvus *serv*_____.
11. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, accūsātīvus *ancill*_____.
12. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, accūsātīvus *ancill*_____.
13. Singulāris: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul*_____.
14. Plūrālis: nōminātīvus et accūsātīvus *cubicul*_____.

Exercitium 10Exempla: *Cum ūnō servō. Cum multīs servīs.**Cum ūnā ancillā. Cum multīs ancillīs.**Cum ūnō cubiculō. Cum multīs cubiculīs.*

1. *Servō* nōn nōminātīvus, sed _____ est.
2. *Servō* _____ singulāris est; *servīs* _____ est.
3. *Ancillā* ablātīvus _____ est; *ancillīs* _____ est.
4. *Cubiculō* _____ est; *cubiculīs* est _____.
5. Singulāris: nōminātīvus *servus*, ablātīvus *serv*_____.
6. Plūrālis: nōminātīvus *servī*, ablātīvus *serv*_____.
7. Singulāris: nōminātīvus *ancilla*, ablātīvus *ancill*_____.
8. Plūrālis: nōminātīvus *ancillae*, ablātīvus *ancill*_____.
9. Singulāris: nōminātīvus *cubiculum*, ablātīvus *cubicul*_____.
10. Plūrālis: nōminātīvus *cubica*, ablātīvus *cubicul*_____.

Exercitium 11

1. *Vocā* imperātīvus singulāris est; *vocāte* _____ est.
2. *Vocat* indicātīvus _____ est; *vocant* est _____ plūrālis.
3. *Vidē, pōne, venī* _____ est; *vidēte, pōnite, venīte* _____ est.
4. *Videt, pōnit, venit* _____ est; *vident, pōnunt, veniunt* _____ est.
5. Imperātīvus singulāris: *cantā, tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
6. Imperātīvus plūrālis: *cant*_____, *tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
7. Indicātīvus singulāris: *cantat, tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.
8. Indicātīvus plūrālis: *cant*_____, *tac*_____, *ag*_____, *aud*_____.

CAPITVLVM SEXTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

Exercitium 1

1. _____ Flāminia est _____ Rōmam et Arīminum.
2. Villa Iūliī _____ Tūsculum est, neque _____ ā Rōmā.
3. Ab oppidō _____ villam nōn longa via est.
4. Iūlius ab oppidō ad villam _____.
5. Villa est _____ eum, oppidum _____ eum est.
6. Dominus et quattuor servī ad villam _____.
7. Servī in viā _____; dominus in _____ est neque ambulat.
8. Duo servī lecticam cum dominō _____.
9. Syrus et Lēander duōs _____ in _____ portant.
10. _____ venit Iūlius? Ab oppidō venit.
11. _____ it Iūlius? Ad villam it.
12. Duo servī dominum ab oppidō ad villam _____ [= portant].
13. Dominus sōlus nōn est, _____ quattuor servī _____ eum sunt.

14. Mēdus nummōs Iūlii habet; _____ is nōn est cum dominō.
15. Mēdus dominum irātum _____ .
16. Mēdus servus _____ est. Dāvus _____ [= sed D.] servus bonus est.
17. Dāvus Mēdum nōn amat: Dāvus _____ Mēdī nōn est.
18. Dāvus et Mēdus nōn amicī, sed _____ sunt.
19. Via Latīna nōn tam _____ est quam via Appia.
20. In _____ Rōmānō antiqūo sunt _____ [XII] _____ .
21. _____ Tūsculum mūrus nōn _____ longus est _____ circum Rōmam.

longus
malus
mūrus
nam
porta
portat
post
procul
prope
quam
quō
saccus
tam
timet
umerus
unde
vehit
via

Exercitium 2

1. Ubi est via Latīna? ...
2. Quid est Capua? ...
3. Num fluvius Tiberis tam longus est quam Nīlus? ...
4. Estne Tūsculum procul ā Rōmā? ...
5. Ubi est villa Iūlii? ...
6. Ubi est Iūlius? ...
7. Ambulatne Iūlius? ...
8. Quot servī apud dominum sunt? ...
9. Quī lectīcam portant? ...
10. Quid portant Syrus et Lēander? ...
11. Quō it Iūlius? ...
12. Unde venit Iūlius? ...
13. Cūr Mēdus apud dominum nōn est? ...
14. Suntne amicī Mēdus et Dāvus? ...

Exercitium 3

1. Iūlius nōn _____ villā, sed _____ oppidō venit.
2. Iūlia _____ Aemiliā et _____ pueris discēdit.
3. Iūlius _____ ūnō ad decem numerat, neque _____ decem ad centum.
4. Mēdus _____ dominō discēdit, Dāvus _____ eō nōn discēdit.
5. Britannia est procul _____ Italiā et _____ Rōmā.
6. Imperium Rōmānum est _____ Hispaniā ad Arabiam et _____ Britanniā ad Āfricam.

ab ante a- e- i- o- u- h-
ā/ab ante cēterās
litterās

Exercitium 4

1. Via Appia est inter Rōm_____ et Brundisi_____ .
2. Inter oppid_____ sunt viae. Circum multa oppid_____ sunt mūrī.
3. Villa Iūlii est prope oppid_____ Tūscul_____ .
4. Inter oppid_____ et vill_____ nōn longa via est.
5. Iūlius ab oppid_____ Tūscul_____ ad vill_____ su_____ it.
6. Dominus in lectīc_____ est inter du_____ serv_____ .
7. Ursus est ante domin_____, Dāvus post e_____ est.
8. Quattuor servī apud domin_____ (= cum domin_____) sunt.
9. Aemilia in vill_____ est sine vir_____ su_____ Iūli_____ .
10. Puerī apud Aemili_____ sunt neque ab e_____ discēdunt.
11. Iūlia ex hort_____ ad Aemili_____ venit cum quīnque ros_____ .
12. *Ab, nōn ā, ante litter_____ a-, e-, i-, o-, u-, h-!*

ad	-um	ab/ā	-ō
ante	-am	ex	-ā
post	-ōs	in	-īs
inter	-ās	cum	
prope	-a	sine	
circum			
apud			

Exercitium 5

1. Servī _____ saccōs portant sunt Syrus et Lēander.
2. Saccī _____ servī portant nōn parvī sunt.
3. Saccus _____ Lēander portat est magnus.
4. Servus _____ magnum saccum portat laetus nōn est.
5. Dominus _____ servī vehunt est Iūlius.

quī quī
quem quōs

Lēctiō II

quō? -um
-amunde? -ō
-āubi? -ī
-ae[1] -at -ant
-atur -antur[2] -et -ent
-etur -entur[3] -it -unt
-itur -untur[4] -it -iunt
-itur -iuntur

-us	-um	-t
-a	-am	-nt
-ī	-ōs	
-ae	-ās	
-us	ab/ā	-ō -tur
-a	-ā	
-ī	-īs	-ntur
-ae		

-ō

-ā

-is

- Servī _____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus.
- Servī _____ dominus vocat ad eum veniunt.
- Dominus verberat servōs _____ nōn pārent.
- Servī _____ dominus verberat improbī sunt.
- Nummī _____ Mēdus in sacculō suō habet Iūlii sunt.

Lēctiō secunda (versūs 46–95)

Exercitium 6

- Quō it Mēdus? Mēdus Rōm_____ it, nam amīca eius Rōm_____ habitat.
- Unde venit Cornēlius? Cornēlius Rōm_____ venit.
- Quō it Cornēlius? Cornēlius Tūscul_____ it, nam is Tūscul_____ habitat.
- Unde venit Mēdus? Mēdus Tūscul_____ venit.
- Mēdus Tūscul_____ Rōm_____ it.
- Cornēlius Rōm_____ Tūscul_____ it.
- Iam Mēdus Rōm_____ apud amīcam suam est.
- Ubi est Cornēlius? Tūscul_____ est apud familiam suam.

Exercitium 7

- Dominus nōn ambul_____, sed ā servīs port_____.
- Iūlius Aemiliam am_____ et ab Aemiliā am_____.
- Iūlius et Aemilia liberōs suōs am_____ et ab iīs am_____.
- Servī malī dominum tim_____ neque ā dominō tim_____.
- Quīntus Mārcum vid_____ neque ab eō vid_____.
- Quīntus Mārcum puls_____ et ab eō puls_____.
- Quīntus Iūlium voc_____ neque ab eō aud_____.
- Puerī Iūliam voc_____ neque ab eā aud_____.
- Equus Cornēlium veh_____ ; Iūlius nōn equō, sed lecticā veh_____.
- Dominī veh_____, servī ambul_____.
- Fēminae rosīs dēlect_____.
- Iūlius nummōs in mēnsā pōn_____ et numer_____.
- Nummī ā Iūliō in mēnsā pōn_____ et numer_____.

Exercitium 8

Exemplum: Dominus servum vocat = Servus ā dominō vocatur.

- Ancilla dominum salutāt = Dominus ...
- Dominus ā servīs salutatur = Servī ...
- Dominus servōs interrogat = ...
- Dāvus accusatur ā Mēdō = ...
- Dāvus sacculum in mēnsā pōnit = ...
- Iūlius ā Mēdō timetur = ...
- Iūlius Mēdum vocat = ...
- Iūlia ā puerīs vocatur = ...
- Iūlia puerōs nōn audit = ...
- Puerī vocantur ā Iūliā = ...
- Servī improbī dominum irātum timent = ...
- Servī improbī ā dominō irātō verberantur = ...

Exercitium 9

- Cornēlius equ_____ vehitur.
- Iūlius lectic_____ vehitur.
- Iūlia verb_____ Aemiliae dēlectatur.
- Dominus servum improbum bacul_____ verberat.
- Servī saccōs umer_____ portant.

6. Servi dominum lecticam _____ vehunt.
7. Mēdus vi _____ Latin _____ Tūsculō Rōmam it.

Exercitium 10

1. Cornēlius nōn ambulat, sed _____ vehitur.
2. Tūsculum, _____ Cornēlius habitat, prope Rōmam est.
3. Servi quī magnam lecticam portant _____ sunt.
4. Lȳdia est _____ Mēdi, quae Rōmae habitat.
5. Mēdus ōstium Lȳdiae _____ . Lȳdia: " _____ !"
6. Mēdus _____ ōstium intrat et amīcam suam salūtat.

Exercitium 11

1. Ubi habitat Cornēlius? ...
2. Unde Cornēlius venit et quō it? ...
3. Ambulatne Cornēlius? ...
4. Cūr Mēdus equō nōn vehitur? ...
5. Cūr laetus est Mēdus? ...
6. Quae est Lȳdia? ...
7. Ubi Lȳdia habitat? ...
8. Cūr Ursus et Dāvus fessi sunt? ...
9. Cūr Iūlius fessus nōn est? ...
10. Quī Iūlium salūtant? ...

Lēctiō grammatica (versūs 96–139)

Exercitium 12

1. *Amātur, amantur* nōn verbum āctivum, sed _____ est.
2. *Amat, amant* nōn verbum passivum, sed _____ est.
3. *Videt, vident* quoque verbum _____ est; *vidētur, videntur* est verbum _____ .
4. *Pōnit, pōnunt* āctivum est; *pōnitur, pōnuntur* _____ est.
5. *Audīt, audiunt* _____ est; *audītur, audiuntur* est _____ .
6. Āctivum: singularis *voc* _____ , *tim* _____ , *veh* _____ , *aud* _____ ; plūrālis *voc* _____ , *tim* _____ , *veh* _____ , *aud* _____ .
7. Passivum: singularis *voc* _____ , *tim* _____ , *veh* _____ , *aud* _____ ; plūrālis *voc* _____ , *tim* _____ , *veh* _____ , *aud* _____ .

CAPITVLVM SEPTIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–29)

Exercitium 1

1. In peristylō Aemilia virum suum _____ .
2. Iūlia in cubiculō suō rosam ante nāsū _____ .
3. Iūlia nōn ridet, sed _____ : in _____ eius sunt _____ .
4. Iūlia _____ ante oculōs tenet et _____ in speculō videt.
5. Syra ōstium pulsāt. Iūlia: "Intrā!" Syra ōstium _____ et in cubiculum intrat.
6. Syra ōstium post sē _____ .
7. Iūlia: "Num nāsus meus foedus est?" Syra: " _____ nāsus tuus _____ est."
8. Iūlia sē _____ et Syra lacrimās eius videt.
9. Syra: " _____ oculōs! _____ laeta!"

amica
equus
fessus
intrat
per
pulsat
ubi

Lēctiō grammatica

āctivum (āct.)

passivum (pass.)

 sing. plūr.

[1] āct. -at -ant
 pass. -ātur -antur

[2] āct. -et -ent
 pass. -ētur -entur

[3] āct. -it -unt
 pass. -itur -untur

[4] āct. -it -iunt
 pass. -itur -iuntur

Cap. VII

Lēctiō I

aperit
claudit
es
exspectat
fōrmōsus
immō
lacrima
lacrimat
oculus
sē
speculum
tenet
terget
vertit

Exercitium 2

1. Quid agunt Mārcus et Quīntus? ...
2. Estne Aemilia apud filiōs? ...
3. Cūr Aemilia laeta nōn est? ...
4. Ubi est Iūlia? ...
5. Quid Iūlia ante nāsum tenet? ...
6. Rīdetne Iūlia? ...
7. Cūr Iūlia lacrimat? ...
8. Quid Iūlia in speculō videt? ...
9. Estne fōrmōsus nāsus Iūliae? ...
10. Quis in cubiculum eius intrat? ...
11. Cūr Syra lacrimās Iūliae nōn videt? ...
12. Quid Iūlia ante Syram tenet? ...
13. Cūr Syra oculōs claudit et tacet? ...

Exercitium 3

1. Iūlia in cubiculō suō est; ante _____ est speculum.
2. Iūlia speculum ante _____ tenet et _____ in speculō videt.
3. Iūlia _____ interrogat: "Estne foedus nāsus meus?"
4. Syra intrat; Iūlia _____ post _____ in speculō videt.
5. Syra Iūliam ante _____ videt; Iūlia ante _____ est.
6. Iūlia _____ vertit, et Syra _____ interrogat: "Quid est, Iūlia?"
7. Iūlius intrat neque ōstium post _____ claudit.
8. Iūlius intrat et ōstiārius ōstium post _____ claudit.
9. Dominus servum ad _____ vocat et _____ interrogat.

sē
eum
eam

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 30–60)

Exercitium 4

1. Iūlia in cubicul_____ su_____ est.
2. Syra in cubicul_____ Iūliae intrat.
3. Syra: "Venī in hort____, Iūlia! In hort____ sunt rosae."
4. In vill_____ Aemilia virum suum exspectat.
5. Iūlius in vill_____ intrat; iam Iūlius in ātri_____ est.
6. Aemilia in ātri_____ intrat.

in villā in villam
in hortō in hortum
in ātriō in ātrium

Exercitium 5

1. Unde venit Iūlius? ...
2. Ubi servī lectīcam pōnunt? ...
3. Quī Iūlium salūtant ante ōstium? ...
4. Quō Iūlius et puerī intrant? ...
5. Quis ōstium post eōs claudit? ...
6. Ubi Lēander saccum pōnit? ...
7. Estne vacuus saccus Lēandri? ...
8. Quid Iūlius ē saccō sūmit? ...
9. Quid Iūlius Mārcō et Quīntō dat? ...
10. Quid inest in saccō Syri? ...
11. Filiīsne tantum Iūlius māla et pira dat? ...
12. Adestne Iūlia? ...

Exercitium 6

1. Iūlius nōn _____ [= tantum] Mārcō, sed _____ Quīntō mālum dat.
2. Iūlius _____ Mārcō _____ Quīntō mālum dat.
3. Pater filiīs nōn solum māla, _____ pira dat.
4. Iam puerī _____ māla _____ pira habent, sed servī _____ māla _____ pira habent.

nōn solum... sed
etiam...
et... et...
neque... neque...

5. _____ Syrus _____ Lēander mālum habet.
6. Iūlius _____ _____ Syrō, sed etiam Lēandrō mālum dat.
7. Iam _____ servī _____ filiī māla habent.
8. Nōn solum Iūlia, _____ _____ Syra abest.
9. _____ Iūlia _____ Syra absunt: _____ Iūlia _____ Syra adest.
10. Iūlia _____ in ātriō _____ in hortō est.

*Lēctiō tertia (versūs 61–104)***Exercitium 7**

1. Iūlius: "Ecce mālum tuum, Mārce." Iūlius Mārce _____ mālum dat: pater fili _____ mālum dat.
2. Iūlius Mārce et Quīntō māla dat: pater fili _____ māla dat.
3. Dominus servum vocat et e _____ mālum dat.
4. Iūlius Syr _____ serv _____ su _____ mālum dat.
5. Dominus servōs vocat et i _____ māla dat.
6. Dominus Syr _____ et Lēandr _____ serv _____ su _____ māla dat.
7. Iūlius Aemiliam salūtāt et e _____ ōsculum dat.
8. Aemilia Iūli _____ vir _____ su _____ ōsculum dat.
9. Iūlius nōn solum Aemili _____ ōsculum dat, sed etiam Iūli _____ fili _____ su _____ ōsculum et mālum dat.
10. Iūlia māl _____ su _____ ōsculum dat!
11. Domina ancillam vocat et e _____ mālum dat.
12. Aemilia Dēli _____ ancill _____ su _____ mālum dat.
13. Domina ancillās vocat et i _____ māla dat.
14. Aemilia Dēli _____ et Syr _____ ancill _____ su _____ māla dat.
15. Iūlius: "Ecce nummus tuus, Dāve." Dominus serv _____ nummum dat.
16. C _____ Iūlius nummum dat? Servus c _____ Iūlius nummum dat est Dāvus.
17. C _____ Iūlius ōsculum dat? Fēmina c _____ Iūlius ōsculum dat est Aemilia.

Exercitium 8

1. Saccus quī hīc est = h _____ saccus.
2. Rosa quae hīc est = h _____ rosa.
3. Mālum quod hīc est = h _____ mālum.
4. Puella qu _____ hīc est = h _____ puella.
5. Speculum qu _____ hīc est = h _____ speculum.
6. Equus qu _____ hīc est = h _____ equus.

Exercitium 9

1. Iūlius ad villam _____ et filiōs salūtāt: " _____ , filii!"
2. Ōstium aperitur ab _____ .
3. In saccīs quōs servī portant _____ et _____ sunt.
4. Saccī nōn vacuī, sed _____ sunt.
5. Quid _____ in saccīs? In saccō Lēandrī māla _____ .
6. Iūlius Mārce mālum _____ : "Ecce mālum tuum, Mārce."
7. Aemilia ad Iūlium _____ et ei _____ dat.
8. Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! _____ pater tuus tē exspectat."
9. Iūlia _____ [= ex] cubiculō _____ ; ancillae quoque _____ .
10. Iūlia in ātrium _____ , nōn ambulat.
11. Iūlia: "Ecce rosa. _____ pulchra est haec rosa?"

Lēctiō III

-ō	-īs		
-ae			
eī	-iīs		
cui			
-us	-ō	-um	dat
-a	-ae	-am	
-ī	-īs	-ōs	dant
-ae	eī	-ās	
i	īs	-a	

hic quī
haec quae
hoc quod

adit
advenit
currit
dat
ē
exit exeunt
illic
inest insunt
mālum
nōnne
ōsculum
ōstiarius
pirum
plēnus
salvēte

Exercitium 10

1. Cui Iūlius ōsculum dat? ...
2. Unde venit Aemilia? ...
3. Cūr Iūlia nōn adest? ...
4. Quō puerī currunt? ...
5. Estne Iūlia in hortō? ...
6. Quō it Dēlia? ...
7. Estne sōla Iūlia in cubiculō suō? ...
8. Quō Iūlia currit? ...
9. Quī sunt in ātriō? ...
10. Cui Iūlia ōsculum dat? ...
11. Quid Iūlius filiae suae dat? ...

Lēctiō grammatica

dativus (dat.)		
	sing.	plūr
m. nōm.	-us	-ī
dat.	-ō	-īs
f. nōm.	-a	-ae
dat.	-ae	-īs
n. nōm.	-um	-a
dat.	-ō	-īs
prōnōmen		
nōm. m.	is	īī
f.	ea	eae
dat. m./f.	eī	īīs

Cap. VIII

Lēctiō I

abit abeunt
accipit
alius
ānulus
aspicit
collum
cōnsistit
digitus
emit
gemma
margarīta
ōrnāmentum
ōrnat
pecūniōsus

Lēctiō grammatica (versūs 105–121)

Exercitium 11Exempla: *Dominus servō mālum dat: dominus eī mālum dat.**Dominus ancillae mālum dat: dominus eī mālum dat.**Fluvius oppidō aquam dat.**Dominus servīs et ancillīs māla dat: dominus īīs māla dat.**Fluviī oppidīs aquam dant.*

1. *Servō, ancillae, oppidō, eī* nōn nōminātivus, sed _____ est. Etiam *servīs, ancillīs, oppidīs, īīs* _____ est.
2. *Servō, ancillae, oppidō, eī* est dativus _____.
3. *Servīs, ancillīs, oppidīs, īīs* nōn _____ singularis, sed _____ est.
4. Singularis: nōminātivus *servus*, dativus *serv*_____.
5. Plūrālis: nōminātivus *servī*, dativus *serv*_____.
6. Singularis: nōminātivus *ancilla*, dativus *ancill*_____.
7. Plūrālis: nōminātivus *ancillae*, dativus *ancill*_____.
8. Singularis: nōminātivus *oppidum*, dativus *oppid*_____.
9. Plūrālis: nōminātivus *oppida*, dativus *oppid*_____.
10. Singularis: nōminātivus *is ea*, dativus *e*_____.
11. Plūrālis: nōminātivus *īī eae*, dativus *i*_____.

CAPITVLVM OCTAVVM

Lēctiō prīma (versūs 1–35)

Exercitium I

1. In _____ Albīnī sunt multae _____ et _____ et alia _____.
2. Albīnus est tabernārius quī ōrnāmenta _____.
3. _____ tabernārii māla et pira vēndunt.
4. _____ tabernam habet _____ est.
5. Multae fēminae ante tabernam Albīnī _____.
6. Eae quae pecūniam habent ōrnāmenta _____.
7. _____ pecūniam nōn habent ōrnāmenta _____ et rūrsus _____.
8. Aemilia multa ōrnāmenta ā virō suō _____.
9. Aemilia _____ in digitō et margarītās in _____ habet.
10. Margarītae collum Aemiliae _____.
11. _____ Aemiliae ānulō ōrnātur.
12. Quī magnam pecūniam habet _____ est.

Exercitium 2

1. Quis est Albinus? ...
2. Quid vëndit Albinus? ...
3. Alii tabernarii quid vëndunt? ...
4. Cür feminae ornämenta emunt? ...
5. Num ornämentum est linea sine margaritis? ...
6. Cür Aemilia multa ornämenta habet? ...
7. Ubi sunt margaritae Aemiliae? ...
8. Quid digitum Aemiliae ornät? ...
9. Estne Mēdus cum dominō suō? ...
10. Quod ornämentum habet Lȳdia? ...
11. Cür Lȳdia nulla alia ornämenta habet? ...

qui
quae
taberna
tabernarius
vëndit

Exercitium 3

Exemplum: Iūlia Iūliō rosam dat = Iūlius rosam accipit ā Iūliā.

1. Iūlius Dāvō nummum dat = Dāvus...
2. Aemilia ānulum accipit ā Iūliō = ...
3. Viri feminis ornämenta dant = ...
4. Servus mälum accipit ā dominō = ...
5. Mēdus Lȳdiae rosam dat = ...
6. Servi nummōs accipiunt ā dominō = ...

accipit accipiunt

Exercitium 4

1. Iūlius ad villam _____ ; quattuor servi cum eō _____ .
2. Aemilia ē peristylō _____ et in ātrium intrat.
3. Aemilia ad virum suum _____ .
4. Iūlia ab Aemiliā _____ ; etiam pueri _____ .
5. Servi in ātrium intrant et rürsus _____ .
6. Multae feminae ad tabernam _____ et rürsus _____ .
7. Quid _____ in sacculō? In sacculō nummi _____ .
8. Quot servi sunt in ātriō? Duo servi _____ , ceteri _____ .
9. Mēdus nōn _____ , Mēdus _____ .

ad-venit ad-veniunt
ad-it ad-eunt
ab-it ab-eunt
ex-it ex-eunt
ad-est ad-sunt
ab-est ab-sunt
in-est in-sunt

Lēctiō secunda (versūs 36–82)

Lēctiō II

Exercitium 5

1. Iūlia: “ _____ nāsus meus foedus est?”
2. Syra: “Quid? _____ förmōsus est nāsus meus?”
3. Iūlius: “Ubi est Iūlia? _____ mē exspectat?”
4. Iūlia: “ _____ haec rosa pulchra est?”
5. Aemilia: “ _____ hīc centum nummi sunt?”
6. Albinus: “ _____ pulchrī sunt hī ānuli?”
7. Mēdus: “ _____ ānulus sine gemmā vīginti sēstertiīs cōstat?”
8. _____ Hispānia insula est?
9. _____ magnum est imperium Rōmānum?

num...?
nōn-ne...?

Exercitium 6

1. Albinus _____ : “Ör-nä-men-ta!”
2. Lȳdia: “Aspice _____ tabernam, Mēde!”
3. Lȳdia tabernam Albini digitō _____ .
4. Lȳdia: “Ö, _____ pulchra sunt _____ ornämenta!”
5. Albinus Lȳdiae et Mēdō ānulōs _____ : “Aspicite hōs ānulōs!”
6. Mēdus: “Quot nummis _____ ānulus _____ ?” [*< gemma*].

clāmat
cōstat
convenit
gemma
ille
mōnstrat
octōgintā

ostendit
pretium
quam
sēstertius
tantus

7. Albīnus: “_____ huius ānuli est centum _____ [= nummī].
Haec gemma sōla _____ [LXXX] sēstertiīs cōnstat.”
8. Mēdus: “_____ [= tam magna] gemma ad tam parvum ānulum nōn _____.”

Exercitium 7

1. Cūr Lydia cōnsistit? ...
2. Quid aspicit Lydia? ...
3. Quō eunt Mēdus et Lydia? ...
4. Quae ōrnāmenta Albīnus iīs ostendit? ...
5. Cūr Mēdus ōrnāmenta nōn emit? ...
6. Quid est ānulus gemmātus? ...
7. Quot sēstertiīs cōnstat ānulus gemmātus? ...
8. Quot sēstertiīs cōnstat gemma sōla? ...
9. Quid Mēdus videt post Albīnum? ...
10. Quid Lydia ante oculōs tenet? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 83–133)

-e -ite
-it -ijunt
accipe accipite
accipit accipiunt
aspice aspicite
aspicit aspiciunt

Exercitium 8

1. Lydia: “Aspic_____ illam tabernam, Mēde!” Mēdus tabernam aspice_____.
2. Mēdus et Lydia ōrnāmenta aspice_____.
3. Albīnus iīs ānulum ostendit: “Aspic_____ hunc ānulum!”
4. Iūlia Iūliō rosam ostendit: “Aspic_____ hanc rosam, pater!” Iūlius rosam aspice_____.
5. Iūlia: “Accip_____ rosam, pater!” Pater rosam accip_____ ā filiā suā.
6. Iūlius: “Accip_____ māla, servī!” Servī māla accip_____ ā dominō.

Exercitium 9

1. _____ pecūnia est in sacculō Mēdī? _____ [xc] sēstertiī.
2. Albīnus: “Id nōn _____ est. Pretium ānuli est sēstertiū centum.”
3. Mēdus: “Id est _____ magnum pretium. Accipe nōnāgintā sēstertiōs _____ nullōs!”
4. Ānulus nōn in digitō _____, sed in digitō _____ pōnitur.
5. Digitus quārtus nōn _____ [= tam magnus] est _____ digitus medius.
6. Decem et decem sunt _____ [xx].

Exercitium 10

1. Mēdus: “Quot numm_____ cōnstat ānulus gemmātus?”
2. Albīnus: “Hic ānulus centum sēsterti_____ cōnstat.”
3. Mēdus: “Aliī ānulum gemmātum octōgintā sēsterti_____ vēndunt.”
4. Quant_____ preti_____ Mēdus ānulum emit?
5. Mēdus ānulum emit sēsterti_____ nōnāgintā.
6. Albīnus Mēdō ānulum vēndit sēsterti_____ nōnāgintā.
7. Nōn magn_____ preti_____ Mēdus ānulum emit.

Exercitium 11

1. Quid Lydia Mēdō ostendit? ...
2. Cūr lacrimat Lydia? ...
3. Quid Mēdus in mēnsā pōnit? ...
4. Estne vacuus sacculus Mēdī? ...
5. Quantō pretiō Mēdus ānulum emit? ...
6. Cūr Mēdus Albīnō centum sēstertiōs nōn dat? ...

aut
medius
nimis
nōnāgintā
quantus
quārtus
satis
tantus quantus
vigintī

-ō -is
(ablātivus pretiī)

7. Cui Mēdus ānulum novum dat? ...
8. In quō digitō Mēdus ānulum pōnit? ...
9. Cūr ānulus ad digitum medium nōn convenit? ...
10. Ad quem digitum ānulus convenit? ...
11. Cūr laeta est Lȳdia? ...
12. Mēdusne Lȳdiae viam mōnstrat? ...

Lēctiō grammatica (versūs 134–223)

Exercitium 12

1. Qu_____ Rōmam it? Servus Rōmam it. Qu_____ servus? Servus qu_____ Rōmam it est Mēdus, servus improbus. Is servus Rōmam it.
2. C_____ servus est Mēdus? Mēdus est servus Iūlii. Dominus c_____ servus Rōmam it est Iūlius. Iūlius est dominus e_____ servī.
3. Qu_____ servum Iūlius vocat? Mēdus est servus qu_____ Iūlius vocat. E_____ servum vocat dominus.
4. C_____ servō Iūlius nummum dat? Dāvus est servus c_____ Iūlius nummum dat. E_____ servō dominus nummum dat.
5. Ā qu_____ servō amātur Lȳdia? Servus ā qu_____ Lȳdia amātur est Mēdus. Ab e_____ servō amātur Lȳdia.
6. Qu_____ servī Iūlium vehunt? Servī qu_____ Iūlium vehunt sunt Ursus et Dāvus. I_____ servī Iūlium vehunt.
7. Qu_____ servōrum Iūlius dominus est? Servī qu_____ dominus est Iūlius sunt Mēdus, Dāvus, Ursus, Syrus, cēteri. Iūlius est dominus e_____ servōrum.
8. Qu_____ servōs vocat Iūlius? Servī qu_____ Iūlius vocat sunt Dāvus et Syrus. E_____ servōs vocat dominus.
9. Qu_____ servīs Iūlius nummōs dat? Dāvus et Syrus sunt servī qu_____ Iūlius nummōs dat. I_____ servīs dominus nummōs dat.
10. Ā qu_____ servīs Iūlius vehitur? Ursus et Dāvus sunt servī ā qu_____ Iūlius vehitur. Ab i_____ servīs dominus vehitur.

Exercitium 13

1. Qu_____ fēmina cum Mēdō ambulat? Fēmina qu_____ cum Mēdō ambulat est Lȳdia. E_____ fēmina ambulat cum Mēdō.
2. C_____ fēminae amīcus est Mēdus? Lȳdia est fēmina c_____ amīcus est Mēdus. Mēdus e_____ fēminae amīcus est.
3. Qu_____ fēminam amat Mēdus? Fēmina qu_____ Mēdus amat est Lȳdia. E_____ fēminam amat Mēdus.
4. C_____ fēminae Mēdus ānulum dat? Fēmina c_____ Mēdus ānulum dat est Lȳdia. E_____ fēminae Mēdus ānulum dat.
5. Ā qu_____ fēminā Mēdus amātur? Fēmina ā qu_____ Mēdus amātur est Lȳdia. Ab e_____ fēminā amātur Mēdus.
6. Qu_____ ancillae absunt? Ancillae qu_____ absunt sunt Dēlia et Syra. E_____ ancillae absunt.
7. Qu_____ ancillārum Aemilia domina est? Dēlia et Syra sunt ancillae qu_____ domina est Aemilia. Ea domina e_____ ancillārum est.
8. Qu_____ ancillās vocat Aemilia? Ancillae qu_____ Aemilia vocat sunt Dēlia et Syra. E_____ ancillās vocat domina.
9. Qu_____ ancillīs Aemilia māla dat? Ancillae qu_____ Aemilia māla dat sunt Dēlia et Syra. I_____ ancillīs domina māla dat.
10. Ā qu_____ ancillīs domina salūtātur? Ancillae ā qu_____ salūtātur domina sunt Dēlia et Syra. Ab i_____ ancillīs domina salūtātur.

Lēctiō grammatica

prōnōmina
masculinum:

nōm.	quis/quī	quī
acc.	quem	quōs
gen.	cuius	quōrum
dat.	cui	quibus
abl.	quō	quibus
nōm.	is	īi
acc.	eum	eōs
gen.	eius	eōrum
dat.	eī	iīs
abl.	eō	iīs

fēmininum:

	sing.	plūr.
nōm.	quae	quae
acc.	quam	quās
gen.	cuius	quārum
dat.	cui	quibus
abl.	quā	quibus
nōm.	ea	eae
acc.	eam	eās
gen.	eius	eārum
dat.	eī	iīs
abl.	eā	iīs

neutrum:

	sing.	plūr.
nōm.	<i>quid/quod quae</i>	
acc.	<i>quid/quod quae</i>	
gen.	<i>cuius</i>	<i>quōrum</i>
dat.	<i>cui</i>	<i>quibus</i>
abl.	<i>quō</i>	<i>quibus</i>
nōm.	<i>id</i>	<i>ea</i>
acc.	<i>id</i>	<i>ea</i>
gen.	<i>eius</i>	<i>eōrum</i>
dat.	<i>eī</i>	<i>iīs</i>
abl.	<i>eō</i>	<i>iīs</i>

m.	f.	n.
<i>hic</i>	<i>haec</i>	<i>hoc</i>
<i>hunc</i>	<i>hanc</i>	<i>hoc</i>
<i>huius</i>	<i>huius</i>	<i>huius</i>
<i>huic</i>	<i>huic</i>	<i>huic</i>
<i>hōc</i>	<i>hāc</i>	<i>hōc</i>
<i>hī</i>	<i>hae</i>	<i>haec</i>
<i>hōs</i>	<i>hās</i>	<i>haec</i>
<i>hōrum</i>	<i>hārum</i>	<i>hōrum</i>
<i>hīs</i>	<i>hīs</i>	<i>hīs</i>
<i>ille</i>	<i>illa</i>	<i>illud</i>
<i>illum</i>	<i>illam</i>	<i>illud</i>
<i>illius</i>	<i>illius</i>	<i>illius</i>
<i>illi</i>	<i>illi</i>	<i>illi</i>
<i>illō</i>	<i>illā</i>	<i>illō</i>
<i>illi</i>	<i>illae</i>	<i>illa</i>
<i>illōs</i>	<i>illās</i>	<i>illa</i>
<i>illōrum</i>	<i>illārum</i>	<i>illōrum</i>
<i>illis</i>	<i>illis</i>	<i>illis</i>

Exercitium 14

1. Qu_____ est Capua? Capua est oppidum. Qu_____ oppidum prope villam Iūlii est? Tūsculum est oppidum qu_____ prope villam est. I_____ oppidum est prope villam.
2. Qu_____ emit Mēdus? Ōrnāmentum emit. Qu_____ ōrnāmentum emit Mēdus? Ōrnāmentum qu_____ Mēdus emit est ānulus gemmātus. I_____ ōrnāmentum emit Mēdus.
3. FAMILIA ROMANA est titulus capitulī. C_____ capitulī? Capitulum c_____ titulus est FAMILIA ROMANA est capitulum secundum. Titulus e_____ capitulī est FAMILIA ROMANA.
4. C_____ capitulō titulus datur IMPERIVM ROMANVM? Capitulum c_____ hic titulus datur est capitulum prīmum. E_____ capitulō datur hic titulus.
5. Lȳdia ōrnāmentō suō dēlectātur. Qu_____ ōrnāmentō? Ōrnāmentum qu_____ Lȳdia dēlectātur est ānulus. E_____ ōrnāmentō dēlectātur Lȳdia.
6. Qu_____ vocābula neutra sunt? Neutra sunt vocābula qu_____ -um habent. E_____ vocābula neutra sunt.
7. Qu_____ ōrnāmenta vēndit Albīnus? Ōrnāmenta qu_____ Albīnus vēndit sunt ānuli et margaritae. E_____ ōrnāmenta vēndit Albīnus.
8. Qu_____ vocābulōrum plūrālis -a habet? Vocābula qu_____ plūrālis -a habet neutra sunt. Plūrālis e_____ vocābulōrum -a habet.
9. Qu_____ oppidīs fluvii Padus et Tiberis aquam dant? Oppida qu_____ iī fluvii aquam dant sunt Placentia et Ōstia et cētera multa. I_____ oppidīs fluvii Padus et Tiberis aquam dant.
10. Qu_____ verbīs dēlectātur Iūlia? Verba qu_____ Iūlia dēlectātur sunt "Ecce puella pulchra!" I_____ verbīs dēlectātur puella.

Exercitium 15

1. H_____ servus est Lēander, ill_____ servus est Syrus.
2. Lēander h_____ saccum portat, ill_____ saccum portat Syrus.
3. H_____ saccus portātur ab h_____ servō, ill_____ ab ill_____ .
4. Saccus h_____ servī magnus est, ill_____ est parvus.
5. In h_____ saccō māla sunt, in ill_____ pira.
6. Iūlius h_____ servō mālum dat, ill_____ dat pirum.
7. H_____ fēmina est Lȳdia, ill_____ fēmina est Dōrippa.
8. Mēdus h_____ fēminam amat, nōn ill_____ .
9. Ab h_____ fēminā Mēdus amātur, nōn ab ill_____ .
10. Mēdus amīcus h_____ fēminae est, nōn ill_____ .
11. Mēdus h_____ fēminae ānulum dat, nōn ill_____ .
12. H_____ cubiculum magnum est, ill_____ est parvum.
13. Fenestra h_____ cubiculī nōn tam parva est quam ill_____ .
14. Iūlius et Aemilia in h_____ cubiculō dormiunt, nōn in ill_____ .
15. Lȳdia: "Aspice ill_____ ōrnāmenta, Mēde, ill_____ ānulōs et ill_____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt ill_____ ānuli et ill_____ gemmae?"
16. Albīnus: "Aspicite h_____ ōrnāmenta, h_____ ānulōs et h_____ gemmās! Nōnne pulchrī sunt h_____ ānuli et h_____ gemmae?"
17. Lȳdia: "Quantum est pretium h_____ ānulōrum et h_____ gemmārum?"
18. Mēdus: "Nec in h_____ ānulīs nec in ill_____ gemmae sunt."

CAPITVLVM NONVM

Lēctiō prīma (versūs 1–38)

Exercitium 1

1. Ecce pāstor cum can_____ et centum ov_____ .
2. Pāstor ūnum can_____ et centum ov_____ habet.
3. Pāstor est dominus can_____ et ov_____ .
4. Pāstor can_____ et ov_____ cibum dat.
5. Can_____ et ov_____ ā pāstōr_____ cibum accipiunt.
6. Dominus huius pāstōr_____ est Iūlius.
7. Iūlius pāstōr_____ suō pānem dat.
8. Iūlius nōn ūnum pāstōr_____ , sed multōs pāstōr_____ habet.
9. Iūlius est dominus multōrum pāstōr_____ .
10. Iūlius pāstōr_____ suīs pānem dat.
11. Pāstōr_____ pānem accipiunt ā dominō suō.
12. Ovēs ā pāstōr_____ suīs nōn abeunt.

Exercitium 2

1. Pāstor in _____ est cum _____ et centum _____ .
2. Ūna ovis _____ est, cēterae sunt _____ .
3. _____ ovibus suīs aquam et _____ dat.
4. Cibus ovium est _____ ; ovēs herbam _____ , et aquam _____ ē _____ .
5. Cibus pāstōris est _____ ; pāstor pānem _____ .
6. Post campum _____ sunt; inter montēs sunt _____ .
7. In campō est parvus _____ , in quō ūna _____ est.
8. In _____ multae arborēs sunt.
9. In silvīs et in montibus sunt _____ , quī ovēs edunt.
10. _____ lūcet; nūlla nūbēs in _____ est.
11. Caelum est _____ terram.
12. In _____ sunt campī et silvae, montēs et vallēs.
13. Sōl _____ ; nūlla _____ ante sōlem est.
14. _____ arbore nōn sōl, sed _____ est.
15. Pāstor ad arborem it: pāstor umbram _____ .
16. Pāstor ovēs suās ad arborem _____ .
17. Iam pāstor et ovēs sub arbore _____ .

Exercitium 3

1. Ubi est pāstor? ...
2. Quot ovēs apud eum sunt? ...
3. Quid inest in saccō pāstōris? ...
4. Ovēsne pānem edunt? ...
5. Cūr canis pāstōrem amat? ...
6. Quis est dominus pāstōris? ...
7. Quid videtur post campum? ...
8. Inter montēs quid est? ...
9. Quot arborēs in colle sunt? ...
10. Cūr pāstor et ovēs in silvam nōn intrant? ...
11. Quid est in caelō? ...
12. Quō pāstor ovēs dūcit? ...
13. Cūr pāstor umbram petit? ...
14. Ubi iacet pāstor? ...

Cap. IX

Lēctiō I

-is -ēs
-em -ēs
-is -ium
-ī -ibus
-e -ibus
- -ēs
-em -ēs
-is -um
-ī -ibus
-e -ibus

albus
arbor
bibit
caelum
campus
canis
cibus
collis
dūcit
ēst edunt
herba
iacet
lūcet
lupus
mōns
niger
nūbēs
ovis
pānis
pāstor
petit
rīvus
silva
sōl
sub
suprā
terra
umbra
vallis

pāstor bonus (m.)

ovis albus (f.)

-(is) -us/-a

-em -um/-am

-is -i/-ae

-ī -ō/-ae

-e -ō/-ā

-ēs -ī/-ae

-ēs -ōs/-ās

-(i)um -ōrum/-ārum

-ibus -is

ūna nūbēs

duae nūbēs

vallis magna

nūbēs

arbor

pānis magnus

collis

canis

mōns

Lēctiō II

eum relinquit

= ab eō abit

accurrit

bālat

clāmōr

dēns

dum

errat

impōnit

ipse

lātrat

Exercitium 4

1. Pāstor bon_____ ab ovibus nōn abit.
2. Ovēs pāstōrem bon_____ amant.
3. Iūlius est dominus pāstōris bon_____ .
4. Iūlius pāstōri bon_____ pānem dat
5. Ovēs ā pāstōre bon_____ nōn abeunt.
6. Pāstōrēs bon_____ ab ovibus su_____ nōn abeunt.
7. Iūlius mult_____ pāstōrēs habet.
8. Iūlius est dominus mult_____ pāstōrum.
9. Iūlius pāstōribus su_____ pānem dat.
10. Ovēs ā pāstōribus su_____ nōn abeunt.
11. In campō sunt mult_____ ovēs alb_____ et ūn_____ ovis nigr_____ .
12. Pāstor mult_____ ovēs alb_____ et ūn_____ ovem nigr_____ habet.
13. Pāstor est dominus ovium alb_____ et ovis nigr_____ .
14. Pāstor ovibus alb_____ et ovī nigr_____ cibum dat.
15. Pāstor in campō est cum mult_____ ovibus alb_____ et ūn_____ ove nigr_____ .

Exercitium 5

1. In caelō nūllae nūb_____ sunt.
2. Nūll_____ nūb_____ ante sōlem est.
3. Pāstor nūll_____ nūbem in caelō videt.
4. In campō est coll_____ parv_____ cum magn_____ arbor_____ .
5. Coll_____ est mōns parv_____ .
6. Post campum sunt magn_____ mont_____ .
7. In parv_____ coll_____ ūn_____ arbor est.
8. In magnā silvā mult_____ arbor_____ sunt.
9. Pāstor ov_____ su_____ ad parv_____ coll_____ dūcit.
10. Pāstor fess_____ cum ov_____ su_____ in umbrā magn_____ arbor_____ iacet.
11. Arbor pāstōr_____ fess_____ et ov_____ fess_____ umbram dat.

Lēctiō secunda (versūs 39–86)

Exercitium 6*Exemplum:* Mēdus ā Iūliō abit = Mēdus Iūlium relinquit.

1. Servus improbus ā dominō suō abit = Servus improbus...
2. Servī probī dominōs suōs nōn relinquunt = Servī probī...
3. Mēdus et Lydia ā tabernā abeunt = Mēdus et Lydia...
4. Iūlia ab Aemiliā et puerīs abit = Iūlia...
5. Ovis nigra pāstōrem suum relinquit = Ovis nigra...
6. Canis ā pāstōre nōn abit = Canis...
7. Pāstor ovēs albās relinquit = Pāstor...
8. Lupus ab ove et cane abit = Lupus...

Exercitium 7

1. _____ pāstor dormit, ovis nigra abit.
2. Canis ovem videt et _____ : "Baubau!"
3. Pāstor ovēs _____ et silvam petit.
4. Ovis nigra in magnā silvā _____ .
5. In terrā sunt _____ lupī; lupus _____ nōn procul abest.
6. Lupus in silvā cibum _____ .
7. Pāstor ovem quaerit, neque eam _____ .
8. Lupus _____ : "Uhuhū!" Ovis _____ : "Bābā!"
9. Ovis cōsistit et exspectat _____ lupus venit.

10. Oculi lupī in umbrā lūcent _____ gemmae.
11. Lupus _____ suōs albōs ostendit!
12. Sed ecce canis _____ et sine _____ [< timēre] lupum petit!
13. Pāstor clāmat; canis _____ eius audit.
14. Pāstor parvam ovem in umerōs _____ .

Exercitium 8

1. Quō abit ovis nigra? ...
2. Dormitne canis? ...
3. Quid agit pāstor? ...
4. Ubi ovis nigra errat? ...
5. Quid ovis videt in terrā? ...
6. Quid lupus in silvā quaerit? ...
7. Quid pāstor et canis quaerunt? ...
8. Ululatne canis? ...
9. Quid ovis ante sē in umbrā videt? ...
10. Cūr lupus ovem relinquit? ...
11. Quō pāstor ovem nigram portat? ...
12. Cēterae ovēs quid agunt? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 87–127)***Exercitium 9**

Dēclinātiō prīma

Exemplum: vill|a, gen. sing. -ae, f.

	Sing.	Plūr.	
1. Nōm.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____	
2. Acc.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____	
3. Gen.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____	
4. Dat.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____	
5. Abl.	<i>vill</i> _____	<i>vill</i> _____	
6.	<i>Villa</i> _____	_____	singulāris est.
7.	<i>Villā</i> _____	_____	singulāris est.
8.	<i>Villae</i> _____	_____	aut _____ singulāris est aut _____ plūrālis.
9.	<i>Villam</i> _____	_____	_____ est.
10.	<i>Villārum</i> _____	_____	_____ est.
11.	<i>Villās</i> _____	_____	_____ est.
12.	<i>Villīs</i> _____	_____	_____ aut _____ _____ est.

Exercitium 10

Dēclinātiō secunda

*Exempla: domin|us, gen. sing. -ī, m.**verb|um, gen. sing. -ī, n.*

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
2. Acc.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
3. Gen.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
4. Dat.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
5. Abl.	<i>domin</i> _____	<i>domin</i> _____	<i>verb</i> _____	<i>verb</i> _____
6. Voc.	<i>domin</i> _____			

petit
quaerit
relinquit
reperit
timor
ululat
ut
vestigium

Lēctiō grammatica

dēclinātiō I (dēcl. I)

(gen. sing. -ae)

	sing.	plūr.
nōm.	-a	-ae
acc.	-am	-ās
gen.	-ae	-ārum
dat.	-ae	-īs
abl.	-ā	-īs

dēclinātiō II

(gen. sing. -ī)

masc.

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ī
acc.	-um	-ōs
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs
voc.	-e	

dēclīnātiō II

(gen. sing. -ī)

neutr.

	sing.	plūr.
nōm.	-um	-a
acc.	-um	-a
gen.	-ī	-ōrum
dat.	-ō	-īs
abl.	-ō	-īs

dēclīnātiō III

(gen. sing. -is)

masc./fēm.

	sing.	plūr.
nōm.	-	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-is	-um
dat.	-ī	-ibus
abl.	-e	-ibus
nōm.	-is	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-is	-ium
dat.	-ī	-ibus
abl.	-e	-ibus

Cap. X

Lēctiō I

āēr
 āla
 aquila
 asinus
 avis
 bēstia
 capit
 cauda
 cum
 deus
 facit
 fera
 ferus
 homō
 leō
 mercātor

7. *Domine* _____ singulāris est.
8. *Dominī* _____ singulāris est aut _____ plūrālis.
9. *Dominīs et verbīs* _____ aut _____ plūrālis est.
10. *Dominō et verbō* _____ aut _____ singulāris est.
11. *Dominōrum et verbōrum* _____ est.
12. *Dominōs* _____ est.
13. _____ est.
14. *Dominus* _____ est.
15. *Verba* _____ aut _____ plūrālis est.
16. *Verbī* _____ singulāris est.
17. *Verbum* _____ aut _____ est.

Exercitium 11

Dēclīnātiō tertiā

Exempla: *pāstor*, gen. sing. -ōr|is, m.

ov|is, gen. sing. -is, f.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>pāstor</i>	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
2. Acc.	<i>pāstōr</i> _____	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
3. Gen.	<i>pāstōr</i> _____	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
4. Dat.	<i>pāstōr</i> _____	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
5. Abl.	<i>pāstōr</i> _____	<i>pāstōr</i> _____	<i>ov</i> _____	<i>ov</i> _____
6.	<i>Pāstor</i> _____	singulāris est.		
7.	<i>Pāstōre et ove</i> _____	_____ est.		
8.	<i>Pāstōrem et ovem</i> _____	_____ est.		
9.	<i>Pāstōrēs et ovēs</i> _____	_____ aut _____	_____	_____ plūrālis est.
10.	<i>Pāstōrī et ovī</i> _____	_____ est.		
11.	<i>Pāstōribus et ovibus</i> _____	_____ aut _____	_____	_____ plūrālis est.
12.	<i>Pāstōris</i> _____	_____ est.		
13.	<i>Ovis</i> _____	_____ aut _____	_____	_____ singulāris est.
14.	<i>Pāstōrum et ovium</i> _____	_____ est.		

CAPITVLVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–34)

Exercitium 1

1. Lupus et canis et ovis _____ sunt.
2. Virī et fēminae _____ sunt.
3. Lupus est bēstia _____ ; etiam _____ bestia fera est.
4. In Āfricā sunt multi leōnēs et aliae _____ [= bēstiae ferae].
5. _____ sunt bēstiae quae in aquā _____ .
6. _____ sunt bēstiae quae in āere _____ .
7. _____ est magna avis fera quae parvās avēs _____ et ēst.
8. Avis quae volat ālās _____ ; piscis quī natat _____ movet.
9. Homō quī ambulat _____ movet.
10. _____ homō ambulat, pedēs moventur.
11. Cum avis in _____ volat, _____ moventur.
12. Avis ālās habet, itaque avis volāre _____ .
13. Leō volāre nōn potest, _____ [= quia] ālās nōn habet.
14. Hominēs, quī pedēs habent, ambulāre _____ .
15. Quī ambulat vestīgia in terrā _____ .
16. Nōn solum equus, sed etiam _____ hominem vehere potest.

17. Mercurius est _____ mercatōrum et _____ deōrum.
18. _____ est homō quī emit et vēndit.

movet
natat
nūntius
pēs
piscis
potest possunt
quod
volat

Exercitium 2

1. Quid est leō? ...
2. Quid bēstiae ferae edunt? ...
3. Cūr leōnēs ab hominibus timentur? ...
4. Quae bēstiae in aquā natant? ...
5. Quae bēstiae volant? ...
6. Quid movētur cum avis volat? ...
7. Quot pedēs habet homō? ...
8. Equus quot pedēs habet? ...
9. Cūr equus volāre nōn potest? ...
10. Cūr piscēs ambulāre nōn possunt? ...
11. Hominēsne natāre possunt? ...
12. Quis est Mercurius? ...
13. In pedibus et in petasō Mercuriī quid est? ...
14. Quōrum deus est Mercurius? ...
15. Quid est mercātor? ...

Exercitium 3

1. In Āfricā sunt multī leō_____ .
2. In Āfricā magnus numerus leō_____ est.
3. Multī hom_____ Rōmae habitant.
4. Rōmae habitat magnus numerus hom_____ .
5. Leō nōn est amīcus hom_____ , neque homō amīcus leō_____ est.
6. Homō leō_____ timet, et hom_____ timet leō_____ .
7. Leō ab hom_____ timētur, et hom_____ timētur ā leō_____ .
8. Leō_____ timentur ab hom_____ , et hom_____ ā leō_____ timentur.

leō leōn|is
homō homin|is

Lēctiō secunda (versūs 35–73)

Lēctiō II

Exercitium 4

1. Avēs vol_____ possunt; piscēs nat_____ possunt.
2. Equus ambul_____ et curr_____ potest.
3. Ovēs lupum aud_____ possunt, neque eum vid_____ possunt.
4. Iūlia centum numer_____ nōn potest.
5. Homō mortuus sē mov_____ nōn potest.
6. Sub aquā homō nōn potest spīr_____ .
7. Sine animā nēmō potest viv_____ .
8. Animam dūc_____ necesse est hominī.
9. Necesse nōn est gemmās hab_____ .
10. Quī gemmās vēndit pecūniam fac_____ potest.

-re
[1] -āre
[2] -ēre
[3] -ere
[4] -ire

Exercitium 5

Exempla: Iūlius Iūliam portāre/vehere potest.

Iūlia ā Iūliō portāri/vehī potest.

1. Iūlia magnum saccum port_____ nōn potest.
2. Magnus saccus ā parvā puellā port_____ nōn potest.
3. Hominēs deōs neque vid_____ neque aud_____ possunt.
4. Deī neque vid_____ neque aud_____ possunt ab hominibus.
5. Nēmō piscēs numer_____ potest; piscēs numer_____ nōn possunt.
6. Quī pecūniam habet cibum em_____ potest.

-re -rī/-ī
[1] -āre -ārī
[2] -ēre -ērī
[3] -ere -ī
[4] -ire -īrī

anima
animal
flūmen
folium
mare
mortuus
necesse
nēmō
nīdus
ōvum
parere
pullus
pulmō
rāmus
spīrāre
vīvere
vīvus
volunt

flūmen	flūmin a
flūmin is	flūmin um
flūmin ī	flūmin ibus
flūmin e	flūmin ibus
mar e	mar ia
mar is	mar ium
mar ī	mar ibus
animal	animāl ia
animāl is	animāl ium
animāl ī	animāl ibus

Lēctiō III

ascendere
audēre
cadere
canere
crassus
enim
ergō
esse
lectus
lūdere
occultāre
perterritus

7. Sine pecūniā cibus em _____ nōn potest.
8. Mārcus et Quīntus nōn possunt lecticam veh _____ .
9. *Ā parvīs puerīs lectica veh _____ nōn potest.*
10. Canis ōstium neque aper _____ neque claud _____ potest.
11. Ōstium ā cane neque aper _____ neque claud _____ potest.

Exercitium 6

1. Magnum _____ est Nilus.
2. Ōceanus Atlanticus magnum _____ est.
3. Piscēs nōn in terrā, sed in aquā _____ .
4. Cum homō _____ , anima in _____ intrat et rūsus exit.
5. _____ est aēr quī in pulmōnēs dūcitur.
6. Quī spīrat _____ est, quī nōn spīrat est _____ .
7. Sine animā et cibō _____ vīvere potest.
8. Spīrāre et ēsse hominibus _____ est.
9. Hominēs et bēstiae _____ sunt.
10. Avēs in arboribus _____ faciunt.
11. Nīdī sunt inter _____ et _____ arborum.
12. In nīdīs sunt _____ aut pullī.
13. Avēs ōva _____ , ex quibus _____ exeunt.
14. Ovis nōn ōva, sed pullōs vīvōs _____ .
15. Fēminae quae pecūniam facere _____ ōrnāmenta sua vēndunt.

Exercitium 7

1. Nilus magn _____ flūm _____ est.
2. Nilus et Rhēnus magn _____ flūm _____ sunt.
3. Mārcus et Quīntus in parvō flūm _____ natant.
4. Puerī in aquā flūm _____ natant.
5. Parva flūm _____ magnō flūm _____ aquam dant.
6. Ōceanus magn _____ mar _____ est.
7. Inter Eurōpam et Āfricam mult _____ mar _____ sunt.
8. In Ōceanō et in cēterīs mar _____ multī sunt piscēs.
9. In flūm _____ quoque magnus numerus piscium est.
10. Nēmō piscēs mar _____ et flūm _____ numerāre potest.
11. Piscēs sunt animāl _____ quae vīvunt in mar _____ .
12. Leō est animal qu _____ in terrā vīvit.
13. Magnus numerus animāl _____ in terrā vīvunt.
14. Parv _____ animāl _____ ā magnīs animāl _____ eduntur.

Lēctiō tertia (versūs 74–131)

Exercitium 8

1. Iūlia cum puerīs lūdere _____ , neque iī cum puellā _____ volunt.
2. Puerī Iūliam _____ [= cantāre] audiunt.
3. Iūlia _____ pulchram habet: _____ Iūliae pulchra est.
4. Avēs _____ sunt neque canunt; puerī _____ [= nam puerī] nīdōs quaerunt.
5. Avēs perterritae inter folia arborum sē _____ .
6. Quīntus in arborem _____ ; Mārcus eum aspicit neque ipse in arborem ascendere _____ .
7. Nōn _____ , sed tenuis est rāmus quō nīdus _____ .
8. Rāmus _____ puerum crassum sustinēre nōn potest.
9. Quīntus ad terram _____ .

10. Puer spirat; _____ vivit, nam qui spirat mortuus _____ non potest.
 11. Pater filium in villam portat et in _____ ponit.

sustinere
 tenuis
 vox
 vult

Exercitium 9

Exempla: Albīnus clāmat. Lȳdia Albīnum clāmāre audit.
 Saccus ā Syrō aperitur. Puer saccum ā Syrō aperiri videt.
 Saccus plēnus est. Puer saccum plēnum esse videt.

- Iūlia canit. Pueri Iūli _____ can _____ audiunt.
- Iūlia ā Mārcō pulsatur. Quīntus Iūli _____ ā Mārcō puls _____ videt.
- Iūlia plōrat et Mārcus rīdet. Quīntus Iūli _____ plōr _____ et Mārc _____ rīd _____ audit.
- Aemilia venit. Pueri Aemili _____ ven _____ vident.
- Aemilia irāta est. Mārcus Aemili _____ irāt _____ es _____ videt.
- Pullī mortuī sunt. Iūlia pull _____ mortu _____ es _____ videt.
- Dāvus ā Iūliō interrogātur et ā Mēdō accūsatur. Aemilia Dāv _____ ā Iūliō interrog _____ et ā Mēdō accūs _____ audit.
- Mēdus ā Iūliō vocātur neque venit. Aemilia Mēd _____ ā Iūliō voc _____ audit neque e _____ ven _____ videt.

-us	-um	-re	videt
-a	-am	-rī	audit
-is	-em	-ī	
-	-		
-ī	-ōs		vident
-ae	-ās		audiunt
-ēs	-ēs		
	-a		

Exercitium 10

- Quid pueri in hortō agunt? ...
- Quid agit Iūlia? ...
- Cūr avēs hortī nōn canunt? ...
- Cūr Mārcus Quīntum vocat? ...
- Mārcusne in arborem ascendit? ...
- Quid est in nīdō ad quem Quīntus ascendit? ...
- Cūr rāmus tenuis Quīntum sustinere nōn potest? ...
- Quid Mārcus perterritus videt? ...
- Estne mortuus Quīntus? ...
- Pullīne mortuī sunt? ...
- Quid facit Mārcus? ...
- Quō pater currit et quid videt? ...
- Quō Iūlius filium suum portat? ...
- Quid videt Aemilia? ...

Lēctiō grammatica (versūs 132–183)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11

- Vocā imperātivus est. Vocā|re est _____ .
- Vidē|re, pōn|ere, audī|re nōn imperātivus, sed _____ est.
- Imperātivus: intrā. Infinitivus: intr _____ .
- Imperātivus: tacē. Infinitivus: tac _____ .
- Imperātivus: discēde. Infinitivus: discēd _____ .
- Imperātivus: venī. Infinitivus: ven _____ .
- Vocā|re est infinitivus activi. Vocā|rī _____ passivi est.
- Vidē|rī, pōn|ī, audī|rī nōn infinitivus activi, sed _____ _____ est.
- Infinitivus: activum voc _____ , passivum voc _____ .
- Infinitivus: activum vid _____ , passivum vid _____ .
- Infinitivus: activum pōn _____ , passivum pōn _____ .
- Infinitivus: activum aud _____ , passivum aud _____ .

infinitivus (inf.)

	imp.	inf.
[1]	-ā	-āre
[2]	-ē	-ēre
[3]	-e	-ere
[4]	-ī	-īre

infinitivus

	act.	pass.
[1]	-āre	-ārī
[2]	-ēre	-ērī
[3]	-ere	-ērī
[4]	-īre	-īrī

Cap. XI

Lēctiō I

ōs ō[is]
crūs crū[is]
corpus corpor[is]
caput capit[is]

aeger
atque
auris
bene
bracchium
capillus
caput
color
cor
corpus
crūs
fluere
frōns
gena
iecur
īnfrā
labrum
lingua
male
manus
medicus
membrum
ōs
pectus
pōculum
ruber
sānāre
sanguis
sānus
sedēre
stāre
super
vēna
venter
viscera

CAPITVLVM VNDECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1-41)

Exercitium 1

1. In corp_____ hūmānō nōn ūn_____ crūs, sed duo crūr_____ sunt.
2. Corp_____ hūmān_____ duo bracchia et duo crūr_____ habet.
3. In crūr_____ pedēs sunt.
4. In corp_____ hūmānō ūn_____ caput est, nōn duo capit_____ .
5. In capit_____ est ūn_____ ōs, nōn duo ōr_____ .
6. Quot capit_____ et quot ōr_____ habent duo corp_____ ?

Exercitium 2

1. In _____ hūmānō sunt quattuor _____ : duo _____ et duo _____ .
2. In bracchiō _____ est, in crūre pēs.
3. In _____ sunt duo oculī, duae _____ , ūnus nāsus, ūnum _____ .
4. Ōs est inter duo _____ ; in ōre sunt dentēs et _____ .
5. Lingua et labra _____ sunt ut rosae.
6. Suprā oculōs _____ est, _____ oculōs sunt _____ .
7. _____ caput capillus est.
8. _____ virōrum nōn tam longus est quam fēminārum.
9. Quī oculōs bonōs habet _____ videt.
10. Quī oculōs malōs habet _____ videt.
11. Īnfrā collum est _____ , in quō _____ et pulmōnēs sunt.
12. In corde est _____ , cuius _____ ruber est.
13. Sanguis per _____ ad cor _____ .
14. Īnfrā pulmōnēs est _____ , in quō cibus est.
15. Cor, pulmōnēs, _____ , venter sunt _____ hūmāna.
16. Quī ventrem malum habet nōn est _____ , sed _____ .
17. _____ est vir quī hominēs aegrōs _____ [= sānōs facit].
18. Aemilia apud lectum Quīntī _____ .
19. Syra quoque adest, neque ea sedet, sed _____ .
20. Māter filiō suō aquam in _____ dat _____ [= et] filius aquam bibit.

Exercitium 3

1. Quot membra sunt in corpore hūmānō? ...
2. Quid est in bracchiō? ...
3. In crūre quid est? ...
4. Quot aurēs et quot oculī sunt in capite? ...
5. Quid est in ōre? ...
6. Cūr Syra male audit? ...
7. Ubi sunt pulmōnēs? ...
8. In corde et in vēnīs quid est? ...
9. Quī color est sanguinis? ...
10. In ventre quid est?
11. Quid est medicus? ...
12. Estne sānus Quīntus? ...
13. Estne sōlus in cubiculō suō? ...
14. Ubi sedet Aemilia? ...
15. Sedetne Syra?
16. Quid māter filiō aegrō dat? ...
17. Cūr Quīntus mālum nōn ēst? ...

Exercitium 4

1. Syra pulch_____ nōn est neque nāsus eius pulch_____ est.
2. Ūna ovis nig_____ est, cēterae sunt albae.
3. Canis pāstōris nōn est albus, sed nig_____ .
4. Quīntus aeg_____ est, Iūlia aeg_____ nōn est.
5. Māter filiō aeg_____ mālum rub_____ dat.
6. Quīntus dentem nig_____ habet.
7. Dēns nig_____ nōn est sānus, sed aeg_____ .
8. Capillus Mēdi nōn rub_____, sed nig_____ est.

*Lēctiō secunda (versūs 42–91)***Exercitium 5**

Exempla: Dominus: "Tacē, serve!" Dominus servum tacēre iubet.

Dominus: "Tacēte, servī!" Dominus servōs tacēre iubet.

1. Medicus: "Ōs aper_____, puer, et linguam ostend_____" Medicus puer_____ ōs aper_____ et linguam ostend_____ iubet.
2. Lȳdia: "Cōnsist_____, Mēde! Aspice_____ tabernam!" Lȳdia Mēd_____ cōnsist_____ et tabernam aspice_____ iubet.
3. Iūlius: "Curr_____ in hortum, puerī!" Iūlius puer_____ in hortum curr_____ iubet.
4. Iūlius: "Curr_____, Mārce!" Iūlius Mārc_____ curr_____ iubet.
5. Domina: "Aper_____ fenestrās, ancillae!" Domina ancill_____ fenestrās aper_____ iubet.
6. Aemilia: "Claud_____ oculōs atque dorm_____, Quīnte!" Aemilia Quīnt_____ oculōs claud_____ atque dorm_____ iubet.
7. Syra: "Terg_____ oculōs, Iūlia! Es laeta!" Syra Iūli_____ oculōs terg_____ et laetam es_____ iubet.

Exercitium 6

Exempla: Iūlia canit. Mārcus Iūliam canere audit.

Mārcus: "Iūlia canit." Mārcus 'Iūliam canere' dicit.

1. Puer dorm_____. Medicus puer_____ dorm_____ videt.
2. Medicus: "Puer dorm_____." Medicus 'puer_____ dorm_____ ' dicit.
3. Lingu_____ puerī rubr_____ est. Medicus lingu_____ eius rubr_____ es_____ videt.
4. Medicus: "Lingu_____ eius rubr_____ est." Medicus 'lingu_____ eius rubr_____ es_____ ' dicit.
5. Pēs dol_____. Quintus ped_____ dol_____ sentit.
6. Quīntus: "Pēs dol_____!" Quīntus 'ped_____ dol_____ ' dicit.
7. Servī clām_____ et rīd_____. Aemilia serv_____ clām_____ et rīd_____ audit.
8. Aemilia: "Servī clām_____ et rīd_____!" Aemilia 'serv_____ clām_____ et rīd_____ ' dicit.
9. Saccul_____ Dāvī vacu_____ est. Iūlius saccul_____ vacu_____ es_____ videt.
10. Iūlius: "Saccul_____ Dāvī vacu_____ est." Iūlius dicit 'saccul_____ Dāvī vacu_____ es_____ '.

Exercitium 7

1. Ubi habitat medicus? ...
2. Quō Iūlius servum suum ire iubet? ...
3. Ambulatne servus quī medicum arcessit? ...
4. Quō it Iūlius cum medicō? ...
5. Quid medicus videt? ...
6. Quid dicit medicus? ...

-er -ra -rum

pulcher aeger

pulchr|a aegr|a

pulchr|um aegr|um

niger ruber

nigr|a rubr|a

nigr|um rubr|um

Lēctiō II

-us | -um | -re | iubet

-a | -am |

- | -em |

-is | -ōs |

-ī | -ās | iubent

-ae | -ēs |

-ēs | |

-us | -um | -re | dicit

-a | -am |

- | -em |

-is | - |

-ī | -ōs | dicunt

-ae | -ās |

-ēs | -a |

Lectiō III

aegrōtāre
appōnere
arcessere
culter
dē
dētergēre
dicere
dolēre
gaudēre
horrēre
modo
nec
noster
palpitāre
putāre
quiētus
revenire
sentire
spectāre
tangere

7. Cūr Syra verba medicī audire nōn potest? ...
8. Quid medicus Quīntum facere iubet? ...
9. Quī color est linguae? ...
10. Quid dīcit medicus? ...
11. Quid medicus videt inter dentēs albōs? ...
12. Suntne sānī dentēs Quīntī? ...
13. Quid dīcit Quīntus? ...
14. Quid medicus tangit? ...
15. Quid sentit Quīntus et quid dīcit? ...

Lectiō tertia (versūs 92–139)

Exercitium 8

1. Iūlia bene can____, sed Mārcus e____ male can____ putat.
2. Quīnt____ mortu____ nōn est, sed Syra putat Quīnt____ mortu____ esse.
3. Iūlius et Aemilia medic____ stult____ es____ putant.
4. Quīnt____ oculōs claud____ neque dorm____; Aemilia Quīnt____ oculōs claud____ videt et e____ dorm____ putat.
5. Dāvus Mēd____ putat nummōs Iūliī hab____.
6. Mēdus preti____ ānuli nimis magn____ es____ putat.
7. Lȳdia putat ānul____ gemmāt____ pulchr____ es____.
8. Puerī nās____ Iūliae foed____ es____ putant atque dīcunt!
9. Vi____ long____ nōn est, sed servī quī lectīcam portant vi____ long____ es____ putant.
10. Rōmānī de____ Neptūn____ in marī viv____ putant; Mercuri____ autem putant inter caelum et terram vol____.

Exercitium 9

1. Servus Iūlii Tūsculum it atque medicum _____.
2. Servus cum medicō ad villam _____ [= rūsus venit].
3. Medicus interrogat: "Quis _____ [= aeger est]?"
4. Medicus linguam Quīntī _____ [= aspicit].
5. Medicus digitum in pedem puerī impōnit: medicus pedem eius _____.
6. Quīntus digitum medicī in pede suō _____.
7. Quīntus: "Ei! Pēs _____!" Quīntus 'pedem dolēre' _____.
8. Medicus puerum oculōs claudere iubet, et _____ sūmit.
9. Medicus cultrum ad bracchium Quīntī _____.
10. Puer sanguinem _____ bracchiō fluere sentit; capillī _____, cor _____.
11. Quīntus _____ iacet _____ [= neque] oculōs aperit; itaque Syra eum mortuum esse _____.
12. Māter _____ [= laeta est] quod filius vivit.
13. Aemilia sanguinem dē bracchiō Quīntī _____.
14. Iūlius: "Iam filius _____ [= meus et tuus] nōn _____ [= solum] pede, sed etiam bracchiō aeger est."

Exercitium 10

Exemplum: Māter gaudet quod filius vivit = Māter filium vivere gaudet.

1. Quīntus gaudet quod medicus abest = Quīntus medic____ ab____ gaudet.
2. Lȳdia gaudet quod Mēdus Rōmam venit = Lȳdia Mēd____ Rōmam ven____ gaudet.

4. *Mārcus Quīntum in arborem ascendere _____: "In arborem ascende, Quīnte!"*
5. *Quīntus in terrā iacet nec sē movet; itaque Mārcus eum mortuum esse _____.*
6. *Mārcus clāmat. Iūlius Mārcum clāmāre _____ et accurrere _____.*
7. *Mārcus: "Quīntus mortuus est." Mārcus _____ 'Quīntum mortuum esse.'*
8. *Pater manum in pectus filiī impōnit et cor eius palpitāre _____.*
9. *Iūlius laetus est: pater filium vivere _____.*
10. *Quīntus ambulāre nōn potest, ergō _____ est eum ā Iūliō portārī.*

Cap. XII**Lēctiō I**

*dat + nōm + est/sunt =
nōm + acc + habe(n)t*

*pater patr|is
māter matr|is
frāter frāt|is*

*arma
armātus
avunculus
cognōmen
fert
frāter
gladius
miles
nōmen
pilum
praenōmen
scūtum*

CAPITVLVM DVODECIMVM**Lēctiō prīma (versūs 1–35)****Exercitium 1**

Exemplum: Mārcus ūnam sorōrem habet = Mārcō (dat) ūna soror est.

1. Iūlius trēs liberōs habet = Iūliō...
2. Aemiliae ūnus frāter est = ...
3. Dāvus multōs amīcōs habet = ...
4. Hominī improbō paucī sunt amīcī = ...
5. Homō duōs oculōs et duās aurēs habet = ...
6. Corporī hūmānō quattuor membra sunt = ...
7. Hominēs ālās nōn habent = ...
8. Mercuriō ālae in pedibus sunt = ...
9. Vir Rōmānus tria nōmina habet = ...
10. Rōmānīs multī deī sunt = ...

Exercitium 2

1. Mārcō pat_____ et māt_____, frāt_____ et soror sunt.
2. Mārcus pat_____ et māt_____, frāt_____ et sorōrem habet.
3. Iūliae duo frāt_____ sunt: Iūlia duōs frāt_____ habet.
4. Nōmina frāt_____ sunt Mārcus et Quīntus.
5. Iūlia māt_____ et frāt_____ suīs rosās ostendit.
6. Iūlia ā māt_____ et ā frāt_____ suīs discēdit.
7. Iūlia rosam dat pat_____, pat_____ filiae ōsculum dat.
8. Iūlia pat_____ suum amat et ā pat_____ suō amātur.
9. Avunculus nōn est frāt_____ pat_____, sed māt_____.
10. Puerī Rōmānī nōn ā māt_____, sed ā pat_____ suīs nōmina habent.

Exercitium 3

1. Mārcō et Quīntō ūna _____ est: Iūlia.
2. Iūliae duo _____ sunt: Mārcus et Quīntus.
3. Frāter Aemiliae, cui _____ est Aemilius, _____ liberōrum est.
4. *Pūblius _____ est; alia _____ sunt Mārcus, Quīntus, Titus.*
5. *Paulus nōn praenōmen, sed _____ est.*
6. *Aemilia _____ est quod frāter eius procul ab eā abest.*
7. *Liberī: "Ubi est avunculus noster?" Iūlius: "Avunculus _____ est in Germāniā."*
8. _____ Rōmānus pilum et _____ et scūtum _____ [= portat].

9. _____ et gladius et _____ sunt _____ militis Rōmānī.
 10. Miles est vir _____ [= quī arma fert].

soror
trīstis
vester

Exercitium 4

1. Quis est frāter Mārci? ...
2. Quae soror Mārci est? ...
3. Quot frātrēs sunt Iūliae? ...
4. Mārcō quot sorōrēs sunt? ...
5. Quot filii et quot filiae Iūliō sunt? ...
6. Quod nōmen est filiae? ...
7. Filiis quae nōmina sunt? ...
8. Quod nōmen māt̄ri est? ...
9. Quod cognōmen est Iūliō? ...
10. Num 'Quīntus' cognōmen est? ...
11. Quot nōmina virō Rōmānō sunt? ...
12. Quid est praenōmen? ...
13. Quis est avunculus Mārci? ...
14. Quot frātrēs sunt Aemiliae? ...
15. Cūr Aemilia trīstis est? ...
16. Ubi est frāter Aemiliae? ...
17. Estne Aemilius mercātor Rōmānus? ...
18. Quid miles Rōmānus fert? ...

*Lēctiō secunda (versūs 36–91)**Lēctiō II***Exercitium 5**

1. Mīl_____ Rōmānus bona arma fert.
2. Bona arma ā mīl_____ Rōmānō feruntur.
3. Arma mīl_____ Rōmānī sunt gladius, scūtum, pīlum.
4. In Germāniā multī mīl_____ sunt, et ped_____ et equ_____ .
5. In Germānia magnus numerus mīl_____ est, et ped_____ et equ_____ .
6. Equ_____ est mīl_____ quī equō vehitur; quī pedibus it ped_____ est.
7. Pīlum ped_____ Rōmānī nōn tam longum est quam hasta equ_____ .
8. Pīlum ā ped_____ Rōmānō fertur, hasta ab equ_____ fertur.

mīles mīlit̄|is
pedes pedit̄|is
eques equit̄|is

Exercitium 6*Exempla: Gladius longus. Gladius brevis.**Hasta longa. Hasta brevis.*

1. Gladius long_____ nōn tam lev_____ est quam gladius brev_____ .
2. Hasta brev_____ nōn tam grav_____ est quam hasta long_____ .
3. Saccus Lēandri magn_____ et grav_____ est, saccus Syrī est parv_____ et lev_____ .
4. Quīntus est puer crass_____ , Mārcus puer tenu_____ est.
5. Aemilia nōn laet_____ , sed trīst_____ est.
6. Capillus Aemiliae nōn brev_____ , sed long_____ est.
7. Haec linea long_____ et tenu_____ est: [_____].
8. Haec linea est brev_____ et crass_____ : [-].

-us -us -us -is
-a -a -a -is

A nōn tam -us/-a/-is est
quam B = B -ior est
quam A

Exercitium 7

Exemplum: Mārcus nōn tam crassus nec tam gravis est quam Quīntus
= Quīntus crassior et gravior est quam Mārcus.

1. Via Latīna nōn tam longa est quam via Appia = ...
2. Cornēlius nōn tam pecūniōsus est quam Iūlius = ...
3. Syra nōn tam fōrmōsa est quam Aemilia = ...
4. Quīntus nōn tam levis est quam Mārcus = ...
5. Saccus Syrī nōn tam gravis est quam Lēandrī = ...
6. Capillus Iūliae nōn tam brevis est quam Mārcī = ...
7. Mēdus nōn tam probus est quam Dāvus = ...
8. Digitus quārtus nōn tam longus neque tam crassus est quam digitus
medius = ...

genetivus partitivus
(< pars)

Exercitium 8

Exemplum: Prōvincia est pars imperiī Rōmānī.

1. Littera est pars vocābul_____ .
2. Umerī et pectus partēs corpor_____ hūmān_____ sunt.
3. Manus pars bracci_____ est ut pēs pars crūr_____ est.
4. Ātrium et peristylum partēs vill_____ Rōmān_____ sunt.
5. Praenōmen est pars prīma nōmin_____ Rōmān_____ .
6. Aegyptus pars Āfric_____ est.
7. Magna pars Eurōp_____ est in imperiō Rōmānō.

imperāre/pārere + dat

Exercitium 9

Exempla: Pater filiō et filiae imperat; liberī patrī suō pārent.

1. Dominus serv_____ suō imperat; servus domin_____ su_____ pāret.
2. Domina ancill_____ suae imperat; ancilla domin_____ su_____ pāret.
3. Iūlius Mēd_____ imperat: "Venī!" nec Mēdus e_____ pāret.
4. Mārcus sorōr_____ su_____ imperat: "Tacē, Iūlia!" neque ea frātr_____ su_____ pāret.
5. Dux milit_____ imperat, militēs duc_____ su_____ pārent.
6. Rōmānī Gall_____ imperant, Galli Rōmān_____ pārent.
7. C_____ dominō Dāvus pāret? Dominus c_____ Dāvus pāret est Iūlius.

-us -ūs
-um -ūs
-ūs -uum
-uī -ibus
-ū -ibus

Exercitium 10

1. In Germāniā magnus exercit_____ Rōmānus est.
2. In exercit_____ Rōmānō multī militēs sunt.
3. Dux exercit_____ est quī exercit_____ dūcit.
4. Dux Rōmānus magnō exercit_____ imperat.
5. In Germāniā et in Britannīā magnī exercit_____ Rōmānī sunt, quī contrā
magnōs hostium exercit_____ pugnant.
6. Graecī et Galli iam exercit_____ Rōmānīs pārent.
7. Multī Graecī et Galli in exercit_____ Rōmānīs militant.
8. Ducēs exercit_____ Rōmānōrum ā militibus suis nōn discēdunt.

ac
arcus
barbarus
bellum
brevis
contrā
dividere
dux

Exercitium 11

1. Militēs pilis et gladiīs _____ .
2. Puerī nōn armīs, sed _____ pugnant.
3. _____ est miles quī ex equō pugnat.
4. Aemilius nōn eques, sed _____ est.
5. Gladius quī ā pedite _____ nōn est longus et _____ ,
sed _____ et levis.
6. Gladius brevis nōn gravis, sed _____ est.

7. Pedes hastam longam et gravem _____ [= portāre] nōn potest.
8. Graeci et Rōmānī nōn sunt hominēs _____ ut Germānī _____
[= at-que] Britannī, quī Germāniam et Britanniam _____ .
9. Prōvincia est _____ imperiī Rōmānī.
10. Dānuvius flūmen Germāniam ab imperiō Rōmānō _____ .
11. Dānuvius est _____ imperiī Rōmānī.
12. Graecia _____ Graecōrum est.
13. Rōmānī _____ Germānōs pugnāt; Germānī enim _____
Rōmānōrum sunt, ac _____ est inter Rōmānōs et Germānōs.
14. Hostēs exercitum Rōmānum _____ [= timent].
15. Quī exercitū imperat _____ exercitūs est.
16. Hispānī, quī in _____ Rōmānō _____ [= militēs sunt], nōn
modo gladiōs et pila, sed etiam _____ que ferunt.

eques
exercitus
ferre fertur
finis
gravis
hostis
incolere
levis
metuere
militāre
pars
patria
pedes
pugnāre
pugnus
sagitta

Exercitium 12

1. Quid agunt militēs Rōmānī in Germāniā? ...
2. Quibus armīs militēs Rōmānī pugnāt? ...
3. Quid est eques? ...
4. Aemiliusne eques est? ...
5. Quam longum est pīlum Aemiliī? ...
6. Estne longus gladius eius? ...
7. Suntne Graeci hominēs barbarī? ...
8. Estne Germānia prōvincia Rōmāna? ...
9. Quid est prōvincia? ...
10. Quam prōvinciam Gallī incolunt? ...
11. Quod flūmen Germāniam ā Galliā dividit? ...
12. Quae flūmina fīnēs sunt imperiī Rōmānī? ...
13. Quae est patria Germānōrum? ...
14. Cūr Rōmānī contrā Germānōs pugnāt? ...
15. Cui exercitus Rōmānus paret? ...

*Lēctiō tertia (versūs 92–142)***Exercitium 13**

1. Aemilius, quī miles fort_____ est, gladium brev_____ et lev_____ fert.
2. Militī fort_____ Rōmān_____ est gladius brev_____ et lev_____ .
3. Miles Rōmān_____ gladiō brev_____ et lev_____ armātus est.
4. Rōmānī, militēs fort_____, gladiōs brev_____ et lev_____ ferunt.
5. Militibus fort_____ Rōmān_____ sunt gladii brev_____ et lev_____ .
6. Militēs Rōmān_____ gladiis brev_____ et lev_____ armātī sunt.
7. In anulō Aemiliae est gemma magn_____ et grav_____ .
8. Aemilia gemmam habet magn_____ et grav_____ .
9. Aemilia gemmā magn_____ et grav_____ ornātur.
10. Pretium gemmae magn_____ et grav_____ est sēstertii centum.
11. Aemilia mult_____ gemmās grav_____ habet.
12. Magnum est pretium gemmārum grav_____ .
13. Ōs vocābulum nōn long_____, sed brev_____ est; in hōc vocābulō brev_____
duae litterae sunt.
14. Ōs et pēs vocābula nōn long_____, sed brev_____ sunt.

Lēctiō III

gladius/hasta gravīs
scūtum grave

-us/-a -is
-um/-am -em
-ī/-ae -is
-ō/-ae -ī
-ō/-ā -ī

-um -e

-ī/-ae -ēs
-ōs/-ās -ēs
-ōrum/-ārum -ium
-is -ibus

-a -ia

gladius/hasta gravior
scūtum gravius

-ior -iōrēs
-iōrem -iōrēs
-iōris -iōrum
-iōri -iōribus
-iōre -iōribus
-ius -iōra

altus
castra
dēfendere
dividere
equitātus
expugnāre
fortis
fossa
fugere
iacere
impetus
lātus

metus
milia
oppugnāre
passus
vāllum

Exercitium 14

1. Via Appia long_____ et lāt_____ est quam via Latīna.
2. Multae viae long_____ et lāt_____ sunt quam via Latīna.
3. Saccus Syri lev_____ est quam saccus Lēandri.
4. Syrus saccum lev_____ portat quam Lēander.
5. In saccō lev_____ sunt pira.
6. Iūlius nōmen brev_____ est quam Cornēlius.
7. Litterae Graecae nōmina long_____ habent quam Latīnae.
8. Rōmānī pilis brev_____ et lev_____ pugnant quam Germānī.
9. Militēs Rōmānī fort_____ sunt quam Germānī et ducī fort_____ pārent quam illī.
10. Dux Rōmānus fort_____ est quam dux Germānōrum et militibus fort_____ imperat quam ille.
11. Cornēlius equum fōrmōs_____ habet quam Iūlius; Cornēlius dominus equī fōrmōs_____ est.
12. Ōrnāmenta fēminam pulchram pulchr_____ facere possunt.
13. Quod ōrnāmentum pulchr_____ est quam ānulus gemmātus?

Exercitium 15

1. Militēs Rōmānī in _____ habitant.
2. Circum castra vāllum et _____ est.
3. Vāllum prope x pedēs _____ est et duo _____ [MM] _____ longum.
4. Via quae castra in duās partēs _____ centum pedēs _____ est.
5. Cum hostēs castra _____, Rōmānī _____ ascendunt.
6. Hostēs castra _____ nōn possunt, quia Rōmānī castra _____.
7. Hostēs pīla in castra _____ nōn possunt.
8. _____ [= equitēs] in hostēs _____ facit.
9. Hostēs arma ad terram iaciunt ac _____.
10. Miles _____ nōn fugit et sine _____ [= timōre] hostēs oppugnat.
11. Rhēnus est flūmen longum et lātum et _____.

Exercitium 16

1. Ubi habitant militēs Rōmānī? ...
2. Ubi sunt castra in quibus Aemilius habitat? ...
3. Cūr nullī puerī in castris habitant? ...
4. Quid est circum castra Rōmāna? ...
5. Quam altum et quam longum est vāllum castrōrum? ...
6. Quot portae in castra dūcunt? ...
7. Quam lāta via est inter duās portās? ...
8. Cum castra oppugnantur, quid agunt Rōmānī? ...
9. Quibus armīs vāllum dēfenditur? ...
10. Quid facit miles fortis quī ab hoste petitur? ...
11. Quō fugiunt Germānī? ...
12. Cūr pīla Germānōrum procul iacī nōn possunt? ...
13. Cūr Germānia ā Rōmānīs nōn expugnātur? ...
14. Num Rōma ab hostibus expugnārī potest? ...

Lēctiō grammatica (versūs 143–225)

Exercitium 17

Dēclinātiō quārta

Exemplum: *man|us*, gen. sing. -ūs, f.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
2. Acc.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
3. Gen.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
4. Dat.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
5. Abl.	<i>man</i> _____	<i>man</i> _____
6.	<i>Manibus</i> est _____ aut _____ plūrālis.	
7.	<i>Manū</i> _____ singulāris est.	
8.	<i>Manūi</i> _____ est.	
9.	<i>Manum</i> _____ est.	
10.	<i>Manus</i> _____ est.	
11.	<i>Manūs</i> est _____ singulāris aut _____ aut _____ plūrālis.	
12.	<i>Manuum</i> _____ est.	

Exercitium 18

Exemplum: *Mūrus altus*, *Porta alta*, *Vāllum altum*.

1. *Alt|us -a -um* est _____ primae et secundae dēclinātiōnis.
	Singulāris			Plūrālis		
	Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Nōm.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
3. Acc.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
4. Gen.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
5. Dat.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
6. Abl.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
7. Voc.	<i>alt</i> _____					
8. Masculīnum: *altus* est _____, *altum* _____, *altōs* _____ plūrālis, *alti* _____ singulāris aut _____ plūrālis, *alte* _____.
9. Fēminīnum: *alta* est _____ singulāris, *altam* _____, *altās* _____, *altae* _____ aut _____ singulāris aut _____ plūrālis, *altā* _____, *altārum* _____.
10. Neutrum: *altum* est _____ aut _____ singulāris, *alta* _____ aut _____ plūrālis.
11. Masculīnum et neutrum: *alti* est _____ singulāris, *altō* _____ aut _____ singulāris, *altōrum* _____.
12. *Altīs* _____ aut _____ plūrālis est.

Lēctiō grammatica

dēclinātiō iv
(gen. sing. -ūs)

	sing.	plūr.
nōm.	-us	-ūs
acc.	-um	-ūs
gen.	-ūs	-uum
dat.	-uī	-ibus
abl.	-ū	-ibus

adiectivum

dēcl. I et II

	masc.	sing.	plūr.
nōm.	-us		-ī
acc.	-um		-ōs
gen.	-ī		-ōrum
dat.	-ō		-īs
abl.	-ō		-īs
voc.	-e		
fēm.			
nōm.	-a		-ae
acc.	-am		-ās
gen.	-ae		-ārum
dat.	-ae		-īs
abl.	-ā		-īs
neutr.			
nōm.	-um		-a
acc.	-um		-a
gen.	-ī		-ōrum
dat.	-ō		-īs
abl.	-ō		-īs

adiectivum		
dēcl. III		
masc./fēm.		
	sing.	plūr.
nōm.	-is	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-is	-ium
dat.	-ī	-ibus
abl.	-ī	-ibus
neutr.		
nōm.	-e	-ia
acc.	-e	-ia
gen.	-is	-ium
dat.	-ī	-ibus
abl.	-ī	-ibus

comparātivus (comp.)		
masc./fēm.		
	sing.	plūr.
nōm.	-ior	-iōrēs
acc.	-iōrem	-iōrēs
gen.	-iōris	-iōrum
dat.	-iōrī	-iōribus
abl.	-iōre	-iōribus
neutr.		
nōm.	-ius	-iōra
acc.	-ius	-iōra
gen.	-iōris	-iōrum
dat.	-iōrī	-iōribus
abl.	-iōre	-iōribus

Cap. XIII

Lēctiō I

decimus
duodecimus
nōnus
octāvus
prīmus
quārtus
quīntus

Exercitium 19

Exemplum: *Saccus gravis. Gemma gravis. Scūtum grave.*

1. *Gravis* -e est adiectivum _____ declinātiōnis.
Singularis Plūrālis
Masc./Fēm. Neutr. Masc./Fēm. Neutr.
2. Nōm. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
3. Acc. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
4. Gen. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
5. Dat. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
6. Abl. *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____ *grav*_____
7. Masculinum et fēmininum: *gravis* est _____ aut _____
singularis, *gravem* _____, *gravēs* _____
_____ aut _____ plūrālis.
8. Neutrum: *grave* est _____ aut _____ singularis,
gravia _____ aut _____ plūrālis, *gravis* _____
_____ singularis.
9. *Gravī* _____ aut _____ singularis est.
10. *Gravibus* _____ aut _____ plūrālis est.
11. *Gravium* _____ est.

Exercitium 20

Comparātivus

Exemplum: *Gladius longior. Via longior. Pīlum longius.*

1. *Longior* -ius -iōr|is est _____ adiectivī.
Singularis Plūrālis
Masc./Fēm. Neutr. Masc./Fēm. Neutr.
2. Nōm. *longior* *longius* *longiōr*_____ *longiōr*_____
3. Acc. *longiōr*_____ *longius* *longiōr*_____ *longiōr*_____
4. Gen. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
5. Dat. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
6. Abl. *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____ *longiōr*_____
7. Masculinum et fēmininum: *longior* est _____ singularis,
longiōrem _____, *longiōrēs* _____
aut _____ plūrālis.
8. Neutrum: *longius* est _____ aut _____ singularis,
longiōra _____ aut _____ plūrālis.
9. *Longiōre* _____ singularis est.
10. *Longiōrī* _____ est.
11. *Longiōribus* est _____ aut _____ plūrālis.
12. *Longiōris* _____ est.
13. *Longiōrum* est _____.

CAPITVLVM TERTIVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–45)

Exercitium 1

1. _____ mēnsis _____ [I] est.
2. _____ mēnsis _____ [II].
3. _____ mēnsis _____ [III].
4. _____ mēnsis _____ [IV].
5. _____ mēnsis _____ [V].
6. _____ mēnsis _____ [VI].

7. _____ mēnsis _____ [VII].
8. _____ mēnsis _____ [VIII].
9. _____ mēnsis _____ [IX].
10. _____ mēnsis _____ [X].
11. _____ mēnsis _____ [XI].
12. _____ mēnsis _____ [XII].

secundus
septimus
sextus
tertius
ūndecimus

Exercitium 2

1. _____ dīviditur in duodecim mēnsēs.
2. Iānuārius _____ annī p̄rimus est.
3. December est mēnsis annī _____ .
4. In annō sunt _____ quīnque [CCCLXV] _____ .
5. _____ est centum annī; duo saecula sunt _____ [CC] annī.
6. Centum annī _____ saeculum est longum _____ .
7. Mēnsis Iānuārius ā deō Iānō _____ [= nōmen habet].
8. Iānus est deus Rōmānus cui duae _____ sunt.
9. Tempore antiq̄uō Mārtius mēnsis p̄rimus _____ .
10. _____ [= illō tempore] Octōber mēnsis octāvus erat.
11. _____ autem Iānuārius est mēnsis p̄rimus; Octōber _____ [= ergō Octōber] mēnsis decimus est.
12. Februārius _____ [XXVIII] aut _____ [XXIX] diēs habet.
13. Cēterī _____ [XI] mēnsēs longiōrēs sunt.
14. Aprīlis _____ [XXX] diēs habet; _____ Iūnius xxx diēs habet.
15. Sex mēnsēs sunt _____ pars annī.
16. P̄rima pars diēi est _____ .
17. Diēs est tempus ā māne ad _____ .
18. _____ est tempus ā vesperō ad māne.
19. Māne est _____ diēi, vesper _____ diēi est.
20. Diēs in duodecim _____ dīviditur.
21. Hōra sexta, quae _____ nōminātur, diem dīvidit in duās _____ partēs.

aequus
annus
diēs
dīmidius
ducentī
duodētrīgintā
erat
faciēs
fīnis
hōra
igitur
initium
item
māne
mēnsis
meridiēs
nōmināre
nunc
nox
postrēmus
saeculum
sexāgintā
tempus
trecentī
trīgintā
tunc
ūndecim
ūndētrīgintā
vel
vesper

Exercitium 3

1. Quot mēnsēs sunt in annō? ...
2. Quī mēnsis annī p̄rimus est? ...
3. Quis est mēnsis annī postrēmus? ...
4. Quot diēs habet annus? ...
5. Num homō ducentōs annōs vīvere potest? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iānuārius? ...
7. Quot oculōs et quot ōra habet deus Iānus? ...
8. Cūr mēnsis nōnus September nōminātur? ...
9. Quot diēs habet mēnsis September? ...
10. Quam longus est mēnsis Octōber? ...
11. Estne mēnsis Februārius longior quam Mārtius? ...
12. Quae est pars diēi postrēma? ...
13. In quot hōrās dīviditur diēs? ...
14. Quot mēnsēs sunt dīmidia pars annī? ...

accūsātīvus temporis

Lēctiō II

-ior -issimus
-issima
-ius -issimum
-iōrēs -issimī
-issimae
-iōra -issima

-ēs -ēs
-em -ēs
-ēī -ērum
-ēī -ēbus
-ē -ēbus

aequinoctium
aestās
atque
autumnus
calidus
clārus
exiguus
fōrma
frīgidus
glaciēs

Exercitium 4*Exemplum:* Iūlia duās hōrās dormit.

1. Homō sānus centum ann_____ vīvere potest.
2. Nēmō ducent_____ ann_____ vīvit.
3. Canis duodecim ann_____ vīvere potest.
4. Mēdus mult_____ hōr_____ in sōle ambulat.
5. Aemilius sex mēns_____ militat in Germāniā.
6. Quīntus trēs di_____ et trēs noct_____ in lectō iacet.
7. Militēs pauc_____ hōr_____ dormiunt.

Lēctiō secunda (versūs 46–101)

Exercitium 5

1. Nūllus mēnsis brev_____ est quam Februārius: is mēnsis annī brev_____ est.
2. Sōl est stēlla clār_____ quam cēterae stēllae: sōl stēlla caeli clār_____ est.
3. Nilus flūmen long_____ et lāt_____ est quam cētera flūmina Āfricae: id flūmen Āfricae long_____ et lāt_____ est.
4. Nūllī militēs fort_____ sunt quam Rōmānī: Rōmānī militēs fort_____ sunt.
5. Tiberius praenōmen long_____ est quam cētera praenōmina: id praenōmen Latinum long_____ est.
6. Verba ire et dare brev_____ sunt quam cētera verba Latīna: ea verba Latīna brev_____ sunt.
7. Meridiē sōl alt_____ in caelō est quam ante et post merīdiem: meridiē sōl alt_____ est in caelō.
8. Mēdus: “Nūlla fēmina tam fōrmōsa aut tam proba est quam Lȳdia: ea fēmina fōrmōs_____ ac prob_____ est!”

Exercitium 6

1. Di_____ est tempus ā māne ad vesperum.
2. Hōra sexta di_____ dīvidit in duās aequās partēs.
3. Vesper est finis di_____ .
4. Di_____ primō mēnsis Septembris nōmen est kalendae Septembrēs.
5. Di_____ quīntō decimō post lūnam novam lūna plēna est.
6. Aestāte di_____ longiōrēs sunt quam noctēs.
7. Annus CCCLXV di_____ habet; numerus di_____ magnus est.
8. Primīs mēnsium di_____ nōmina sunt kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprīlēs, cētera.
9. Mēnsēs incipiunt ab iīs di_____ quī kalendae dīcuntur.

Exercitium 7

1. Nōn sōl, sed _____ et _____ lūcent nocte.
2. _____ lūnae ā sōle venit; itaque lūna nōn tam _____ est quam sōl.
3. Sōl terram et lūnam lūce suā _____ .
4. Nōn _____ lūna lūce sōlis illūstrātur; ea pars lūnae quae nōn illūstrātur _____ est.
5. Cum lūna nova est, _____ [= parva] pars eius vidētur.
6. Lūna dīmīdia _____ habet litterae D.
7. Diēs mēnsis I dīcitur _____ , V aut VII _____ , XIII aut XV _____ .
8. A. d. VIII kal. Apr. et a. d. VIII kal. Oct. _____ dīcuntur, nam iīs diēbus nox aequa est _____ diēs.

9. Tempora annī sunt vēr, _____, autumnus, _____.
10. _____ ā Mārtiō, _____ ā Septembrī _____ [= initium facit].
11. Aestās nōn tempus _____, sed tempus _____ est.
12. Eō tempore multī Rōmānī _____ [: Rōmam] relinquunt.
13. Hieme nōn solum _____, sed etiam _____ dē nūbibus cadit.
14. Hieme _____ Germāniae glaciē _____.
15. Germānī puerī super _____ lacuum lūdunt.

hiems
idūs
illūstrāre
imber
incipere
kalendae
lacus

Exercitium 8

1. Unde venit lūx lūnae? ...
2. Num tōta lūna sōle illūstrātur? ...
3. Quis dīcitur diēs tertius decimus mēnsis Aprilis? ...
4. Quō mēse longissimī sunt diēs? ...
5. Quae sunt quattuor tempora annī? ...
6. Ā quō mēse incipit annus? ...
7. Quod annī tempus incipit ā mēse Decembrī? ...
8. Quī mēnsis annī frigidissimus est? ...
9. Cūr multī hominēs urbem relinquunt aestāte? ...
10. Quandō folia dē arboribus cadunt? ...
11. Quandō arborēs novīs foliīs ōrnantur? ...
12. Quī diēs annī brevissimus est? ...

lūna
lūx
nix
nōnae
obscurus
operīre
stēlla
tōtus
urbs
vēr

Lēctiō tertia (versūs 102–149)

Lēctiō III

Exercitium 9

1. Antīquīs temporibus Mārtius mēnsis prīmus _____.
2. September, quī nunc mēnsis nōnus _____, tunc mēnsis septimus _____.
3. Tunc Rōma urbs nōn tam pulchra _____ quam nunc _____.
4. Tunc Rōmānī pauciōres _____ quam nunc _____.
5. Ante tempus Caesaris mēnsi septimō nōmen _____ Quīntilis.

(nunc) est sunt
(tunc) erat erant

Exercitium 10

1. Aestāt _____ diēs longiōrēs sunt quam hiem _____.
2. Mēns _____ Mārti _____ et mēns _____ Septembr _____ diēs aequī sunt ac noctēs.
3. Hōr _____ sext _____ vel merīdi _____ sōl altissimus est.
4. Quandō lūcet lūna? Lūna noct _____ lūcet.
5. Di _____ octāv _____ post lūnam novam lūna dīmidia est.
6. Vēr _____ arborēs novīs foliīs ōrnantur.
7. E _____ tempor _____ avēs nīdōs faciunt.

ablātivus temporis

Exercitium 11

1. Estne Quīntus in cubiculō suō? ...
2. Estne obscurum cubiculum Quīntī? ...
3. Cūr Aemilia fenestram claudit? ...
4. Cūr Quīntus hōrās longās esse putat? ...
5. Quod tempus est annī? ...
6. Ā quō nōminātur mēnsis Iūlius? ...
7. Quod nōmen eī mēnsi erat ante tempus Caesaris? ...
8. Num Iūlius vel Quīntilis mēnsis quīntus est? ...
9. Cūr Quīntus dormire nōn potest? ...
10. Ubi sōl lūcet cum nox est in Italiā? ...
11. Quandō hominēs dormiunt? ...
12. Quae urbs est caput imperii Rōmānī? ...

Lēctiō grammatica

dēclinātiō v

(gen. sing. -ēī)

	sing.	plūr.
nōm.	-ēs	-ēs
acc.	-em	-ēs
gen.	-ēī	-ērum
dat.	-ēī	-ēbus
abl.	-ē	-ēbus

positivus (pos.)
comparativus (comp.)
superlativus (sup.)

pos. -us -a -um / -is -e
comp. -ior -ius
sup. -issim|us -a -um

Cap. XIV

Lēctiō I

uter utra utrum?

A-ne an B?

alter -era -erum:

aut A aut B

uter- utra- utrum-que:

et A et B

neuter -tra -trum:

nec A nec B

Lēctiō grammatica (versūs 150–176)

Exercitium 12

Dēclinātiō quinta

Exemplum: *di|ēs*, gen. sing. -ēī, m.

	Sing.	Plūr.
1. Nōm.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
2. Acc.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
3. Gen.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
4. Dat.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
5. Abl.	<i>di</i> _____	<i>di</i> _____
6.	<i>Diē</i> est _____ singulāris.	
7.	<i>Diēbus</i> _____ aut _____ plūrālis est.	
8.	<i>Diēī</i> est _____ aut _____ singulāris.	
9.	<i>Diem</i> _____ est.	
10.	<i>Diērum</i> _____ est.	
11.	<i>Diēs</i> est _____ singulāris aut _____ aut _____ plūrālis.	

Exercitium 13

Exempla: *Februārius mēnsis brevis est, brevior quam ceteri mēnsēs:**Februārius mēnsis annī brevissimus est.*

1. *Brev|is -e* positivus est; *brevior -ius* _____ est; *brevissim|us -a -um* est _____.

	Masc.	Fēm.	Neutr.
2. Pos.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
3. Comp.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
4. Sup.	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____	<i>alt</i> _____
5. Pos.	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____
6. Comp.	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____
7. Sup.	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____	<i>brev</i> _____

CAPITVLVM QVARTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–32)

Exercitium 1

Exempla:

Uter servus, Dāvusne an Mēdus?Uterque servus: et Dāvus et Mēdus.Alter servus: aut Dāvus aut Mēdus.Neuter servus: nec Dāvus nec Mēdus.

- Duo puerī in hortum eunt, _____ puer ambulat, _____ currit.
- _____ ē duōbus pueris currit? Quīntus currit. _____ ambulat? Mārcus ambulat.
- Iūlius: "Curre, Mārce!" Iam _____ puer currit, et Mārcus et Quīntus; _____ puer ambulat, nec Mārcus nec Quīntus.
- Aemilia et Lydia sunt duae fēminae: _____ fēmina Rōmāna est, _____ Graeca.
- _____ ē duābus fēminis est Graeca? Lydia est Graeca.
- _____ fēmina pulchra est, et Aemilia et Lydia; _____ fēmina foeda est, nec Aemilia nec Lydia.

7. Nīlus et Rhēnus sunt duo flūmina: _____ flūmen in Āfricā est, _____ in Eurōpā.
8. _____ ē duōbus flūminibus in Āfricā est, Nīlusne an Rhēnus? Nīlus in Āfricā est.
9. _____ flūmen magnum est, et Nīlus et Rhēnus; _____ flūmen parvum est, nec Nīlus nec Rhēnus.

Exercitium 2

1. Uterque puer in lectō _____ [= iacet].
2. Uter puer dormit, Mārcusne _____ Quīntus?
3. Mārcus dormit, sed Quīntus _____ .
4. Mārcus nōn aegrōtat, sed _____ .
5. Āēr frīgīdus per fenestram _____ intrat.
6. Fenestra Quīntī nōn aperta, sed _____ est.
7. Puer vigilāns _____ canere audit: "Cucurrū!"
8. Dāvus: " _____ pēs tuus sē habet _____ [= hōc diē]?"
9. Quīntus: "Pēs male sē _____ . Dā _____ aquam, Dāve!" Dāvus eī aquam dat.

an
apertus
clausus
cubāre
gallus
habēre, sē h.
hodiē
mihi
quōmodo
valēre
vigilāre

Exercitium 3

1. Cūr Mārcus quiētus in lectō suō cubat? ...
2. Cūr alter puer vigilat nec dormire potest? ...
3. Uter ē duōbus puerīs aegrōtat? ...
4. Pēsne solum dolet Quīntō? ...
5. Suntne magna cubacula puerōrum? ...
6. Uter puer fenestrā apertā dormit? ...
7. Quid per fenestram apertam intrat? ...
8. Cūr fenestra Quīntī clausa est? ...
9. Quid audit Quīntus? ...
10. Cūr Mārcus gallum nōn audit? ...
11. Quid gallus canēns salūtat? ...
12. Quem vocat Quīntus? ...
13. Quōmodo sē habet pēs Quīntī hodiē? ...
14. Cūr Quīntus noctem longam esse putat? ...
15. Quid Dāvus puerō aegrō dat? ...

*Lēctiō secunda (versūs 33–74)**Lēctiō II***Exercitium 4***Exempla:*

Servus ambulāns = servus quī ambulat; servī ambulāntēs = servī quī ambulant.

Membrum dolēns = membrum quod dolet; membra dolentia = membra quae dolent.

Puella canēns = puella quae canit; puellae canentēs = puellae quae canunt.

Puer dormiēns = puer quī dormit; puerī dormientēs = puerī quī dormiunt.

1. Puella plōr _____ [= quae plōrat]; puellae plōr _____ [= quae plōrant].
2. Puer rīd _____ [= quī rīdet]; puerī rīd _____ [= quī rīdent].
3. Cor palpit _____ [= quod palpitat]; corda palpit _____ [= quae palpitant].
4. Equus curr _____ [= quī currit]; equī curr _____ [= quī currunt].
5. Pāstor dorm _____ [= quī dormit]; pāstōrēs dorm _____ [= quī dormiunt].
6. Ovis err _____ [= quae errat]; ovēs err _____ [= quae errant].
7. Canis lātr _____ [= quī lātrat]; canēs lātr _____ [= quī lātrant].

[1] -āns -antēs
-antia
[2] -ēns -entēs
-entia
[3] -ēns -entēs
-entia
[4] -iēns -ientēs
-ientia

adhūc
 afferre
 deinde
 excitāre
 frīgēre
 induere
 inquit
 lavāre
 māne
 mergere
 nūdus
 poscere
 primum
 pūrus
 solēre
 sordidus
 surgere
 tibi
 toga
 tunica
 vestimenta
 vestīre

Lēctiō III

-āns	-antēs
-antem	
-antis	-antium
-antī	-antibus
-ante/-anti	
-āns	-antia
-ēns	-entēs
-entem	
-entis	-entium
-enti	-entibus
-ente/-enti	
-ēns	-entia

8. Animal vol_____ [= quod volat]; animālia vol_____ [= quae volant].
 9. Stēlla lūc_____ [= quae lūcet]; stēllae lūc_____ [= quae lūcent].

Exercitium 5

1. Iam hōra prīma est, sed Mārcus _____ dormit.
2. Servus clāmāns puerum dormientem _____ .
3. Mārcus ē lectō _____ ac servum aquam _____ iubet.
4. Servus eī aquam _____ et Mārcus manūs _____ .
5. Iam manūs eius nōn _____ , sed _____ sunt.
6. Mārcus primum manūs, _____ faciem lavat.
7. Dāvus eum caput tōtum in aquam _____ iubet.
8. _____ [= hōrā primā] puer manūs et faciem aquā frigidā lavat.
9. Quīntus, quī ante Mārcum surgere _____ , hodiē nōn surgit, quod pēs et caput eī dolet.
10. "Mihi quoque caput dolet" _____ Mārcus, et Dāvus " _____ caput nōn dolet!" inquit.
11. Mārcus _____ , quia aēr frigidus est et corpus eius _____ est.
12. Tunica et toga sunt _____ Mārci.
13. Mārcus vestīmenta sua ā servō _____ : "Dā mihi _____ et _____ , Dāve! _____ mē!"
14. Mārcus _____ tunicam, deinde togam _____ .

Exercitium 6

1. Quō it Dāvus Quīntum relinquēs? ...
2. Vigilatne Mārcus? ...
3. Quōmodo Dāvus puerum excitat? ...
4. Quid Mārcus Dāvum afferre iubet? ...
5. Estne calida aqua quam Dāvus affert? ...
6. Quid Mārcus primum lavat? ...
7. Tōtumne corpus lavat Mārcus? ...
8. Estne frīgida aqua quā Rōmānī post meridiem lavantur? ...
9. Cūr nōn surgit Quīntus? ...
10. Doletne caput Mārcō? ...
11. Cūr Mārcus frīget? ...
12. Quid Mārcus ā Dāvō poscit? ...
13. Quae sunt vestīmenta Mārci? ...
14. Num Dāvus Mārcum vestit? ...

Lēctiō tertia (versūs 75–132)

Exercitium 7

1. Ancilla can_____ et rīd_____ ā puellā dormi_____ nōn audīt.
2. Puella dormi_____ ancillam can_____ et rīd_____ nōn audit, sed servum clām_____ audit.
3. Servus clām_____ puellam dormi_____ excitat.
4. Puella dormi_____ nōn ab ancillā can_____ et rīd_____ , sed ā servō clām_____ excitātur.
5. Puella vōcem ancillae can_____ et rīd_____ nōn audit, sed vōcem servī clām_____ audit.
6. Ancillae can_____ et rīd_____ ā puellis dormi_____ nōn audiuntur.
7. Puellae dormi_____ ancillās can_____ et rīd_____ nōn audiunt, sed servōs clām_____ audiunt.

8. Servi clām _____ puellās dormi _____ excitant.
9. Puellae dormi _____ nōn ab ancillis can _____ et rīd _____ , sed ā servis clām _____ excitantur.
10. Puellae vōcēs ancillarum can _____ et rīd _____ nōn audiunt, sed vōcēs servōrum clām _____ audiunt.
11. Dāvus nōn puerō val _____ , sed puerō aegrōt _____ aquam dat.
12. Servus dominō imper _____ pāret. Servi dominīs imper _____ pārent.
13. Quīntus nec crūs dol _____ nec bracchium dol _____ movet.
14. Puer aegrōt _____ membra dol _____ nōn movet.
15. Avēs animālia vol _____ sunt; ovis nōn est animal vol _____ .

Exercitium 8

1. Viri Rōmānī togam _____ .
2. Mīles gladium gerit manū _____ , scūtum manū _____ .
3. Vir _____ [= togam gerēns] militāre nōn potest.
4. Mārcus, cui pedēs frīgēt, _____ induit.
5. Dāvus puerum _____ cum venīre iubet: “Venī mē _____ !”
6. In ātriō _____ liberōs suōs exspectant.
7. Quīntus, quī _____ ēsse solet, hodiē _____ ēsse potest.
8. Dāvus Mārcō librum et _____ et _____ et rēgulam affert.
9. Iūlius: “Hodiē Mēdus _____ cum ire nōn potest, Mārce.”
10. Mēdus librum et tabulam et cēterās _____ Mārcī ferre solet.
11. Mārcus ipse nihil ferre solet _____ mālum.
12. Filius discēdēs “ _____ , pater!” inquit.

Exercitium 9

1. Sine pecūniā nūlla r _____ [= nihil] emī potest.
2. Mēdus Lȳdiae r _____ pulchram emit.
3. Pretium eius r _____ est centum sēstertii.
4. Ei r _____ nōmen est ‘ānulus gemmātus’.
5. Eā r _____ ōrnātur digitus.
6. In tabernīs Rōmānīs multae r _____ emī possunt.
7. Quī magnam pecūniam habet multās r _____ emere potest.
8. Magnus est numerus eārum r _____ quae Rōmae emī possunt.
9. Villa Iūliī multis r _____ pulchris ōrnātur.

Exercitium 10

1. Quid est toga? ...
2. Utrum bracchium virō togātō nūdum est? ...
3. Cūr mīles Rōmānus togam nōn gerit? ...
4. Quid mīles manū sinistrā gerit? ...
5. Cūr Mārcus calceōs poscit? ...
6. Quō eunt Dāvus et Mārcus? ...
7. Quī sunt in ātriō? ...
8. Quid est ante parentēs? ...
9. Quō it Aemilia? ...
10. Quid māter filiō aegrōtantī dat? ...
11. Quid pater dat filiō valentī? ...
12. Quās rēs Mārcus sēcum fert? ...
13. Quis cum puerīs ire solet? ...
14. Quid dicit puer discēdēs? ...
15. Quid pater respondet? ...

calceus
dexter
gerere
mēcum
multum
nihil
parentēs
praeter
rēs
sēcum
sinister
stilus
tabula
tēcum
togātus
valē

rēs rēs
rem rēs
reī rērum
reī rēbus
rē rēbus

Lēctiō grammatica

participium (part.)

[1] -ā|ns -a|nt|is

[2] -ē|ns e|nt|is

[3] -ēs -ent|is

(-i|ēns -i|ent|is)

[4] -i|ēns -i|ent|is

masc./fēm.

sing. plūr.

nōm. -ns -nt|ēs

acc. -nt|em -nt|ēs

gen. -nt|is -nt|ium

dat. -nt|ī -nt|ibus

abl. -nt|e/i -nt|ibus

neutr.

nōm. -ns -nt|ia

acc. -ns -nt|ia

gen. -nt|is -nt|ium

dat. -nt|ī -nt|ibus

abl. -nt|e/i -nt|ibus

Cap. XV

Lēctiō I

ego sum habeō

tū es habēs

is/ea est habeť

Lēctiō grammatica (versūs 133–150)

Exercitium 11

1. Vocā|re infīnitīvus est. Vocā|ns est _____ .
2. Vidē|ns, pōn|ēns, audi|ēns _____ sunt.
3. Infīnitīvus volāre, participium vol_____ .
4. Infīnitīvus sedēre, participium sed_____ .
5. Participium dūcēns, infīnitīvus dūc_____ .
6. Participium veniēns, infīnitīvus ven_____ .
7. Participium faciēns, infīnitīvus fac_____ ; item participium capiēns, iaciēns, fugiēns, pariēns, accipiēns, aspiciēns, infīnitīvus cap_____, iac_____, fug_____, par_____, accip_____, aspici_____ .

Singulāris

Plūrālis

Masc./Fēm.

Neutr.

Masc./Fēm.

Neutr.

8. Nōm.	volāns	vol_____	vol_____	vol_____
9. Acc.	vol_____	vol_____	vol_____	vol_____
10. Gen.	vol_____	vol_____	vol_____	vol_____
11. Dat.	vol_____	vol_____	vol_____	vol_____
12. Abl.	vol_____/____	vol_____/____	vol_____	vol_____
13. Nōm.	canēns	can_____	can_____	can_____
14. Acc.	can_____	can_____	can_____	can_____
15. Gen.	can_____	can_____	can_____	can_____
16. Dat.	can_____	can_____	can_____	can_____
17. Abl.	can_____/____	can_____/____	can_____	can_____

18. Masculinum et fēmininum: volāns, canēns est _____ singulāris, volantem, canentem _____, volantēs, canentēs _____ aut _____ plūrālis.
19. Neutrum: volāns, canēns _____ aut _____ singulāris est, volantia, canentia _____ aut _____ plūrālis.
20. Volante, canente _____ est.
21. Volantī _____ aut _____ singulāris est, volantibus _____ aut _____ .
22. Volantis, canentis est _____, volantium, canentium _____ plūrālis.

CAPITVLVM QVINTVM DECIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

1. Dēlia: "Ego laeta _____. Nōnne tū laeta _____, Syra?"
2. Syra: "_____ laeta nōn _____. Cūr tū laeta _____, Dēlia?"
3. Dēlia: "Laeta _____, quia Lēander mē amat: _____ amīcus meus _____; _____ amīca eius _____."
4. Dēlia amīcum habe_____, itaque _____ laeta _____ .
5. Dēlia: "Nōnne tū amīcum habē_____, Syra?"
6. Syra: "Ego amīcum nōn habe_____."
7. Dēlia: "Cūr amīcum nōn habē_____?"
8. Syra: "Amīcum nōn habe_____, quia fōrmōsa nōn _____. _____ amīcum habē_____, quia fēmina fōrmōsa _____."

Exercitium 2

1. Diodōrus _____ Mārci est; Mārcus _____ Diodōri est.
2. Diodōrus puerōs _____ verberat; eō modō magister discipulōs improbōs _____ solet.
3. Diodōrus enim magister _____ est.
4. Sextus prīmus ad _____ advenit.
5. Magister intrāns discipulum salūtat eumque _____ iubet: "Salvē, Sexte! _____!"
6. _____ [= deinde] Sextus in _____ suā cōnsīdit.
7. Discipulus _____ [= tacēns] ante magistrum sedet.
8. Sextus iam adest, _____ [= sed] cēterī discipulī _____ adsunt.
9. Magister irātus _____ : "Ō, discipulōs improbōs...!"
10. Titus _____ [= ōstium] pulsāt _____ lūdum intrat.
11. Titus nōn _____ intrat, sed prīmum iānuam pulsāt.

Exercitium 3

1. Quō it Mārcus? ...
2. Quis est Diodōrus? ...
3. Cūr Mārcus magistrum suum metuit? ...
4. Quōmodo magister discipulōs improbōs pūnit? ...
5. Cui discipulī pārent? ...
6. Quis discipulus prīmus ad lūdum advenit? ...
7. Quid facit Sextus cum magister intrat? ...
8. Cūr irātus est magister? ...
9. Estne Sextus discipulus improbus? ...
10. Quid facit Titus antequam lūdum intrat? ...
11. Quid magister eum facere iubet? ...
12. Cūr Titus librum suum nōn habet? ...
13. Tūne magister/magistra an discipulus/discipula es? ...

*Lēctiō secunda (versūs 41–95)***Exercitium 4**

1. Lēander saccum port_____ ; item Syrus saccum port_____ .
2. Dāvus et Ursus lectīcam cum dominō port_____ .
3. Lēander: "Saccus quem tū port_____, Syre, levior est quam is quem ego port_____ ."
4. Dāvus: "Saccī quōs vōs port_____, Syre et Lēander, leviorēs sunt quam lectīca quam nōs port_____ ."
5. Iūlia can_____. Puerī nōn can_____, sed rīd_____, quod Iūliam canere aud_____, nam puerī eam male canere put_____ .
6. Iūlia: "Cūr vōs rīd_____, puerī, cum mē canere aud_____ ? Nōnne mē bene canere put_____ ?"
7. Mārcus: "Nōs rīd_____ cum tē canere aud_____, Iūlia, quia tē male canere put_____ !"
8. Quīntus: "Ego nōn rīd_____ cum tē canere aud_____ ."
9. Iūlia: "Aud_____ ne, Mārce? Quīntus nōn rīd_____ cum mē canere aud_____. Cūr tū nōn rīd_____, Quīnte? Tūne mē bene canere put_____ ?"
10. Quīntus: "Ego put_____ tē vōcem satis pulchram habēre. Nōn male can_____, ut parva puella."
11. Iūlia: "Ego bene can_____, at vōs male can_____ !"
12. Quīntus: "Nōn male can_____, ut magnī puerī!"

antequam
at
cōnsidere
discipulus
exclāmāre
iānuā
lūdus
magister
nōndum
pūnīre
sella
sevērus
statim
tacitus
tum
virga

Lēctiō II

- [1] -ō -āmus
-ās -ātis
-at -ant
- [2] -eō -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent
- [3] -ō -imus
-is -itis
-it -unt
- [4] -iō -imus
-īs -itis
-it -iunt

convenire
dēsinerē
domī
īferior
nisi
nōs
posterior
quid
quod
reddere
redire
sē
sī
tergum
vērum
vōs

Lēctiō III

ego nōs
tū vōs
is īi

sum sumus
es estis
est sunt

possum possumus
potes potestis
potest possunt

Exercitium 5

- Mārcus (ad Sextum et Titum): "_____ magistrum nōn salūtātis..."
- Sextus et Titus: "Id _____ nōn est: _____ magistrum salūtāmus."
- Magister: "Vērum dicitis. _____ Mārcus dicit vērum nōn est."
- Magister irātus _____ Mārci verberat.
- Tergum est pars corporis _____ .
- Mārcus nōn lacrimat, neque enim lacrimāre puerō Rōmānō _____ .
- Magister eum verberāre _____ , atque puer ad sellam suam _____ .
- _____ [= cūr] Mārcus nōn cōnsidit? Nōn cōnsidit, quia pars tergī _____ eī dolet.
- Quīntus nōn in ludō, sed _____ est.
- Mārcus: "Quīntus dicit ' _____ aegrum esse'."
- Magister: " _____ frāter tuus aeger est, in lūdum ire nōn potest."
- Magister Mārcum Titō tabulam _____ iubet.
- Magister: "Necesse est tē pūnīre, _____ tabulam nunc reddis Titō!"

Exercitium 6

- Quis discipulus postrēmus advenit? ...
- Mārcusne magistrum salūtāt? ...
- Cūr magister Mārcum verberat? ...
- Cūr Mārcus nōn lacrimat? ...
- Quō magister puerum redire iubet? ...
- Cūr Mārcus nōn cōnsidit? ...
- Quid est tergum? ...
- Ubi est frāter Mārci? ...
- Cūr Quīntus in lūdum ire nōn potest? ...
- Quid magister puerōs iubet? ...
- Cūr Mārcus librum Titī habet? ...
- Cūr Titus nōn potest mālum reddere Mārcō? ...

Lēctiō tertia (versūs 96–128)

Exercitium 7

- Dāvus et Ursus, quī dominum vehunt, iam fessī _____ .
- Syrus et Lēander saccōs vehunt; _____ nōndum fessī _____ .
- Dāvus: "Nōs fessī _____ . Nōnne vōs fessī _____ , Syre et Lēander?"
- Syrus: " _____ fessī nōn _____ . Cūr _____ fessī _____ , Dāve et Urse?"
- Ursus: "Nōs fessī _____ , quia dominus gravis _____ ."
- Dāvus: "St! Dominus dormit; _____ quoque fessus _____ ."
- Ursus: " _____ quī vehitur fessus esse nōn pot _____ ."
- Servī, quī dominum portāre iam nōn pos _____ , lectīcam in viā pōnunt. Dominus excitātur.
- Iūlius: "Cūr hīc consistimus? Ubi _____ ?"
- Dāvus: "In monte _____ . Iam tē portāre nōn pos _____ , domine."
- Iūlius: "Quid mē portāre nōn pot _____ ?"
- Dāvus: "Tē portāre nōn pos _____ , quia nimis gravis _____ ."
- Iūlius: "Ego gravis nōn _____ , nec lectīca gravis _____ ."
- Ursus: "Sine tē lectīca gravis nōn _____ . Tūne apud lectīcam ambulāre pot _____ ?"
- Iūlius: "Fessus _____ : ambulāre nōn pos _____ ."
- Dāvus: " _____ nōn tam fessus _____ quam nōs _____ ."
- Iūlius: "Vērum dicitis: ego nōn tam fessus _____ quam vōs _____ , sed _____ dominus _____ , _____ servī _____ !"

Exercitium 8

1. Magister librum aperit ac _____ incipit.
2. Dum magister recitat, _____ discipulī dormiunt [= nūllus discipulus vigilat].
3. Discipulī tam bene dormiunt quam domī in _____ [= parvīs lectīs].
4. Ergō posteriōrem librī partem nōn audiunt, sed tantum _____ partem.
5. Magister eōs verberat. Discipulī: "Cūr _____ verberās?"
6. Magister: "_____ verberō, quod aliō modō _____ excitāre nōn possum."
7. In lūdō dormīre nōn _____ .

lectulus
licere
nōs (acc)
omnēs
prior
recitare
vōs (acc)

Exercitium 9

1. Quid facit magister antequam recitare incipit? ...
2. Tōtumne librum audiunt discipulī? ...
3. Cūr nōn audiunt posteriōrem librī partem? ...
4. Cūr magister recitare dēsinit? ...
5. Quōmodo magister discipulōs excitat? ...
6. Quid Mārcus dicit magistrō irātō? ...
7. Quōmodo magister discipulōs pūnit? ...
8. Cūr discipulī nōn cōsīdunt? ...
9. Cūr magister eōs ante sellās stāre iubet? ...
10. Quid recitat magister sedēns? ...
11. Num in lūdō dormīre licet? ...
12. Quid est lectulus? ...
13. Tūne stāns dormīre potes? ...
14. Ubi vōs dormīre solētis, discipulī? ...

*Lēctiō grammatica (versūs 129–170)**Lēctiō grammatica***Exercitium 10**

1. *Voc|ō, vocā|mus* _____ prīma est.
2. *Vocā|s, vocā|tis* _____ est.
3. *Voca|t, voca|nt* _____ est.
4. *Voc|ō* persōna _____ singulāris est; *vocā|mus* est _____ plūrālis.
5. *Vocā|s* _____ secunda _____ est; *vocā|tis* est _____ .
6. *Voca|t* persōna _____ est; *voca|nt* est _____ .

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
7. Pers. 1	<i>am</i> _____	<i>am</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
8. Pers. 2	<i>am</i> _____	<i>am</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
9. Pers. 3	<i>am</i> _____	<i>am</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
10. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>fac</i> _____	<i>fac</i> _____	<i>s</i> _____	<i>s</i> _____
11. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>fac</i> _____	<i>fac</i> _____	<i>es</i>	<i>es</i> _____
12. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>fac</i> _____	<i>fac</i> _____	<i>es</i> _____	<i>s</i> _____

persōna (pers.)

	sing.	plūr.
pers. 1	-ō	-mus
pers. 2	-s	-tis
pers. 3	-t	-nt
[1]	1 -ō	-ā mus
	2 -ā s	-ā tis
	3 -a t	-a nt
[2]	1 -e ō	-ē mus
	2 -ē s	-ē tis
	3 -e t	-e nt
[3]	1 -(i)ō	-imus
	2 -is	-itis
	3 -it	-(i)unt
[4]	1 -i ō	-i mus
	2 -i s	-i tis
	3 -i t	-i unt

Cap. XVI*Lectiō I*

appellāre
ēgredi
flāre
flūctus
implēre
īferus
īfluere
interesse
locus
maritimus
mergere
merx
nauta
nāvigāre
nāvis
opperīri
ōra
paulum
portus
secundus
situs
sive
superus
tempestās
tranquillus
turbāre
turbidus
vēlum
ventus

ablātīvus absolutus

I: cum adiectivō

CAPITVLVM SEXTVM DECIMVM*Lectiō prīma (versūs 1–40)***Exercitium 1**

1. Italia inter duo maria _____ .
2. Id mare quod suprā Italiam _____ est 'mare _____' _____
[= vel] 'mare Hadriaticum' _____ [= nōminātur].
3. Īfrā Italiam situm est mare _____ sive Tūscum.
4. In Tiberī flūmine nōn multum, sed _____ aquae est.
5. Itaque magnae _____ Rōmam adire nōn possunt.
6. Ōstia est oppidum _____ quod magnum _____ habet.
7. In _____ maritimā multī sunt portūs.
8. Ōs flūminis est _____ quō flūmen in mare _____ .
9. Rēs quās mercātōrēs emunt ac vēdunt _____ dīcuntur.
10. Cum nūllus _____ flat, mare _____ est.
11. Cum magnus ventus _____ , mare _____ est.
12. _____ est magnus ventus.
13. Tempestās mare _____ atque altōs _____ facit, quī nāvem aquā
_____ possunt.
14. Nāvis quae aquā implētur in mare _____ cum nautīs.
15. Itaque _____ tempestātēs metuunt nec marī turbidō _____
volunt.
16. Is quī nāvigāre vult ventum secundum _____ [= exspectat].
17. Ventus _____ est ventus quī ā tergō flat.
18. Ventō secundō nāvēs ē portū _____ [= exeunt].
19. _____ nāvium ventō implentur.

Exercitium 2

1. Inter quae maria sita est Italia? ...
2. Cūr magnae nāvēs Rōmam adire nōn possunt? ...
3. Ubi sita est Ōstia? ...
4. Quid dicitur locus quō flūmen in mare īfluit? ...
5. In quod mare Tiberis īfluit? ...
6. Ubi sita sunt oppida Brundisium, Puteolī, Genua? ...
7. Quid est portus? ...
8. Quōmodo mercēs ex Āfricā in Italiam vehuntur? ...
9. Num mercēs tantum vehuntur nāvibus? ...
10. Quid facit is quī nāvigāre vult? ...
11. Quandō tranquillum est mare? ...
12. Quid est tempestās? ...
13. Cūr nautae tempestātēs metuunt? ...
14. Quid nautae in portū opperiuntur? ...

Exercitium 3

1. Vent_____ secund_____ nāvēs ē portū ēgrediuntur.
2. Nāvēs plēn_____ vēl_____ per mare vehuntur.
3. Nautae neque mar_____ tranquill_____ neque mar_____ turbid_____ nāvigāre volunt.
4. Mārcus fenestr_____ apert_____ dormit, Quīntus fenestr_____ claus_____ cubat.
5. Puer ocul_____ claus_____ in lectō cubat.
6. Mārcus surgit ac ped_____ nūd_____ ante lectum stat.
7. Man_____ sordid_____ nōn oportet cibum sūmere.
8. Tit_____ incert_____ magister Sextum interrogat.

9. Patr_____ vīv_____ filius pecūniōsus nōn est.
10. Lūn_____ plēn_____ nox obscūra nōn est.

Lēctiō secunda (versūs 41–95)

Exercitium 4

Exempla: verērī = timēre
verētur = timet, verentur = timent
verēns = timēns

1. In portū necesse est ventum opper_____ .
2. Nautae ventum secundum opper_____ .
3. Mēdus, quī dominum sevērū ver_____, ex Italiā in Graeciam proficisc_____ vult.
4. Ventō secundō nāvis ē portū ēgred_____ .
5. Sōl or_____ ; Mēdus et Lydia sōlem or_____ intu_____ .
6. Mēdus laet_____ quia cum amīcā suā proficisc_____ .
7. Lydia Rōmā proficisc_____ laet_____ nōn potest; dē oculis eius lacrimae lāb_____ .
8. Mēdus amīcam suam trīstem complect_____ atque cōnsōl_____ .
9. Quīntus oculis clausis cultrum medicī opper_____ .
10. Parentēs filium vīvere laet_____ .
11. Ovēs pāstōrem suum sequ_____ ; canis ovēs sequ_____ .
12. Omnēs nautae Neptūnum, deum maris, ver_____ .
13. Oculi hūmānī sōlem intu_____ nōn possunt.

Exercitium 5

Exemplum: Iūlius nummōs suōs numerat Aemiliā spectante
(= dum Aemilia spectat).

1. Sōl_____ orient_____ nāvis proficiscitur mult_____ homin_____ spectant_____ .
2. Magistr_____ recitant_____ discipulī dormiunt.
3. Mārcus ridet plōrant_____ sorōr_____ !
4. Sōl_____ lūcent_____ pāstor umbram petit.
5. Pāstor_____ dormient_____ ovis abit, sed pāstor lātrant_____ can_____ excitātur.
6. Cēter_____ tacent_____ et audient_____ medicus Quīntum oculōs claudere iubet.
7. Gall_____ canent_____ excitātur puer.

Exercitium 6

1. _____ est pars nāvis posterior.
2. Illic sedet _____ , is est nauta quī nāvem _____ .
3. _____ est ea pars caelī unde sōl hōrā primā _____ .
4. _____ est ea caelī pars quō sōl hōrā duodecimā _____ .
5. Oriēns et occidēns partēs caelī _____ sunt.
6. Ea caelī pars ubi sōl meridiē stat appellātur _____ .
7. Pars contrāria dīcitur _____ ā septem stēllis quae _____ in eā parte caelī stant.
8. Nautae ad occidentem nāvigantī meridiēs ā _____ est, ā _____ septentrionēs, oriēns ā tergō.
9. Ventō secundō atque caelō _____ multae nāvēs _____ [= ūnō tempore] ē portū ēgrediuntur.
10. Mēdus et Lydia nāvem _____ et ex Italiā _____ .
11. Lydia Mēdum in puppim ascendentem _____ .

Lēctiō II

- [1] -ārī
-ātur -antur
-āns
- [2] -ērī
-ētur -entur
-ēns
- [3] -ī
-itur -untur
-ēns
- [4] -īrī
-ītur -iuntur
-iēns
(orītur)

ablātivus absolutus
II: cum participiō
(-ntē -ntibus)

cernere
complectī
cōnscondere
cōnsōlārī
contrārius
dextra
gubernāre
gubernātor
intuērī
lābī
laetārī
meridiēs
occidēns
occidere
oriēns
orīrī

proficisci
puppis
semper
septentrionēs
sequi
serēnus
simul
sinistra
verēri

12. Lȳdia tristis est, sed Mēdus _____ [= gaudet] nec iam dominum _____ .
13. Mēdus faciem Lȳdiae _____ [= spectat]: dē oculis eius lacrimae _____ .
14. Mēdus amīcam suam _____ eamque multis verbīs _____ .
15. Parvae rēs quae procul absunt oculis _____ nōn possunt.

Exercitium 7

1. Ubi sedet gubernātor et quid agit? ...
2. Quid est puppis? ...
3. Quae sunt quattuor partēs caelī? ...
4. Quae dicitur ea caelī pars unde sōl oritur? ...
5. Pars contrāria quae est? ...
6. Unde Mēdus et Lydia nāvem cōnscendunt? ...
7. Quō proficiscuntur? ...
8. Cūr in Graeciam ire volunt? ...
9. Quid sēcum ferunt in nāve? ...
10. Quid Mēdus et Lydia ē nāve spectant? ...
11. Cūr hominēs in portū vix cernī possunt? ...
12. Num trīstis est Mēdus? ...
13. Cūr Lydia nōn laetātur? ...
14. Quōmodo Mēdus amīcam suam cōnsōlātur? ...
15. Quam in partem nāvīgant? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertia (versūs 96–150)

multum		-ī
paulum		-ae
		-is

Exercitium 8*Exemplum:* Puer aeger multum aquae bibit et paulum cibī est.

1. In Tiberī nōn multum, sed paulum aqua_____ est.
2. Iūlius multum pecūni_____ habet.
3. Ovēs multum herb_____ edunt.
4. Pāstor nōn paulum pān_____ sēcum fert.
5. In corde et in vēnīs multum sanguin_____ est.
6. Post paulum tempor_____ discipulī dormiunt.

Exercitium 9

multum	
paulum	
multō	-ior -ius
paulō	post
	ante

1. Quīntus, quī mult_____ esse solet, hodiē paul_____ est.
2. Quīntus mult_____ crassior est quam Mārcus et paul_____ crassior quam Iūlia.
3. Nāvis proficiscitur; paul_____ post terra cernī nōn potest.
4. Nūbēs oriuntur, nec mult_____ post tempestās oritur.
5. Iam flūctūs mult_____ altiōrēs sunt quam paul_____ ante.
6. Nautae mult_____ aquae ē nāve hauriunt.
7. Nāvis paul_____ levior fit.
8. Dānuvius flūmen mult_____ longius est quam Tiberis et paul_____ longius quam Rhēnus.

Exercitium 10

āter
cōnārī
fierī fit
fulgur
haurīre
iactāre

1. Dum gubernātor _____ [↔ tacet], Mēdus caelum spectat.
2. Ab occidente nūbēs oriuntur nōn albae, sed _____ .
3. Nauta deum Neptūnum _____ : "Ō Neptūne!"
4. Paulō post _____ caelum et mare illūstrat, et statim magnus _____ audītur.
5. Simul tempestās oritur; mare turbidum _____ [= esse incipit].

6. Nāvis flūctibus _____ ac _____ [= prope nōn] gubernārī potest.
7. Necessē est aquam _____ et mercēs iacere.
8. Gubernātor Neptūnum invocat _____ timōrem [= quia timet].
9. Lydia Christum invocat: "Ō Christe! _____ nōs!"
10. Mēdus Lydiam lābentem sustinēre _____, nec _____ [= sed nōn] ipse stāre potest.
11. Lydia _____ [= rūsus] Christum invocat: "Ō Christe! Iubē mare tranquillū _____!"

invocāre
īterum
loquī
propter
servāre
tonitrus
vērō
vix

Exercitium 11

1. Quid Mēdus in occidente videt? ...
2. Quid gubernātor opperitur? ...
3. Cūr Neptūnum invocant nautae? ...
4. Cūr nāvis gubernārī vix potest? ...
5. Quid nautae ē nāve hauriunt? ...
6. Cūr mercēs in mare iaciuntur? ...
7. Ubi est mercātor cuius mercēs iaciuntur? ...
8. Quem dominum Lydia invocat? ...
9. Quid tum agit Mēdus? ...
10. Cūr Mēdus loquī nōn potest? ...
11. Cūr nautae aquam haurire dēsinent? ...
12. Mergiturne nāvis? ...

Lēctiō grammatica (versūs 151–165)

Lēctiō grammatica

Exercitium 12

1. *Timē|re* verbum āctivum est; *timē|rī* verbum _____ est.
2. *Verē|rī* est verbum _____; *verē|rī* et *lāb|ī* verba _____ sunt.
3. Īnfīnitīvus verbī dēpōnentis nōn in *-re* dēsinit, sed in *-rī/-ī* ut Īnfīnitīvus verbī _____.
4. Īnfīnitīvus: *cōn*____, *intu*____, *loqu*____, *opper*____.
5. Persōna tertia verbī dēpōnentis nōn in *-t, -nt* dēsinit, sed in *-tur, -ntur* ut persōna tertia verbī _____.
6. Persōna tertia: singulāris: *cōn*____, *intu*____, *loqu*____, *opper*____; plūrālis: *cōn*____, *intu*____, *loqu*____, *opper*____.
7. Participium verbī dēpōnentis dēsinit in *-ns* ut participium verbī _____.
8. Participium: nōm. sing. *cōn*____, *intu*____, *loqu*____, *opper*____.

verbum dēpōnēns
verbum āctivum:
inf. *-re*
pers.3 *-t -nt*
verbum passivum et
dēpōnēns:
inf. *-rī -ī*
pers.3 *-tur -ntur*
verbum āctivum et
dēpōnēns:
part. *-ns -ntis*

CAPITVLVM SEPTIMVM DECIMVM

Cap. XVII

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Lēctiō I

Exercitium 1

1. Quot sunt x et III? ...
2. Quot sunt x et IV? ...
3. Quot sunt x et v? ...
4. Quot sunt x et VI? ...
5. Quot sunt x et VII? ...
6. Quot sunt x et VIII? ...
7. Quot sunt x et IX? ...
8. Quot sunt xx et VIII? ...
9. Quot sunt xx et IX? ...
10. Quot sunt xx et x? ...

duodētrīgintā
duodēvigintī
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
trēdecim
trīgintā
ūndētrīgintā
ūndēvigintī

centēsimus
discere
docēre
doctus
indoctus
industrius
interpellāre
nescire
nōngentī
octingentī
piger
postrēmō
prāvē
prāvus
prūdēns
quadrāgintā
quadringentī
quīngentī
quīnquāgintā
quisque quemque
rēctē
rēctus
respōsum
scire

sescentī
septingentī
septuāgintā
tollere
tot
ūsque

Lēctiō II

-ō -mus
-s -tis
-t -nt

-or -mur
-ris -minī
-tur -ntur

Exercitium 2

1. Discipulus est puer quī _____ .
2. Quī discipulōs _____ magister est.
3. Magister est vir _____ , quī multās rēs _____ .
4. Discipulī sunt puerī _____ , quī multās rēs _____ [= nōn sciunt].
5. Discipulus quī nihil discere vult _____ est.
6. Sextus nec stultus nec piger est, sed _____ atque _____ .
7. Magister: "Dīc numerōs ā decem _____ ad centum!"
8. _____ discipulus manum _____ , primum Sextus, deinde Titus, _____ Mārcus.
9. Titus numerōs dīcit ā x ad xxii, tum magister eum _____ .
10. Titus decimum _____ numerum dīcit ā xx ad c: "Vīgintī, trīgintā, _____ , _____ , sexāgintā, _____ , octōgintā, nōnāgintā, centum."
11. Sextus, quī numerōs ā c ad m dīcere iubētur, _____ [= tam multōs] numerōs dīcere nōn vult.
12. Sextus _____ [c] quemque numerum tantum dīcit: "Centum, ducentī, trecentī, _____ , _____ , _____ , _____ , _____ , _____ , _____ , mīlle."
13. Magister: "Quot sunt _____ [xl] et decem?" Sextus: "_____ [l]." Mārcus: "Sexāgintā."
14. Quod Sextus respondet _____ est.
15. _____ Mārcī nōn rēctum, sed _____ est.
16. Sextus _____ respondet; Mārcus _____ respondet.

Exercitium 3

1. Quid magister puerōs docet? ...
2. Num doctī sunt discipulī? ...
3. Quī discipulus multās rēs discit? ...
4. Sedentne discipulī magistrō recitante? ...
5. Quid faciunt discipulī antequam respondent? ...
6. Omnēsne simul manum tollunt? ...
7. Quōs numerōs dīcit Titus? ...
8. Num Sextus omnēs numerōs dīcit ā centum ad mīlle? ...
9. Estne Sextus puer stultus? ...
10. Omnēsne discipulī rēctē respondent? ...
11. Cūr Mārcus prāvē respondet? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–87)

Exercitium 4

1. Bonus discipulus magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____ .
2. Sextus: "Ego magistrum salūt_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūt_____ cum ab eō vide_____ ."
3. Mārcus: "Ego numquam ā magistrō salūt_____ ."
4. Sextus: "Tū nōn salūtā_____ ā magistrō cum ab eō vidē_____ , quia ipse magistrum nōn salūtā_____ cum eum vidē_____ ."
5. Bonī discipulī magistrum salūta_____ cum eum vide_____ et ā magistrō salūta_____ cum ab eō vide_____ .

6. Sextus et Titus: "Nōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____."
7. Mārcus: "Vērūm dīcītis: vōs magistrum salūtā_____ cum eum vidē_____ et ā magistrō salūtā_____ cum ab eō vidē_____, quia magister amīcus patribus vestrīs est!"

Exercitium 5

1. Syra Iūliam vocat = Iūlia ā Syrā voc_____ .
2. Syra Iūliam quaerit nec eam reperit = _____ .
3. Iūlia: "Syra mē vocat" = "(Ego) _____ ."
4. Iūlia: "Syra mē quaerit nec mē reperit" = "(Ego) _____ nec _____ ."
5. Mārcus: "Syra tē vocat" = "(Tū) _____ ."
6. Mārcus: "Syra tē quaerit nec tē reperit" = "(Tū) _____ nec _____ ."
7. Syra puerōs vocat = _____ .
8. Syra puerōs quaerit nec eōs reperit = _____ nec _____ .
9. Puerī: "Syra nōs vocat" = "(Nōs) _____ ."
10. Puerī: "Syra nōs quaerit nec nōs reperit" = "(Nōs) _____ nec _____ ."
11. Iūlia: "Syra vōs vocat" = "(Vōs) _____ ."
12. Iūlia: "Syra vōs quaerit nec vōs reperit" = "(Vōs) _____ nec _____ ."

- [1] -or -āmur
-āris -āminī
-ātur -antur
- [2] -eor -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur
- [3] -or -imur
-eris -iminī
-itur -untur
- [4] -ior -imur
-iris -iminī
-itur -iuntur

Exercitium 6

1. Magister Sextum _____ : "Bonus es discipulus, Sexte. Semper rēctē, _____ prāvē respondēs."
2. Mārcus nōn laudātur, sed _____ .
3. Quod magister interrogat nōn difficile, sed _____ est.
4. Mārcus vērō semper prāvē respondet, _____ facile est quod interrogātur; neque enim _____ antequam respondet.
5. Mārcus: "Quod ego interrogor nimis _____ est, neque aliī discipulī tam _____ interrogantur quam ego."
6. xxx et viii sunt _____ , xxx et ix _____ .

- cōgitāre
difficilis
duodēquadrāgintā
facilis
laudāre
numquam
quamquam
reprehendere
saepe
ūndēquadrāgintā

Exercitium 7

1. Cūr Sextus et Titus laudantur ā magistrō? ...
2. Estne difficile quod magister interrogat? ...
3. Quem magister reprehendit? ...
4. Cūr Mārcus numquam laudātur?
5. Num Mārcus semper interrogātur? ...
6. Estne magister amīcus patribus discipulōrum? ...
7. Quīntusne ā magistrō reprehenditur? ...
8. Quot sunt quadrāgintā et octō? ...
9. Estne facile quod vōs interrogāminī, discipulī? ...
10. Tūne saepe ā magistrō/magistrā laudāris? ...
11. Tūne Mārcum stultum esse putās? ...

Lēctiō III

- [1] -or -āmur
-āris -āminī
-ātur -antur
- [2] -eor -ēmur
-ēris -ēminī
-ētur -entur
- [3] -or -imur
-eris -iminī
-itur -untur
- [4] -ior -imur
-īris -iminī
-itur -iuntur

A: "(ego) -ō"
AA: "(nōs) -mus"

A dicit | 'sē -re'
AA dicunt

absēns
as
certus
computāre

Lēctiō tertiā (versūs 88–152)

Exercitium 8

Exempla: vereor = timeō verēmur = timēmus
verēris = timēs verēminī = timētis
verētur = timet verentur = timent

- Nauta nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____.
- Mēdus: "Cūr nōn proficisc____, nauta? Quid opper____?"
- Nauta: "Nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____."
- Nautae nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____.
- Mēdus: "Cūr nōn proficisc____, nautae? Quid opper____?"
- Nautae: "Nōn proficisc____, quia ventum secundum opper____."
- Mēdus laet____ nec iam dominum ver____.
- Mēdus: "Ego laet____ nec iam dominum ver____. Cūr tū nōn laet____, Lȳdia? Quid ver____?"
- Nautae nōn laet____, quia tempestātem ver____.
- Mēdus: "Nōnne ventō secundō laet____, nautae? Cūr caelum intu____? Quid ver____?"
- Nautae: "Nōn laet____, quia tempestātem ver____. Nūbēs ātrās procul in caelō intu____."

Exercitium 9

Exempla:

Magister: "Ego bene recitō." Magister dicit 'sē bene recitāre.'

Discipulī: "Nōs bene recitāmus." Discipulī dicunt 'sē bene recitāre.'

Iūlius: "Servus meus abest." Iūlius dicit 'servum suum abesse.'

Iūlius: "Servum meum quaerō." Iūlius dicit 'sē servum suum quaerere.'

Discipulī: "Probī sumus ac magistrō nostrō pārēmus." Discipulī dicunt 'sē probōs esse ac magistrō suō pārere.'

- Iūlia: "Ego bene canō." Iūlia dicit '____ bene can____.'
- Albīnus: "Ōrnāmenta vēndō." Albīnus dicit '____ ōrnāmenta vēnd____.'
- Servus: "Fessus sum." Servus dicit '____ fess____ es____.'
- Servī: "Fessī sumus." Servī dicunt '____ fess____ es____.'
- Nauta: "Ventum secundum opperior." Nauta dicit '____ ventum secundum opper____.'
- Nautae: "Neptūnum verēmur." Nautae dicunt '____ Neptūnum ver____.'
- Iūlius: "Filius meus aegrōtat." Iūlius dicit 'Fili____ aegrōt____.'
- Titus: "Ego librum meum nōn habēō." Titus dicit '____ librum ____ nōn hab____.'
- Sextus: "Laudor ā magistrō meō." Sextus dicit '____ laud____ ā magistrō ____.'
- Servus: "Dominō meō pārēō." Servus dicit '____ dominō ____ pār____.'
- Lydia: "Cum amicō meō proficiscor." Lydia dicit '____ cum amicō ____ proficisc____.'
- Militēs: "Nōs patriam nostram dēfendimus." Militēs dicunt '____ patriam ____ dēfend____.'

Exercitium 10

- Quīntus, quī hodiē abest, etiam _____ ā magistrō laudātur.
- Magistrō suō pārere _____.
- Magister ē sacculō suō _____ duōs nummōs, _____ et _____.

4. Magister: "Quot sēstertii sunt sex dēnārii?" Titus digitis _____ :
"...quattuor, ...octō, ...duodecim..."
5. Titus: "Sunt sēstertii... vīginti? an trīgintā?" Titus nōn _____, sed
_____ est. Sextus autem rēctē respondet.
6. Magister Sextō assem dat, et dēnārium in sacculō _____.
7. Magister _____ nōn est neque pecūniam suam discipulis
_____.
8. Mārcus: "_____ [= cūr] nōs computāre docēs, magister?"
9. Magister: "Id exemplō _____ possum: Sī sēdecim assēs cum
amicō tuō _____ [= dīvidis]..."

dēmōstrāre
dēnārius
incertus
largīri
largus
oportere
partīri
prōmere
quārē
repōnere

Exercitium 11

1. Quid magister ē sacculō suō prōmit? ...
2. Quot assēs est ūnus sēstertius et quot sēstertii ūnus dēnārius? ...
3. Quōmodo parvī discipulī computant? ...
4. Cūr Titus magistrō interrogantī nōn statim respondet? ...
5. Quid dicit Sextus manum tollēns? ...
6. Cūr incertum est respōsum Titī? ...
7. Sextusne incertus est? ...
8. Quid magister Sextō dat? ...
9. Estne largus magister Diodōrus? ...
10. Quārē puerī computāre discunt? ...
11. Cūr Mārcus decem assēs nōn habet? ...
12. Cūr magister Mārcum nihil docēre potest? ...
13. Tūne pecūniam tuam partīris cum amicīs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 153–193)**Lēctiō grammatica****Exercitium 12**

1. *Laud|or, laudā|mur* est persōna _____ verbī passivī.
 2. *Laudā|ris, laudā|minī* est persōna _____ verbī passivī.
 3. *Laudā|tur, lauda|ntur* est persōna _____ verbī passivī.
 4. Persōnae verbī passivī: persōna tertia *-tur, -ntur*; persōna
secunda - _____, - _____; persōna prima - _____, - _____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	<i>vocor</i>	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
6. Pers. 2	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
7. Pers. 3	<i>voc</i> _____	<i>voc</i> _____	<i>vid</i> _____	<i>vid</i> _____
8. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
9. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
10. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>aud</i> _____	<i>aud</i> _____
11. *Laet|or, laetā|mur* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
 12. *Laetā|ris, laetā|minī* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
 13. *Laetā|tur, laeta|ntur* est persōna _____ verbī dēpōnentis.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>cōnor</i>	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
15. Pers. 2	<i>cōn</i> _____	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
16. Pers. 3	<i>cōn</i> _____	<i>cōn</i> _____	<i>ver</i> _____	<i>ver</i> _____
17. Pers. 1	<i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____
18. Pers. 2	<i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____
19. Pers. 3	<i>loqu</i> _____	<i>loqu</i> _____	<i>part</i> _____	<i>part</i> _____

Persōnae verbī passivī
et dēpōnentis

	sing.	plūr.
pers. 1	<i>-or</i>	<i>-mur</i>
pers. 2	<i>-ris</i>	<i>-minī</i>
pers. 3	<i>-tur</i>	<i>-ntur</i>
[1]	1 <i>-or</i>	<i>-ā mur</i>
	2 <i>-ā ris</i>	<i>-ā minī</i>
	3 <i>-ā tur</i>	<i>-ā ntur</i>
[2]	1 <i>-e or</i>	<i>-ē mur</i>
	2 <i>-ē ris</i>	<i>-ē minī</i>
	3 <i>-ē tur</i>	<i>-ē ntur</i>
[3]	1 <i>-or</i>	<i>-imur</i>
	2 <i>-eris</i>	<i>-iminī</i>
	3 <i>-itur</i>	<i>-untur</i>
[4]	1 <i>-i or</i>	<i>-ī mur</i>
	2 <i>-i ris</i>	<i>-ī minī</i>
	3 <i>-i tur</i>	<i>-ī ntur</i>

Cap. XVIII

Lectiō I

īdem eadem idem
 eundem eandem idem
 eiusdem
 eīdem
 eōdem eādem eōdem

coniungere
 cōsonāns
 dictāre
 erus
 frequēns
 intellegere
 ita
 iungere
 legere
 lingua
 rārus
 scribere
 sententia
 sīc
 significāre
 varius
 vōcālis

facere
 facit faciunt

CAPITVLVM DVODEVICESIMVM

Lectiō prīma (versūs 1–61)

Exercitium 1

1. Dāvus et Ursus sunt servī ____dem dominī.
2. Dāvus et Ursus ____dem dominum habent.
3. Dāvō et Ursō ____dem dominus est.
4. Dāvus et Ursus ____dem dominō pārent.
5. Dāvus et Ursus cum ____dem dominō habitant.
6. Dēlia et Syra sunt ancillae ____dem dominae.
7. Dēlia et Syra ____dem dominam habent.
8. Dēliae et Syrae ____dem domina est.
9. Dēlia et Syra ____dem dominae pārent.
10. Dēlia et Syra cum ____dem dominā habitant.
11. Patrī et filiō ____dem cognōmen est.
12. Pater et filius ____dem cognōmen habent.
13. Mare Inferum et Tūscum sunt duo nōmina ____dem maris.
14. ____dem marī duo nōmina sunt.
15. Pater et māter in ____dem cubiculō dormiunt.

Exercitium 2

1. Ex litterīs Latīnis sex _____ sunt, cēterae sunt _____.
2. In _____ Latīnā *k* littera nōn _____, sed _____ est.
3. Cōsonāns semper cum vōcālī _____.
4. Cum vocābula _____ [= iunguntur], _____ fiunt.
5. Haec vocābula *dominus* et _____ eundem hominem _____.
6. Magister librōs et Graecōs et Latīnōs _____ potest.
7. Mārcus vocābula Graeca nōn _____.
8. Discipulī in tabulīs _____ id quod magister iīs _____.
9. _____ [= eō modō] puerī scribere discunt.
10. Mārcus vocābulum *homō* scribit _____ [= hōc modō]: *OMO*.
11. Barbarīs nōn eadem lingua, sed _____ linguae sunt.

Exercitium 3

1. Quot sunt litterae Latīnae? ...
2. Quot sunt vōcālēs et quot cōsonantēs? ...
3. Estne *b* vōcālis an cōsonāns? ...
4. Suntne vōcālēs an cōsonantēs litterae *e* et *o*? ...
5. In quibus vocābulis reperiuntur litterae *y* et *z*? ...
6. Quid est zephyrus? ...
7. Num *k* littera frequēns est in linguā Latīnā? ...
8. Quid est *Kaesō*? ...
9. In vocābulō *familia* quot litterae et quot syllabae sunt? ...
10. Utrum vocābulum rārius est *dominus* an *erus*? ...
11. Quōs librōs magister legere potest? ...
12. Quōmodo parvus discipulus legit? ...
13. Quid scribunt discipulī? ...
14. Omnēsne discipulī rēctē scribunt? ...

Exercitium 4

1. Vōcālis per sē syllabam _____ potest.
2. Sine vōcālī syllaba _____ nōn potest.
3. Cōsonāns per sē syllabam nōn _____.

4. Si cōsonāns cum vōcālī iungitur, syllaba _____ .
5. Cum syllabae coniunguntur, vocābula _____ .
6. Ōrnāmenta fēminam pulchram etiam pulchriōrem _____ .
7. Ōrnāmentis fēmina pulchra etiam pulchrior _____ .

Exercitium 5

1. In tabulā suā _____ que discipulus eandem sententiam scribit.
2. Magister _____ que discipulum ad sē vocat, primum Sextum, tum Titum, postrēmō Mārcum.
3. Magister tabulam _____ que discipulī aspicit.
4. Magister suam _____ que discipulō tabulam reddit.
5. Parvus discipulus cum legit _____ que litteram _____ que syllabae et _____ que syllabam _____ que vocābulī dicit.
6. Ita _____ que vocābulum ā _____ que discipulō legitur.
7. In vocābulō *September* _____ que syllaba vōcālem habet: in _____ que syllabā eadem vōcālis est.
8. In linguā Graecā suum _____ que litterae nōmen est, ut A *alpha*, B *bēta*, Γ *gamma*, Δ *delta*, cēt.

*Lēctiō secunda (versūs 62–118)***Exercitium 6**

1. Titus nōn tam stultus nec tam pig _____ est quam Mārcus.
2. Mārcus stultior et pig _____ est quam ceterī discipulī.
3. Mārcus discipulus stultissimus et pig _____ est.
4. Ānulus sine gemmā nōn tam pulch _____ est quam ānulus gemmātus.
5. Ānulus quem Mēdus emit pulch _____ est quam ceterī ānuli Albīnī.
6. Mēdus ānulum Albīnī pulch _____ emit.
7. Capillus Sextī et Titī nōn tam nig _____ est quam Mārcī.
8. Capillus Mārcī nig _____ est quam ceterōrum puerōrum.
9. Capillus Mārcī nig _____ est.

Exercitium 7

Exempla: Quālis miles est Aemilius? Miles probus et fortis est.

Quōmodo pugnat? Aemilius probē et fortiter pugnat.

1. Quālis discipulus est Mārcus? Mārcus discipulus stult _____ est.
2. Quōmodo Mārcus respondet? Mārcus stult _____ respondet.
3. Quāle est respōsum Sextī? Respōsum eius rēct _____ est.
4. Quōmodo Sextus respondet? Sextus rēct _____ respondet.
5. Quālēs sunt litterae Mārcī? Litterae eius nōn pulchr _____ sunt, sed foed _____ (= turp _____).
6. Quōmodo scribit Mārcus? Mārcus nōn pulchr _____, sed foed _____ (= turp _____) scribit.
7. Magister librōs Latīn _____ et Graec _____ legere potest.
8. Magister et Latīn _____ et Graec _____ legere potest.
9. Mārcus lev _____ manū scribit: Mārcus lev _____ scribit.
10. Militēs fort _____ nōn fugiunt, sed fort _____ pugnant.
11. Aemilius long _____ abest ā sorōre suā.
12. Pater pecūniam suam aequ _____ partitur inter filiōs.
13. Cert _____ Aemilia fēmina pulchrior est quam Syra.
14. Mēnsēs annī nōn aequ _____ longī sunt.
15. Syra mal _____ aurēs habet: Syra _____ audit.
16. Aquila bon _____ oculōs habet: aquila _____ videt.

fieri
fit fiunt

quis- quae- quod -que
quem- quam- quod -que
cuius-que
cui-que
quō- quā- quō -que

Lēctiō II

-er
-rior
-errimus

-us -a -um
-ē
-is -e
-iter
bonus -a -um
bene
malus -a -um
male

A nōn tam -ē/-iter -t
quam B = B -ius -t
quam A

-ior -ius
-ius
-issimus -a -um
(-rimus -a -um)
-issimē (-rimē)

addere
apis
bēstiola
cēra
comparāre
corrīgere
deesse
dūrus
efficere
exaudire
ferrum
māteria
mendum
mollis
premere
quālis
tālis
turpis

Exercitium 8

Exemplum:

Sextus nōn tam prāvē nec tam turpiter scribit quam Mārcus =
Mārcus prāvius et turpius scribit quam Sextus.

1. Lūna nōn tam clār_____ lūcet quam sōl = Sōl clār_____ lūcet quam lūna.
2. Hostēs nōn tam fort_____ pugnant quam Rōmānī = Rōmānī fort_____ pugnant quam hostēs.
3. Manus fēminae nōn tam grav_____ pulsat quam virī = Manus virī grav_____ pulsat quam fēminae.
4. Mārcus nōn tam pulchr_____ scribit quam Sextus = Sextus pulchr_____ scribit quam Mārcus.
5. Titus nōn tam stult_____ respondet quam Mārcus nec tam sevēr_____ reprehenditur = Mārcus stult_____ respondet quam Titus et sevēr_____ reprehenditur.
6. Titus nōn tam foed_____ nec tam lev_____ scribit quam Mārcus = Mārcus foed_____ et lev_____ scribit quam Titus.

Exercitium 9

1. Nulla stēlla clār_____ est quam sōl: sōl stēlla clār_____ est.
2. Nulla stēlla clār_____ lūcet quam sōl: sōl clār_____ lūcet.
3. Mārcus stult_____ est quam cēterī discipulī: Mārcus discipulus stult_____ est.
4. Nēmō stult_____ respondet quam Mārcus: Mārcus stult_____ respondet.
5. Nullī militēs fort_____ sunt quam Rōmānī; Rōmānī militēs fort_____ sunt.
6. Nullī militēs fort_____ pugnant quam Rōmānī; militēs Rōmānī fort_____ pugnant.
7. Nēmō rēct_____ aut pulchr_____ scribit quam Sextus: is rēct_____ ac pulcher_____ scribit.
8. Mārcus turp_____ et prāv_____ scribit quam cēterī discipulī: is turp_____ et prāv_____ scribit.

Exercitium 10

1. Magister litterās Mārcī cum litterīs Titī _____ .
2. _____ sunt litterae eōrum? Aequē _____ [= foedae] sunt.
3. _____ litterae vix legī possunt.
4. Id quod Mārcus parvā vōce dicit ā magistrō _____ .
5. In tabulā Mārcī iv _____ sunt, nam iv litterae _____ .
6. Magister litterās quae dēsunt _____ ; ita menda _____ .
7. Tabulae operiuntur _____ , id est _____ mollī quam _____ , _____ [= parvae bēstiae] industriae, faciunt.
8. Cēra nōn est māteria _____ , sed _____ .
9. _____ est māteria dūra ex quā gladiī _____ .
10. Sī cēra nimis dūra est, necesse est stilum _____ .

Exercitium 11

1. Quāles sunt litterae Sextī? ...
2. Cūr difficile est litterās Titī et Mārcī legere? ...
3. Titusne pulchrius scribit quam Mārcus? ...
4. Cūr facile est rēctius quam Mārcus scribere? ...
5. Cum quō discipulō sē comparat Titus? ...
6. Uter sevērius reprehenditur, Titusne an Mārcus? ...

7. Cūr Mārcus OMO ABET scrībit? ...
8. Quae littera in iīs vocābulīs deest? ...
9. Quot menda sunt in sententiā Mārci? ...
10. Quōmodo magister menda Mārci corrigit? ...
11. Cūr tenuēs sunt lineae quās Mārcus scrībit? ...
12. Quā materiā tabulae operiuntur? ...
13. Quae animālia cēram faciunt? ...
14. Cūr Mārcus aliam tabulam poscit? ...
15. Quid est ferrum? ...

Lēctiō tertiā (versūs 119–192)

Lēctiō III

Exercitium 12

Iūlia cantat: “La-la-la...” Estne *la* vocābulum Latinum? La nōn est vocābulum, sed syllaba nihil significāns quam puella laeta iterum atque iterum cantat.

1. Quot_____ Iūlia la cantat? Iūlia *la* cantat quīnqu_____ : “La-la-la-la-la.”
sex_____ : “La-la-la-la-la-la.”
sept_____ : “La-la-la-la-la-la-la.”
oct_____ : “La-la-la-la-la-la-la-la.”
nov_____ : “La-la-la-la-la-la-la-la-la.”
dec_____ : “La-la-la-la-la-la-la-la-la-la.”
2. Mārcus, quī eandem syllabam tot_____ audire nōn vult, puellam cantantem pulsat.
3. Tum Quīntus Mārcum pulsat. Quot_____ ? _____ [1×] tantum, nam Mārcus item Quīntum _____ pulsat.
4. Quot_____ Iūliam pulsat Mārcus? Mārcus Iūliam _____ [2×] pulsat.
5. Iūlia _____ [3×] mātrem vocat: “Mamma! Mam-ma! Ma-am-ma!”
6. Magister Mārcum interrogat _____ [4×]: “Quot sunt xxx et x? xxx et vii? xxx et viii? xxx et ix?”
7. Mārcus _____ [1×] rēctē et _____ [3×] prāvē respondet.

-iēs
 quotiēs?
 semel (1×)
 bis (2×)
 ter (3×)
 quater (4×)
 quīnquiēs (5×)
 sexiēs (6×)
 septiēs (7×)
 octiēs (8×)
 noviēs (9×)
 deciēs (10×)
 totiēs

Exercitium 13

1. In vocābulō HOCVLVS H littera _____ .
2. Titus stilum vertēns eam litteram _____ .
3. Magister id quod Titus agit nōn _____ .
4. Sextus multās _____ ad patrem suum absentem scribit.
5. Sextus est discipulus _____ [= industrius].
6. Magister nōn stilō in cērā, sed _____ in _____ scribit.
7. Ea herba ex quā charta efficitur _____ appellātur.
8. Kalendis discipuli magistrō suō _____ afferunt.
9. Magister ānulum suum in cēram _____ : ita epistulam _____

animadvertere
 calamus
 charta
 dēlere
 epistula
 impiger
 imprimere
 mercēs
 papyrus
 signāre
 superesse

Exercitium 14

1. Quotiēs Mārcus eandem litteram scrībit? ...
2. Quotiēs scrībit tōtam sententiam? ...
3. Quid Titus in tabulā Mārci animadvertit? ...
4. Cūr Titus nūllum verbum facit? ...
5. Quōmodo Mārcus vocābulum HOCVLOS corrigit? ...
6. Semperne domī est pater Mārci? ...
7. Stilōne in cērā scrībit magister? ...
8. Ubi papyrus reperitur? ...

Lectiō grammatica

adiectivum (adi.)
adverbium (adv.)adi. -us -a -um
adv. -ēadi. -is -e
adv. -itercomparativus et super-
lativus adverbii
pos. -ē/-iter
comp. -ius
sup. -issimē (-rimē)

Cap. XIX

Lectiō I

bonus -a -um
melior -ius
optimus -a -ummalus -a -um
pēior -ius
pessimus -a -ummagnus -a -um
māior -ius
māximus -a -umparvus -a -um
minor minus
minimus -a -ummulti -ae -a
plūrēs -a
plūrimī -ae -a

9. Ad quem magister epistolam scribit? ...
10. Quid magister in epistolā suā scribit? ...
11. Quid magister poscit ā discipulis? ...
12. Quid est mercēs? ...
13. Quandō discipulī mercēdem afferre solent? ...
14. Quid magister addit antequam epistolam signat? ...

Lectiō grammatica (versūs 193–212)

Exercitium 15

Exempla: *Discipulus stultus stultē respondet.*
Manus levis leviter scribit.

1. *Stultus* adiectivum est; *stultē* _____ est.
2. *Stultus* et *levis* nōn adverbia, sed _____ sunt.
3. *Stultē* et *leviter* nōn sunt _____, sed _____.
4. Adiectivum: *rēct|us -a -um*; adverbium: *rēct|_____*.
5. Adiectivum: *fort|is -e*; adverbium: *fort|_____*.
6. Adverbium: *longē*; adiectivum: *long|_____ - _____ - _____*.
7. Adverbium: *graviter*; adiectivum: *grav|_____ - _____*.
8. Adiectivum: *pulcher -chr|a -chr|um*; adverbium: *pulchr|_____*.

Exercitium 16

Exempla: *Mārcus prāvē et turpiter scribit.*
Nēmō prāvius aut turpius scribit quam Mārcus.
Mārcus prāvissimē et turpissimē scribit.

1. *Prāvē* et *turpiter* positivus adverbii est; *prāvius* et *turpius* est _____, *prāvissimē* et *turpissimē* _____ adverbii.
2. Positivus: *rēctē*; comparativus: *rēct|_____*; superlativus: *rēct|_____*.
3. Positivus: *leviter*; comparativus: *lev|_____*; superlativus: *lev|_____*.
4. Positivus: *pulchrē*; comparativus: *pulchr|_____*; superlativus: *pulchr|_____*.

CAPITVLVM VNDEVICESIMVM

Lectiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

1. Magister: "Sextus bonus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum _____ est quam ille: Sextus discipulus meus _____ est."
2. Magister: "Mārcus malus discipulus est; nēmō discipulōrum meōrum _____ est quam ille: Mārcus discipulus meus _____ est."
3. Sicilia insula magna est, _____ quam Corsica et Sardinia; Sicilia _____ hārum insulārum est.
4. Melita insula parva est, multō _____ quam Sicilia et Sardinia; Melita _____ hārum insulārum est.
5. Digitus quārtus _____ est quam digitus medius et _____ quam digitus quīntus, quī _____ est ex quīnque digitis.
6. Ōstia est magnum oppidum, _____ quam Tūsculum, sed _____ quam Rōma.
7. Iūlius multōs servōs habet, _____ quam Cornēlius aut Fabius; ex tribus dominīs Iūlius _____ servōs habet.

Exercitium 2

1. Aemilia _____ Iūlii est; Iūlius _____ Aemiliae est.
2. Marītus et uxor sub eōdem _____ habitant.
3. Inter altās _____, quae tēctum sustinent, tria _____ stant.
4. Iūnō, _____ [= uxor] Iovis, est _____ matrōnārum.
5. Venus dea _____ ac _____ est, neque _____ alia dea pulchrior est quam illa; _____ Veneris ab omnibus laudātur.
6. Venus et Cupīdō ab _____ invocantur.
7. Ante decem annōs Aemilia nōn _____, sed _____ erat, quae apud parentēs suōs in _____ Rōmānā habitābat.
8. Tunc Iūlius _____ vigintī duōrum annōrum erat.
9. Iuppiter 'Optimus Māximus' _____ [= appellātur].
10. In Capitoliō est _____ Iovis Optimī Māximī.
11. In Palātiō sunt domūs _____ [= magnae et pulchrae].
12. In _____ Rōmānum multi hominēs _____.

Exercitium 3

1. Cuius marītus est Iūlius? ...
2. Ubi sunt marītus et uxor et quid agunt? ...
3. Quōmodo sustinētur tēctum peristylī? ...
4. Quibus signīs peristylum ōrnātur? ...
5. Quae sunt Venus et Iūnō? ...
6. Cuius uxor est Iūnō? ...
7. Num Iuppiter bonus marītus est? ...
8. Cūr amantēs Venerem et Cupīdinem invocant? ...
9. Quot liberōs habent Iūlius et Aemilia? ...
10. Uter filius minor est, Mārcusne an Quintus? ...
11. Quis est māximus liberōrum? ...
12. Quot annōs habet Iūlia? ...
13. Ante decem annōs ubi habitābat Aemilia? ...
14. Ubi est templum Iovis Optimī Māximī? ...
15. Estne Tūsculum oppidum māius quam Ōstia? ...
16. Quae est urbs māxima imperīi Rōmāni? ...

Exercitium 4

1. Iūlius nōn du_____ filiās, sed ūn_____ filiam habet.
2. Cornēlius nōn du_____ filiōs, sed ūn_____ filium habet.
3. Cornēliō ūn_____ filius est, nōn du_____, neque eī du_____ filiae sunt, sed ūn_____ tantum.
4. Iūliō sunt tr_____ liberī: du_____ filii et ūn_____ filia.
5. Iūlius est pater tr_____ liberōrum: du_____ filiōrum et ūn_____ filiae.
6. Māter in ātriō est cum tr_____ liberis et du_____ ancillis.
7. Iūlius ā du_____ servis vehitur.
8. In peristylō sunt tr_____ signa: ūn_____ Cupīdinis, du_____ altera Iūnōnis et Veneris.
9. In peristylō sunt signa du_____ deārum et ūn_____ deī.
10. Signum Cupīdinis est minimum hōrum tr_____ signōrum (= ex hīs tr_____ signīs).
11. Via Aurēlia, Flāminia, Appia sunt tr_____ viae Italiae.
12. Via Appia longissima est hārum tr_____ viārum (= ex hīs tr_____ viīs).

adulēscēns
amantēs
amor
columna
coniūnx
convenire
dea
domus
forum
magnificus
marītus
matrōna
pulchritūdō
signum
tēctum
templum
ūllus
uxor
virgō
vocāre

ūnus -a -um
ūnum -am -um
ūnius
ūnō -ā -ō
duo -ae -o
duōs -ās -o
duōrum -ārum -ōrum
duōbus -ābus -ōbus
trēs tria
trium
tribus

Lectiō II

	(nunc)	(tunc)
	est	erat
	sunt	erant
[1]	-at	-ābat
	-ant	-ābant
[2]	-et	-ēbat
	-ent	-ēbant
[3]	-it	-ēbat
	-unt	-ēbant
[4]	-it	-iēbat
	-iunt	-iēbant
[1]	-ātur	-ābātur
	-antur	-ābantur
[2]	-ētur	-ēbātur
	-entur	-ēbantur
[3]	-itur	-ēbātur
	-untur	-ēbantur
[4]	-itur	-iēbātur
	-iuntur	-iēbantur

beātus
cotidiē
dīves
dōnum
flōs
miser
mittere
pauper
possidēre
remittere
tamen

Lectiō secunda (versūs 59–88)

Exercitium 5

1. Sextus, filius Cornēlii, est discipulus probus, quī magistrō pār____, bene comput____, pulchrē scrib____neque in lūdō dorm____.
2. Itaque Sextus saepe ā magistrō laud____, numquam reprehend____.
3. Ante vīgintī annōs Cornēlius, pater Sextī, ipse puer _____, quī Rōmae habit____.
4. Tunc is discipulus tam probus _____ quam filiū eius nunc _____.
5. Cornēlius magistrō pār____, bene comput____, pulchrē scrib____neque in lūdō dorm____.
6. Omnia verba magistrī ā discipulō industriō aud____.
7. Itaque Cornēlius saepe ā magistrō laud____, numquam reprehend____.
8. Mārcus et Titus discipulī improbī sunt, quī in lūdō dorm____, male comput____, foedē scrib____ nec magistrō pār____.
9. Itaque saepe ā magistrō reprehend____ ac verber____.
10. Ante vīgintī annōs Iūlius, pater Mārcī, et Fabius, pater Titī, ipsī puerī _____, quī Rōmae habit____.
11. Tunc iī discipulī tam improbī _____ quam filiū eōrum nunc _____.
12. Iūlius et Fabius male comput____, foedē scrib____, nec magistrō pār____.
13. In lūdō Iūlius et Fabius aut dorm____ aut clām____ et rid____.
14. Vōx magistrī ab illīs discipulis nōn aud____.
15. Iūlius et Fabius magistrum suum nōn tim____, quamquam saepe ab eō reprehend____ ac verber____.
16. In illō lūdō magister ā discipulis nōn tim____, sed discipulī improbissimī ā magistrō tim____!

Exercitium 6

1. Pater Iūliū homō _____ [= pecūniōsus] erat.
2. Pater Aemiliae homō _____ erat, quī ūnam domum exiguam _____.
3. Aemilia Iūlium nōn amābat, sed _____ Iūlius multa _____ eī dabat et _____ [= omnī diē] epistulās ad eam scribēbat.
4. Aemilia dōna eius nōn accipiēbat, sed omnia _____.
5. Quī fēminam amat nec ab eā amātur nōn _____, sed _____ est.
6. Virī epistulās et rosās aliōsque _____ ad amīcās suās _____ solent.

Exercitium 7

1. Vivitne pater Iūliū? ...
2. Ubi habitābat pater Aemiliae? ...
3. Num Iūlius propter pecūniam Aemiliam amābat? ...
4. Cūr tunc miser erat Iūlius? ...
5. Quem virum Aemilia amābat? ...
6. Cūr misera erat Aemilia? ...
7. Cūr Crassus Aemiliam nōn amābat? ...
8. Quid Iūlius ad Aemiliam mittēbat? ...
9. Omniane dōna Iūliū ab Aemiliā remittēbantur? ...
10. Cūr Iūlius et Aemilia hodiē beātī sunt? ...

Lēctiō tertiā (versūs 89–153)

Exercitium 8

1. Ante xx annōs Iūlius ipse malus discipulus erat, quī in lūdō aut dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ et aliās rēs ag_____.
2. Ergō Iūlius ā magistrō nōn laudā_____, sed reprehend_____ ac pūni_____.
3. Iūlius nihil disc_____, quamquam ā bonō magistrō docē_____.
4. Mārcus: “Num tū melior discipulus _____, pater, quam ego sum?”
5. Iūlius: “Ego discipulus multō melior _____ quam tū nunc es!”
6. Mārcus: “Nōne tū in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ et aliās rēs ag_____?”
7. Iūlius: “Ego numquam in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ aut aliās rēs ag_____.”
8. Iūlius: “Ego multum disc_____, quia ā bonō magistrō docē_____, neque ab eō reprehend_____ aut pūni_____, sed semper laudā_____.”
9. Mārcus: “Sī numquam reprehend_____ aut pūni_____, sed semper laudā_____, certē ā malō magistrō docē_____!”
10. Ante xx annōs Iūlius et Fabius malī discipulī _____, quī in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ et aliās rēs ag_____.
11. Itaque Iūlius et Fabius ā magistrō suō nōn laudā_____, sed reprehend_____ ac pūni_____.
12. Iī discipulī nihil disc_____, quamquam ā bonō magistrō docē_____.
13. Quīntus: “Num vōs meliōrēs discipulī _____ quam nōs sumus?”
14. Iūlius: “Nōs discipulī multō meliōrēs _____ quam vōs nunc estis!”
15. Quīntus: “Nōne vōs in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ et aliās rēs ag_____?”
16. Iūlius: “Nōs numquam in lūdō dormi_____ aut clāmā_____ et ridē_____ aut aliās rēs ag_____.”
17. Iūlius: “Nōs multum disc_____, quia ā bonō magistrō docē_____, neque ab eō reprehend_____ aut pūni_____, sed semper laudā_____.”
18. Quīntus: “Sī vōs numquam reprehend_____ aut pūni_____, sed semper laudā_____, certē ā malō magistrō docē_____!”

Exercitium 9

Exemplum: Fabius suum Lūcium filium vocat: “Venī, Lūcī, filī mī!”

1. Iūlius Cornēlium salutāt: “Salvē, Cornēl_____!”
2. Aemilia virō suō “Ō Iūl_____” inquit, “m_____ optime vir!”
3. Aemilia, cum frātrī Aemiliō epistulam scribit, sic finem facit: “Valē, Aemil_____, m_____ frāter optime!”
4. Aemilia: “Ō Quīnte, m_____ fil_____, doletne pēs?”

Exercitium 10

1. Iūlius Aemiliae ōsculum dat = Iūlius Aemiliam _____.
2. Aemilia: “Amor meus _____ tē tempore nōn _____ [= minor fit], immō vērō _____.”
3. Iūlius semper _____ Aemiliā cōgitābat.
4. Aemilia: “Tū sōlus amōre meō _____ es, Iūli.”
5. Aemilia mātṛōna _____ [= tenuis] est quam virgō erat.
6. Aemilia nec minus nec _____ est quam _____ est [= necesse est].

Lēctiō III

eram	erāmus
erās	erātis
erat	erant
[1, 2]	
-bam	-bāmus
-bās	-bātis
-bat	-bant
[3, 4]	
-ēbam	-ēbāmus
-ēbās	-ēbātis
-ēbat	-ēbant
[1, 2]	
-bar	-bāmur
-bāris	-bāminī
-bātur	-bantur
[3, 4]	
-ēbar	-ēbāmur
-ēbāris	-ēbāminī
-ēbātur	-ēbantur

-ius
-ī! (voc)
filius
filī!
meus
mī!

augēre
dē
dignus
ergā
gracilis
minuere
minus
opus esse
ōsculārī
plūs

Exercitium 11

1. Amorne coniugum tempore minuitur? ...
2. Quid Aemilia dicit? ...
3. Cūr ridet Iūlius? ...
4. Cūr Crassus amōre Aemiliae dignus nōn erat? ...
5. Cūr Aemilia hodiē fēmina beāta est? ...
6. Quibus rēbus Aemilia cotidiē dēlectātur? ...
7. Quōmodo Iūlius pulchritūdinem Aemiliae laudat? ...
8. Cūr Aemilia signum Veneris aspicit? ...
9. Estne Aemilia tam gracilis quam Venus? ...
10. Cūr Aemilia Iūlium virum stultum vocat? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 154–208)

Exercitium 12**Activum**tempus praesēns
tempus praeteritum

1. *Voca|t, vide|t, dīc|it, audi|t* tempus _____ est.
2. *Vocā|bat, vidē|bat, dic|ēbat, audi|ēbat* est tempus _____.
3. Praeteritum: persōna tertia: [1, 2] -*bat, -bant*, [3, 4] -*ēbat, -ēbant*;
persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____;
persōna p̄ima: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.

praeteritum

activum

[1, 2] sing.	plūr.
1 - <i>ba m</i>	- <i>bā mus</i>
2 - <i>bā s</i>	- <i>bā tis</i>
3 - <i>ba t</i>	- <i>ba nt</i>
[3, 4]	
1 - <i>ēba m</i>	- <i>ēbā mus</i>
2 - <i>ēbā s</i>	- <i>ēbā tis</i>
3 - <i>ēba t</i>	- <i>ēba nt</i>

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
5. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
8. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
9. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
10. Praeteritum verbī esse: singularis: pers. 1 <i>eram</i> , 2 <i>er</i> _____, 3 <i>er</i> _____;				
plūrālis: pers. 1 <i>er</i> _____, 2 <i>er</i> _____, 3 <i>er</i> _____.				

Passivum

passivum

[1,2] sing.	plūr.
1 - <i>ba r</i>	- <i>bā mur</i>
2 - <i>bā ris</i>	- <i>bā mini</i>
3 - <i>bā tur</i>	- <i>ba ntur</i>
[3,4]	
1 - <i>ēba r</i>	- <i>ēbā mur</i>
2 - <i>ēbā ris</i>	- <i>ēbā mini</i>
3 - <i>ēbā tur</i>	- <i>ēba ntur</i>

11. *Vocā|bātur, vidē|bātur, dūc|ēbātur, audi|ēbātur* tempus _____ passivī est.
 12. Praeteritum passivī: persōna tertia: [1, 2] -*bātur, -bantur*, [3, 4] -*ēbātur, -ēbantur*; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna p̄ima: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
14. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
17. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
18. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

CAPITVLVM VICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–46)

Exercitium 1

1. In Italiā Mēdus miser er____, quia dominum timē____ ac procul ab amicā suā habitā____.
2. In Graeciā Mēdus beātus er____, quia cum amicā suā habitā____ nec dominum timē____.
3. In Italiā Mēdus et Lȳdia miserī er____, quia dominum Mēdi timē____ nec in eādem urbe habitā____.
4. In Graeciā Mēdus et Lȳdia beātī er____, quia in eādem domō habitā____ nec dominum Rōmānum timē____.

Exercitium 2

1. Crās Mārcus rūrsus in lūdō pugnā____ nec magistrō pārē____, aut dormi____ nec verba magistrī audi____.
2. Crās Mārcus tam male computā____ ac scrib____ quam hodiē.
3. Ergō Mārcus rūrsus ā magistrō reprehend____ ac verberā____ aut aliō modō pūni____.
4. Crās discipulī pigrī rūrsus in lūdō pugnā____ nec magistrō pārē____, aut dormi____ nec verba magistrī audi____.
5. Crās discipulī tam male computā____ ac scrib____ quam hodiē.
6. Ergō discipulī rūrsus ā magistrō reprehend____ ac verberā____ aut aliō modō pūni____.

Exercitium 3

1. Puer quī nōndum _____ [= loquī] potest _____ dicitur.
2. Īnfāns quī ambulāre nōndum potest in _____ iacet.
3. _____ [= parvus] Īnfāns multās hōrās dormit; _____ enim infantī nōn minus _____ est quam cibus.
4. Īnfāns quī cibō _____ magnā vōce _____; ita parvulus Īnfāns cibum _____ [= poscit].
5. Parvulus Īnfāns nōn pāne, sed _____ vivit.
6. Nōn omnēs matrēs infantēs suōs ipsae _____ volunt.
7. Multī infantēs nōn ā mātribus suis, sed ā _____ aluntur.
8. Nūtrīx est _____ [= fēmina] quae nōn suum, sed _____ infantem alit.
9. Īnfāns prīma verba discit antequam primōs _____ facere potest.
10. Iūlius et Aemilia _____ novum infantem habēbunt.

Exercitium 4

1. Quid est Īnfāns? ...
2. Estne Quīntus Īnfāns? ...
3. Num Īnfāns in magnō lectō dormit? ...
4. Quōmodo parvulus Īnfāns cibum postulat? ...
5. Quid tum facit māter? ...
6. Quō cibō alitur Īnfāns parvulus? ...
7. Quid est nūtrīx? ...
8. Cūr tot infantēs Rōmānī ā nūtrīcibus aluntur? ...
9. Iūliane parvula Īnfāns est? ...
10. Cūr vacuae sunt cūnae Aemiliae? ...
11. Quandō Aemilia rūrsus infantem habēbit? ...
12. Quot liberī tum erunt Iūliō et Aemiliae? ...
13. Quae verba Īnfāns primū dīcere solet? ...

Cap. XX

Lēctiō I

erat erant
-bat -bant
erit erunt
-bit -bunt

crās = diē post hunc
diem

[1, 2]
-bit -bunt
-bitur -buntur
[3, 4]
-et -ent
-ētur -entur

alere
aliēnus
carēre
cūnae
fārī
gradus
Īnfāns
lac
mox
mulier
necessārius
nūtrīx
parvulus
postulāre
somnia
vāgīre

Lēctiō II

erō erimus
eris eritis
erit erunt

[1, 2]
-bō -bimus
-bis -bitis
-bit -bunt

[3, 4]
-am -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[1, 2]
-bor -bimur
-beris -bimini
-bitur -buntur

[3, 4]
-ar -ēmur
-ēris -ēmini
-ētur -entur

adversus
colloquī
colloquium
cūrāre
dēbēre
filiola
futūrus
magis
manēre
nōli
officium
pergere
profectō
rārō
sermō

Lēctiō secunda (versūs 47–102)

Exercitium 5

1. Post decem annōs Mārcus mīles er_____ et arma ger_____ ut avunculus eius.
2. Tum Mārcus fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____.
3. Mārcus cum magnō exercitū in Italiam reveni_____.
4. Mārcus: "Ego mīles er_____ ut avunculus meus; bona arma ger_____, fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____."
5. Mārcus: "At tū numquam mīles fortis er_____, Sexte. Etiam sī bona arma ger_____, nōn fortiter pugnā_____, nam hostem timē_____ atque ab eō fugi_____ et ad mātrem tuam reveni_____!"
6. Mārcus et Quīntus militēs er_____ et arma ger_____ ut avunculus eōrum: fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____.
7. Mārcus: "Ego et frāter meus militēs er_____ ut avunculus noster; bona arma ger_____, fortiter pugnā_____, hostem nōn timē_____ nec ab eō fugi_____ ; cum magnō exercitū in Italiam reveni_____."
8. Mārcus: "At vōs numquam militēs fortēs er_____ Sexte et Tite! Etiam sī bona arma ger_____, nōn fortiter pugnā_____, nam hostem timē_____ atque ab eō fugi_____ et ad mātres vestrās reveni_____!"
9. Lȳdia: "Nōli timēre, Mēde! Dominus nōs servā_____ et in portum veh_____."
10. Mēdus: "Egone quoque ā dominō tuō servā_____ et in portum veh_____?"
11. Lȳdia: "Certē tū quoque servā_____, Mēde, et mēcum in portum veh_____. Nautae quoque servā_____."
12. Nautae: "Nōs ā Neptūnō servā_____ ; ab illō deō in portum veh_____."
13. Lȳdia: "Nōn ā Neptūnō, sed ā Dominō nostrō servā_____, nautae, et in portum veh_____."

Exercitium 6

1. Iūlius et Aemilia iam nōn dē rēbus praeteritis _____, sed dē rēbus _____.
2. Iūlius: " _____ [= certē] parvulam filiam amābō."
3. Aemilia: "Sed tuam Iūliam _____ [= parvam filiam] minus amās quam filiōs."
4. Iūlius: "Ego nēminem _____ amō quam filiam meam."
5. Aemilia: "Filiōs saepe laudās, Iūliam _____ laudās."
6. Aemilia, quae abire vult, gradum _____ ostium facit.
7. Iūlius: " _____ abire, Aemilia!"
8. Aemilia ā Iūliō nōn abit neque cum eō colloquī dēsinit: apud maritum _____ atque cum eō colloquī _____.
9. _____ [< colloquī] est _____ inter duōs.
10. Aemilia: "Māter infantem suum alere _____ : id est mātris _____."
11. Nēmō infantem melius _____ potest quam māter.

Exercitium 7

1. Estne sermō parentum dē tempore praeteritō? ...
2. Cūr parentēs iam dē rēbus futūris colloquuntur? ...
3. Filiumne an filiam vult Aemilia? ...
4. Cūr Aemilia gradum adversus ostium facit? ...
5. Discēditne Aemilia? ...

6. Num infans Aemiliae ā nūtrīce alētur? ...
7. Cūr Aemilia ipsa infantem suum cūrāre vult? ...
8. Quid Aemilia officium mātris esse dicit? ...
9. In quō cubiculō novus infans nocte dormiet? ...
10. Cūr Iūlius in eōdem cubiculō dormīre nōn vult? ...
11. Quid Iūlius officium patris esse dicit? ...

Lēctiō tertiā (versūs 103–164)

Exercitium 8

1. Iūlius et Aemilia in viā ante tabernam cōsistunt, quia flōrēs emere _____ .
2. Tabernārius rosās et lilia aliōsque flōrēs iīs ostendit et “Quōs flōrēs _____ ?” inquit.
3. Iūlius: “Nōn rōsās, sed lilia _____ .”
4. Tabernārius: “Cūr vōs rosās nōn _____ ?”
5. Iūlius: “Nōs rosās tuās emere _____ , quia in hortō nostrō multae sunt rosae.”
6. Aemilia: “Sed hae rosae pulchriōrēs sunt. Ego rosās _____ , lilia _____ .” Aemilia dicit ‘sē rosās _____ , lilia _____ .’
7. Iūlius: “Sī tū lilia nōn _____ , ego nec rosās nec lilia emere _____ .”
8. Iūlius, quī nullōs flōrēs emere _____ , ā tabernā abit.
9. Aemilia “_____ mē relinquere” inquit eumque sequitur.
10. Tabernārius: “Manēte! _____ abire!”
11. Hominēs quī flōrēs emere _____ ad tabernam adeunt, quī flōrēs emere _____ ā tabernā abeunt.

Exercitium 9

1. Aemilia, quae exīre vult, Syrae in ōstiō _____ .
2. Syra _____ cum Iūliā ex hortō venit.
3. Iūlius et Aemilia _____ [= tacent]; Iūlia _____ parentum animadvertit et “Cūr silētis?” inquit.
4. Iūlius _____ Rōmam ibit et mox _____ [= ad domum suam] _____ [= redibit].
5. Parentēs liberōs suōs _____ [= amant].
6. Sermō infantium Iūliam nōn _____ .
7. Quī per imbrem ambulat _____ fit.
8. Nautae mercēs ex terrīs aliēnīs in Italiam _____ .

Exercitium 10

1. Cui Aemilia in ōstiō occurrit? ...
2. Cūr Syra et Iūlia ex hortō exeunt? ...
3. Estne caelum serēnum? ...
4. Quō tum it Iūlius? ...
5. Sōlusne Iūlius in ātrium it? ...
6. In ātriōne colloquuntur coniugēs? ...
7. Quid silentēs aspiciunt? ...
8. Quis silentium eōrum animadvertit? ...
9. Quid Aemilia Iūliae interrogantī respondet? ...
10. Cūr miserī sunt liberī nautārum? ...
11. Quāndō Iūlius ā villā proficiscētur? ...
12. Quam saepe Iūlius Rōmā ad villam revertētur? ..
13. Cūr Iūlia patre suō carēre nōn vult? ...
14. Utrum Iūlia vult, frātre an sorōrem? ...

Lēctiō III

vellē	
volō	volumus
vīs	vultis
vult	volunt
nōlle	
nōlō	nōlumus
nōn vīs	nōn vultis
nōn vult	nōlunt
nōli	nōlite

advehere
crās
decēre
diligere
domum
occurrere
reverti
silentium
silēre
ūmidus
ūnā

Lectiō grammatica

tempus praesens
tempus praeteritum
tempus futurum

futurum

āct.	sing.	plūr.
[1, 2]	1 -b ō	-b imus
	2 -b is	-b itis
	3 -b it	-b unt
[3, 4]	1 -a m	-ē mus
	2 -ē s	-ē tis
	3 -e t	-e nt
pass.	sing.	plūr.
[1, 2]	1 -b or	-b imur
	2 -b eris	-b imini
	3 -b itur	-b untur
[3, 4]	1 -a r	-ē mur
	2 -ē ris	-ē mini
	3 -ē tur	-e ntur

Cap. XXI

Lectiō I

-it	-ērunt
[1] -āre	
-āvit	-āvērunt
[2] -ēre	
-uit	-uērunt
[4] -īre	
-īvit	-īvērunt

Lectiō grammatica (versūs 165–207)

Exercitium 11

Activum

- Voca|t, vide|t, dūc|it, audi|t* tempus _____ est.
 - Vocā|bat, vidē|bat, dūc|ēbat, audi|ēbat* tempus _____ est.
 - Vocā|bit, vidē|bit, dūc|et, audi|et est* tempus _____ .
 - Futurum: persōna tertia: [1, 2] -*bit, -bunt*, [3, 4] -*et, -ent*; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prima: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
6. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
7. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
8. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
9. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
10. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
- Futurum verbī *esse*: singularis: pers. 1 *erō*, 2 *er*_____, 3 *er*_____; plūrālis: pers. 1 *er*_____, 2 *er*_____, 3 *er*_____.

Passivum

- Vocā|bitur, vidē|bitur, dūc|ētur, audi|ētur* est tempus _____ passivī.
 - Futurum passivī: persōna tertia: [1, 2] -*bitur, -buntur*, [3, 4] -*ētur, -entur*; persōna secunda: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____; persōna prima: [1, 2] -_____, -_____, [3, 4] -_____, -_____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
17. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
18. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____
19. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audi</i> _____	<i>audi</i> _____

CAPITVLVM VNVM ET VICESIMVM

Lectiō prīma (versūs 1–26)

Exercitium 1

- Tergum Mārcō dolet: magister eum bis verber_____ .
- Oculī puellae rubrī sunt: puella lacrim_____ .
- Oculī puellārum rubrī sunt: puellae lacrim_____ .
- Sextus ūmidus est, quod per imbrem ambul_____ .
- Sextus sordīdus est, quod humī iac_____ ; Titus et Mārcus eum ten_____, alter brachium eius ten_____, alter crūra.
- Puerī ūmidī sunt, quod per imbrem ambul_____, et sordidī, quod humī iac_____ .
- Puella iam nōn dormit: ancilla eam excit_____ .
- Neque puerī iam dormiunt: servī eōs excit_____ .
- Puella fessa nōn est, nam bene dorm_____ .
- Item puerī bene dorm_____ neque fessī sunt.
- Iūlia, quae puerōs iam voc_____, iterum eōs vocat, nec enim puerī eam aud_____ .

12. Puerī, quī Iūliam iam voc _____ , iterum eam vocant, nec enim Iūlia eōs aud _____ .
13. Syra litterās nescit: nēmō eam litterās doc _____ .

Exercitium 2

Exempla: Pater filium vocāvit = Filius ā patre vocātus est.
 Pater filiam vocāvit = Filia ā patre vocāta est.
 Pater filiōs vocāvit = Filiī ā patre vocātī sunt.
 Pater filiās vocāvit = Filiae ā patre vocātae sunt.
 Ventus mare turbāvit = Mare ventō turbātum est.
 Ventī maria turbāvērunt = Maria ventīs turbāta sunt.
 Filius ā patre vocātus est nec eum audīvit = Pater filium vocāvit nec ab eō audītus est.

1. Servus puerum excitāvit = ...
2. Mārcus Iūliam pulsāvit = ...
3. Domina ancillās vocāvit = ...
4. Dominus servōs interrogāvit = ...
5. Mēdus Dāvum accūsāvit = ...
6. Mēdus vōcem dominī nōn audīvit = ...
7. Magister litterās Sextī laudāvit = ...
8. Magister discipulum pigrum pūnīvit = ...
9. Rōmānī oppidum hostium expugnāvērunt = ...
10. Hostēs castra Rōmāna oppugnāvērunt = ...
11. Verba Iūliī Aemiliam dēlectāvērunt = ...
12. Fulgur caelum illūstrāvit = ...
13. Puerī Iūliam vocāvērunt nec ab eā audītī sunt = ...
14. Puerī ā Iūliā vocātī sunt nec eam audīvērunt = ...

Exercitium 3

1. Hodiē māne Mārcus nōn sordidus, sed _____ [= pūrus] erat.
2. Vestīmenta eius tam _____ erant quam nix nova.
3. Nunc vērō _____ eius sordida est.
4. Nōn modo vestis Mārcī, sed etiam faciēs et manūs et _____ sordida sunt, Mārcus enim _____ iacuit.
5. _____ [= terra] propter imbrem ūmida est.
6. Pater filium suum sordidum nōn statim _____ .
7. Via quae ad villam _____ [= dūcit] nōn lāta, sed _____ est.

Exercitium 4

1. Unde Mārcus revertitur? ...
2. Estne facile Mārcum cognōscere? ...
3. Cūr vestis eius ūmida est? ...
4. Quid dē nāsō Mārcī fluit? ...
5. Quis nāsum eius pulsāvit? ...
6. Nōnne Sextus ā Mārcō pulsātus est? ...
7. Quis est māximus ex tribus discipulis? ...
8. Ubi puerī pugnāvērunt? ...
9. Cūr tam sordidus est Mārcus? ...
10. Quis Mārcum humī iacentem tenuit? ...
11. Quem Mārcus vocāvit? ...
12. Ā quō Sextus oppugnātus est? ...
13. Quōs vocāvit Sextus? ...
14. Ā quibus vōx Sextī audīta est? ...

[1] -ārī
 -ātus | est
 -āta
 -ātum |
 -ātī | sunt
 -ātae
 -āta |

[4]
 -ītus | est
 -īta
 -ītum |
 -itī | sunt
 -itae
 -īta |

angustus
 candidus
 cognōscere
 ferre
 genū
 humī
 humus
 mundus
 vestis

Lectiō II

cornū cornua
 genū genua
 -ū -ua
 -ūs -uum
 -ū -ibus

-ī -imus
 -istī -istis
 -it -ērunt

-us	sum	-ī	sumus
-a	es	-ae	estis
	est		sunt

ain'
 aiō ais ait
 aliquis
 bōs
 causa
 cōspicere
 cornū
 cruor
 excūsāre
 indignus
 interim

Lectiō secunda (versūs 27–78)

Exercitium 5

1. In fronte bovis nōn ūnum corn_____ , sed duo corn_____ sunt.
2. Bōs duo corn_____ in fronte gerit.
3. Bōs est animal duōrum corn_____ .
4. Animal ūnius corn_____ rarissimum est.
5. Ex corn_____ bovis pōculum effici potest.
6. Hominēs barbari ē magnīs corn_____ bibunt.
7. Gen_____ est pars crūris.
8. Gen_____ Mārci sordida sunt: in gen_____ eius sunt sordēs.
9. Mārcus gen_____ lavat, primum gen_____ dextrum, tum gen_____ sinistrum.
10. Color gen_____ sordidōrum est āter.

Exercitium 6

1. Aemilia: "Vocā puerōs, Syra!" Iūlia: "Ego eōs iam vocāv_____ ."
2. Aemilia: "Tūne puerōs iam vocāv_____ , Iūlia? Ego tē nōn audīv_____ nec puerī tē audīv_____ ."
3. Puerī veniunt, quia Iūlia eōs vocāv_____ .
4. Iūlia: "Nōne vōs mē vocāre audīv_____ , puerī?"
5. Puerī: "Certē tē audīv_____ . Cūr nōs vocāv_____ ?"
6. Aemilia: "Vocā Iūliam, Syra!" Puerī: "Nōs eam iam vocāv_____ ."
7. Aemilia: "Vōsne eam iam vocāv_____ ? Ego vōs nōn audīv_____ , nec Iūlia vōs audīv_____ ."
8. Iūlia venit, quia puerī eam vocāv_____ .
9. Puerī: "Nōne tū nōs vocāre audīv_____ , Iūlia?"
10. Iūlia: "Certē vōs audīv_____ . Cūr mē vocāv_____ ?"
11. Sextus Mārcum pulsāv_____ et ipse ā Mārcō et Titō pulsāt_____ , neque iī deinde ā Sextō pulsāt_____ .
12. Titus: "Ego et Mārcus Sextum pulsāv_____ , nec nōs deinde ab eō pulsāt_____ ."
13. Quīntus: "Vōsne Sextum pulsāv_____ nec ab eō pulsāt_____ ?"
14. Titus: "Ego sōlus pulsāt_____ nōn_____ ."
15. Quīntus: "Cūr tū pulsāt_____ nōn_____ , Tite?"
16. Puella plōrat, quia ā puerō improbō pulsāt_____ .
17. Māter filiā interrogat: "Ā quō pulsāt_____ ?"
18. Filia respondet: "Ā puerō improbō pulsāt_____ ."
19. Puellae plōrant, quia ā puerīs improbīs pulsāt_____ .
20. Māter filiās interrogat: "Ā quibus pulsāt_____ ?"
21. Filiae respondent: "Ā puerīs improbīs pulsāt_____ ."

Exercitium 7

1. Pater _____ [= sanguinem] in faciē filiī _____ [= videt].
2. Nōn sine _____ Sextus Mārcum pulsāvit.
3. Sextus, quī tam _____ est quam bōs, ā duōbus puerīs pulsātus est; neque enim Mārcus sōlus puerum validiōrem _____ potest.
4. Mārcus sē _____ cōnātur: "Sextus est puer māior et validior."
5. _____ est animal quod _____ gerit in fronte.
6. Mārcus tam sordidus est quam _____ .
7. Iūlius iam satis audīvit dē _____ puerōrum.
8. Iūlius: "Nōlī mihi plūs _____ dē illā pugnā _____ !"
9. In cubiculō suō Mārcus vestem sordidam _____ et aliam vestem pūrā induit: Mārcus vestimenta _____ .

10. _____ [= dum haec aguntur] Aemilia atrium intrat.
11. Solum atrii sordidum est; mater _____ in solō cōspicit.
12. Aemilia: "_____ pedibus sordidis in _____ mundō ambulāvit!"
13. Iūlius 'porcum atrium intrāvisse' _____ [= dicit].
14. Aemilia: "Quid _____?" Iūlius: "Porcum intrāvisse _____."
15. Aemilia: "_____ tū?"

Exercitium 8

1. Quid Iūlius in faciē filii cōspicit? ...
2. Num bōs Mārcum pulsāvit? ...
3. Cūr Mārcus solus Sextum vincere nōn potest? ...
4. Quī Sextum humi iacentem tenuerunt? ...
5. Cūr Iūlius pugnam puerōrum 'indignam' dicit? ...
6. Quō Iūlius Mārcum ire iubet? ...
7. Quid agit Mārcus in cubiculō suō? ...
8. Quis puerō novam vestem dat? ...
9. Quid Aemilia in solō cōspicit? ...
10. Quid tum ait Iūlius? ...
11. Cūr Iūlius filium suum 'porcum' appellat? ...
12. Tūne hāc nocte bene dormivisti? ...

*Lectiō tertia (versūs 79–149)***Exercitium 9***Exempla:* Dāvus:"Filis/a dormivit""Filii/ae dormiverunt""Filis vocatus est""Filia vocata"Filii vocati sunt""Filiae vocatae

Dāvus dicit

'filium/am dormivisse''filiōs/ās'filium vocatum esse''filiam vocatam'filiōs vocatōs'filiās vocatās

1. Iūlius: "Mārcus intrāvit." Iūlius 'Mārc_____ intr_____ ' dicit.
2. Iūlius: "Pueri in viā pugnāverunt et humi iacuērunt." Iūlius dicit 'puer_____ in viā pugn_____ et humi iac_____ '.
3. Syra: "Iūlia ā Mārcō pulsāta est." Syra dicit 'Iūli_____ ā Mārcō puls_____ '.
4. Sextus: "Magistrō pārui." Sextus dicit '_____ magistrō pār_____ '.
5. Sextus: "Ā magistrō laudātus sum." Sextus '_____ ā magistrō laud_____ ' dicit.
6. Dāvus: "Quintus tōtam noctem vigilāvit nec hōram dormivit." Dāvus dicit 'Quint_____ tōtam noctem vigil_____ nec hōram dorm_____ '.
7. Mārcus: "Ego bene dormivī, sed ā Dāvō excitātus sum." Mārcus dicit '_____ bene dorm_____, sed ā Dāvō excit_____ '.
8. Iūlia. "Ā Syrā excitāta sum." Iūlia dicit '_____ ā Syrā excit_____ '.
9. Aemilia: "Discipuli ā magistrō laudātī sunt." Aemilia dicit 'discipul_____ ā magistrō laud_____ '.
10. Iūlius: "Mārcus nōn laudātus, sed pūnitus est ā magistrō." Iūlius dicit 'Mārc_____ nōn laud_____, sed pūn_____ ā magistrō.'
11. Aemilia: "Mārcus pulchrē scripsit." Aemilia 'Mārc_____ pulchrē scrips_____ ' dicit.
12. Iūlius: "Eae litterae nōn ā Mārcō scriptae sunt." Iūlius dicit 'e_____ litter_____ nōn ā Mārcō script_____ '.

mūtāre
nārrāre
pōnere
porcus
pugna
solum
sordēs
validus
vincere

Lectiō III

A:

"is | pugnāvit"

"ea |

"iī | pugnāverunt"

"eae |

"ego pugnāvi"

A dicit

'eum | pugnāvisse'

'eam |

'eōs |

'eās |

'sē |

A:

"is vocātus | est"

"ea vocāta |

"iī vocātī | sunt"

"eae vocātae |

"ego vocātus/a sum"

A dicit

'eum vocātum | esse'

'eam vocātam |

'eōs vocātōs |

'eās vocātās |

'sē vocātum/am |

[1] numerā|re
numerāv|isse

[2] pārē|re
pārū|isse

[3] scrib|ere
scrips|isse

[4] audī|re
audīv|isse

es|se
fui|isse

-ī -imus
-isti -istis
-it -erunt

aliquid
crēdere
dubitāre
fallere
falsum
inter
mentīri
multa
nōbis
omnia
postquam
tabella
vōbis

13. Iūlius: "Mārcus puer improbus fuit." Iūlius 'Mārc _____ puer _____
improb _____ fu _____ ' dicit.

14. Magister: "Epistula mea iam scripta et signata est." Magister dicit
'epistul _____ su _____ iam script _____ et sign _____ esse.'

Exercitium 10

1. Magister: "Scribe M decies, Mārce!" Mārcus, postquam M M M M M M M M M M
scrips _____ : "Iam tibi pār _____ : decies M scrips _____ ."
2. Magister, postquam litteras numer _____ : "Nōn pār _____ , puer pigerrime!
Noviēs tantum M scrips _____ , ego litteras numer _____ . Nōne aud _____
quod dix _____ ?"
3. Mārcus: "Certē aud _____ quod dix _____ . At tū prāvē numer _____ !"
4. Magister: "Vōs numerate litteras, Tite et Sexte! ... Quid agitis? Nōn mē
aud _____ ?"
5. Titus et Sextus "Certē tē aud _____ " inquit, et postquam litteras
numer _____ : "Litteras numer _____ : decem sunt."
6. Magister: "Prāvē numer _____ ! Ipsī M decies scribite!"
7. Uterque puer M M M M M scribit. Titus: "Iam tibi pār _____ ."
8. Magister: "Nōn pār _____ , puerī pigerrimī! Quīnquiēs tantum M
scrips _____ ."
9. Titus: "At quīnque et quīnque sunt decem: ergō decies M scrips _____ ."
10. Titus et Sextus magistrō pār _____ , quod bis quīnquiēs M scrips _____ ,
nam bis quīnquiēs sunt decies.
11. Mārcus vērō magistrō nōn pār _____ , quod noviēs tantum M scrips _____ .
12. Sed tamen Mārcus dicit 'sē magistrō pār _____ et decies M scrips _____ , at
magistrum prāvē numer _____ !'
13. Magister discipulōs verba sua nōn aud _____ putat, sed Titus et Sextus
omnia aud _____ .
14. Iūlius: "Hodiēne probus discipulus fu _____ , Mārce?"
15. Mārcus: "Certē probus fu _____ . Nōs omnēs probī discipulī fu _____ ."
16. Iūlius: "Id nōn crēdō! Vōs omnēs discipulī improbī fu _____ !"
17. Iūlius 'omnēs discipulōs improbōs fu _____ ' dicit, sed Mārcus sōlus
improbus fu _____ , ceterī probī fu _____ .

Exercitium 11

1. Mārcus in ātrium redit, _____ vestem mūtāvit.
2. Mārcus: "Magister _____ [= multās rēs] nōs docuit; primum
_____ recitāvit, nesciō quid."
3. Mārcus parentibus _____ [= parvam tabulam] ostendit, quam
'suam esse' dicit.
4. Tabella vērō Sextī est, Mārcus enim tabellās mūtāvit _____ pugnam.
5. Nōn vērum, sed _____ est id quod Mārcus dicit: puer _____ .
6. Māter filiō suō _____ , sed pater dē verbis eius _____ .
7. Mārcus patrem suum _____ nōn potest.
8. Iūlius: "Falsa sunt _____ [= omnēs rēs] quae _____ nārrāvistī!"
9. Mārcus: "Omnia quae _____ nārrāvī, pater et māter, vēra sunt!"

Exercitium 12

1. Quō it Mārcus postquam vestem mūtāvit? ...
2. Quem Mārcus in ātriō salūtat? ...
3. Cūr Aemilia filium suum laudat? ...
4. Num Mārcus dicit 'sē malum discipulum fuisse'? ...
5. Estne vērum id quod dicit Mārcus? ...

6. Cūr puerī magistrum recitantem nōn audīverunt? ...
7. Cūr tergum dolet Mārcō? ...
8. Quōmodo Mārcus mātrem fallit? ...
9. Cuius est tabella quam Mārcus ostendit? ...
10. Quis eās litterās pulcherrimās scrīpsit? ...
11. Quid Mārcus dicit mātī? ...
12. Num magister litterās Mārcī laudāvit? ...
13. Quid Mārcus dicit dē cēterīs discipulīs? ...
14. Iūliusne filiō suō crēdit? ...
15. Cūr Iūlius Aemiliae interrogantī nōn respondet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 150–206)

Exercitium 13

Exempla:

Lýdia trístis domī sedēbat nec Mēdum exspectābat. Tum Mēdus ostium pulsāvit et intrāvit. Lýdia laeta amīcum salūtāvit et ab eō salūtāta est. Iūlius adulēscēns saepe Aemiliam salūtābat nec ab eā salūtābatur.

1. Salūtābat nōn tempus praesēns, sed tempus _____ est; salūtāvit quoque tempus _____ est.
2. Sedēbat, exspectābat, salūtābat, salūtābatur nōn est praeteritum perfectum, sed _____.
3. Pulsāvit, intrāvit, salūtāvit, salūtāta est nōn praeteritum imperfectum, sed _____ est.

Exercitium 14

Āctīvum

1. Īnfīnītīvus: praesēns: *vocā|re*, perfectum: _____|isse; praesēns: *pārē|re*, perfectum: _____|isse; praesēns: *scrīb|ere*, perfectum: _____|isse; praesēns: *audī|re*, perfectum: _____|isse.
2. Persōnae perfectī: singulāris: pers. 1 ~ī, 2 ~_____, 3 ~_____; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
3. Pers. 1	<i>vocāv</i> _____	<i>vocāv</i> _____	<i>pāru</i> _____	<i>pāru</i> _____
4. Pers. 2	<i>vocāv</i> _____	<i>vocāv</i> _____	<i>pāru</i> _____	<i>pāru</i> _____
5. Pers. 3	<i>vocāv</i> _____	<i>vocāv</i> _____	<i>pāru</i> _____	<i>pāru</i> _____
6. Pers. 1	<i>scrīps</i> _____	<i>scrīps</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____
7. Pers. 2	<i>scrīps</i> _____	<i>scrīps</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____
8. Pers. 3	<i>scrīps</i> _____	<i>scrīps</i> _____	<i>audīv</i> _____	<i>audīv</i> _____

Passīvum

9. Īnfīnītīvus: praesēns: *vocā|rī*, perfectum: _____um esse; praesēns: *audī|rī*, perfectum: _____um esse.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
10. Pers.1	<i>vocātus</i> _____	<i>vocāt</i> _____	<i>audītus</i> _____	<i>audīt</i> _____
11. Pers.2	<i>vocāt</i> _____	<i>vocāt</i> _____	<i>audīt</i> _____	<i>audīt</i> _____
12. Pers.3	<i>vocāt</i> _____	<i>vocāt</i> _____	<i>audīt</i> _____	<i>audīt</i> _____

13. Participium perfectī: nōm. sing.: masc. *voc*_____, *aud*_____, fēm. *voc*_____, *aud*_____, neutr. *voc*_____, *aud*_____.

Lēctiō grammatica

praeteritum perfectum
et imperfectum

perfectum

āct.

īnf. ~isse

[1] *vocāv|isse*[2] *pāru|isse*[3] *scrīps|isse*[4] *audīv|isse*

īnd. sing. plūr.

1 ~ī ~imus

2 ~istī ~istis

3 ~it ~ērunt

pass.

īnf. ≈um/am/ōs/ās/a esse

[1] *vocāt|um esse*[4] *audīt|um esse*

īnd. sing. plūr.

≈us/a ≈i/ae

1 *sum sumus*2 *es estis*3 *est sunt*

participium perfectī

[1] *vocāt|us -a -um*[4] *audīt|us -a -um*

Cap. XXII

Lectiō I

-eus
-ea
-eum

admittere
anteā
aurum
cardō
catēna
cōnstāre
cūstōdire
extrā
faber
ferōx
foris
heus
iānitor
inter sē
intrā
lignum
limen
postea
pretium
prius
quīn
(num) quis
rogitāre
sicut
tabellārius
tandem
vincere

CAPITVLVM ALTERVM ET VICESIMVM

Lectiō prīma (versūs 1–55)

Exercitium 1

1. Ānulus ex aurō factus = ānulus aur_____ .
2. Baculum ē lignō factum = baculum lign_____ .
3. Catēna ex ferrō facta = catēna ferr_____ .
4. Nummī ex aurō facti = nummī aur_____ .
5. Stilus ferreus = stilus _____ .
6. Pōculum aureum = pōculum _____ .
7. Forēs lignee = forēs _____ .

Exercitium 2

1. Magna iānua _____ ē duābus _____ , quae in _____ vertuntur.
2. Sub foribus est _____ .
3. _____ [= ōstiārius] dicitur servus quī hominēs advenientēs in ātrium _____ .
4. Iānitor cum cane suō villam domini _____ .
5. Canis, quī prope tam _____ est quam lupus, catēnā _____ .
6. _____ nōn modo canēs, sed etiam iānitōrēs vinciēbantur.
7. _____ cōstat ē multis ānulis ferreis quī _____ coniunguntur.
8. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex _____ factus est.
9. Ānulus aureus magni _____ est.
10. Iānua ē _____ facta est _____ [= ut] baculum Iūlii.
11. Servus quī epistolās fert _____ appellātur.
12. Tabellārius clāmat: “ _____ iānitor! _____ aperis? Num _____ [= aliquis] hīc est?”
13. _____ iānitor surgit et tabellārium _____ [= multa interrogat].
14. Tabellārius: “ _____ admitte mē! _____ [= deinde] respondēbō.”
15. Hostēs nōn sunt _____ vāllum, sed _____ vāllum.
16. Vulcānus est deus _____ .

Exercitium 3

1. Ex quibus partibus cōstat iānua villae? ...
2. Quid scriptum est in limine? ...
3. Quis dicitur servus quī iānuam cūstōdit? ...
4. Quid facit is quī villam intrāre vult? ...
5. Ubi sedet iānitor? ...
6. Cūr canis iānitōris catēnā vincitur? ...
7. Ex quā materiā catēna facta est? ...
8. Num ānulus Lȳdiae ex ferrō factus est? ...
9. Utrum dūrius est, lignumne an ferrum? ...
10. Quis dicitur vir quī rēs ferreās efficit? ...
11. Cūr ‘tabellārii’ dicuntur servī quī epistolās ferunt? ...
12. Quōmodo iānitor ē somnō excitātur? ...
13. Cūr tabellārius nōn statim iānitōri respondet? ...
14. Quid huic tabellāriō nōmen est? ...
15. Unde Tlēpolemus sē venīre dicit? ...
16. Quid Iūlius post merīdiem agere solet? ...

Exercitium 4

1. Post merīdiem Iūlius ambulā_____ īre solet.
2. Postquam ambulāvit, lavā_____ it.
3. Vesperī hominēs dormī_____ eunt.
4. Māne amīcī ad villam veniunt dominum salutā_____ .
5. Mēdus et Lȳdia in Graeciam eunt habitā_____ .
6. Hostēs castra oppugnā_____ veniunt.
7. Tabellārius nōn mittitur pecūniam postulā_____ .
8. Facile est vōcem magistrī audīre = Vōx magistrī est facilis audī_____ .
9. Difficile est nōmina barbara dīcere = Nōmina barbara difficilia sunt dic_____ .
10. Quae est dea pulcherrima? Id difficile scī_____ est.

-tum
-tū

*Lēctiō secunda (versūs 56–121)***Exercitium 5**

1. Mēdus, quī rēs Mārcī fer_____ solet, hodiē abest.
2. Itaque Mārcus ad lūdum ambulāns rēs suās ipse fer_____ .
3. Titus et Sextus semper rēs suās ipsī fer_____ .
4. Titus: "Cūr tū ipse rēs tuās fer_____ hodiē, Mārce?"
5. Mārcus: "Ipse rēs meās fer_____ , quia Mēdus abest; sed cūr vōs semper rēs vestrās ipsī fer_____ ?"
6. Titus: "Nōs rēs nostrās ipsī fer_____ , quia in ipsō oppidō Tūsculō habitāmus, nōn procul ab oppidō."
7. Mārcus: "Venīte mēcum ac rēs meās fer_____ !"
8. Sextus: "Rēs tuās fer_____ nōlumus. Ipse rēs tuās_____ , Mārce!"
9. Tabula, quae ā Mēdō fer_____ solet, hodiē ā Mārcō fer_____ .
10. Epistulae ā tabellāriis fer_____ .

Lēctiō II

ferre
ferō ferimus
fers fertis
fert ferunt
fer! ferte!
ferri
fertur feruntur

Exercitium 6

1. Canis, quī tabellārium _____ stantem videt, dentēs ostendit ac _____ : "Rrrr..."
2. Canis tabellārium _____ vult, sed catēnā _____ .
3. Iānitor eum dē cane ferōcī _____ : " _____ ! Canis tē mordēbit."
4. Tabellārius nōn intrat, sed in limine _____ .
5. "Nōli canem tuum _____ !" inquit.
6. In solō intrā limen est _____ canis ferōcis.
7. Tabellārius propius ad canem _____ [= adīre] audet; neque imāgō canis neque canis vērū eum _____ .
8. Canis catēnam _____ et vestem tabellārii dentibus _____ .
9. _____ novum, quod Tlēpolemus _____ [= paulō ante] ēmit, ā cane ferōcī _____ .
10. Tabellārius ex ōstiō _____ nōn potest, quia canis eum tenet.
11. Homō territū nec _____ nec _____ audet.
12. Canis eum locō sē movēre nōn _____ .
13. Iānitor virum territū _____ : "Hahahae! Quīn intrās?"
14. Tlēpolemus intrāre cōnātur, sed canis īrātus eum ex ōstiō _____ .
15. "Vincī _____ [= illum tuum] canem!" inquit tabellārius tōtō corpore _____ .
16. Iānitor: "Nōli _____ [= putāre] mē canem solvisse!"
17. Iānitor catēnamprehendit et canem ā Tlēpolemō _____ .
18. Tlēpolemus: " _____ mē intrāre! Nōli mē _____ in imbrem pellere!"

accēdere
arbitrāri
cavēre
cēdere
dēridēre
forās
forīs
fremere
imāgō
iste
monēre
mordēre
nūper
pallium
pellere
prehendere
prōcēdere
recēdere
removēre
resistere
retinēre
rumpere
scindere
sinere
solvere
terrēre
tremere

Lectiō grammatica

supīnum I
 supīnum II
 I ≈ um
 II ≈ ū

thema -atis n
 terminātiō -ōnis f

thema praesentis [-]

thema perfecti [-]

thema supīni [≈]

īnfīnitīvus:
 praes. āct.: -re/-ere
 perf. āct.: -isse
 perf. pass.: ≈um esse

Exercitium 7

1. Cūr tabellārius in limine resistit? ...
2. Quae imāgō in solō intrā limen vidētur? ...
3. Quae verba infrā imāginem scripta sunt? ...
4. Num Tlēpolemus imāgine canis terrētur? ...
5. Quid agit canis cum Tlēpolemus ad eum accēdit? ...
6. Cūr canis excurrēns catēnā nōn retinētur? ...
7. Cūr tabellārius nōn audet locō sē movēre? ...
8. Quōmodo canis eum forās pellit? ...
9. Cūr tremit Tlēpolemus? ...
10. Cūr tabellārius iānitōrī pallium suum ostendit? ...
11. Quid tabellārius sēcum fert? ...
12. Quis epistulam in ātrium ad Iūlium fert? ...

Lectiō grammatica (versūs 122–135)

Exercitium 8Exempla: *Dominus cotīdiē ambulātum it.**Vōx tabellārīi difficilis audītū est.*

1. Ambulāt|um _____ est. Audīt|ū quoque _____ est.
2. *Supīnum alterum in ≈ _____ dēsinit, alterum in ≈ _____.*
3. *Supīnum in ≈um dēsiniēns pōnitur apud verba _____, venire, mittere, cēt.*
4. *Alterum supīnum, quod in ≈ū dēsinit, apud adiectīva _____ et difficilis et pauca alia pōnitur.*

Exercitium 9

Themata verbī

Thema dicitur prior verbī pars ad quam adduntur variae litterae vel syllabae (terminātiōnēs quae vocantur), ut -re, -ō, -isse, -ī, -istī, -us, -a, -um, cēt.

Verbī themata sunt tria:

- (1) thema **praesentis** (= īnfīnitīvus praesentis āctīvī sine -re, -ere), ut *amā-, monē-, scrib-, audī-*;
 - (2) thema **perfecti** (= īnfīnitīvus perfecti āctīvī sine -isse), ut *amāv-, monu-, scrips-, audīv-*;
 - (3) thema **supīni** (= supīnum sine -um sive participium perfecti sine -us -a -um), ut *amāt-, monit-, script-, audīt-*.
1. Īnfīnitīvī: *vocā|re, vocāv|isse, vocāt|um esse*: *vocā-* thema _____ est, *vocāv-* thema _____, *vocāt-* _____.
 2. Īnfīnitīvī: *terrē|re, terrū|isse, territ|um esse*: thema praesentis: _____, thema perfecti: _____, thema supīni: _____.
 3. Īnfīnitīvī: *dīc|ere, dīx|isse, dict|um esse*: thema praesentis: _____, thema perfecti: _____, thema supīni: _____.
 4. Īnfīnitīvī: *pūnī|re, pūnīv|isse, pūnīt|um esse*: thema praesentis: _____, thema perfecti: _____, thema supīni: _____.

Exercitium 10

Īnfīnitīvī (adde themata perfecti et supīni):

1. *aperīre, _____isse, _____um esse*
2. *claudere, _____isse, _____um esse*
3. *emere, _____isse, _____um esse*
4. *pellere, _____isse, _____um esse*
5. *posse, _____isse*
6. *rumpere, _____isse, _____um esse*

7. *scindere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
8. *solvere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
9. *vincere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
10. *venire*, _____ *isse*

CAPITVLVM VICESIMVM TERTIVM

Lēctiō p̄rīma (versūs 1–40)

Exercitium 1

*Mūtā tempus praesēns [...] in perfectum. Exemplum:*Iānitor ōstium [claudit] clausit = Ōstium [clauditur] clausum est ā iānitōre.

1. Magister epistolam [scribit] _____ = Epistula ā magistrō [scribitur] _____ est.
2. Magister tabellārium ad Iūlium [mittit] _____ = Tabellārius ad Iūlium [mittitur] _____ est ā magistrō.
3. Tabellārius epistolam ad Iūlium [fert] _____ = Epistula ad Iūlium [fertur] _____ est ā tabellāriō.
4. Canis iānitōris pallium tabellārii [scindit] _____ = Pallium tabellārii ā cane iānitōris [scinditur] _____ est.
5. Iūlius signum [rumpit] _____ = Signum ā Iūliō [rumpitur] _____ est.
6. Iūlius litterās [legit] _____ = Litterae ā Iūliō [leguntur] _____ sunt.
7. Iūlius nūllum verbum [dicit] _____ = Nūllum verbum ā Iūliō [dicitur] _____ est.
8. Aemilia epistolam [sūmit] _____ = Epistula ab Aemiliā [sūmitur] _____ est.
9. Culter medicī puerum [terret] _____ = Puer cultrō medicī [terrētur] _____ est.

Exercitium 2

1. "Tabellārius Tūsculō vēnit; ecce epistula quam _____ [: Tūsculō] ad tē tulit" inquit iānitor epistolamque dominō suō _____ .
2. Iūlius: "Quid _____ hoc est? Quis _____ epistolam ad mē mīsit?"
3. Iūlius iānitōrī imperat: "Recēde _____ ad canem tuum!" His verbis iānitōrem _____ [= ā sē mittit].
4. Iūlius _____ magistrī cognōscit.
5. Signum nōn ruptum, sed _____ est.
6. "Certē magister postulat pecūniam quam eī _____ " inquit Iūlius, sed Aemilia epistolam aliās rēs _____ putat.
7. Aemilia: "Quis scit? _____ magister aliquid scripsit dē Mārcō?"
8. Epistula sic incipit: "Diodōrus Iūliō _____ dicit."
9. Diodōrus scribit 'Mārcum male recitāre neque _____ [= et numquam] rēctē respondēre.'
10. Iūliō legente, _____ [= faciēs] Mārci colōrem mūtāt.
11. Iam Mārcus vultum _____ gerit [: habet].
12. Mārcus _____ et tremit _____ [= propter] timōrem.

Exercitium 3

1. Quid iānitor Iūliō trādit? ...
2. Quid dicit iānitor? ...
3. Quōmodo Iūlius scit litterās ā Diodōrō missās esse? ...
4. Quid est signum magistrī? ...
5. Cūr Iūlius litterās magistrī legere nōn vult? ...

Cap. XXIII

Lēctiō I

dīc|ere, dīx|isse,
 dict|um esse
 fer|re, tull|isse,
 lāt|um esse
 leg|ere, lēg|isse,
 lēct|um esse
 mitt|ere, mīs|isse,
 miss|um esse
 rump|ere, rūp|isse,
 rupt|um esse
 scrib|ere, scrips|isse,
 script|um esse
 scind|ere, scid|isse,
 sciss|um esse
 sūm|ere, sūmps|isse,
 sūmpt|um esse
 terrē|re, terru|isse,
 territ|um esse

continēre
 debēre
 dīm|ittere
 fortasse
 hinc
 illīnc
 integer
 -nam
 ob
 pallēre
 pallidus
 salūtem dicere
 signum
 trādere
 umquam
 vultus

Lēctiō II

nōn – neque
 nūllus – neque ūllus
 numquam – neque
 umquam

āvertere
 factum
 fatēri
 īnscribere
 laus
 litterae
 merēre
 negāre
 perdere
 plānē
 plānus
 pudēre
 pudor
 rubēre
 solvere
 superior

6. Quid Iūlius magistrō dēbet? ...
7. Quid Aemilia magistrum scrīpsisse arbitrātur? ...
8. Quōmodo Iūlius epistulam aperit? ...
9. Quid magister dē Mārcō scrīpsit? ...
10. Quō diē epistula scrīpta est? ...
11. Dē quā rē hic diēs magistrum monuit? ...
12. Cūr Mārcus patrem aspiciēns pallet? ...

Lēctiō secunda (versūs 41–83)

Exercitium 4*Exempla:*

Puer rubet / ...nōn respondet = Puer rubet neque respondet.

Puer rubet / ...nūllum verbum respondet = Puer rubet neque ūllum verbum respondet.

Puer rīdet / ...numquam plōrat = Puer rīdet neque umquam plōrat.

1. Puella plōrat / ...nōn rīdet = Puella plōrat _____ rīdet.
2. Aemilia Iūlium / ...nūllum alium virum amat = Aemilia Iūlium _____ alium virum amat.
3. Mēdus ex Italiā proficiscitur / ...numquam revertētur = Mēdus ex Italiā proficiscitur _____ revertētur.
4. Syra nūllam pecūniam / ...nūlla ōrnāmenta habet = Syra nūllam pecūniam _____ ōrnāmenta habet.
5. Puer vigilat / ...dormīre nōn potest = Puer vigilat _____ dormīre potest.
6. Māter infantem suum bene cūrat / ...numquam eum relinquit = Māter infantem suum bene cūrat _____ eum relinquit.

Exercitium 5

1. Mārcus _____ [= epistulā] magistrī nōn laudātur.
2. Epistula magistrī tōtam rem _____ facit.
3. Iam Iūlius _____ intellegit Mārcum falsum dīxisse.
4. Puer piger atque improbus nūllam _____ meret.
5. Mārcus vultum ā patre _____ .
6. Nōmen 'Sextī' _____ est in parte tabulae _____ .
7. Iam Mārcus nihil _____ , sed omnia _____ .
8. Mārcus ipse _____ suum indignum esse intellegit.
9. Iam Mārcus nōn ob timōrem pallet, sed _____ ob _____ .
10. Mārcum factī suī _____ .
11. Iūlius Diodōrō mercēdem _____ nōn vult, quia is male docet nec mercēdem suam _____ .
12. Magna tempestās et nāvēs et mercēs _____ [↔ servāre] potest.

Exercitium 6

1. Estne tōta epistula dē pecūniā quam Iūlius dēbet? ...
2. Cūr Aemilia magistrum mercēdem merēre putat? ...
3. Num magister Mārcum litterīs suīs laudat? ...
4. Cūr Mārcus laudem nōn meret? ...
5. Quālis discipulus laudem meret? ...
6. Quid Iūlius dicit dē Mārcō? ...
7. Quōmodo pater intellegit tabulam Sextī esse? ...
8. Num Mārcus hoc negat? ...
9. Quid Mārcus fatētur? ...
10. Cūr māter nescit puerōs in viā pugnāvisse? ...

11. Quid pater Sextī putābit? ...
12. Cūr Mārcus iam rubet? ...

Lēctiō tertiā (versūs 84–155)

Exercitium 7

1. Iūlius baculum sūmēns “Ō Mārce!” inquit, “iam tē verberāt_____ sum [= verberābō]!”
2. Iūlius dicit ‘sē Mārcum verberāt_____ esse.’
3. Mārcus: “Nōlī mē verberāre! Iam bonus puer fut_____ sum [= erō] nec umquam sorōrem meam pulsābō.”
4. Mārcus prōmittit ‘sē iam bonum puerum fut_____ esse nec umquam sorōrem suam pulsāt_____ esse.’
5. Iūlius nōn crēdit eum prōmissum fact_____ esse.
6. Magister virgam prōmit ac discipulōs verberāt_____ est [= verberābit].
7. Discipuli: “Nōlī nōs verberāre, magister! Iam tibi pārit_____ sumus [= pārēbimus].”
8. Discipulī prōmittunt ‘sē iam magistrō pārit_____ esse.’
9. Magister nōn crēdit eōs prōmissum fact_____ esse.
10. Magister calamum prōmit quia scrīpt_____ est [= scribet].
11. Mārcus interrogat: “Quid tū scrīpt_____ es, magister?”
12. Magister respondet ‘sē litterās ad patrem Mārcī scrīpt_____ esse’: “Litterās ad patrem tuum scrīpt_____ sum.”
13. Tandem Iūlius intellegit uxōrem suam rūsus mātrem fut_____ esse.
14. Aemilia dicit ‘sē semper infantem sēcum habit_____ esse.’
15. Syra: “Quīntus numquam ab eō medicō sānābitur.” Syra dicit ‘Quīntum numquam ab eō medicō sānāt_____ īrī.’

Exercitium 8

Exempla: Canē vīctō tabellārius intrat (= Postquam canis vīctus est...)
Mārcus vestē mūtātā in ātrium redit (= postquam vestis mūtata est [ab eō]: postquam vestem mūtāvit).

1. Epistul_____ trādīt_____ discēdit tabellārius.
2. Iānitōr_____ dīmiss_____ Iūlius signum rumpit.
3. Sign_____ rupt_____ epistula legitur.
4. Mārcus pallet nōmin_____ magistrī audīt_____.
5. Mārc_____ in cubiculum duct_____ et inclūs_____, Dāvus in ātrium redit.
6. Aemilia, litter_____ magistrī lēct_____, Mārcum nōn laudat.
7. Iūlius: “Mercēdem solvere nōlō!” H_____ dict_____ Iūlius epistulam magistrī scindit.

Exercitium 9

1. Pater filium suum vērum dīcere iubet: “Vērum _____, mī fili!”
2. Pāstor canem sē ad ovem dūcere iubet: “_____ mē ad ovem, canis!”
3. Dominus servum officium facere iubet: “_____ officium tuum!”
4. Iūlius Mārcum alterum mālum tunc ēsse, alterum sēcum ferre iubet: “Alterum mālum nunc _____, alterum tēcum _____, Mārce!”
5. Syra Iūliam laetam esse iubet: “_____ laeta, Iūlia!”

Lēctiō III

≈ūrus	sum
≈ūra	es
	est
	≈ūrī sumus
	≈ūrae estis
	sunt

≈ūrum esse

eum ≈ūrum	esse
eam ≈ūram	
id ≈ūrum	
eōs ≈ūrōs	
eās ≈ūrās	
ea ≈ūra	

sē	≈ūrum	esse
	≈ūram	
	≈ūrōs	
	≈ūrās	

≈um īrī

ablātīvus absolūtus III:
cum participiō perfectī

dīc!
dūc!
fac!
fer!
ēs!
es!

antehac
clavis
comes
comitari
heri
includere
nolle
perdere
posthac
promissum
promittere
verbera

Lectio grammatica

participium futuri ≈ur us -a -um	
futurum in praesenti	
≈urus	sum
≈ura	es
	est
	≈uri sumus
	≈urae estis
	sunt

infinitivus futuri
act.
≈ur|um esse
pass.
≈um iri

Exercitium 10

1. Marcus: " _____ semper bonus puer ero. Hoc vobis _____ ."
2. Iulius vero non credit Marcus _____ facturum esse.
3. Marcus enim hoc idem saepe _____ promisit.
4. Iulius: "Profecto [verberare <] _____ meruisti, Marce!"
5. Davus puerum in cubiculum ducit eumque _____ .
6. Marcio incluso, Davus _____ cubiculi Iulio reddit.
7. Hodie Medus Marcum ad ludum _____ non potuit, quia _____ domo fugit; hodie Marcus sine _____ ambulavit.
8. Iulius magistrum respondet 'se mercedem solvere _____ .'
9. Iulius pecuniam suam _____ non vult.

Exercitium 11

1. Quid Marcus parentibus suis promittit? ...
2. Cur pater non credit eum promissum facturum esse? ...
3. Verberatne Iulius Marcum? ...
4. Quid Iulius Davum facere iubet? ...
5. Cur Medus hodie Marcum comitari non potuit? ...
6. Quis Marcum comitabitur cras? ...
7. Quid Aemilia Iulium facturum esse putat? ...
8. Num Iulius credit Marcum iam mutatum esse? ...
9. Ad quem Iulius epistulam scripturus est? ...
10. A quo epistula Iulii tradetur magistro? ...
11. Quid Iulius magistrum respondet? ...
12. Cur Iulius magistrum mercedem negat? ...
13. Cur magister Marcum nihil docere potest? ...

Lectio grammatica (versus 156–178)

Exercitium 12

Activum

1. Scribens participium praesentis est; scripturus est participium _____ .
2. Participium futuri desinit in ≈ur|us -a -um, quod ad thema supini additur: amat _____ , monet _____ , lect _____ , audit _____ .
3. Participium futuri verbi esse: fut _____ .
4. Cum participium futuri coniungitur cum tempore praesenti verbi esse, fit futurum alterum ('futurum in praesenti' quod vocatur): _____ ur|us sum = scribam, _____ = scribes, _____ = scribet.
5. Cum participium futuri cum infinitivo esse coniungitur, _____ futuri fit: scripturum esse.
6. Infinitivus praesentis: vocare; infinitivus futuri: _____ urum esse.

Passivum

7. Cum supinum I cum iri (inf. praes. pass. verbi ire) iungitur, _____ futuri passivi fit: scriptum iri.
8. Scribi infinitivus praesentis passivi est; scriptum iri est _____ passivi
9. Infinitivus praesentis passivi: mutari; infinitivus futuri passivi: _____ um _____ .

Exercitium 13

Īnfīnītīvī:

1. afferre, _____ isse, _____ um esse.
2. dūcere _____ isse, _____ um esse.
3. ferre, _____ isse, _____ um esse.
4. facere, _____ isse, _____ um esse.
5. fugere, _____ isse.
6. inclūdere, in _____ isse, in _____ um esse.
7. legere, _____ isse, _____ um esse.
8. mittere, _____ isse, _____ um esse.
9. ostendere, _____ isse.
10. perdere, _____ isse.
11. trādere, _____ isse, _____ um esse.

faciō -iunt
fugiō -iunt

CAPITVLVM VICESIMVM QVARTVM*Lēctiō prīma (versūs 1–51)***Exercitium 1**

1. Mārcus: "Ecce tabula mea. _____ ipse hoc scrīpsī. Nōnne litterae meae pulchrae v_____ dēlectant? Cūr nōn laudor ā v_____?"
2. Iūlius: "N_____ t_____ nōn crēdimus, Mārce. T_____ hoc nōn scrīpsisti."
3. Mārcus: "Cūr v_____ m_____ nōn crēditis? Nōnne m_____ pulchrē scribere putātis?"
4. Iūlius: "Scīmus t_____ foedē scribere! Hae litterae pulchrae ā t_____ scrīptae esse nōn possunt."
5. Mārcus: "Certē ā m_____ scrīptae sunt!" Mārcus 'litterās ā sscrīptās esse' dicit.
6. Iūlius: "N_____ fallere nōn potes. Num t_____ Sextus nōmen est?"
7. Tandem Mārcus fatētur 's_____ tabulās mūtāvissē' neque s_____ excūsare cōnātur.
8. Iūlius: "Nōnne t_____ pudet ita fēcisse?"
9. Mārcus: "Nōli m_____ verberāre, pater! Magister m_____ iam bis verberāvit: tergum adhūc m_____ dolet."
10. Mārcus dicit 'tergum adhūc s_____ dolēre.'
11. Mārcus: "Posthāc v_____ pārēbō, pater et mātēr; id v_____ prōmittō."
12. Iūlius: "Id saepe antehāc n_____ prōmīsisti. Nōn crēdimus t_____ n_____ pārītūrum esse. Discēde ā n_____ , puer!"

Cap. XXIV*Lēctiō I*

ego nōs
mē nōs
mihi nōbīs
(ā)mē (ā)nōbīs

tū vōs
tē vōs
tibi vōbīs
(ā)tē (ā)vōbīs

–
sē

sibi
(ā)sē

Exercitium 2

1. Puer _____ [= aeger] in lectō sē _____ nec dormīre potest sīve in _____ dextrō cubat sīve in latere _____ [= sinistrō].
2. Puer surgere cōnātur, sed _____ [= statim] in lectō _____ .
3. Pēs _____ [= rūsus] dolēre incipit: propter _____ puer surgere nōn potest.
4. Quīntus _____ quod pedēs nōn _____ [= aequī], sed _____ sunt.
5. Omnia quiēta sunt, nūllus _____ audītur, avēs nōn canunt, quia tempestāte magnā et _____ territae sunt.
6. At _____ silentium clāmōre et _____ māximō rumpitur!
7. Mārcus enim clāmāre ac forem _____ [= pulsāre] incipit.
8. Cūr Mārcus ita clāmat foremque tam _____ percutit?

aegrōtus
aliter
continuō
convertere
cupere
dēnuō
dolor
etsī
flēre
frangere
ignōrāre
impār

intus
iūxtā
laevus
latus
mirārī
nōscere
os ossa
pār
patī
percutere
recumbere
sonus
strepitus
subitō
subitus
valdē

9. Ita Mārcus inclūsus forem _____ cōnātur, neque enim _____
[= aliō modō] ē cubiculō exīre potest.
10. Cubiculum Mārcī _____ cubiculum Quīntī situm est.
11. Quīntus _____ crūris frāctum esse putat, sed Syra dīcit 'omnia _____
eius integra esse.'
12. Nōn decet puerum Rōmānum _____ [= lacrimāre], _____
[= quam-quam] gravem dolōrem _____ .
13. Quīntus _____ [= nescit] Mārcum ā Sextō pulsātum esse.
14. Quīntus enim _____ [↔ foris] in lectō cubāns nihil _____
potest, etsī omnia scīre _____ [= vult].

Exercitium 3

- Quiētēne iacet Quīntus in lectō? ...
- Cūr dormire nōn potest? ...
- Quid puer facere cōnātur? ...
- Quid mirātur Quīntus? ...
- Uter pēs māior est? ...
- Cūr avēs in hortō silent? ...
- Quō sonō silentium rumpitur? ...
- Unde venit ille strepitus? ...
- Quem vocat Quīntus? ...
- Quid dīcit Quīntus dē pede suō aegrō? ...
- Estne frāctum crūs eius? ...
- Quārē Quīntus flēre incipit? ...
- Quid agunt aliī puerī, dum Quīntus intus cubat? ...
- Mārcusne cum aliīs puerīs lūdit? ...
- Cūr Quīntus ignōrat Mārcum inclūsum esse? ...

Exercitium 4

Exemplum: Iūlius servum sē opperīrī iubet: "Opperīre mē, serve!"

Iūlius servum sē sequī iubet: "Sequere mē, serve!"

	<i>inf.</i>	<i>imp.</i>
	-rī/-ī	-re/-ere
[1]	-ārī	-āre!
[2]	-ērī	-ēre!
[3]	-ī	-ere!
[4]	-īrī	-īre!

- Syra Quīntum laetārī iubet: "Laet_____, Quīnte!"
- Quīntus Syram sē cōsōl_____ et sēcum loqu_____ iubet: "Cōsōl_____
mē, Syra! Loqu_____ mēcum!"
- Mēdus Lȳdiam sē comit_____ iubet: "Comit_____ mē, Lȳdia!"
- Nauta Mēdum caelum intu_____ iubet: "Intu_____ caelum!"
- Mēdus nautam ventum secundum opper_____ iubet: "Ventum secundum
opper_____, nauta!"

*Lēctiō II**Lēctiō secunda (versūs 52–117)***Exercitium 5**

	~erat	~erant
≈us	erat	≈ī erant
≈a		≈ae
≈um		≈a

- Mārcus ē lūdō rediēns ūmidus erat, quod per imbrem ambul_____ et
sordidus quod humī iac_____ .
- Puerī enim pugn_____, et Mārcus et Sextus humī iac_____ .
- Sextus Mārcum puls_____ et ā Mārcō et Titō puls_____ erat.
- Puerī ā magistrō verber_____ erant, quod in lūdō dorm_____ .
- Māter Mārcum discipulum improbum fuisse nesciēbat, neque enim
lēg_____ litterās quās magister scrips_____ .
- Aemilia virgō remittēbat flōrēs quōs Iūlius eī mīs_____ .
- Ancilla gaudēbat quod ā dominō laud_____ erat.
- Ancillae gaudēbant quod ā dominō laud_____ erant.
- Etsī pēs dolēbat, os frāct_____ nōn erat.

Exercitium 6

1. Herī Mēdus Mārcum ad lūdum comit_____ est.
2. Tabellārius canem iānitōris ver_____ est [= timuit].
3. Mēdus Lȳdiam ōscul_____ est et Lȳdia Mēdum ōscul_____ est.
4. Syra Quīntum mortuum esse arbitr_____ est [= putāvit].
5. Parentēs filiam lacrimantem cōsōl_____ sunt.
6. Syra: "Tūne ē lectō surgere cōn_____ es, Quīnte?"
7. Quīntus fatētur 'sē surgere cōn_____ esse': "Surgere cōn_____ sum."
8. Mārcus tabulam Sextī 'suam esse' dixit: ita puer ment_____ est.
9. Falsa sunt omnia quae Mārcus locūt_____ est.
10. Tandem Mārcus 'sē ment_____ esse' fass_____ est: "Ment_____ sum, pater. Falsa sunt omnia quae locūt_____ sum."
11. Servi: "Semper vērum locūt_____ sumus: numquam ment_____ sumus."
12. Servi dicunt 'sē semper vērum locūt_____ esse nec umquam ment_____ esse.'

≈us	sum	≈ī	sumus
≈a	es	≈ae	estis
	est		sunt

≈um	esse
≈am	
≈ōs	
≈ās	

Exercitium 7

1. Mārcus ā patre verberātus nōn est, quia iam verberāt_____ ā magistrō, sed in cubiculum inclūsus est.
2. Puer enim nōn modo malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ et falsum dīx_____ (= mentit_____).
3. Mārcus: "Tū mē in cubiculum inclūsistī, pater, etsī iam ā magistrō verberāt_____ ! Nōnne satis pūnit_____ ā magistrō?"
4. Iūlius: "Ego tē inclūsī, etsī iam ā magistrō verberāt_____ , quia nōn modo malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ ac falsum dīx_____. Certē nōn satis pūnit_____ ā magistrō!"
5. Mārcus (ad Quīntum): "Pater mē in cubiculum inclūsit, quia nōn solum malus discipulus fu_____ et in lūdō dormīv_____, sed etiam in viā pugnāv_____ ac falsum dīx_____ ."
6. Herī magister puerōs verberāvit, quia malī discipulī fu_____ et in lūdō dormīv_____ .
7. Malī discipulī bonīs: "Herī magister nōs verberāvit, quia malī discipulī fu_____ et in lūdō dormīv_____ ; at vōs laudāvit, quia bonī discipulī fu_____ atque omnia verba eius audīv_____ ."
8. Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt, quia ab eō 'barbarī' appellāt_____ .
9. Iūlius: "Cūr Sextum pulsāvistis? Vōsne ab eō pulsāt_____ ?"
10. Mārcus: "Sextum pulsāvimus, quod ab eō 'barbarī' appellāt_____ ."

~eram	~erāmus
~erās	~erātis
~erat	~erant

≈us	eram	≈ī	erāmus
≈a	erās	≈ae	erātis
	erat		erant

Exercitium 8

Exempla: Pater prūdentior est filiō = Pater prūdentior est quam filius.

Leōne fortior = fortior quam leō.

1. Digitus quārtus minor est digit_____ medi_____ [= quam digitus medius].
2. Mōns Aetna altior est mont_____ Vesuvi_____ [= quam mōns Vesuvius].
3. Via Appia cēter_____ vi_____ longior est [= longior est quam cēterae viae].
4. Quae dea Vener_____ pulchrior est [= pulchrior est quam Venus]?
5. Quod ōrnāmentum pulchrius est anul_____ gemmāt_____ ?
6. Nūllus discipulus Mārc_____ pigrior est.
7. Canis iānitōris lup_____ ferōcior est.
8. Toga Mārcī niv_____ candidior erat.
9. Nūllum mare māius est ōcean_____ .
10. Nūlla stēlla sōl_____ clārior est.

*ablātīvus
comparātiōnis*

(comparātiō -ōnis f
< comparāre)

Lēctiō grammatica

plūsquamperfectum
āct.

	sing.	plūr
1	~era m	~erā mus
2	~erā s	~erā tis
3	~era t	~era nt

pass.

	sing.	plūr.
	≈us -a -um	≈ī -ae -a
1	eram	erāmus
2	erās	erātis
3	erat	erant

cupiō -iunt

eō eunt

red-eō -eunt

Lēctiō grammatica (versūs 118–162)

Exercitium 9

Āctivum

- Vocāv|it est praeteritum _____, vocāv|erat praeteritum _____.
- Plūsquamperfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erat, quod ad thema _____ additur, ut dīx|erat.
- Plūsquamperfectum: singulāris: pers. 1 ~eram, 2 ~_____, 3 ~_____; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.
Sing. Plūr. Sing. Plūr.
- Pers. 1 amāv_____ amāv_____ monu_____ monu_____
- Pers. 2 amāv_____ amāv_____ monu_____ monu_____
- Pers. 3 amāv_____ amāv_____ monu_____ monu_____
- Pers. 1 dīx_____ dīx_____ audīv_____ audīv_____
- Pers. 2 dīx_____ dīx_____ audīv_____ audīv_____
- Pers. 3 dīx_____ dīx_____ audīv_____ audīv_____
- Plūsquamperfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 fu_____, 2 fu_____, 3 fu_____; plūrālis: pers. 1 fu_____, 2 fu_____, 3 fu_____.

Passivum

- Vocāt|us est praeteritum perfectum passivī est; vocāt|us erat est praeteritum _____ passivī.
 - Plūsquamperfectum passivī cōstat ex _____ perfectī et praeteritō _____ verbī esse (eram, erās, erat...).
	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	vocātus _____	vocāt_____
14. Pers. 2	vocāt_____	vocāt_____
15. Pers. 3	vocāt_____	vocāt_____

Exercitium 10

- cadere, _____isse
- cognōscere, _____isse, _____um esse
- cupere, _____isse
- dare, _____isse, _____um esse
- fatērī, _____um esse
- frangere, _____isse, _____um esse
- īre, _____isse
- lavāre, _____isse, _____um esse
- loquī, _____um esse
- lūdere, _____isse
- mordēre, _____isse, _____um esse
- nōscere, _____isse
- redīre, red_____isse
- reprehendere, re_____isse, re_____um esse
- velle, _____isse
- vidēre, _____isse, _____um esse

CAPITVLVM VICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–41)

Exercitium 1

- _____ et lupus _____ [= sine causā] ad eundem rīvum vēnērunt.
- Quattuor equī currum Sōlis _____ ; nec facile est equōs Sōlis _____ .
- Achillēs corpus Hectoris post _____ suum trāxit.
- Rōmulus prīma _____ Rōmāna aedificāvit et frātrem _____ .
- Moenia, quae Rōmulus _____ , nōn alta, sed _____ erant.
- Quīntus _____ dē Rōmulō et Remō iam audīvit.
- Nunc fābulam dē _____ ferōcī quod hominēs vīvōs _____ audīre cupit.
- Tāle mōnstrum _____ [= ferōx] Quīntum nōn terrēbit, neque enim is puer _____ est.
- In Crētā _____ [= tempore antiquō] vivēbat _____ mōnstrum, nōmine Mīnōtaurus, cui corpus virī, sed caput _____ erat.
- _____ [= plūrēs quam duo] adulēscentēs virginēsq̄ Athēniēnsēs _____ [= omnī annō] ad Mīnōtaurum mittēbantur.
- Labyrinthus est magnum _____ , unde nēmō potest exīre, quamquam iānua _____ .
- Daedalus complūrēs rēs _____ [< mirārī] effēcerat praeter labyrinthum.

Exercitium 2

- Quid Quīntus Syram sibi nārrāre iubet? ...
- Quid fēcit Achillēs? ...
- Quis primōs mūrōs Rōmānōs aedificāvit? ...
- Quem Rōmulus interfēcit?
- Cūr Quīntus fābulam dē Rōmulō audīre nōn vult? ...
- Quālem fābulam Quīntus audīre cupit? ...
- Quam fābulam Syra puerō nārrat? ...
- Quāle mōnstrum erat Mīnōtaurus? ...
- Ubi illud mōnstrum habitābat? ...
- Quid est labyrinthus? ...
- Clausane erat iānua labyrinthī? ...
- Quis illum labyrinthum aedificāverat? ...
- Unde veniēbant hominēs quōs edēbat Mīnōtaurus? ...
- Quālia vēla gerēbat nāvis eōrum? ...

Lēctiō secunda (versūs 42–88)

Exercitium 3

- Iūlia: “Manē h_____ apud nōs, pater! Nōlī h_____ abire!”
- Iūlius: “Crās necesse erit mē h_____ Rōmam proficīscī, sed brevī h_____ ad vōs redībō.”
- Iūlia: “Quārē rūsus Rōmam ībis? Necesse nōn est totiēs ill_____ īre nec tot diēs ill_____ manēre.”
- Iūlius: “Rōmae vīvere mē nōn dēlectat; itaque post paucōs diēs ill_____ discēdam atque h_____ revertar.”
- Iūlia: “Quod dōnum mihi ill_____ afferēs?”

Cap. XXV

Lēctiō I

aedificāre
aedificium
agnus
complūrēs
currus
fābula
forte
humilis
interficere
mirābilis
moenia
mōnstrum
ōlim
patēre
quotannīs
regere
saevus
taurus
terribilis
timidus
trahere
vorāre

Lēctiō II

(ubi?) hīc illīc
(unde?) hīnc illīnc
(quō?) hūc illūc

auxilium
brevi
civis
constituere
cupidus
exitus
expugnatione
filium
gloria
mora
mors
necare
occidere
paratus
polliceri
rex

Exercitium 4

1. Minos, _____ Crætae, Athênas expugnâverat.
2. Post _____ urbis rex et pecuniam et hominês postulâvit.
3. Itaque quotannis complurês Athênîensês ad _____ certam mittêbantur.
4. Minos enim et pecuniae et sanguinis _____ erat.
5. Thêseus, vir _____ cupidus, Minôtaurum _____ [= interficere] atque _____ suos servare _____ .
6. Thêseus, qui gladium gerêbat, ad pugnam _____ erat.
7. Ariadna Thêseô _____ longum dedit; ita filia rêgis eî _____ tulit.
8. Thêseus: " _____ [= mox] hûc redibô, nec postea tē relinquam, Ariadna: hoc tibi _____ [= prômittô]."
9. Tum Thêseus sine _____ [= continuô] labyrinthum intrâvit atque Minôtaurum _____ [= necâvit/interfêcit].
10. Postea filium Ariadnae secutus _____ labyrinthi facile repperit.

Exercitium 5

1. Cûr Athênîensês in Crêtam mittêbantur? ...
2. Cûr Minos Athênîensibus inimicus erat? ...
3. Ubi Thêseus vivêbat? ...
4. Quam bêstiam Thêseus iam necâverat? ...
5. Quid Thêseus tum agere cōstituit? ...
6. Sôlusne Thêseus in Crêtam profectus est? ...
7. Quô rex Minos Thêseum duci iussit? ...
8. Quae fuit Ariadna? ...
9. Cûr ea Thêseum servare cōstituit? ...
10. Quômodo Ariadna Thêseô auxilium tulit? ...
11. Quid Thêseus Ariadnae prômisit? ...
12. Quid fêcit Thêseus in labyrinthô? ...
13. Quômodo exitum labyrinthi repperit? ...

*Lectiô III**Lectiô tertia (versûs 89-144)*

-re -minî
[1] -âre -âminî
[2] -êre -êminî
[3] -ere -iminî
[4] -îre -îminî

Exercitium 6

1. Iûlius: "Nôlô sôlus ambulâre. Comit _____ mē, Syre et Lēander! Oppor _____ mē ante portam!"
2. Lÿdia: "Nôlî mē dēserere, Mēde! Hoc mihi pollic _____ !"
3. Mēdus: "Proficisc _____ mēcum, Lÿdia! Comit _____ mē in Graeciam!"
4. Mēdus: "Nāvem solvite, nautae! Intu _____ caelum! Proficisc _____ !"
5. Dāvus: "Sequ _____ mē in cubiculum tuum, Mārce!"
6. Dux: "Laet _____ , militês! Hostês fugiunt. Sequ _____ eôs, sed brevî hûc revert _____ !"
7. Lÿdia: "Nôlî deôs Rômânôs verērî, Mēde! Ūnum solum Deum ver _____ ! Eius auxilium oppor _____ !"

Exercitium 7

cōspectus
descendere
deserere
ibi
litus
maerere

1. Post _____ [> necare] Minôtauri Thêseus nāvem _____ atque cum Ariadnâ profectus est.
2. Naxi Thêseus Ariadnam _____ [= reliquit].
3. Primô Ariadna amicum in _____ quaesivit.
4. Deinde in altum _____ ascendit, unde _____ nāvem Thêseî procul in marî vidit.

5. Postquam nāvis ē _____ eius abiit, Ariadna dē saxō in litus _____ .
6. _____ [= illic] puella misera capillum et vestem scindēbat, sicut agunt hominēs quī _____ .
7. Post mortem Aegei Thēseus multōs annōs Athēnās _____ .
8. Hic Syra finem _____ facit.
9. Syra virum improbum amāvit, neque tamen illius viri _____ potest.

nārratiō
nex
oblivīscī
prōspicere
regere
saxum
(nāvem) solvere

Exercitium 8

Exempla: Fābulās nārrāre mē dēlectat = Nārratiō fābulārum mē dēlectat.

Vir quī pecūniā cupit = vir pecūniāe cupidus.

1. Difficile fuit urb_____ expugnāre: Expugnātiō urb_____ difficilis fuit.
2. Vocābul_____ Latīn_____ dēclināre dēbēmus: Dēclinātiō vocābul_____ Latīn_____ facilis nōn est.
3. Thēseus patri_____ amābat atque glōri_____ cupiēbat: ille vir patri_____ amāns atque glōri_____ cupidus in Crētā profectus est.
4. Thēseus mort_____ nōn timēbat. Sine timōre mort_____ labyrinthum intrāvit.
5. Thēseus ob amōrem patri_____ atque glōri_____ cupiditatem Mīnōtaur_____ necāvit.
6. Post necem Mīnōtaur_____ Thēseus in patriam revertit.
7. Magister Mārc_____ nōn laudat: in epistulā eius nūlla laus Mārc_____ est.

acc./gen.

Exercitium 9

1. Quid Thēseus cīvibus suīs ostendit? ...
2. Num Thēseus sōlus ē Crētā profectus est? ...
3. Ubi Ariadnam reliquit Thēseus? ...
4. Ubi amīcum suum Ariadna quaesivit? ...
5. Quid puella ē saxō prōspiciēns vīdit? ...
6. Quid facere solent hominēs quī maerent? ...
7. Cūr Syra viris nōn crēdit? ...
8. Quō Thēseus Nāxō profectus est? ...
9. Unde Aegeus rēx in mare prōspiciēbat? ...
10. Cūr Aegeus filium suum mortuum esse arbitrābatur? ...
11. Quid tum fēcit Aegeus? ...
12. Quod mare ab Aegeō rēge appellātum est? ...
13. Ubi situm est mare Aegaeum? ...
14. Quis rēx Athēniēnsium factus est post Aegeum? ...

Lēctiō grammatica (versūs 145–154)

Lēctiō grammatica

Exercitium 10

Exempla: Dominus servum sē comitārī iubet: “Comitāre mē, serve!”

Dominus servōs sē comitārī iubet: “Comitāminī mē, servi!”

1. Comitā|rī infinitivus verbī dēpōnentis est. Comitā|re nōn est infinitivus, sed _____ verbī dēpōnentis.
2. Comitā|re est _____ singularis; comitā|minī imperativus _____ est.
3. Infinitivus: cōnārī; imperativus: sing. cōn_____, plūr. cōn_____ .
4. Infinitivus: verērī; imperativus: sing. ver_____, plūr. ver_____ .
5. Infinitivus: loquī; imperativus: sing. loqu_____, plūr. loqu_____ .
6. Infinitivus: partīrī; imperativus: sing. part_____, plūr. part_____ .

imperativus verbī
dēpōnentis

[1] -ā|re -ā|minī

[2] -ē|re -ē|minī

[3] -ere -i|minī

[4] -i|re -i|minī

a- dē-scendere
cōn-spiciō -iunt

iaciō -iunt
in-cipiō -iunt
inter-ficiō -iunt

Cap. XXVI

Lēctiō I

celer -eris -ere
equus celer (m)
nāvis celeris (f)
pilum celere (n)

audāx
carcer
celer
cōnficere
cōnsequi
cōnsilium
cōnsūmere
effugere
fuga
haud
invenire
iuvāre
paene
persequi
quisquam
quoniam
reliquus
vērūm

Exercitium 11

1. accēdere, ac _____ isse
2. cōnscendere, cōn _____ isse
3. cōnspicere, cōn _____ isse, cōn _____ um esse
4. cōnstituere, cōn _____ isse, cōn _____ um esse
5. dēserere, dē _____ isse, dē _____ um esse
6. gerere, _____ isse, _____ um esse
7. iacere, _____ isse, _____ um esse
8. incipere, _____ isse, _____ um esse
9. interficere, inter _____ isse, inter _____ um esse
10. iubēre, _____ isse, _____ um esse
11. oblivīscī, ob _____ um esse
12. occīdere, oc _____ isse, oc _____ um esse
13. petere, _____ isse, _____ um esse
14. proficīscī, pro _____ um esse
15. quaerere, _____ isse, _____ um esse
16. reddere, red _____ isse, red _____ um esse
17. regere, _____ isse, _____ um esse
18. relinquere, re _____ isse, re _____ um esse
19. reperīre, _____ isse, _____ um esse
20. sequī, _____ um esse
21. trahere, _____ isse, _____ um esse

CAPITVLVM VICESIMVM SEXTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–31)

Exercitium 1

1. Asinus nōn tam cel _____ est quam equus.
2. Aquila est avis magna et cel _____ .
3. Nūllus deus tam cel _____ est quam Mercurius.
4. Fuga cel _____ hostēs perterritōs servāvit.
5. Ventus cel _____ et subitus mare turbāvit.
6. Nihil tam cel _____ est quam fulgur.

Exercitium 2

1. Rēx Mīnōs Thēseum fugientem _____ est.
2. Nāvis Mīnōis nōn tam _____ fuit quam Thēsei.
3. Itaque rēx Thēseum _____ nōn potuit.
4. Daedalus, quī filum _____ et Ariadnae dederat, ā rēge in labyrinthum inclūsus est sicut in _____ .
5. Hic Syra, quae _____ [= nōn] paulum temporis iam _____ in nārandō, finem facere vult.
6. _____ [= sed] Quīntus, quī magnam fābulae partem iam audīvit, partem _____ quoque audīre cupit.
7. Syra igitur dē _____ Daedalī et Īcarī nārrat.
8. Daedalus exitum labyrinthī _____ [= reperīre] nōn potuit, neque _____ [= et nēmō] eum _____ [= eī auxilium tulit].
9. _____ igitur aliā viā exīre nōn potuit, vir _____ [= audēns] per āera _____ cōstituit.
10. Hoc _____ adhūc ab Īcarō ignōrābātur.
11. Puer fessus 'sē _____ [= prope] mortuum esse' dīxit.

Exercitium 3

1. Cūr rēx Thēseum fugientem cōsequī nōn potuit? ...
2. Quō Minōs Daedalum inclūdī iussit? ...
3. Quid Daedalus cōfēcerat et Ariadnae dederat? ...
4. Quis cum Daedalō in labyrinthum inclūsus est? ...
5. Cūr Syra hīc finem facere vult? ...
6. Quā viā Daedalus effugere cōstituit? ...
7. Cūr Īcarus labyrinthum 'carcerem' appellāvit? ...
8. Quārē fessus erat Īcarus? ...
9. Multumne cibī iīs reliquum erat? ...
10. Quōrum auxilium Īcarus opperiēbatur? ...

*Lēctiō secunda (versūs 32–82)***Exercitium 4**

1. Nautae parātī sunt ad nāvig_____ .
2. Syra finem nārr_____ facit quia fessa est nārr_____ .
3. Puer autem cupidus est aud_____ neque parātus ad dorm_____ .
4. Stilus necessārius est ad scrib_____ .
5. Sextus industrius est in scrib_____ et in leg_____ et in comput_____ ; is enim cupidus disc_____ est.
6. Puerī scribere discunt scrib_____ ; ars scrib_____ haud facilis est.
7. Capitulum xvi est dē marī et dē nāvig_____ .
8. Iūlia dēlectātur in hortō ambul_____ et flōrēs aspici_____ .
9. Mēdus cōsiliū ā dominō fugi_____ excōgitāverat.
10. Daedalus filium, quī vol_____ studiōsus erat, artem vol_____ docuit.
11. Paulum satis est ad beātē vīv_____ .
12. Quōmodo loquī discimus? Loquī discimus aliōs loquentēs aud_____ et imit_____ .

Exercitium 5

1. Quī in carcere inclūsus est nōn est _____ .
2. Avis _____ montēs et flūmina volāre potest.
3. Aquila circum labyrinthum in magnum _____ volābat.
4. Daedalus cōsiliū fugae iam _____ : ālās facere cōstituerat atque ē labyrinthō _____ .
5. Ālās cōficere _____ difficile est, sed Daedalus ālās _____ [= mǎximās] cōfēcit ex _____ , quās cērā in lacertīs _____ .
6. Ille _____ [= certē] deus nōn erat, sed tamen arte suā ipsam _____ mūtāre poterat.
7. "Opus iam _____ est" inquit Daedalus, "Ecce exemplum _____ meae novissimum. Iam avēs in volandō _____ possumus."
8. Puer, etsī _____ erat volandī, sē suprā humum _____ nōn potuit.
9. Pater filium ālās _____ movēre docuit _____ [= sicut] avis.
10. Tum filium sic monuit: "Nōli volāre in _____ āere prope mare neque in _____ āere prope sōlem, nam _____ sōlis cērā _____ ac pennās _____ poterit. _____ estō!"
11. _____ est pars brachii superior.

Lēctiō II

-nd|um -ī -ō
 [1] -andum -ī -ō
 [2] -endum -ī -ō
 [3] -endum -ī -ō
 [4] -iendum -ī -ō
 nārrāre
 ad nārrandum
 ... nārrandi
 (in/dē) nārrandō

ars
 cautus
 deorsum
 evolāre
 excōgitāre
 figere
 ignis
 imitārī
 infimus
 ingēns
 lacertus
 levāre
 liber
 mollire
 nātūra
 opus
 orbis
 penna
 perficere
 quidem
 studiōsus
 summus
 sūrsum
 tamquam
 trāns
 ūrere

Exercitium 6

1. Quid Daedalus excōgitāverat? ...
2. Quae via sōla iīs patēbat ad fugiendum? ...
3. Quid Daedalus suprā sē vīdit? ...
4. Quae animālia nātūrā volāre possunt? ...
5. Cūr homō volāre nōn potest? ...
6. Quās rēs mirābilēs Daedalus iam cōnfēcerat? ...
7. Quōmodo Daedalus ālās cōnfēcit? ...
8. Ubi fixae sunt ālae? ...
9. Cūr Īcarus nōn statim volāre potuit? ...
10. Quid Daedalus filium suum docuit? ...
11. Ubi pater Īcarum volāre iussit? ...
12. Cūr eī nōn licēbat in summum caelum ascendere? ...

Lēctiō III

Lēctiō tertiā (versūs 83–145)

Exercitium 7

Exempla: Thēseus, postquam ē Crētā profectus est, Naxum vēnit
= Thēseus ē Crētā profectus Naxum vēnit.

Quīntus, quī cultrum medicī verēbātur, oculōs clausit
= Quīntus cultrum medicī veritus oculōs clausit.

cultrum veritus :
cultrum verēns

1. Mīnōs Thēseum _____ [= postquam Thēseum persecūtus est] domum revertit.
2. Daedalus filium _____ [= postquam filium ōsculātus est] "Iam sequere mē!" inquit.
3. Ita _____ [= Postquam ita locūtus est] Daedalus cum filiō ēvolāvit.
4. Filium Ariadnae _____ [= Postquam filium Ariadnae secūtus est] Thēseus exitum labyrinthī repperit.
5. Tabellārius canem _____ [= quī canem verēbātur] intrāre nōluit.
6. Aegeus filium mortuum esse _____ [= quī filium mortuum esse arbitrābātur] in mare sē iēcit.

Exercitium 8

aberrāre
accidere
cāsus
dēspicere
causā (-ndi)
libertās
māximē
multitūdō
orbis (terrārum)
paeninsula
propinquus
quatere
revocāre
sīn
susplicere
temerārius
vērum (etiam)
vidērī

1. Peloponnēsus nōn īnsula, sed _____ est.
2. Daedalus et Īcarus ē labyrinthō ēvolantēs novā _____ gaudēbant ac _____ [= magnum numerum] īnsulārum mīrābantur.
3. Īcarus _____ [= deorsum aspiciēns] paene tōtum _____ terrārum vidēre poterat, _____ [= sūrsum aspiciēns] sōlem lūcentem vīdit.
4. Puer _____ [= nimis audāx] in summum caelum ascendit.
5. Tum _____ [= factum est] id quod pater timuerat: sōl _____ [
[< prope] cēram mollivit et pennās ussit.
6. Puer, lacertōs nūdōs _____, in mare cecidit.
7. Haec fābula nōn sōlum dēlectandī, _____ [= sed] etiam monendī _____ nārrātur.
8. Ex omnibus fābulis haec dē _____ [
[< cadere] Īcarī Quīntum _____ dēlectat.
9. Puer fessus Syram abeuntem nōn _____.
10. Rēs quae procul absunt parvae esse _____.
11. In somnīs Quīntus volāre sibi _____ [= sē volāre putat].
12. Sī industrius es, multum discis, _____ [= sī autem] piger es, nihil discis.
13. Nōlī ā rēctā viā _____ !

Exercitium 9

1. Quis fugam Daedalī et Īcarī animadvertit? ...
2. Quid arbitrātus est pāstor quī eōs volāre vidit? ...
3. Cūr pater et filius nōn rēctā viā Athēnās volāvērunt? ...
4. Quid volantēs sub sē vīdērunt? ...
5. Quid est Peloponnēsus? ...
6. Quōmodo Peloponnēsus cum reliquā Graeciā coniungitur? ...
7. Quid est Corinthus? ...
8. Quārē Īcarus ad sōlem ascendit? ...
9. Quid tum puerō temerariō accidit? ...
10. Quid appellātur id mare quō Īcarus cecidit? ...
11. In quā insulā inventum est corpus puerī? ...
12. Cūr Quīntus fessus nōn est fābulās audiendō? ...
13. Quārē nārrātur haec fābula? ...

Lēctiō grammatica (versūs 146–162)

Exercitium 10

Exempla: *Nāvigāre necesse est. Nautae nāvigāre cupiunt.*
Nāvēs necessāriae sunt ad nāvigandum.
Nautae cupidī sunt nāvigandī.
Nautae pecūniam faciunt nāvigandō.

1. Nāvigāre infīnitivus est. Nāvigandum nōn infīnitivus, sed _____ est.
2. Nāvigandum accūsātivus gerundiī est; nāvigandī est _____, nāvigandō _____ gerundiī.
3. Infīnitivus: *vocāre*. Gerundium: accūsātivus *voca* _____, genetivus *voca* _____, ablātivus *voca* _____.
4. Infīnitivus: *vidēre*. Gerundium: accūsātivus *vide* _____, genetivus *vide* _____, ablātivus *vide* _____.
5. Infīnitivus: *legere*. Gerundium: accūsātivus *leg* _____, genetivus *leg* _____, ablātivus *leg* _____.
6. Infīnitivus: *audīre*. Gerundium: accūsātivus *audi* _____, genetivus *audi* _____, ablātivus *audi* _____.

Exercitium 11

1. *accidere*, ac _____ isse
2. *capere*, _____ isse, _____ um esse
3. *cōnsidere*, cōn _____ isse
4. *-ficere*, - _____ isse, - _____ um esse
5. *figere*, _____ isse, _____ um esse
6. *invenire*, in _____ isse, in _____ um esse
7. *iungere*, _____ isse, _____ um esse
8. *iuvāre*, _____ isse, _____ um esse
9. *mergere*, _____ isse, _____ um esse
10. *movēre*, _____ isse, _____ um esse
11. *-spicere*, - _____ isse, - _____ um esse
12. *ūrere*, _____ isse, _____ um esse

Lēctiō grammatica

gerundium
 [1, 2] [3, 4]
 acc. -ndum -endum
 gen. -ndī -endī
 abl. -ndō -endō

capiō -iunt

-ficiō -iunt

-spiciō -iunt

Cap. XXVII

Lectiō I

ablātivus instrūmenti

ager
agere
agricola
amoenus
arāre
arātor
arātrum
cingere
colere
cōpia
crēscere
dēnique
falx
fertilis
frūgēs
frūmentum
instrūmentum
invehere
mātūrus
metere
negōtium
parum
pāscere
pecus
prae
regiō
rudis
sēmen
serere
spargere
ūtī
ūva
-ve
vīnum
vītis

CAPITVLVM VICESIMVM SEPTIMVM

Lectiō prima (versūs 1–49)

Exercitium 1

Exempla: Quō instrūmentō agricola metit? Falce metit.
Quī metit falce ūtitur.

1. Discipulus stil_____ in tabulā scribit.
2. Discipulus quī scribit stil_____ et tabul_____ ūtitur.
3. Miles gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ pugnat.
4. Miles pugnāns gladi_____ et scūt_____ et ali_____ arm_____ ūtitur.
5. Quī in aliam terram it aut nāv_____ aut curr_____ aut equ_____ vehitur.
6. Avis volāns āl_____ ūtitur; homō ambulāns ūtitur ped_____.
7. In loquendō lingu_____ ūtimur, aur_____ ūtimur in audiendō.

Exercitium 2

1. Hortus Iūlii _____ [= pulcher] agrīs _____.
2. Mēse Augustō _____ metitur; deinde _____ arantur.
3. Vir cuius _____ est agrōs colere _____ dicitur.
4. Agricola quī _____ arātrō _____.
5. Arātrum est _____ quō agricola arat.
6. _____ [= quī arat] duōs bovēs, quī _____ trahunt, _____ [= ante] sē _____.
7. Agricola quī serit sēmen manū _____.
8. Novum frūmentum _____ ex parvis _____.
9. Agricolae mēse Augustō frūmentum _____ solent, quia eō mēse frūmentum _____ est.
10. _____ est instrūmentum quō frūmentum metitur.
11. Agricolae primum arant, deinde _____, _____ [= postrēmō] metunt: ita agricolae agrōs suōs _____.
12. Agrī Iūlii, quī magnās _____ ferunt, _____ sunt.
13. In campīs quī nōn arantur ovēs, porcī, bovēs _____.
14. Facilius est _____ pāscere quam agrōs colere.
15. In Italiā _____ [= nōn satis] frūmentī metitur; itaque magna _____ frūmentī ex Āfricā in Italiam _____.
16. Aegyptiī bis ter_____ [= bis vel ter] in annō metunt.
17. Latium dicitur ea _____ in quā urbs Rōma sita est.
18. Antīquī Latīnī hominēs _____ [= indoctī] ac barbarī erant.
19. Vīnae sunt agrī quī _____ ferunt.
20. _____ efficitur ex frūgibus vītium, quae _____ dicuntur.

Exercitium 3

1. Quid Iūlius post merīdiem facere solet? ...
2. Quid crēscit in agrīs quī hortum cingunt? ...
3. Quō mēse metitur frūmentum? ...
4. Quid est agricolae negōtium? ...
5. Quid est arātrum?
6. Quae bēstiae arātrum trahunt? ...
7. Quōmodo serit agricola? ...
8. Quō instrūmentō ūtitur agricola quī metit? ...
9. Cuius pater est Sātūrnus? ...
10. Quid fēcit Sātūrnus postquam ē caelō pulsus est? ...
11. Cūr magna Italiae pars nōn arātur? ...

12. Quid est negotium p̄stōris? ...
13. Unde fr̄umentum Rōmam invehitur? ...
14. Cūr necesse est solum Āfricae rigāre? ...
15. Quotiēs in annō Aegyptii metere possunt? ...

Lēctiō secunda (versūs 50–114)

Exercitium 4

Exempla: Pater filium surgere et stāre, tacēre et audire iubet =
Pater filiō imperat ut surgat et stet, taceat et audiat.

1. Magister discipulōs cōnsidere et tacēre iubet = Magister discipulīs imperat ut.....
2. Magister Mārcum surgere et respondēre iubet =
3. Domina ancillam intrāre iubet =
4. Gubernātor nautās aquam haurire iubet =
5. Dominus servōs industriē labōrāre iubet =
6. Iūlius iānitōrem vigilāre et domum bene cūstōdire iubet =
7. Dux militēs oppidum hostium oppugnāre iubet =
8. Iūlius servum medicum arcessere iubet =
9. Medicus Quīntum ōs aperire et linguam ostendere iubet =
10. Medicus Iūlium brachium pueri tenēre iubet =
11. Iūlius servōs cōnsistere et manēre iubet =

Exercitium 5

1. Iūlius _____ [= villam cum agrīs] habet sub monte Albānō.
2. Multī dominī Rōmānī, quī ipsī in agrīs nōn _____, _____ [= opus] agricolārum indignum esse _____ [= putant].
3. Iūlius in praediō suō _____ [= sub urbe sitō] nōn labōrat, sed _____.
4. Itaque sē _____ agricolis beātum esse _____ [= existimat].
5. Rōmae Iūlius multa negotia _____ [< urbs] cūrāre dēbet, neque ūllum _____ eī est.
6. Post merīdiem dominus _____ [= circum] agrōs et vineās ambulat.
7. Nōn urbs, sed _____ amoenum et quīetum Iūlium dēlectat.
8. _____ est agricola quī aliēnōs agrōs _____ dominō colit.
9. _____ colōnus DCCC sēstertiōs Iūliō dēbet.
10. Iūlius colōnō imperat _____ mercēdem solvat: "Solve mercēdem, quam iam saepe _____ tē [= ā tē] poposcī!"
11. Colōnus pauperrimus, quī _____ nummum _____ possidet, sē ad pedēs dominī _____; miser colōnus dominum _____ ut patientiam habeat.
12. Iūlius: "Vir _____ sum, sed hic finis est patientiae meae!"
13. Colōnus: "Nōlī mē ab uxōre gravidā _____! Per omnēs deōs tē ōrō."
14. Iūlius _____ colōnī movētur: colōnō imperat ut uxōrem _____ cūret ac mercēdem intrā _____ [xxx] diem solvat.
15. _____ infantium multum temporis magnamque _____ postulat.
16. Bona māter infantēs suōs nōn _____, sed bene cūrāt.

Lēctiō II

- [1] -et -ent
[2, 3, 4,] -at -ant
[1] -āre
-et -ent
[2] -ēre
-eat -eant
[3] -ere
-at -ant
[4] -ire
-iat -iant

abs
cūra
cēnsere
circā
colōnus
existimāre
gravidā
labor
labōrāre
nē... quidem
neglegere
ōrāre
ōtium
patiēns
patientia
prae
praedium
precēs
prō
prōicere
quīdam
quiescere
rapere
rūs
suburbānus
tricēsimus
urbānus
ut

Exercitium 6

1. Ubi ambulat Iūlius? ...
2. Quāles sunt villae quibus lacus Albānus cingitur? ...
3. In quā Italiae regiōne plūrimae sunt villae? ...
4. Quōs Iūlius ambulāns aspicit in agrīs? ...
5. Cūr Iūlius sē prae agricolis beātum esse cēnsat? ...

Lectiō III

[1]

-em -ēmus
-ēs -ētis
-et -ent

[2, 3, 4]

-am -āmus
-ās -ātis
-at -ant

sim sīmus
sis sītis
sit sint

6. Quid est colōnus? ...
7. Omnēsne colōnī mercēdem ad diem solvērunt? ...
8. Quot sēstertiōs quīdam colōnus Iūliō dēbet? ...
9. Quid Iūlius illī colōnō imperat? ...
10. Quid colōnus Iūlium ōrat? ...
11. Cūr colōnus mercēdem statim solvere nōn potest? ...
12. Quot liberī illī colōnō sunt? ...
13. Cūr uxor colōnī liberōs cūrāre nōn potest? ...
14. Quid Iūlius colōnum monet? ...

Lectiō tertiā (versūs 115–180)

Exercitium 7

Exempla:

Dominus servum monet ut industrius sit: ut labōret nēve quiēscat: “Moneō tē ut industrius sis: ut labōrēs nēve quiēscās!” Servus: “Opus nōn est mē monēre ut industrius sim: ut labōrem nēve quiēscam.”

Dominus servōs monet ut industrii sint: ut labōrent nēve quiēscant:

“Moneō vōs ut industrii sitis: ut labōrētis nēve quiēscātis.” Servi: “Opus nōn est nōs monēre ut industrii simus: ut labōremus nēve quiēscāmus.”

1. Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv____ : “Imperō tibi ut mercēdem solv____ !”
2. Iūlius: “Hīs litterīs magister mē monet ut mercēdem solv____ .”
3. Dux militēs monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ : “Moneō vōs ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ !”
4. Miles fortissimus: “Audīte, amīcī: dux nos monet ut fortiter pugn____ et hostēs vinc____ .”
5. Iūlius ad amīcum absentem scribit: “Tē ōrō ut ad mē scrib____ aut ipse veni____ . Cūrā ut vale____ et mē am____ !”
6. Iūlia: “Māter semper mē monet ut cauta s____ , nec umquam monet vōs, puerī, ut cauti s____ .”
7. Mārcus: “Māter tē monet ut cauta s____ quia tū cauta nōn es; nōs vērō cauti sumus: itaque opus nōn est nōs monēre ut cauti s____ .”

Exercitium 8

Exempla:

Dominus imperat ut servus verberetur et inclūdatur (= Dominus servum verberari et inclūdi iubet). Servus: “Cūr imperās ut ego verberer et inclūdar?” (= “Cūr mē verberārī et inclūdi iubēs?”) Dominus: “Mē ridēs!

Itaque imperō ut verbereris et inclūdāris!” (= “Itaque tē verberārī et inclūdi iubeō!”)

Dominus imperat ut servi verberentur et inclūdantur (= D. servōs verberārī et inclūdi iubet). Servi: “Cūr imperās ut nōs verberemur et inclūdāmur?”

(= “Cūr nōs verberārī et inclūdi iubēs?”) Dominus: “Mē ridētis! Itaque imperō ut verberemini et inclūdāmini!” (= “Itaque vōs verberārī et inclūdi iubeō!”)

1. Dominus imperat ut servus voc____ et interrog____ (= Dominus servum voc____ et interrog____ iubet).
2. Iūlius imperat ut pāstorprehend____ et tene____ (= Iūlius pāstōremprehend____ et ten____ iubet).
3. Colōnus: “Cūrā ut ovēs tuae ab agrīs prohibe____ !”
4. Dux nūntium monet ut cautē ex castrīs ēgredi____ et ōret ut sine morā sibi auxilium mitt____ .

[1]

-er -ēmur
-eris -ēmini
-etur -entur

[2, 3, 4]

-ar -āmur
-aris -āmini
-atur -antur

5. Dux: "Cavē nē vide _____ nēve audi _____ ab hostibus!"
6. Māter filium monet ut bene lav _____ : "Cūrā ut bene lav _____ , Mārce, nēve sordidīs manibus proficisc _____ !"
7. Mārce: "Dāvus semper cūrat ut ego bene lav _____ nēve sordidīs manibus proficisc _____ ."
8. Māter filiōs monet ut bene lav _____ : "Cūrāte ut bene lav _____ , filiī, nēve sordidīs manibus proficisc _____ ."
9. Mārce: "Dāvus semper cūrat ut nōs bene lav _____ nēve sordidīs manibus proficisc _____ ."

Exercitium 9

1. Iūlius agricolās interrogat dē rēbus _____ [*< rūs*].
2. _____ sōlis efficit ut vīnum bonum fiat.
3. Nihil vīneīs magis _____ quam sōl et calor, neque _____ [= ūlla rēs] iīs magis _____ quam imber et _____ .
4. Solum nōn ūmidum, sed _____ est.
5. _____ est magnus numerus bēstiārum quae simul pāscuntur.
6. Pāstor cūrat _____ ovēs ē grege aberrant _____ ā lupō rapiantur.
7. Servus quī officium suum negligit _____ [= improbus] est.
8. Pāstor ovēs, quae frūmentum _____ [*↔ mātūrum*] carpere volunt, ab agrīs _____ dēbet.
9. Canis cavet _____ ūlla ovis ē grege aberrat.
10. Iūlius, quamquam sevērus exīstimātur, tamen _____ nōn est.

calor
frīgus
grex
immātūrus
inhūmānus
nē
nēquam
nēve
nocēre
prōdesse
prohibēre
quidquam
rūsticus
siccus

Exercitium 10

1. Dē quibus rēbus Iūlius agricolās interrogat? ...
2. Cūr agricola cēnsēt vīnum bonum futūrum esse? ...
3. Quid vīneīs māximē prōdest? ...
4. Quid Iūlius agricolās monet? ...
5. Cūr agrī Iūlii arte rigārī nōn possunt? ...
6. Quid est officium pāstōris? ...
7. Cūr ovis nigra ē grege aberravit? ...
8. Quōmodo servāta est ovis? ...
9. Quid Iūlius dē illō pāstōre exīstimat? ...
10. Cūr necesse nōn est pāstōrem arcessere? ...
11. Quid pāstor dominum ōrat? ...
12. Quid Iūlius duōbus agricolīs imperat?
13. Quid faciunt ovēs dum pāstor ita tenētur? ...
14. Agricolae hoc videntēs quid agunt? ...
15. Tūne Iūlium dominum sevērum esse cēnsēs? ...

Lēctiō grammatica (versūs 181–235)

Lēctiō grammatica

Exercitium 11**Āctivum**

1. *Intrat* est tempus praesens; *intret* quoque tempus _____ est.
2. *Intra|t* est indicativus praesentis; *intr|et* nōn indicativus, sed _____ praesentis est.
3. *Tace|t, claud|it, dormi|t* est indicativus praesentis; *tace|at, claud|at, dormi|at* _____ est.
4. Coniunctivus praesentis: persōna tertia: [1] *-et, -ent*, [2, 3, 4] *-at, -ant*; persōna secunda: [1] *-as, -as*, [2, 3, 4] *-as, -as*; persōna prima: [1] *-as, -as*, [2, 3, 4] *-as, -as*.

indicativus et
coniunctivus
coniunctivus
praesentis

āct.	sing.	plūr.
[1]	-e m	-ē mus
	-ē s	-ē tis
	-e t	-e nt
[2, 3, 4]	-a m	-ā mus
	-ā s	-ā tis
	-a t	-a nt

pass.	sing.	plūr.
[1]	-e r	-ē mur
	-ē ris	-ē mini
	-ē tur	-e ntur
[2, 3, 4]	-a r	-ā mur
	-ā ris	-ā mini
	-ā tur	-a ntur

prō-sum -sumus -sunt
-sim -sīs -sit...
rapiō -iunt

Cap. XXVIII

Lēctiō I

-ēsīm|us -a -um
40, 50, 60, 70, 80, 90:
-gintā
-gēsīm|us -a -um
200, 300, 600:
-cent|ī -ae -a
-centēsīm|us -a -um
400, 500, 700, 800, 900:
-gent|ī -ae -a
-gentēsīm|us -a -um

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
5. Pers. 1	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
6. Pers. 2	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
7. Pers. 3	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
8. Pers. 1	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
9. Pers. 2	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
10. Pers. 3	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
11. Coniūctīvus praesentis verbī esse: singulāris: pers. 1	sim, 2 s_____			
	3 s_____	plūrālis: pers. 1 s_____	2 s_____	3 s_____

Passivum

12. *Amā|tur* est indicātīvus praesentis passivī; *am|ētur* _____ praesentis passivī est.
13. *Tenē|tur, scrib|itur, pūnī|tur* est indicātīvus praesentis passivī; *tene|atur, scrib|atur, pūnī|atur* _____ est.
14. Coniūctīvus praesentis passivī: persōna tertia: [1] -*ētur, -entur*, [2, 3, 4] -*ātur, -antur*; persōna secunda: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____; persōna prīma: [1] -_____, -_____, [2, 3, 4] -_____, -_____.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
15. Pers. 1	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
16. Pers. 2	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
17. Pers. 3	voc_____	voc_____	vide_____	vide_____
18. Pers. 1	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
19. Pers. 2	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____
20. Pers. 3	dūc_____	dūc_____	audi_____	audi_____

Exercitium 12

1. *crēscere, _____isse.*
2. *dēsinerē, dē_____isse.*
3. *neglegere, _____isse, _____um esse.*
4. *poscere, _____isse.*
5. *prōdesse, _____isse.*
6. *quīēscere, _____isse.*
7. *rapere, _____isse, _____um esse.*
8. *spargere, _____isse, _____um esse.*

CAPITVLVM DVODETRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–55)

Exercitium 1

Exemplum: vīgintī annīs post = vīcēsīmō annō post.

20. vīcēsīmūs -a -um	80. octōgēsīmūs	500. quīngentēsīmūs
30. trīcēsīmūs	90. nōnāgēsīmūs	600. sescentēsīmūs
40. quadrāgēsīmūs	100. centēsīmūs	700. septingentēsīmūs
50. quīnquāgēsīmūs	200. ducentēsīmūs	800. octingentēsīmūs
60. sexāgēsīmūs	300. trecentēsīmūs	900. nōngentēsīmūs
70. septuāgēsīmūs	400. quadringentēsīmūs	1000. millēsīmūs
1. _____ [xxx] annīs post = _____ annō post.
 2. _____ [xl] annīs post = _____ annō post.
 3. _____ [l] annīs post = _____ annō post.
 4. _____ [lx] annīs post = _____ annō post.
 5. _____ [lxx] annīs post = _____ annō post.
 6. _____ [lxxx] annīs post = _____ annō post.

7. _____ [xc] annis post = _____ annō post.
8. _____ [c] annis post = _____ annō post.
9. _____ [cc] annis post = _____ annō post.
10. _____ [ccc] annis post = _____ annō post.
11. _____ [cccc] annis post = _____ annō post.
12. _____ [d] annis post = _____ annō post
13. _____ [dc] annis post = _____ annō post.
14. _____ [dcc] annis post = _____ annō post.
15. _____ [dccc] annis post = _____ annō post.
16. _____ [cm] annis post = _____ annō post.
17. _____ [m] annis post = _____ annō post.

Exercitium 2

1. _____ angustum Siciliam ab Italiā _____ [= dividit].
2. Tempestāte mǎximā necesse fuit mercēs ē nāve _____ .
3. _____ Mēdi verbis Lȳdiae turbātus est.
4. Mēdus: “ _____ deus an homō est iste dominus tuus, cui venti _____ [= pārere] videntur?”
5. Iēsūs Christus _____ est in oppidō Bethlehem; _____ [= illūc] vērunt rēgēs ex oriente, quī infāntem _____ [= sicut] deum _____ .
6. Magna _____ hominum Christum docentem sequēbātur.
7. Ex _____ [= tōtā] Iūdaeā hominēs aegrī, quī _____ dē factis eius mirābilibus audiverant, ad Christum conveniēbant.
8. Deus, quī semper vivit, nōn _____ , sed _____ est.
9. Hominēs, quī _____ ac _____ , mortālēs sunt.
10. _____ est quī vidēre nōn potest, _____ quī audire nōn potest, _____ quī loquī nōn potest, _____ quī ambulāre nōn potest.
11. Mēdus manum _____ et _____ [= parvum librum] Lȳdiae _____ .
12. Matthaesus facta et _____ Christi _____ [= nārrat].

Exercitium 3

1. Quō nāvigant Mēdus et Lȳdia? ...
2. Estne mare adhūc turbidum? ...
3. Ubi est fretum Siculum? ...
4. Quā dē causā gaudent nautae? ...
5. Cūr nōn gaudet mercātor? ...
6. Dē quibus rēbus cōgitat Mēdus? ...
7. Cūr Lȳdia Mēdum aegrōtāre putat? ...
8. Ubi nātus est Christus? ...
9. Ubi sita est Iūdaeā? ...
10. Quī Christum parvulum adōrāvērunt? ...
11. Cūr hominēs aegrī ad Christum conveniēbant? ...
12. Quid Lȳdia Mēdō ostendit? ...

adōrāre
 animus
 apprehendere
 caecus
 claudus
 dictum
 disiungere
 ēicere
 eō
 extendere
 fāma
 fretum
 immortalis
 libellus
 memorāre
 morī
 mortālis
 mūtus
 nāscī
 nātus
 oboedire
 surdus
 turba
 ūniversus
 utrum
 velut

Lēctiō II

-ret	-rent
-rētur	-rentur
[1] -āret	-ārent
-ārētur	-ārentur
[2] -ēret	-ērent
-ērētur	-ērentur
[3] -eret	-erent
-erētur	-erentur
[4] -īret	-īrent
-īrētur	-īrentur
esset	essent

anima
cessāre
cōnstāre
ēvolvere
habēri
Īferī
mundus
nāvicula
per
potestās
prīnceps
rēgnāre
rogāre
salvus
suscitāre
versārī
vigilia

Lēctiō secunda (versūs 56–108)

Exercitium 4

Exempla:

Dominus servō imperāvīt ut tacēret et audīret, tum eum monuit ut labōraret nēve quiēsceret: ut industrius esset.

Dominus servīs imperāvīt ut tacērent et audīrent, tum eōs monuit ut labōrarent nēve quiēscerent: ut industrii essent.

Dominus imperāvīt ut servus improbus vocārētur, prehenderētur, tenērētur, pūnīrētur.

Dominus imperāvīt ut servī improbī vocārentur, prehenderentur, tenērentur, pūnīrentur.

1. Iēsūs virō claudō imperāvīt ut surg_____ et ambul_____.
2. Medicus Quīntō imperāvīt ut ōs aper_____ et linguam ostend_____.
3. Dux militēs monuit ut fortiter pugn_____ nēve hostēs tim_____.
4. Mīnōs postulāvīt ut Athēniēsēs ad Mīnōtaurum mitt_____.
5. Ariadna Thēseum monuit ut cav_____ nē ā mōnstrō occīd_____.
6. Thēseus Ariadnam rogāvīt ut sē ante iānuam opper_____.
7. Mīnōs imperāvīt ut Daedalus in labyrinthum inclūd_____.
8. Daedalus filium suum monuit ut cautus es_____ in volandō.
9. Christus efficere poterat ut hominēs caecī vid_____, surdī aud_____, mūtī loqu_____, atque ut aegrī sānī es_____.

Exercitium 5

1. Mēdus Lȳdiam _____ [= ōrat] ut aliquid sibi legat.
2. Lȳdia librum _____ [= aperit] et legit dē Iairō, _____ Iūdaeōrum, cuius filiam mortuam Iēsūs _____ [= excitāvit].
3. Mēdus: “_____ deōs immortālēs! Deus tuus māximam _____ habēre vidētur!”
4. Trēs diī ūniversum _____ inter sē dīvisisse dīcuntur.
5. Iuppiter deus māximus _____ [= exīstimātur].
6. Plūtō _____ [= rēx est] apud _____, ubi _____ mortuōrum velut umbrae _____ dīcuntur.
7. Quārtā _____ noctis discipulī, quī in _____ [= parvā nāve] erant, Iēsūm super mare ambulāntem vīdērunt.
8. Discipulīs turbātīs Christus “_____ estōte!” ait.
9. Incipiēns mergī Petrus clāmāvit: “Domine, _____ mē fac!”
10. Paulō post ventus _____.

Exercitium 6

1. Cūr Mēdus Lȳdiae libellum reddit neque ipse legit? ...
2. Quid Iēsūs virō claudō imperāvīt? ...
3. Quid Iairus rogāvīt Iēsūm? ...
4. Quid fēcīt Iēsūs in domō Iairī? ...
5. Potestne Iuppiter hominēs mortuōs suscitāre? ...
6. Quī diī mundum inter sē dīvisērunt? ...
7. Quis deus rēx maris est? ...
8. Quis apud Īferōs rēgnat? ...
9. Quōmodo Iēsūs ad nāviculam discipulōrum vēnit? ...
10. Cūr turbātī sunt quī in nāviculā erant? ...
11. Quid Iēsūs Petrum facere iussit? ...
12. Num Petrus mersus est? ...
13. Quid dīxērunt discipulī postquam Iēsūs in nāviculam ascendit? ...

Lectiō tertiā (versūs 109–189)

Exercitium 7

Exempla:

Māter filiam monuit ut cavēret nē in fluvium caderet ac mergeretur; nec vērō opus erat monēre filiōs ut cavērent nē in fluvium caderent ac mergerentur.

Filia: “Māter mē monuit ut cavērem nē in fluvium caderem ac mergerer; sed cūr nōn monuit vōs, puerī, ut cavērētis nē in fluvium caderētis ac mergerēminī?”

Filiī: “Māter tē monuit ut cavērēs nē in fluvium caderēs ac mergerēris, quia cauta nōn es; nec vērō opus erat nōs monēre ut cavērēmus nē in fluvium caderēmus ac mergerēmur.”

1. Mēdus: “Dominus ā mē postulābat ut semper industrius es_____.”
2. Lȳdia: “Amīcae meae mē ōrābant ut Rōmae sēcum manē_____, sed tū mihi persuāsistī ut tēcum venī_____.”
3. Mēdus: “Gaudeō quod amīcae tuae tibi persuādere nōn potuērunt ut Rōmae manē_____ nēve mēcum venī_____.”
4. Iūlius: “Nōnne vōs monueram, filiī, nē arborem ascend_____?”
5. Quīntus: “Certē nōs monuerās ut cauti es_____ nēve arborem ascend_____, sed Mārcus mihi persuāsit ut arborem ascend_____.”
6. Iūlius: “Quōmodo Mārcus tibi persuādere potuit ut arborem ascend_____, sī ego tē monueram ut cautus es_____ nēve id fac_____?”
7. Lȳdia: “Laetāminī, nautae! Christus cūrāvit ut vōs salvī es_____ atque ē māximō periculō servā_____.”
8. Nauta: “Fortasse Christus cūrāvit ut tū servā_____, at certē Neptūnus cūrāvit ut ego servā_____!”
9. Lȳdia: “Christus cūrāvit ut nōs omnēs servā_____.”

Exercitium 8

Exempla:

Quārē Mēdus Rōmam venit? Rōmam venit, ut amīcam suam videat
[= ...quia amīcam suam vidēre vult].

Quārē Mēdus fugit? Mēdus fugit, nē serviāt [= ...quia servīre nōn vult].

Quārē Mēdus Rōmam vēnit? Rōmam vēnit, ut amīcam suam vidēret
[= ...quia amīcam suam vidēre volēbat].

Quārē Mēdus fūgit? Mēdus fūgit, nē servīret [= ...quia servīre nōlēbat].

1. Magister calamum prōmit, _____ scrib_____ [= quia scribere vult].
2. Mercātōrēs mercēs vēndunt, _____ pecūniam faci_____ [= quia pecūniam facere volunt].
3. Pāstor umbram petit, _____ in sōle ambul_____ [= quia in sōle ambulāre nōn vult].
4. Hominēs vestīmenta gerunt, _____ frīg_____ [= quia frīgēre nōlunt].
5. Ariadna Thēseō filium dedit, _____ eum serv_____ [= quia eum servāre volēbat].
6. Daedalus ālās cōnfēcit, _____ ē labyrinthō evol_____ [= quia ē labyrinthō evolāre volēbat].
7. Lȳdia oculōs clausit, _____ fulgura vid_____ [= quia fulgura vidēre nōlēbat].
8. Multi hominēs aegrī ad Christum conveniēbant, _____ ab eō sān_____ [= quia ab eō sānārī volēbant]

Lectiō III

[1, 2, 4]

-rem -rēmus
-rēs -rētis
-ret -rent

[3]

-erem -erēmus
-erēs -erētis
-eret -erent

[1, 2, 4]

-rer -rēmur
-rēris -rēminī
-rētur -rentur

[3]

-erer -erēmur
-erēris -erēminī
-erētur -erentur

essem essēmus

essēs essētis

esset essent

coniunctivus post

ut, nē *fināle*(< finis : id quod
petitur)

admīrārī
 attentus
 eundi
 impendēre
 malle mālō māvult
 pecūlium
 periculōsus
 periculum
 perire
 persuādēre
 pervenire
 potius
 praedō
 salvāre
 servīre
 spērare
 tranquillitās
 tūtus
 vitāre
 vorāgō

Exercitium 9

1. Discipulī ad Iēsū accessērunt dicentēs: “Domine, _____ [= salvōs fac] nōs! _____ !”
2. Iēsūs ventis imperāvit et facta est _____ [< tranquillus] magna.
3. Nōn solum tempestātēs, sed multa alia _____ nautis _____ .
4. _____ maritimī nāvēs persequuntur ut mercēs rapiant.
5. Nūllum mare _____ est ā praedōnibus.
6. Scylla dicitur saxum _____ [< periculum] quō nāvēs franguntur.
7. _____ est locus quō nāvēs flūctibus vorantur.
8. Difficile est omnia maris perīcula _____ .
9. Mēdus _____ sē salvum in Graeciam perventūrum esse.
10. Is enim in Graeciā liber vīvere _____ quam in Italiā dominō sevērō _____ ; itaque cupidus est in Graeciam _____ [< ire].
11. Gubernātor dicit ‘sē morī _____ quam servīre’: “Ego morī _____ quam servīre.”
12. Intrā sex vel _____ octō diēs amīcī nostrī in Graeciam _____ .
13. Haud facile fuit Lȳdiae _____ ut Rōmā proficīscerētur.
14. Gubernātor pulchritūdinem ānuli _____ [= mīratur].
15. Discipulus _____ est quī studiōsē audit.
16. _____ est pecūnia dominī quae servō datur.

Exercitium 10

1. Quem gubernātor putat potestātem maris habēre? ...
2. Iamne nāvis extrā periculum est? ...
3. Quārē praedōnēs maritimī nāvēs persequuntur? ...
4. Quae perīcula in fretō Siculō nautis impendent? ...
5. Cūr Mēdus in Graeciā vīvere māvult quam in Italiā? ...
6. Cui dominō Mēdus serviēbat? ...
7. Quid dominus Rōmānus ā Mēdō postulābat? ...
8. Quārē Mēdus ē villā dominī Rōmam fūgit? ...
9. Quōmodo Mēdus Lȳdiae persuāsit ut sēcum veniret? ...
10. Quid Lȳdia gubernātōrī ostendit? ...
11. Cūr gubernātor Mēdum ānulum ēmisit mīratur? ...
12. Cūr Mēdus rubet neque respondet? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 190–232)

Exercitium 11

Āctivum

coniūctivus imper-
fecti

1. *Amā|bat* est indicātivus imperfecti; *amā|ret* nōn indicātivus, sed _____ imperfecti est.
2. *Tacē|bat*, *leg|ēbat*, *dormi|ēbat* est indicātivus imperfecti: *tacē|ret*, *leg|eret*, *dormi|ret* _____ est.
3. Coniūctivus imperfecti: singularis: pers. 1 -*rem*, 2 -_____, 3 -_____; plūrālis: 1 -_____, 2 -_____, 3 -_____.

āct.

	sing.	plūr.
[1,2,4]	- <i>re m</i>	- <i>rē mus</i>
	- <i>rē s</i>	- <i>rē tis</i>
	- <i>re t</i>	- <i>re nt</i>
[3]	- <i>ere m</i>	- <i>erē mus</i>
	- <i>erē s</i>	- <i>erē tis</i>
	- <i>ere t</i>	- <i>ere nt</i>

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
5. Pers. 2	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
6. Pers. 3	<i>vocā _____</i>	<i>vocā _____</i>	<i>vidē _____</i>	<i>vidē _____</i>
7. Pers. 1	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audī _____</i>	<i>audī _____</i>
8. Pers. 2	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audī _____</i>	<i>audī _____</i>
9. Pers. 3	<i>dūc _____</i>	<i>dūc _____</i>	<i>audī _____</i>	<i>audī _____</i>

10. Coniunctivus imperfecti verbī *esse*: singularis: pers. 1 *essem*, 2 *es* _____ ,
3. *es* _____ ; plūralis: pers. 1 *es* _____ , 2 *es* _____ , 3 *es* _____ .

Passivum

11. *Amā|bātur* est indicativus imperfecti passivi; *amā|rētur* _____
imperfecti passivi est.
12. *Tenē|bātur*, *leg|ēbātur*, *pūni|ēbātur* est indicativus imperfecti passivi;
tenē|rētur, *leg|erētur*, *pūni|rētur* _____
_____ est.
13. Coniunctivus imperfecti passivi: singularis: pers. 1 *-rer*, 2 *-* _____ ,
3 *-* _____ ; plūralis: pers. 1 *-* _____ , 2 *-* _____ , 3 *-* _____ .
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
14. Pers. 1	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
15. Pers. 2	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
16. Pers. 3	<i>vocā</i> _____	<i>vocā</i> _____	<i>vidē</i> _____	<i>vidē</i> _____
17. Pers. 1	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
18. Pers. 2	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____
19. Pers. 3	<i>dūc</i> _____	<i>dūc</i> _____	<i>audī</i> _____	<i>audī</i> _____

pass.

sing. plūr.

[1,2] *-re|r* *-rē|mur*[4] *-rē|ris* *-rē|minī*
-rē|tur *-re|ntur*[3] *-ere|r* *-erē|mur*
-erē|ris *-erē|minī*
-erē|tur *-ere|ntur*

Exercitium 12

1. *discere*, _____ *isse*
2. *dividere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *ēicere*, *ē* _____ *isse*, *ē* _____ *um esse*
4. *morī*, _____ *um esse*
5. *nāscī*, _____ *um esse*
6. *persuādēre*, *per* _____ *isse*
7. *prōmere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
8. *surgere*, _____ *isse*
9. *vīvere*, _____ *isse*

*ē-iciō -iunt**morior -iuntur*

CAPITVLVM VNDETRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

Exempla: Vir turbātus exclāmat: “Quid faciām? Quid spēmm?”

Vir turbātus nescit quid faciāt aut quid spēret.

1. Mercātor queritur: “Quid faci _____ ? Quōmodo uxōrem et liberōs al _____ ?
Quōmodo nōs viv _____ sine pecūniā?”
2. Mēdus sē interrogat: “Quid Lȳdiae responde _____ ? Utrum vērum dīc _____
an tace _____ ? Quōmodo mē excūs _____ ?”
3. Mēdus nescit quid Lȳdiae responde _____ .
4. Ariadna: “Quid nunc ag _____ ? Nesciō quō mē vert _____ . Unde auxiliū
pet _____ ? Quem deū invoc _____ ?”
5. Īcarus: “Inclūsī sumus, pater. Quid faci _____ ? Quōmodo exitū
inveni _____ ? Ā quō auxiliū pet _____ ?”
6. Lȳdia: “Utrum Rōmae mane _____ an proficisc _____ ? Utrum rīde _____ an
plōr _____ ?” Lȳdia sē interrogat utrum rīde _____ an plōr _____ .

Cap. XXIX

Lēctiō I

coniunctivus

dubitativus (< dubitare)

Exercitium 2

1. Multae nāvēs mersae in _____ maris iacent.
2. Nautae, quamquam _____ [= haud paucī] in marī pereunt, ā
nāvīgandō nōn _____ .
3. Mercātōrēs pericula maris adire nōlunt, sed domī _____ .

adicere

aestimāre

afficere

āmittere

dēterrēre
divitiāe
fēlix
frūstrā
fundus
iactūra
laetitīa
lucrum
maestus
mīrus
nōnnūlli
nostrum
perturbāre
precārī
querī
remanēre
spēs
trīstitīa
vestrum
vīta

4. Nōn decet mercēs plūris _____ quam vītam nautārum.
5. Mercēs vēndendō mercātor magnum _____ sē factūrum esse spērābat, sed ea _____ iam periit, postquam mercēs ēiectae sunt.
6. Mercātor sic _____ : “Heu, mē miserum! Omnēs mercēs meās _____ !”
7. Gubernātor: “Hominēs _____ sumus quod adhūc vīvimus: nēmō _____ [= ē nōbīs] _____ āmīsīt.”
8. Ita nauta mercātōrem _____ [= trīstem] cōnsōlārī cōnātur, sed _____ .
9. _____ [< iacere] mercium mercātor mākīmās _____ [< dīves] āmīsīt.
10. Mercātor: “Nēmō _____ [= ē vōbīs] assem āmīsīt. _____ nōn est vōs laetārī.”
11. _____ [< laetus] nautārum mercātōrem nōn _____ , neque _____ [< tristis] mercātōris nautās afficit.
12. Vir _____ [= valdē turbātus] deōs _____ [= ōrat] ut mercēs sibi reddant.
13. Adverbium ad verbum _____ [= additur].

Exercitium 3

1. Ubi sunt eae nāvēs quae in mare mersae sunt? ...
2. Cūr mercātōrēs domī remanēre solent? ...
3. Quōmodo lucrum faciunt mercātōrēs? ...
4. Quid mercātor Ōstīā proficīscēns spērābat? ...
5. Quōmodo mercātor iam pauper factus est? ...
6. Quā dē causā queritur mercātor? ...
7. Quōs mercātor alere dēbet? ...
8. Quōmodo gubernātor mercātōrem cōnsōlātur? ...
9. Quem accūsāt mercātor? ...
10. Cūr nautae sē fēlicēs esse cēsent? ...
11. Quid mercātor deōs precātur? ...
12. Quid sē interrogat miser mercātor? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 60–126)

Exercitium 4

coniūctīvus post
ut cōnsecūtīvum
(< cōn-sequī)

Exempla: Nēmō tam stultus est ut haec nōn intellegat.

Infāns ita vāgit ut māter excitetur.

Tanta erat potestās rēgis ut omnēs eum metuerent.

1. Sōl tam clārus est ut omnēs terrās lūce suā illūstr_____ .
2. Mārcus tam piger est ut nihil disc_____ .
3. Sextus tam industrius est ut cotīdiē laud_____ ā magistrō.
4. Mārcus ita sē laudat ut pater eī nōn crēd_____ .
5. Canis tantus ac tam ferōx est ut omnēs eum time_____ .
6. Mārcus tam sordidus erat ut pater eum vix cognōsc_____ .
7. Orpheus tantā arte canēbat ut ferae ad eum accēd_____ .
8. Ariōn tam pulchrē canēbat ut alter Orpheus appellā_____ .
9. Tantus erat numerus hostium ut Rōmānī in castrīs remanē_____ .
10. Magna tempestās facta est, ita ut nāvis operī_____ flūctibus.

Exercitium 5

1. Orpheus omnibus _____ est: nēmō tam _____ est ut eum ignōret.
2. Ariōn quoque fidicen _____ [= multis nōtus] fuit.
3. Mēdō Ariōn _____ est [= Mēdus Arionem nōn nōvit].
4. Tam pulchrē canēbat Orpheus ut fluvii _____ [= celerrimī] cōsisterent, nē _____ eius turbārent.
5. Ariōn nautās precātus est ut sibi _____ : "Nōlīte mē necāre! _____ mihi [= sinite mē] in patriam revertī!"
6. Nautae precibus eius ita _____ sunt ut manūs ab eō _____ .
7. Antequam in mare _____ , Ariōn _____ cēpit et in _____ [= altā] puppī stāns _____ cecinit.
8. Delphīnus, quī cantū _____ erat, Arionem natantem _____ eumque in _____ suō sedentem vēxit et in lītus Graeciae _____ .
9. _____ [= illinc] Ariōn _____ [= statim] Corinthum iit.
10. Rēx Arionem _____ [= tamquam] virum _____ [< fallere] cūstōdirī iussit.
11. Dum rēx nautās interrogat, Ariōn _____ [= subitō] iis _____ .
12. Tum nautae _____ suum _____ sunt [= fassī sunt].
13. Haec est fābula dē mirābilī _____ Arionis.
14. Nōlī _____ ! Spēs est, dum anima est.

abstinere
allicere
appāere
cantus
carmen
celsus
cōfītērī
dēsilitē
dēspērāre
dorsum
expōnere
fallāx
fidēs
ignārus
ignōtus
inde
malefīcium
nōbilis
nōtus
parcere
permittere
permōvērē
prōtinus
quasi
rapidus
repente
salūs
subīre

Exercitium 6

1. Quid Orpheus cantū suō efficiēbat? ...
2. Quārē Orpheus ad Inferōs dēscendit? ...
3. Quam fābulam nārrat gubernātor? ...
4. Cūr nautae Arionī invidēbant? ...
5. Quid Ariōn nautās precātus est? ...
6. Quid nautae Arionī imperāvērunt? ...
7. Quid fēcit Ariōn antequam in mare dēsilit? ...
8. Quōmodo servātus est Ariōn? ...
9. Cui Ariōn dē salūte suā nārrāvit? ...
10. Num rēx Periander Arionī crēdidit? ...
11. Quid rēx nautās interrogāvit? ...
12. Vērūne iī respondērunt? ...
13. Cūr nautae malefīcium suum confessī sunt? ...
14. Quid nōs monet haec fābula? ...

Lēctiō tertiā (versūs 127–202)

Exercitium 7

1. Cum Ariōn in patriam suam nāvīg _____ magnāsque dīvitiās sēcum hab _____ , nautae eum necāre cōstituērunt.
2. Cum Ariadna nocte dorm _____ , Thēseus eam dēseruit.
3. Aegeus, cum vēla ātra vid _____ , in mare sē iēcit.
4. Cum Īcarus solī appropinqu _____ , pennaē ustae sunt.
5. Ariadna, cum Thēseum abīisse intelleg _____ , vestem scindēbat.
6. Aemilia virgō Iūlium salūtāre nōlēbat, cum alium virum am _____ [= quia alium virum amābat].
7. Lūdīa Rōmā proficiscēns et gaudēbat, cum amīcum sēcum hab _____ , et trīstis erat, cum amīcās relinqu _____ .
8. Cum nāvis flūctibus iact _____ , nautae mercēs eiēcērunt.
9. Perturbātī sunt discipulī, cum Iēsum super mare ambulāntem vid _____ .

Lēctiō III

coniūctivus post
(1) cum nārrātivum
(< nārrāre)

(2) cum causāle
(< causā)

10. Polycratēs, cum nimis fēlix es _____ et invidiam deōrum metu _____, ānulum suum abiēcit.
11. Volāre nōn possum, cum ālās nōn hab _____ [= quia ālās nōn habeō].

Exercitium 8

Exempla: Iūlius: "Ubi est Mēdus? Rōmaene est?"

Iūlius interrogat/nescit ubi Mēdus sit: num Rōmae/Rōmaene sit.

Iūlius interrogāvit/nesciēbat ubi Mēdus esset: num Rōmae/Rōmaene esset.

1. Aemilia: "Cūr Iūlia plōrat?" Aemilia interrogat cūr Iūlia plōr _____ .
2. Mercātor: "Quis est Ariōn?" Mercātor nescit quis Ariōn _____ .
3. Medicus: "Doletne pēs?" Medicus interrogāvit num pēs dol _____ .
4. Syra: "Quid dīcit medicus?" Syra interrogābat quid medicus dīc _____ .
5. Aemilia: "Medicus interrogat num pēs dol _____ ."
6. Magister Titum interrogat cūr librum nōn hab _____ .
7. Sextus: "Audī, Tite: Magister tē interrogat cūr librum nōn hab _____ ."
8. Mēdus Lȳdiam iam interrogāverat quis es _____ dominus eius.
9. Rēx nautās interrogāvit num scī _____ ubi es _____ Ariōn et quid fac _____ .
10. Syra dubitābat num Quīntus vīv _____ .

Exercitium 9

1. Lȳdia Mēdum _____ appellat, quia is nummōs dominī _____ .
2. Mēdus _____ [< fūr] fēcit, ut Lȳdiae ānulum _____ [= daret].
3. Lȳdia ānulum dē digitō _____ , ut eum in mare _____ .
4. Tanta fuit _____ [< fēlix] rēgis ut dī immortalēs eī _____ .
5. Polycratēs ānulum _____ [= magnī pretiī] abiēcit, ut _____ deōrum ā _____ [= sē] āverteret.
6. Ānulus autem inventus est ā servō quī piscem _____ .
7. _____ [= haud rārō] vīta beāta morte miserrimā _____ .
8. Vir prūdēns bonam et malam _____ aequō animō fert.
9. Mēdus, quī nāvem _____ [= celerem] _____ [= propius venīre] videt, gubernātōrī _____ ut negōtium suum cūret.
10. Tum gubernātor imperat ut nāvis _____ agātur.
11. Mīnōtaurum occīdere nōn malefīcium, sed _____ fuit.

Exercitium 10

1. Quid Lȳdia Mēdum interrogāverat? ...
2. Quid nunc respondet Mēdus? ...
3. Quid Mēdus appellātur ā Lȳdiā? ...
4. Quōmodo Mēdus sē excūsāt? ...
5. Quārē Mēdus fūrtum fēcit? ...
6. Cūr Lȳdia ānulum suum abicere vult? ...
7. Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit? ...
8. Ubi inventus est ānulus Polycratis? ...
9. Quōmodo mortuus est ille tyrannus? ...
10. Quid nōs docet fortūna eius? ...
11. Cūr Mēdus gubernātōrem prōspicere iubet? ...
12. Cūr pallet gubernātor? ...
13. Quōmodo nāvis celerrimē vehī potest? ...
14. Cūr altera nāvis celerius vehitur? ...

abicerere
 appropinquāre
 beneficium
 dētrahere
 dōnāre
 fēlicitās
 finīre
 fortūna
 fūr
 fūrtum
 invidēre
 invidia
 nōnnumquam
 pretiōsus
 rēmus
 secāre
 sēsē
 suādēre
 surripere
 velōx

Lēctiō grammatica (versūs 203–218)

Exercitium 11

1. allicere, _____isse, _____um esse
2. amittere, ā_____isse, ā_____um esse
3. canere, _____isse
4. cōnfītērī, cōn_____um esse
5. crēdere, _____isse
6. dēsilīre, dē_____isse
7. ēripere, ē_____isse, ē_____um esse
8. lābī, _____um esse
9. pōnere, _____isse, _____um esse
10. secāre, _____isse, _____um esse
11. suādēre, _____isse
12. vehere, _____isse, _____um esse

CAPITVLVM TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–38)

Exercitium 1

1. Vir prūdēns negōtia sua prūd_____ agit.
2. Agricola diligēns agrōs dilig_____ colit.
3. Pāstor neglegēns ovēs suās negleg_____ cūrat.
4. Sextus nōn rārō, sed frequ_____ laudātur.
5. Homō cōnstāns et patiēns dolōrēs cōnst_____ ac pati_____ fert.

Exercitium 2

1. _____ dicitur cibus quī _____ hōrā decimā sūmitur.
2. Cornēlius et Orontēs, amīcī et _____ Iūlii, ab Aemiliā _____ [= accipiuntur], dum Iūlius in _____ lavātur.
3. Aemilia maritum suum _____ excūsat: "Iūlius tardē revertit ex agrīs, quod nimis _____ ambulāvit."
4. Tum _____ [= dēnique] Iūlius intrat et amīcōs _____ iubet: "Salvēte, amīcī!"
5. Cornēlius Iūlium prius _____ nōn potuit prae negōtiis urbānis.
6. In villā suā dominus ōtiō _____ [= dēlectātur] atque post negōtia _____.
7. Iūlius, quī ipse in agrīs nōn labōrat, vītam rūsticā nōn _____, sed _____ esse existimat.
8. Quī ex longō _____ revertit, rēs novās _____ [< nūntius] potest.
9. Quī omnia negōtia sua bene cūrat homō _____ est.
10. Dux magnī exercitūs multīs militibus _____.
11. Quī irātus est frontem _____.

Exercitium 3

1. Quid agit Iūlius ex agrīs reversus? ...
2. Lavāturne Iūlius aquā frīgīdā tantum? ...
3. Quī adveniunt dum Iūlius vestem novam induit? ...
4. Quī sunt Cornēlius et Orontēs? ...
5. Fabia et Paula quae sunt? ...
6. Quārē hospitēs eā hōrā adveniunt? ...
7. Quis hospitēs advenientēs recipit? ...
8. Quōmodo Aemilia maritum suum tardum excūsat? ...

Lēctiō grammatica

allicio -iunt

ēripio -iunt

Cap. XXX

Lēctiō I

-ēns -entis
-enter (adv)
-āns -antis
-anter (adv)

balneum
cēna
circiter
contrahere
dēmum
diligēns
diū
frui
hospes
iter
iūcundus
molestus
nūntiare
praeesse
recipere
requiescere
salvēre
tardus
vīsere

Lectiō II

~it ~erunt
~erat ~erant
~erit ~erint

~erit ~erint

≈us		erit	≈ī		erunt
≈a			≈ae		
≈um			≈a		

accubāre
binī
bonum
cēnāre
cocus
convīva
convivium
coquere
culīna
ēligere
equidem
exōrnāre
famēs
īmus
minister
parāre
paulisper
prīdem
singulī
sitis
sternere

9. Quid Iūlius intrāns Cornēlium interrogat? ...
10. Quid respondet Cornēlius? ...
11. Quandō Orontēs ex itinere revertit? ...
12. Quid Iūlius audire cupit? ...
13. Num Iūlius ipse in agrīs labōrat? ...
14. Tūne vītam rūsticam molestam esse cēnsēs? ...
15. Utrum rūrī an in urbe vīvere māvīs? ...

Lectiō secunda (versūs 39–85)

Exercitium 4

Exempla: Discipulus scrībūt id quod magister dictāvīt.
Discipulus scrībēbat id quod magister dictāverat.
Discipulus scrībet id quod magister dictāverīt.

1. Dominus servum laudat quod industriē labōrāv_____.
2. Herī servus laudātus est quod industriē labōrāv_____.
3. Crās rūsus laudābitur sī industriē labōrāv_____.
4. Dominus servōs laudat quod industriē labōrāv_____.
5. Herī servī laudātī sunt quod industriē labōrāv_____.
6. Crās rūsus laudābuntur sī industriē labōrāv_____.

Exercitium 5

1. Cēnābimus, cum prīmum cocus cēnam parāv_____ et servī triclinium exōrnāv_____.
2. Cēnābimus, cum prīmum triclinium exōrnāt_____.
3. Puerī ūmidī erunt, sī per imbrem ambulāv_____.
4. Puellae plōrābunt, sī ā puerīs pulsāt_____.
5. Cum Iūlius ūnam hōram dormīv_____, ambulābit, cum satis diū ambulāv_____, lavātum ībit.
6. Militēs ā duce laudābuntur, sī fortiter pugnāv_____.
7. Pater gaudēbit, sī filius industrius fu_____ et ā magistrō laudāt_____.

Exercitium 6

1. Rōmānī circiter hōrā decimā _____ [= cēnam sūmunt].
2. Sī quis nihil ēst nec bibit, _____ et _____ patitur.
3. Sine aquā _____ [= paulum temporis] vīvere possumus.
4. Orontēs: “ _____ [= ego quidem] sine vīnō vīvere nōn possum. Magnum _____ est vīnum.”
5. Ex malīs minimum _____ oportet.
6. _____ est locus ubi cibus _____ et cēna parātur.
7. Quī cibum coquit et cēnam _____ in culinā, _____ dicitur.
8. _____ vocantur servī quī cibum et vīnum in triclinium ferunt.
9. Ante _____ triclinium flōribus _____ [= ōrnātur] et vestis pretiōsa super lectōs _____.
10. In _____ sunt trēs lectī: lectus summus, medius, _____.
11. Quot _____ in singulis lectīs _____? _____ aut _____ aut _____.
12. Iūlius: “Cēnam iam _____ parātam esse oportuit!”

Exercitium 7

1. Utrum malum māius est, famēsne an sitis? ...
2. Quid Orontēs bibere māvult quam aquam? ...
3. Quārē hominēs edunt et bibunt? ...
4. Ubi coquitur cibus? ...

5. Cuius negotium est cibum coquere? ...
6. Quot lecti et quot mensae sunt in triclinio? ...
7. Quibus rebus exornatur triclinium? ...
8. Num convivae in sellis sedentes cenant? ...
9. Quot convivae in singulis lectis accubant? ...
10. Quando convivae in triclinium intrabunt? ...
11. Quot sunt bis bina? ...

terni
triclinium

Lectio tertia (versus 86–158)

Lectio III

Exercitium 8

1. Discipulus verberabitur, si piger fu_____ : si male computav_____, foede scrips_____ atque in ludo dormiv_____ .
2. Magister: "Te verberabo, si piger fu_____ ac dormiv_____ !"
3. Discipulus: "Quid mihi dabis, si industrius fu_____ ? si bene comutav_____, pulchre scrips_____ nec in ludo dormiv_____ ?"
4. Magister: "Nihil tibi dabō, sed laudabo te, si bene computav_____ et pulchre scrips_____ ."
5. Discipuli verberabuntur, si pigri fu_____ : si male computav_____, foede scrips_____ atque in ludo dormiv_____ .
6. Magister: "Vos verberabo, si pigri fu_____ ac dormiv_____ !"
7. Discipuli: "Quid nobis dabis, si industrii fu_____ ? si bene computav_____ et pulchre scrips_____ ?"
8. Magister: "Nihil vobis dabō, sed laudabo vos, si bene computav_____ et pulchre scrips_____ ."
9. Quintus: "Quid tu facies, Marce, si ab alio puero pulsat_____ ?"
10. Marcus: "Si ego ab alio puero pulsat_____ , ipse eum puerum pulsabo."
11. Quintus: "Quid vos facietis, Marce et Tite, si ab aliis pueris pulsat_____ ?"
12. Marcus: "Si ab aliis pueris pulsat_____ , ipsi eos pulsabimus."

~erō ~erimus
~eris ~eritis
~erit ~erint

≈us erit ≈ī erimus
≈a eris ≈ae eritis
erit erunt

Exercitium 9

Exemplum: Discēdamus! = Quin discēdimus?

1. "Quin ambulāmus?" = "Ambul_____ !"
2. "Quin gaudēmus?" = "Gaud_____ !"
3. "Quin bibimus atque canimus?" = "Bib_____ atque can_____ !"
4. "Quin pōcula exhaurīmus?" = "Pōcula exhaur_____ !"
5. "Quin equōs cōnscendimus ac proficiscimur?" = "Equōs cōnprofiscisc_____ !"

coniunctivus hortā-
tivus (< hortāri)

Exercitium 10

1. Convivae triclinium intrant atque in lectis _____ .
2. In mensa sunt _____ et pōcula _____ (= ex _____ facta).
3. Ministri optimum cibum _____ .
4. Ōva, piscēs cum _____ , _____ porci, varia _____ mālōrum convivis _____ .
5. Servus carnem secat cultrō _____ .
6. Orontēs, cum primum carnem _____ , salem _____ ; nec enim carō sine _____ Orontī _____ .
7. Rōmāni vīnum cum aquā _____ solent; Orontēs vērō vīnum _____ [= sine aquā] _____ [= bibit].
8. _____ est vir quī servus fuit et _____ [= liber factus] est.
9. _____ est quod apēs ex flōribus quaerunt.
10. Vīnum cum melle mixtum nōn _____ , sed _____ est.

accumbere
acerbus
acutus
appōnere
apportāre
argenteus
argentum
aspergere
carō
complere
dulcis
exhaurire
fundere
genus

glōriōsus
gustāre
holus
liberāre
libertinus
mel
merus
miscēre
placēre
pōtare
prōferre
sāl
sānē
sententia
vās

Lēctiō grammatica

futūrum perfectum

āctivum

	sing.	plūr.
1	~er ō	~eri mus
2	~eri s	~eri tis
3	~eri t	~eri nt

passivum

	sing.	plūr.
	=us/a/um	=i/ae/a
1	erō	erimus
2	eris	eritis
3	erit	erunt

- Iūlius ministrum Falernum _____ et in pōcula _____ iubet.
- Orontēs iam pridem pōculum suum _____ .
- Iam pōcula Falernō _____ [= implentur].
- Omnēs sentiunt vīnum Falernum _____ [= certē] melius esse Albānō, nec quisquam _____ suam dīcere audet.
- Quī dīvitias suās ostendit et ipse sē laudat _____ est.

Exercitium 11

- Utrum pretiōsius est, aurumne an argentum? ...
- Num convīvae Iūlii ē vās aureis cēnant? ...
- In quō lectō accumbit dominus convīvi? ...
- Quid convīvis Iūlii appōnitur? ...
- Quid est caput cēnae? ...
- Quārē Orontēs salem carnī aspergit? ...
- Quid ministri in pōcula fundunt? ...
- Quid pōtat Orontēs? ...
- In quō lectō accubant libertini? ...
- Quid est Falernum? ...
- Quōmodo Paula vīnum suum dulce facit? ...
- Quid Iūlius Orontem interrogat? ...
- Cūr Orontēs sententiam suam dīcere nōn vult? ...
- Quid tum Iūlius prōferri iubet? ...
- Utrum vīnum convīvis magis placet? ...

Lēctiō grammatica (versūs 159–201)

Exercitium 12

Āctivum

- Laudā|bit tempus _____ est; laudāv|erit est tempus futūrum _____ .
 - Futūrum perfectum (pers. 3 sing.) dēsinit in ~erit, quod ad thema _____ adicitur, ut scrīps|erit.
 - Futūrum perfectum: singulāris: pers. 1 ~erō, 2 ~_____, 3 ~_____; plūrālis: pers. 1 ~_____, 2 ~_____, 3 ~_____.
	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	amāv_____	amāv_____	monu_____	monu_____
5. Pers. 2	amāv_____	amāv_____	monu_____	mou_____
6. Pers. 3	amāv_____	amāv_____	monu_____	monu_____
7. Pers. 1	dūx_____	dūx_____	audīv_____	audīv_____
8. Pers. 2	dūx_____	dūx_____	audīv_____	audīv_____
9. Pers. 3	dūx_____	dūx_____	audīv_____	audīv_____
- Futūrum perfectum verbī esse: singulāris: pers. 1 fu|erō, 2 fu_____, 3 fu_____, plūrālis: pers. 1 fu_____, 2 fu_____, 3 fu_____.

Passivum

- Laudā|bitur _____ passivī est; laudāt|us erit est futūrum _____ .
 - Futūrum perfectum passivī cōstat ex _____ perfectī et tempore _____ verbī esse (erō, eris, erit...).
	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	vocātus _____	vocāt _____
14. Pers. 2	vocāt _____	vocāt _____
15. Pers. 3	vocāt _____	vocāt _____

Exercitium 13

1. *coquere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
2. *ēligere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
3. *exhaurire*, *ex* _____ *isse*, *ex* _____ *um esse*
4. *fundere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
5. *induere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
6. *miscere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
7. *reverti*, *re* _____ *isse* / *re* _____ *um esse*
8. *sternere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
9. *uti*, _____ *um esse*

CAPITVLVM VNVM ET TRICESIMVM*Lectiō prima (versūs 1–58)***Exercitium 1**

1. In _____dam urbe Asiae vivēbat rēx _____dam.
2. _____dam insula Graeca ab Īcarō appellāta esse dicitur.
3. Graeci putant _____dam insulam ab Īcarō appellātam esse.
4. Etiam mare _____dam ab Īcarō appellātum est.
5. Īcarus _____dam marī et _____dam insulae nōmen dedit.
6. Syra olim virum _____dam infidum amāvit.
7. Polycratēs est nōmen _____dam tyranni, quī ā _____dam amīcō suō monitus est ut rem pretiōsissimam abiceret.
8. Christus in _____dam oppidō Iūdaeae nātus est.
9. _____dam mēnsēs ā _____dam diīs Rōmānīs nōminantur.
10. _____dam mēnsibus ā diīs nōmina sunt.
11. Rōmānī _____dam stēllās 'errantēs' appellant.
12. In _____dam vocābulis cōnsonantēs dēsunt, ut ā, ē, ii, eō.
13. _____dam verba 'dēpōnentia' dicuntur.
14. Nōmina _____dam oppidōrum et _____dam insulārum plūrālia sunt, ut Athēnae, Delphī, Pompēi, Capreae.

Exercitium 2

1. Cornēlius, cui mala _____ est, nōmen Mēdi oblītus est.
2. Homō _____ nihil magis _____ [= cupit] quam divitiās.
3. _____ ā rēge tāctum erat in aurum mūtābātur.
4. Hoc _____ [= dōnum] mirābile eī dederat deus Bacchus.
5. Etiam cibus et _____ ā rēge tācta aurum fiēbat.
6. Iūlius _____ [↔ patiēns], quia plūra dē Mēdō cognōscere cupit, Orontem dē Midae auribus _____ nārrantem interpellat.
7. Mēdus, quī herī domō _____, _____ pecūniae sēcum _____.
8. _____ [= quam multum] pecūniae abstulit Mēdus? xc sēstertiōs.
9. Iūlius, quī frūstrā Mēdō _____ [= crēdēbat], 'ūnum sibi servum _____ esse' dicit, 'cēterōs omnēs _____ nec _____ suā dignōs!'
10. Posthāc Iūlius nullī servō Graecō _____ [= fidet].
11. Dominus servum _____ [= quī adest] laudāre nōn vult.
12. _____ Mēdus pecūniam dominī surripuit? Ob amōrem Lȳdiae.
13. _____ militēs Rōmānī appāruērunt, hostēs fūgērunt.
14. Quī malā fortunā afficitur _____ [↔ fēlix] est.

Cap. XXXI*Lectiō I*

quīdam quīdam
 quendam quōsdam
 cuiusdam quōrundam
 cuidam quibusdam
 quōdam quibusdam
 quaedam quaedam
 quandam quāsdam
 cuiusdam quārundam
 cuidam quibusdam
 quādam quibusdam
 quoddam quaedam
 cuiusdam quōrundam
 cuidam quibusdam
 quōdam quibusdam

aliquantum
 asininus
 auferre
 aufugere
 avārus
 cōfidere
 fidere
 fidēs
 fidus
 impatiēns
 infelix
 infidus
 memoria
 mūnus
 optāre
 pōtiō
 praesēns
 quamobrem
 quantum
 quidquid
 simul atque

Exercitium 3

1. Dē quibus rēbus est sermō convīvārum? ...
2. Quid Iūlius hospitēs suōs interrogat? ...
3. Cūr paucās epistulās accipit Iūlius? ...
4. Quem Cornēlius in viā Latīnā vidit? ...
5. Quam fābulam nārrat Orontēs? ...
6. Cūr Iūlius Orontem interpellat? ...
7. Quōmodo Midās rēs in aurum mūtāre poterat? ...
8. Quis rēgī hoc mūnus dederat? ...
9. Num Midās illō mūnere mirābili dēlectābātur? ...
10. Quid Bacchus rēgī suāsit? ...
11. Quid accidit cum rēx in flūmine lavārētur? ...
12. Quid Iūlius Mēdum fēcisse nārrat? ...
13. Omnēsne servī Iūliū infīdī sunt? ...

Lēctiō II

tam ... quam
[tam valdē ... quam]
tantus ... quantus
[tam magnus ... quam]
tantum ... quantum
[tam multum ... quam]
tot ... quot
[tam multī ... quam]
tālis ... quālis
[tam (bonus/malus) ...
quam]

clēmēns
cōram
cruciāre
crūdēlis
crux
fugitivus
ideō
ignōscere
iniūria
iniūstus
iūs
iūstus
iuvenis
latēre
lēx
nimius
ōdisse
poena
praemium
priusquam
retrahere

*Lēctiō secunda (versūs 59–131)***Exercitium 4**

Exempla: Bonus sermō mē tam dēlectat quam bonum vīnum.
Numerus hostium tantus erat quantus Rōmānōrum.
Cornēlius nōn tantum bibit quantum Orontēs.
Tot ancillae sunt quot servī: quot servī, tot ancillae.
Tālis est filia quālis māter: quālis māter, tālis filia.

1. Pater filiam suam tam amat _____ māter.
2. Aemilia tot ānulōs habet _____ digitōs.
3. Villa Cornēlii nōn tanta est _____ Iūlii.
4. Iūlius tantum pecūniae prōmittit _____ Mēdus abstulit.
5. Tot sententiae sunt _____ hominēs: _____ hominēs, _____ sententiae.
6. _____ dux, tālēs militēs.
7. _____ caelum stēllās, _____ habet tua Rōma puellās.

Exercitium 5

1. Facile est Rōmae _____ [= occultārī].
2. Iūlius magnum _____ dabit eī quī Mēdum ē fugā _____ ,
_____ [= antequam] Italiam reliquerit.
3. Servus _____ [< fugere] sevērē pūnitur: in _____ figitur vel
aliō modō _____ ; _____ [= ob eam rem] paucī servī aufugiunt.
4. Nōn sevērus, sed _____ est dominus quī servō improbō _____ .
5. Dominus _____ est quī numquam sine causā servum pūnit.
6. _____ [< iūstus] est quī _____ facit.
7. Servī dominum iniūstum nōn amant, sed _____ .
8. Nex hominis est _____ quod sevērē pūnitur, sed servum suum scelestum
_____ [= poenā capitis] afficere est _____ dominī Rōmānī.
9. Necesse est hominēs _____ [< scelus] sevērē pūnīre.
10. Solō, vir _____ , quī Athēniēnsibus _____ scripsit, nullam
_____ in parricidās _____ .
11. Pater _____ fuit Mānlius, quī filium _____ exercitū necārī iussit.
12. Iūlius servōs clāmāre _____ : “Nōlīte clāmāre, servī!”
13. Mēdus c sēstertiōs _____ [= nimis māgnum] pretium esse cēnsēbat.
14. Vir quadrāgintā annōrum adhūc _____ est.

Exercitium 6

1. Quid Iūlius faciet Mēdō sī eum invēnerit? ...
2. Ubi Cornēlius Mēdum latēre putat? ...
3. Estne facile servum fugitivum Rōmae reperire? ...
4. Quid Iūlius dabit eī quī Mēdum retrāxerit? ...
5. Quid Aemilia virō suō suadet? ...
6. Utrum clēmēns an sevērus dominus est Iūlius? ...
7. Cūr dominō sevērō tot hostēs sunt quot servī? ...
8. Cūr Iūlius sē dominum iūstum esse cēnsat? ...
9. Quārē servī fugitivī sevērē pūniuntur? ...
10. Cūr Solō nullam poenam statuit in parricidās? ...
11. Quid fēcit Titus Mānlius Torquātus? ...

Lēctiō tertiā (versūs 132–204)

Exercitium 7

1. Servī probī laud_____ sunt, improbī sunt pūn_____ .
2. Vir quī accūsātur diligenter interrog_____ est.
3. Omnia menda corrig_____ sunt: stilus saepe vert_____ est.
4. Dēl_____ sunt omnēs litterae quae supersunt.
5. Dē mortuīs nihil nisi bene dīc_____ est.
6. Dolōrēs gravēs aequō animō fer_____ sunt.
7. Ad amicum absentem frequentēs epistulae scrib_____ sunt.
8. Dāvus 'manūs sordidās lav_____ esse' dicit.
9. Orontēs Christiānōs ad bēstiās mitt_____ esse cēnsat.
10. Aemilia putat pecūniam dēbitam ad diem solv_____ esse.
11. Nunc est bib_____, dorm_____ nōn est!
12. Tac_____ est cum dominus loquitur.
13. Puella plōrāns cōnsōl_____ est.
14. Malum exemplum sequ_____ nōn est.
15. Semper vērūm dīc_____ est, numquam ment_____ est.

Exercitium 8

Exempla: Ovēs pāstōrī [= ā pāstōre] cūstōdiendae sunt.

"Cum dominus loquitur, tacendum est tibi, serve!"

1. Villa iānitōr_____ cūstōdienda est.
2. Quidquid dominus imperāvit serv_____ faciendum est.
3. Multa nova vocābula n_____ discenda sunt.
4. Iūlius: "Laetor quod m_____ in agrīs labōrandum nōn est."
5. Mārcus: "Quid m_____ scribendum est?" Magister: "Littera H t_____ scribenda est deciēs."
6. Servī: "Quid n_____ agendum est?" Dominus: "V_____ in hortō labōrandum est."
7. Agricola est vir c_____ agrī colendī sunt.
8. Discipulus piger cēter_____ imitandus nōn est.
9. Omn_____ moriendum est.

Exercitium 9

1. Īnfantēs _____ [= invalidōs] expōnere _____ inhūmānus erat.
2. Quod _____ [= dē] conviviīs Christiānōrum nārrātur _____ falsus est.
3. Paris ĩnfāns inventus ā pāstōribus cum liberīs eōrum _____ est.

sapiēns
scelestus
scelus
statuere
supplicium
vetāre

Lēctiō III

-nd|us -a -um
[1] -andus
[2] -endus
[3] -endus
[4] -iendus

-ndus	est	-ndī	sunt
-nda		-ndae	
-ndum		-nda	

-ndum	esse	-ndōs	esse
-ndam		-ndās	
-ndum		-nda	

dativus agentis apud gerundivum

(agēns -entis *m* = is
quī agit)

abdūcere
dēbilis
ēbrius
ēducāre

fābulārī
funditus
invalidus
mōs
namque
nimium
nōnāgēsīmus
nūgae
quidquid
quisquis
rūmor
senex
super
vetus

4. Paris iuvenis Helenam ā marītō _____ , _____ [= nam] ea fēmina erat omnium pulcherrima.
5. Nestor _____ [↔ adulēscēns] ad _____ [xc] annum vīxit.
6. Orontēs pōculum suum _____ [= ā fundō] exhaustit.
7. “_____ amat valeat!” cantat Orontēs.
8. Orontēs _____ est, quia _____ [= nimis multum] vīnī bibit.
9. Itaque ab ōvō ūsque ad māla _____ [= loquitur].
10. Aemilia tālēs _____ [= rēs stultās] audire nōn vult.
11. Vīnum novum nōn tam bonum est quam vīnum _____ .
12. _____ dux imperāvit militibus faciendum est.
13. Senex _____ [↔ validus] pugnāre nōn potest.

Exercitium 10

1. Quālēs īfantēs ōlim ad bēstiās expōnēbantur? ...
2. Quī hominēs ad bēstiās mittuntur? ...
3. Num omnēs īfantēs expositī perībant? ...
4. Cuius filius fuit Paris? ...
5. Quōmodo Paris īfāns servātus est? ...
6. Quid fēcit Paris iuvenis? ...
7. Nestor quis fuit? ...
8. Cūr cēterī convīvae Orontem tacēre iubent? ...
9. Quid Orontēs dicit Aemiliae? ...
10. Quid Aemilia respondet? ...
11. Quid cantat Orontēs? ...
12. Cūr Orontēs carminis finem nōn facit? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 205–219)

Exercitium 11

gerundivum
[1, 2]
-nd|us -a -um
[3, 4]
-end|us -a -um

1. *Laudandus -a -um* est _____ , quod est adiectivum primae et secundae dēclīnātiōnis.
2. Gerundivum (nōm. sing. masc.) dēsinit in -nd|us [1, 2] aut -end|us [3, 4], quod ad thema praesentis adicitur: *lauda*_____, *mone*_____, *leg*_____, *audi*_____ .
3. Gerundivum cum verbō *esse* coniūctum significat id quod fieri oportet: *epistula scrib*_____ = *epistulam scribī oportet*.

Exercitium 12

1. *accipere*, *ac*_____ *isse*, *ac*_____ *um esse*
2. *audēre*, _____ *um esse*
3. *aufferre*, _____ *isse*, _____ *um esse*
4. *bibere*, _____ *isse*
5. *statuere*, _____ *isse*, _____ *um esse*
6. *tangere*, _____ *isse*, _____ *um esse*

CAPITVLVM ALTERVM ET TRICESIMVM

Lēctiō prīma (versūs 1–59)

Exercitium 1

1. Ōlim _____ [= omnia] maria _____ erant praedōnibus.
2. Quī nāvigābant mortem aut _____ [< servus] metuēbant.
3. Multae īnsulae ab _____ perterritis dēserēbantur.
4. Tanta erat _____ [= potestās] et _____ [< audāx] praedōnum ut etiam classem Rōmānam _____ [= nōn timērent] .
5. Tum classī Rōmānae _____ est Pompēius, dux _____ [= optimus], quī praedōnēs _____ [= omnibus locīs] vīcit.
6. Nūntius dē _____ Pompēii ēgregiā cūctō _____ Rōmānō [= omnibus cīvibus Rōmānis] _____ fuit [= placuit].
7. Frūmentum, quod tam _____ fuerat ut _____ [= complūrēs] hominēs pauperēs _____ cibī perirent, rūsus _____ [↔ cārum] fuit.
8. Populus Pompēium _____ [= quī vīcerat] māximīs laudibus affēcit.
9. Mare Tūscum est mare Rōmae _____ .
10. _____ Rōmāna, quae cūcta maria _____ , nāvēs _____ [< mercātor] ā praedōnibus _____ .
11. Gallī, Hispānī, Graeci, Iūdaeī sunt _____ imperiī Rōmānī.
12. Maria omnium gentium _____ sunt.
13. Caelum _____ [< nūbēs] et ventus _____ [↔ secundus] est.
14. Iam necesse est omnibus _____ [< vīs] _____ [= rēmīs ūtī].

Exercitium 2

1. Cūr praedōnēs ā nautīs timentur? ...
2. Quōmodo Caesar ā praedōnibus liberātus est? ...
3. Cūr nōnnūllae īnsulae ab incolīs dēserēbantur? ...
4. Quamobrem inopia frūmentī facta est Rōmae? ...
5. Quid tum populus Rōmānus postulāvit? ...
6. Quis classī Rōmānae praepositus est? ...
7. Unde praedōnēs primum pulsī sunt ā Pompēiō? ...
8. Quid victōriā Pompēii effectum est Rōmae? ...
9. Quārē classis Rōmāna cūcta maria percurrit? ...
10. Quid mare Internum appellātur ā Rōmānis? ...
11. Quamobrem perturbātī sunt amīcī nostrī? ...

Lēctiō secunda (versūs 60–129)

Exercitium 3

Exempla: Iūlius Cornēlium interrogat quid sentiat =

Iūlius ā Cornēliō quaerit quid sentiat.

Iūlia frātrē orat/rogat ut sē adiuvet =

Iūlia ā frātre petit ut sē adiuvet (= Iūlia ā frātre auxilium petit).

1. Iūlius _____ [= servōs interrogat] ubi nummī sint.
2. Rēx _____ [= nautās interrogāvit] ubi esset Ariōn.
3. Syra _____ [= Aemiliam interrogābat] quid medicus dīceret.
4. Quīntus _____ [= Syram rogat] ut sibi fābulam nārret.
5. Mēdus _____ [= amīcam orāvit] ut sēcum venīret.
6. "Si nihil _____ [= ā mē petis], nihil tibi negō!"

Cap. XXXII

Lēctiō I

adversus
aliquot
audācia
cārus
classis
commūnis
contemnere
cūctus
ēgregius
gēns
grātus
incola
īnfēstus
inopia
mercātōrius
nūbilus
percurrere
populus
praepōnere
proximus

rēmigāre
servitūs
tuērī
ubīque
victor
victōria
vilis
vīrēs
vīs

Lēctiō II

ab aliquō quaerere =
aliquem interrogāre
ab aliquō petere = ali-
quem orāre/rogāre

~erim ~erimus
 ~eris ~eritis
 ~erit ~erint

≈us	sim	≈is	imus
≈a	sis	≈ae	sitis
	sit		sint

Exercitium 4

1. Pater ā filiō quaerit cūr verberāt_____ ā magistrō: "Dīc mihi, fili, cūr tū ā magistrō verberāt_____?"
2. Filius respondet: "Nesciō cūr verberāt_____, ego enim bonus discipulus fuī."
3. Pater dubitat num filius vērum dīx_____ eumque interrogat num vērē bonus fu_____ ac magistrō pārū_____. Filius nōn respondet.
4. Pater: "Quīn respondēs? Quaerō ā tē num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____."
5. Filius: "Cūr ā mē quaeris num bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____? Iam tibi dīxī 'mē bonum discipulum fuisse'."
6. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____."
7. Filius: "Tūne dubitās num vērum dīx_____? Nōnne filiō tuō crēdis?"
8. Pater ā filiīs quaerit cūr verberāt_____ ā magistrō: "Dīcite mihi, filiī, cūr vōs ā magistrō verberāt_____?"
9. Filiī respondēt: "Nescimus cūr verberāt_____, nōs enim bonī discipuli fuimus."
10. Pater dubitat num filiī vērum dīx_____ eōsque interrogat num vērē bonī fu_____ ac magistrō pārū_____. Filiī nōn respondēt.
11. Pater: "Quīn respondētis? Quaerō ā vōbīs num bonī discipuli fu_____ ac magistrō pārū_____."
12. Filiī: "Cūr ā nōbīs quaeris num bonī discipuli fu_____ ac magistrō pārū_____? Iam tibi dīximus 'nōs bonōs discipulōs fuisse'."
13. Pater: "Id quaerō quia dubitō num vērum dīx_____."
14. Filiī: "Quid? Tūne dubitās num nōs vērum dīx_____?"

Exercitium 5

1. Dominus servōs monet ut labōrent _____ [= nēve] quiēscant.
2. Mēdus gladium _____, nē _____ [= sine armīs] occīdātur, sed gubernātor eī _____ [↔ persuādet] nē praedōnibus _____.
3. Mēdus: "_____ ego vīvam, nēmō tibi nocēbit, Lȳdia!"
4. _____ [= interim] Lȳdia, genibus _____, Deum precātur: "Pater noster, quī es in caelīs! Fiat _____ tua!"
5. Gubernātor praedōnibus magnam pecūniam _____ vult, namque is libertātem omnibus rēbus _____.
6. Sī ipse satis pecūniae nōn habet, amīcī eum ē servitūte _____ possunt; hanc _____ [= beneficium] ab amīcīs suīs petet.
7. Hoc audiēns mercātor duōs versūs _____ quōs scripsit _____ quīdam Rōmānus.
8. Gubernātor nōmen poētae oblitus est, sed mercātor nōmen eius _____ [= memoriā tenet].
9. Vērus amīcus numquam amīcō suō _____, sed vēra _____ rēs rara est.
10. Quī tibi _____ habet [= grātus est] prō beneficiō, nōn solum tibi grātiās _____, sed etiam grātiām _____ dēbet.

Exercitium 6

1. Quid agit Lȳdia cum nāvem appropinquāre videat? ...
2. Quōmodo Mēdus praedōnibus resistere potest? ...
3. Cūr Lȳdia ā Mēdō auxilium petere nōn vult? ...
4. Cūr gubernātor Mēdō dissuādet nē gladiō utātur? ...
5. Quōmodo gubernātor sē servātum irī spērat? ...

amīcitiā
 deesse
 dissuādere
 dōnec
 ēdūcere
 flectere
 grātiā
 grātiās agere
 grātiām habēre
 grātiām referre
 inermis
 intereā
 meminisse
 neu
 offerre
 poēta
 praeferre
 redimere
 reminīscī
 resistere
 voluntās

6. Cūr Mēdus nūllam sibi spem esse arbitrātur? ...
7. Num mercātor amicīs suis cōnfidit? ...
8. Quid Ovidius dē amicīs existimābat? ...
9. Cūr gubernātor putat amicōs sibi grātiam habēre? ...
10. Quandō vērus amicus cognōscitur? ...

Lēctiō tertiā (versūs 130–224)

Exercitium 7

Exempla: Nōlī dēspērāre! = Nē dēspērāveris!

Nōlīte dēspērāre! = Nē dēspērāveritis!

1. Nōlī plōrāre! = _____ !
2. Nōlīte clāmāre! = _____ !
3. Nōlīte timēre! = _____ !
4. Nōlī fūrtum facere! = _____ fūrtum _____ !
5. Nē fūgeritis! = _____ !
6. Nē mē reliqueris! = _____ mē _____ !

Exercitium 8

1. Mēdus _____ [= aliquō tempore] amicum captum redēmit.
2. Pecūniam quam ipse nōn habēbat _____ sūmpsit eā _____ ut annō post omnis pecūnia redderētur.
3. Mēdus optat ut patriam videat: “ _____ patriam videam!”
4. _____ [= praedōnēs maritimī] vīgintī _____ ā Caesare postulāvērunt.
5. Caesar, vir _____, quinquāgintā talenta pīrātis obtulit, ac simul iīs supplicium _____ est.
6. Redēptus Caesar nāvēs _____ [< arma] et ipse pīrātās cēpit.
7. Nautae rēmīgāre _____ [= dēsinunt] ac rēmōs tollunt.
8. Servus fugitīvus timet _____ ā mīlitibus capiātur, ut ad bēstias mittātur in _____ Rōmānō.
9. In magnā tempestāte difficile est _____ [< currere] tenēre.
10. Mēnsis decimus _____ [= adhūc] Octōber appellātur.

Exercitium 9

Exempla: Dīi nōs servent!

Utinam pīrātae nōbīs parcant!

Utinam nē ā pīrātis interficiāmur!

1. Quisquis amat vale _____ ! Pere _____ quī nescit amāre!
2. Utinam dī omnia bona tibi d _____ !
3. Vale _____ cīvēs meī! Beātī s _____ omnēs!
4. Iuppiter tē perd _____, homō scelestissime!
5. Bene ambulā, amīce! Utinam nē err _____ !
6. Utinam ego salvus in patriam revert _____ !
7. Utinam nē nāvis merg _____ ! Quod dī prohibe _____ !

Exercitium 10

Exemplum: Nauta: “Utinam nē peream!” Nauta timet nē pereat.

1. Pāstor: “Utinam nē ovēs aberrent!” Pāstor timet _____ ovēs aberr _____.
2. Parentēs timent _____ quid (: aliquid) malī liberis suis accid _____.
3. Ariadna timēbat _____ Thēseus ā Minōtaurō occid _____.
4. Daedalus metuēbat _____ Īcarus sōlī appropinquā _____.
5. Vidēns ventum validum Petrus timuit _____ merg _____.

Lēctiō III

nōlī –re = nē –eris

nōlīte –re = nē –eritis

aliquandō

amphitheātrum

armāre

condiciō

cursum

dēsistere

etiā nunc

minārī

mūtuus

nē

pīrāta

superbus

talentum

utinam

coniūctīvus optātīvus

(< optāre)

nē + conī. post

verba timendī

6. Nautae: "Utinam pericula vitēmus!" Nautae verentur _____ pericula nōn vit_____ (= ut pericula vitent).

Exercitium 11

1. Quōmodo Mēdus servus factus est? ...
2. Cūr nōn antea id nārrāvit? ...
3. Quid optat Mēdus? ...
4. Quantum pretium pīrātae ā Caesare postulāvērunt? ...
5. Quantum pecūniae Caesar pīrātis obtulit? ...
6. Quōmodo Caesar pīrātās pūnīvit? ...
7. Cūr Mēdus ānulum reddit Lȳdiae? ...
8. Quid tum Lȳdia intellegit? ...
9. Quae sunt nāvēs persequentēs? ...
10. Quōmodo nautae nāvēs longās salūtant? ...
11. Quid Mēdus ā militibus timet? ...
12. Quōmodo Lȳdia eum cōnsōlātur? ...
13. Quō classis cursum flectit? ...
14. Quid amīcīs nostrīs optāmus? ...

Lēctiō grammatica

Lēctiō grammatica (versūs 225–273)

Exercitium 12**Āctivum**

coniūctivus perfecti

1. *Laudāv|it* est indicātivus perfecti; *laudāv|erit* nōn indicātivus, sed _____ perfecti est.
2. Coniūctivus perfecti (pers. 3 sing.) dēsinit in *~erit*, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrips|erit*.
3. Coniūctivus perfecti: singulāris: pers. 1 *~erim*, 2 *~_____*, 3 *~_____*; plūrālis: pers. 1 *~_____*, 2 *~_____*, 3 *~_____*.

āctivum

	sing.	plūr.
1	<i>~erim</i>	<i>~erimus</i>
2	<i>~eris</i>	<i>~eritis</i>
3	<i>~erit</i>	<i>~erint</i>

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
5. Pers. 2	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
6. Pers. 3	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
7. Pers. 1	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
8. Pers. 2	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
9. Pers. 3	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
10. Coniūctivus perfecti verbī esse: singulāris: pers. 1 *fu|erim*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*; plūrālis: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*.

passivum

	sing.	plūr.
	<i>=us/a/um</i>	<i>=ī/ae/a</i>
1	<i>sim</i>	<i>sīmus</i>
2	<i>sīs</i>	<i>sītis</i>
3	<i>sit</i>	<i>sint</i>

Passivum

11. *Laudāt|us* est indicātivus perfecti passivī est; *laudāt|us sit* est _____ passivī.
 12. Coniūctivus perfecti passivī cōstat ex _____ perfecti et _____ praesentis verbī esse (*sim, sīs, sit...*).
	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocātus_____</i>	<i>vocāt_____</i>
14. Pers. 2	<i>vocāt_____</i>	<i>vocāt_____</i>
15. Pers. 3	<i>vocāt_____</i>	<i>vocāt_____</i>

Exercitium 13

1. *adesse, _____isse*
2. *agere, _____isse, _____um esse*
3. *flectere, _____isse, _____um esse*
4. *offerre, _____isse, _____um esse*

5. redimere, red_____isse, red_____um esse
6. tollere, _____isse, _____um esse
7. vincere, _____isse, _____um esse

CAPITVLVM TRICESIMVM TERTIVM

Lēctiō prīma (versūs 1–47)

Exercitium 1

1. Bis _____ sunt quattuor [$2 \times 2 = 4$].
2. Bis _____ sunt sex [$2 \times 3 = 6$].
3. Ter _____ sunt duodecim [$3 \times 4 = 12$].
4. Quater _____ sunt vīgintī [$4 \times 5 = 20$].
5. Quīnquiēs _____ sunt trīgintā [$5 \times 6 = 30$].
6. Deciēs _____ sunt centum [$10 \times 10 = 100$].
7. Legiōnēs Rōmānae in _____ [x] cohortēs dīviduntur.
8. In singulis legiōnibus sunt _____ [iv] vel _____ [v] vel _____ [vi] mīlia militum.
9. In _____ lectīs _____ [i] aut _____ [ii] aut _____ [iii] convīvae accubant.
10. Hominēs _____ digitōs habent, nam in utrāque manū _____ digitī sunt.
11. Hominibus _____ manūs sunt et _____ pedēs.

Exercitium 2

1. _____ Rōmāna in decem _____ dīviditur.
2. Exercitū Rōmānō _____ [= adiciuntur] _____ ex prōvinciīs.
3. In itinere cohortēs alia post aliam in longō _____ prōcēdunt.
4. Exercitus quī ita _____ [= prōcēdit] _____ dīcitur.
5. Ante agmen fertur _____ legiōnis, aquila _____ .
6. Cum tempus _____ est ad pugnandum, cohortēs in trēs ordinēs _____ .
7. Exercitus ad _____ [= pugnam] instrūctus _____ dīcitur.
8. Ante proelium dux militēs _____ ut fortiter pugnent.
9. Tum peditēs _____ et pīla in hostēs mittunt, tum eōs gladiīs _____ [= occīdunt].
10. Dux quī hostēs magnō proeliō vīcit _____ nōminātur.
11. Castra, quae fossā et vāllō _____ [= cinguntur], bene _____ sunt.
12. Aemilius, quī in capitulō xii _____ , est mīles fortissimus, cuius _____ ēgregia ab omnibus laudātur.
13. Iam puer septem annōs _____ Aemilius cum aliīs puerīs eiusdem _____ proelia lūdēbat.
14. Adulēscēns nihil nisi rem _____ discere volēbat, neque pater, quī ipse litterīs _____ , filium ad _____ litterārum _____ potuit.
15. Ergō filius ad exercitum missus est, ut _____ mereret.
16. Epistulae quās pater ad filium dat sunt _____ [= māximē] dē rēbus _____ , sed Aemilia scribit dē rēbus _____ .
17. _____ [= diē ante] kalendās Iūniās Aemilia litterās accēpit, quās _____ diē [= diē post] in convīviō recitāvit.
18. Bonus mīles longō itinere nōn _____ [= fessus fit].

Cap. XXXIII

Lēctiō I

singulī -ae -a (i)
 binī -ae -a (ii)
 ternī -ae -a (iii)
 quaternī -ae -a (iv)
 quīnī -ae -a (v)
 sēnī -ae -a (vi)

 dēnī -ae -a (x)

aciēs
 adiungere
 aetās
 agmen
 argenteus
 auxilia
 caedere
 circumdare
 cōgere
 cohors
 commemorāre
 fatīgare
 hortārī
 idōneus
 imperātor
 instruere
 legiō
 militāris
 mūnīre
 nātus
 ordō
 posterus
 praecipuē
 pridīe
 privātus
 prōcurrere
 proelium
 prōgredi

pūblicus
signum
stipendium
studēre
studium
virtūs

Exercitium 3

1. Quot cohortēs sunt in singulīs legiōnibus? ...
2. Quae sunt arma auxiliōrum? ...
3. Quod signum ante legiōnem fertur? ...
4. Quid vocātur exercitus quī in itinere est? ...
5. Quōmodo legiō ad proelium instruitur? ...
6. Quid agit dux ante proelium? ...
7. Quō nōmine appellātur dux post magnam victōriam? ...
8. Quōmodo castra Rōmāna mūniuntur? ...
9. Quārē Aemilius puer gladiōs ligneōs sibi faciēbat? ...
10. Cui rei studēbat Aemilius adulēscēns? ...
11. Ad quod studium pater filium hortābātur? ...
12. Quō Aemilius ā patre missus est? ...
13. Quālis mīles est Aemilius? ...
14. Dē quibus rēbus Aemilia ad frātrem scribere solet? ...
15. Quid appāret ex epistulīs Aemiliī novissimīs? ...

Lēctiō II

Lēctiō secunda (versūs 48–104)

Exercitium 4

Exempla: parātus ad scribendum: parātus ad epistolam scribendam
cupidus scribendī: cupidus epistolae scribendae
(= cupidus epistolam scribendī)
fessus scribendō: fessus epistolā scribendā
(= fessus epistolam scribendō)

1. Quīntus Syram hortātur ad nārrand_____ : Quīntus Syram hortātur ad fābul_____ nārrand_____ .
2. Syra finem nārrand_____ facit quia fessa est nārrand_____ : Syra finem facit fābul_____ nārrand_____ (= fābulam nārrandī) quia fessa est fābul_____ nārrand_____ (= fābulam nārrandō).
3. Aemilius tempus ad scribend_____ nōn habet: Aemilius nūllum tempus habet ad epistolās scribend_____ .
4. Aemilia industria est in scribend_____ : Aemilia industria est in epistulis scribend_____ .
5. Exercitia necessāria sunt ad discend_____ : exercitia necessāria sunt nōn modo ad grammaticam discend_____ , sed etiam ad vocābula discend_____ .
6. Sextus studiōsus est legend_____ : Sextus studiōsus est librōrum legend_____ (= librōs legendī).
7. Pāstor canem sēcum habet ovium cūstōdiend_____ causā (= ovēs cūstōdiendī causā).
8. Canis necessārius est ad ovēs cūstōdiend_____ .
9. Pāstor ipse neglegēns est in ovibus cūstōdiend_____ .
10. Equitēs mittuntur ad hostēs persequend_____ .
11. Mēdus cupidus est patri_____ vidend_____ .

Exercitium 5

1. Alpēs sunt montēs celsī et _____ .
2. xv _____ [= circiter] diēbus tabellārius pūblicus Rōmā in Germāniam _____ [= celeriter ire] potest.
3. Difficile est exercitum ex Italiā in Germāniam _____ .
4. Aemilius patriam et amīcōs, quī _____ [= procul] absunt, _____ .
5. Aemilius scribit: "Magnō cum _____ ex epistolā tuā cognōvī vōs omnēs bonā _____ fruī [= bene valēre]."

amnis
arduus
citrā
dēsiderāre
effundere
ferē
gaudium

6. Lacrimās _____ militem nōn decet.
7. Militēs Rōmānī _____ Dānuvium sunt, hostēs sunt _____ Dānuvium neque _____ [= flūmen] _____ possunt.
8. Exercitus Rōmānus _____ in Germāniā remanēbit _____ hostēs armātī ibi erunt.
9. Aemilius officium suum ergā patriam _____ [= facere] cupit.
10. Aemilia _____ litterās [= trēs epistulās] ad frātre[m] mīsit et _____ litterās [= ūnam epistulam] ab eō accēpit.
11. 'Vivimus ut bibāmus' est dictum _____ [< rīdēre].

Exercitium 6

1. Ubi sunt Alpēs? ...
2. Quid Aemilius cognōvit ex epistulā sorōris? ...
3. Cūr Aemilius permovētur epistulīs legēdis? ...
4. Quod flūmen praeter castra Aemilii fuit? ...
5. Quis deus trāns montēs amnēsque volāre potest? ...
6. Quārē legiōnēs Rōmānae in Germāniā sunt? ...
7. Quamdiū legiōnēs in Germāniā remanēbunt? ...
8. Quot litterās Aemilius ā sorōre accēpit? ...
9. Cūr ipse neglegēns fuit in scribēndō? ...
10. Cūr iam nūllus hostis armātus citrā flūmen est? ...
11. Estne tibi ōtium ad multās epistulās scribēndās? ...

*Lēctiō tertia (versūs 105–192)***Exercitium 7**

1. Herī magister epistulam ad Iūlium scripsit, cum filius eius in lūdō dormīv_____, prāvē scrips_____ nec magistrō pārū_____.
2. Iūlius, cum epistulam magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiō quae-sivī cūr malus discipulus fu_____.
3. Cum Mārcus sē malum discipulum fuisse negāv_____, pater "Profectō" inquit "malus discipulus fuisti! Nam sī bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____, haec epistula ā magistrō tuō script_____ nōn _____." Filius tacet.
4. Pater: "Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, tū ā magistrō laudāt_____ neque ego hanc epistulam accēp_____."
5. Filius: "Etiam sī bonus discipulus fu_____ ac magistrō pārū_____, laudāt_____ nōn _____. Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, tū eandem epistulam ā magistrō accēp_____!"
6. Aliquandō, cum puerī in lūdō dormīv_____, prāvē scrips_____ nec magistrō pārū_____, magister litterās ad parentēs eōrum scripsit.
7. Parentēs, cum litterās magistrī accēp_____ et lēg_____, ā filiīs quae-sivērunt cūr malī discipulī fu_____.
8. Cum filiī sē malōs discipulōs fuisse negāv_____, parentēs "Profectō" inquiunt "malī discipulī fuistis! Nam sī bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____, hae litterae ā magistrō vestrō script_____ nōn _____." Filiī tacent.
9. Parentēs: "Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, vōs ā magistrō laudāt_____ neque nōs hās litterās accēp_____."
10. Filiī: "Etiam sī bonī discipulī fu_____ ac magistrō pārū_____, laudāt_____ nōn _____. Sī attentē audīv_____ et rēctē scrips_____, vōs eādem litterās ā magistrō accēp_____."

longē
praestāre
properāre
quamdiū
ridiculus
tamdiū
trānsferre
trānsire
trīnī
ultrā
ūnī
valētūdō

Lēctiō III

~issem ~issēmus
~issēs ~issētis
~isset ~issent

≈us | essem
≈a | essēs
≈um | esset

≈ī | essēmus
≈ae | essētis
≈a | essent

coniunctivus *irrealis*

[nunc]

[tunc]

caedēs
citerior
convocāre
cōpulāre
dīrus
diūtius
ēnsis
ērumpere
etenim
excurrere
fore
horrendus
incolumis
lēgātus
lūx
ōtiōsus
pāx
plērīque
ratis
rīpa
ulterior
secundum
vulnerāre
vulnus

[1, 2, 4]

-tō -tōte

[3]

-itō -itōte

estō estōte

11. Rōmulus, cum mūrōs aedificāv_____ [= postquam... aedificāvit], frā-
trem suum necāvit. Cum frātre necāv_____, sōlus rēgnāvit.

Exercitium 8

Exempla: Aquam bibō quia vīnum nōn habeō. Utinam vīnum habērem!

Sī vīnum habērem, aquam nōn biberem.

Aquam bibī quia vīnum nōn habēbam. Utinam vīnum habuissem!

Sī vīnum habuissem, aquam nōn bibissem!

1. Cornēlius: "Utinam ego tot servōs habē_____ quot Iūlius habet. Sī tot servōs habē_____, numquam sōlus ambulā_____."
2. Sextus: "Utinam ego linguam Graecam scī_____ ac doctus es_____ ut magister; multōs librōs Graecōs leg_____, sī eam linguam scī_____."
3. Dominus: "Ēbrius es!" Servus: "Nōn sum, sed utinam ita es_____!"
4. Daedalus: "Nisi ego illās ālās fēc_____, Īcarus etiamnunc vīv_____. Utinam nē ālās fēc_____! Utinam filius meus vīv_____!"
5. Lēander: "Utinam ego liber es_____ et tū libera es_____, Dēlia! Sī nōs liberī es_____, in Graeciam ī_____."
6. Quīntus: "Doleō quia arborem ascendī. Nisi arborem ascend_____, nunc sānus es_____ neque hīc cubā_____. Utinam nē eam arborem ascend_____! Utinam sānus es_____!"

Exercitium 9

1. Germānī, cum nāviculis et _____ [= coniunctis] flū-
men trānsiissent, celeriter _____ flūmen ad castra prōgressī sunt.
2. Rōmānī, quī statim _____ sunt, hostēs ē silvīs _____
vidērunt.
3. Equitēs portā dextrā _____ atque hostēs perturbāvērunt.
4. Cum diū pugnāvissent, Germānī impetum Rōmānōrum _____
sustinēre nōn potuērunt; _____ [= namque] omnēs fūgērunt.
5. Multī in flūmen sē prōiēcērunt, ut ad _____ [
natārent, aliī in rīpā _____ ab equitibus nostris caesī sunt.
6. Aemilius tantam _____ hostium aspicerē horruit.
7. Ipse sagittā in brachiō _____ erat, nec grave erat _____.
8. _____ [= prope omnēs] Rōmānī _____ [= salvī] erant.
9. Germānī _____ in castra mīsērunt ut _____ peterent.
10. Post longum bellum omnēs spērant pācem _____ [= futūram esse].
11. Tibullus mortem ' _____ ' et _____ [= gladiōs] ' _____ ' vocat.
12. Is quī semper ōtiō fruitur _____ esse dīcitur.

Exercitium 10

1. Industrius es_____, discipule! Semper magistrō pārē_____!
2. Industrii es_____, discipulī! Semper magistrō pārē_____!
3. Respondē_____ ad id quod tē interrogāverō! Vērūm dīc_____!
4. Fac_____ quidquid dominus imperāverit, servi!
5. Cum tē vocāverō, statim venī_____!
6. Sī quid novī audiveris, mihi nūntiā_____!
7. Posthāc plūrēs litterās ad mē scrīb_____, mī frāter!

Exercitium 11

1. Quid mediā nocte in castra nūntiātum est?
2. Cūr militēs Rōmānī dubitābant an vērūm dīxisset nūntius? ...
3. Quid factum est paulō ante lūcem? ...
4. Num Germānī vāllum ascendere potuērunt? ...

5. Quōmodo hostēs perturbātī sunt et quō fūgērunt? ...
6. Quot hominēs Germānī eō proeliō amīsērunt? ...
7. Cūr dux militēs suōs laudāvit? ...
8. Quārē lēgātī Germānōrum ad castra vēnērunt? ...
9. Quōmodo Valerius interfectus est? ...
10. Quid amīcus moriēns Aemilium ōrāvit? ...
11. Cūr Aemilius puer Tibullum poētā dēspiciēbat? ...
12. Quid postrēmō sorōrem monet Aemilius? ...

Lēctiō grammatica (versūs 193–248)

Exercitium 12

Āctivum

1. *Laudāv|erat* est indicātivus plūsquamperfectī; *laudāv|isset* nōn indicātivus, sed _____ plūsquamperfectī est.
2. Coniūctivus plūsquamperfectī (pers. 3 sing.) dēsinit in *~isset*, quod ad thema _____ adicitur, ut *scrīps|isset*.
3. Coniūctivus plūsquamperfectī: singulāris: pers. 1 *~issem*, 2 *~_____*, 3 *~_____*; plūrālis: pers. 1 *~_____*, 2 *~_____*, 3 *~_____*.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
4. Pers. 1	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
5. Pers. 2	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
6. Pers. 3	<i>amāv_____</i>	<i>amāv_____</i>	<i>monu_____</i>	<i>monu_____</i>
7. Pers. 1	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
8. Pers. 2	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
9. Pers. 3	<i>dūx_____</i>	<i>dūx_____</i>	<i>audīv_____</i>	<i>audīv_____</i>
10. Coniūctivus plūsquamperfectī verbī *esse*: singulāris: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3 *fu_____*; plūrālis: pers. 1 *fu_____*, 2 *fu_____*, 3. *fu_____*.

Passivum

11. *Laudāt|us* erat est indicātivus plūsquamperfectī passivī; *laudāt|us* esset _____ passivī est.
12. Coniūctivus plūsquamperfectī passivī cōnstat ex _____ perfectī et _____ verbī *esse* (*essem, essēs, esset...*).

	Sing.	Plūr.
13. Pers. 1	<i>vocātus_____</i>	<i>vocāt_____</i>
14. Pers. 2	<i>vocāt_____</i>	<i>vocāt_____</i>
15. Pers. 3	<i>vocāt_____</i>	<i>vocāt_____</i>

Exercitium 13

1. *Laudā, laudā|te* est imperātivus praesentis; *laudā|tō, laudā|tōte* imperātivus _____ est.
2. *Laudā|tō* est _____ futūrī singulāris; *laudā|tōte* _____ est.
3. Imperātivus futūrī dēsinit in *-tō, -tōte* [1, 2, 4] aut *-itō, -itōte* [3], quod ad thema _____ adicitur.
4. Imperātivus: praesēns: *amā, amāte*; futūrūm: *amā_____*, *amā_____*.
5. Imperātivus: praesēns: *monē, monēte*; futūrūm: *monē_____*, *monē_____*.
6. Imperātivus: praesēns: *lege, legite*; futūrūm: *leg_____*, *leg_____*.
7. Imperātivus: praesēns: *audī, audīte*; futūrūm: *audī_____*, *audī_____*.
8. Imperātivus: praesēns: *es, este*; futūrūm: *es_____*, *es_____*.

Lēctiō grammatica

coniūctivus plūsquamperfectī

āctivum

	sing.	plūr.
1	<i>~isse m</i>	<i>~issē m</i>
2	<i>~issē s</i>	<i>~issē tis</i>
3	<i>~isse t</i>	<i>~isse nt</i>

passivum

	sing.	plūr.
	<i>~us/a/um</i>	<i>~ī/ae/a</i>
1	<i>essem</i>	<i>essēmus</i>
2	<i>essēs</i>	<i>essētis</i>
3	<i>esset</i>	<i>essent</i>

imperātivus futūrī

	sing.	plūr.
[1, 2, 4]	<i>-tō</i>	<i>-tōte</i>
[3]	<i>-itō</i>	<i>-itōte</i>

percutiō -iunt

-gredior -iuntur

Cap. XXXIV

Lēctiō I

fore = futūrum -am
-ōs -ās -a esse= M. spērābat sē salvum
reversūrum esse= spērābat Minotaurum
ā Thēseō occisum irī

ācer

aurīga

certāmen

certāre

circēnsis

circus

cōmoedia

dummodo

favēre

geminī

gladiātor

implicāre

ingenium

iuvāre

laedere

libēre

lūdus

lūgēre

misellus

opera

palma

plaudere

plērumque

ratiō

rēte

scaenicus

scalpellum

Exercitium 14

1. caedere, _____isse, _____um esse
2. cōgere, _____isse, _____um esse
3. dēsistere, dē_____isse
4. effundere, ef_____isse, ef_____um esse
5. instruere, in_____isse, in_____um esse
6. percutere, per_____isse, per_____um esse
7. intellegere, intel_____isse, intel_____um esse
8. prōcurrere, prō_____isse
9. prōgredi, prō_____um esse

CAPITVLVM TRICESIMVM QVARTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–58)

Exercitium 1

1. Mārcus prōmittit 'sē bonum puerum _____' (= futūr_____ esse).
2. Omnēs patriam salvam _____ (= futūr_____ esse) spērāmus.
3. Nautae ventōs secundōs _____ (= futūr_____ esse) spērānt.
4. Mēdus id _____ (= futūrum esse) spērābat ut salvus in patriam reverterētur.
5. Ariadna spērābat _____ (= futūrum esse) ut Minōtaurus ā Thēseō occiderētur.

Exercitium 2

1. Quī hominī surdō fābulam nārrat, _____ suam perdit.
2. Medicus _____ suō _____ [= miserum] puerum _____ [= vulnerāvit], cum eī sanguinem mitteret.
3. Puerīs lūdentibus paulum interest inter _____ et _____ [= pugnam].
4. Sextus facile vincit, _____ cum singulis _____ [= pugnet].
5. In amphitheatrō _____ armātī pugnant, dum _____ dēlectātī clāmānt et manibus _____.
6. Quidam gladiātōrēs _____ gerunt tamquam piscātōrēs.
7. Alter gladiātor alterum in rēte _____ cōnātur.
8. Gladiātor victus _____ [= prope semper] occiditur, nisi spectātōrēs eī _____ [= bene volunt]; victor _____ accipit.
9. Iūliō nōn _____ [= placet] gladiātōrēs spectāre; cursūs equōrum in _____ aut lūdōs _____ in _____ spectāre māvult.
10. _____ est vir quī lūdis _____ [< circus] equōs regit.
11. Filiō mortuō, parentēs _____ [= maerent].
12. Fabia spectāvit Plautī _____ dē Amphitryōne, duce _____ [= impigrō] et fortī, cuius uxor _____ peperit.
13. Ovidius, quī _____ mulierum bene nōverat, _____ [= causam] reddit cūr mulierēs _____ [= dēlectet] spectātum ire.

Exercitium 3

1. Quid Aemilia Fabiae nārrat? ...
2. Num Aemilia medicum prūdentem esse cēnsent? ...
3. Quid Fabia nārrat Aemiliae? ...
4. Cum quibus puerīs pugnāvit Sextus? ...
5. Quōmodo Sextus, puer validus, vincī potuit? ...
6. Iisdemne rēbus student Mārcus et Sextus? ...

7. Dē quā rē Cornēlius loquī incipit? ...
8. Quid Aemilia quaerit ā Cornēliō? ...
9. Semperne occīditur gladiātor victus? ...
10. Quid Rōmānī in circum spectātum eunt? ...
11. Quid Fabia spectāre māvult? ...
12. Quis est Plautus? ...

spectātor
theātrum

Lēctiō secunda (versūs 59–154)

Lēctiō II

Exercitium 4

1. Syra: “Nesciō quōmodo Mēdus fēminam Rōmānam nōscere potuerit; tantum sciō eum fēminam Rōmānam nōv_____.”
2. Quīntus dīcit ‘sē fābulam dē Rōmulō iam nōv_____’: “Illam fābulam iam nōv_____.”
3. Canis Quīntum bene nōv_____, tabellārium ignōrat.
4. Ovidius ingenium mulierum bene nōv_____.
5. “Ōd_____ et amō!” incipit versus Catullī.
6. Quōmodo poēta eandem fēminam amāre et ōd_____ poterat?
7. Iūlius: “Servi mē metuunt, nec vērō ōd_____.”
8. Mēdus dominum nōn modo timēbat, sed etiam ōd_____.
9. Gubernātor: “Tūne nōmen eius poētae memin_____?”
10. Virī versūs Ovidiī memin_____ et ē memoriā dicunt.
11. Difficile est beneficia aliōrum memin_____.

nōscere nōvisse
nōvisse ↔ ignōrāre
nōvī ↔ ignōrō
nōveram ↔ ignōrābam

ōdisse ↔ amāre
ōdī ↔ amō
ōderam ↔ amābam

meminisse ↔ oblitus
esse
meminī ↔ oblitus sum
memineram ↔ oblitus
eram

Exercitium 5

1. Iūlius, quī artis _____ studiōsus est, _____ [= initium] carminis Ovidiī _____ [= cum gaudiō] recitat.
2. Ovidius carmen scrīpsit dē puellā _____ [= bellā] quae in _____ poētae sedēns mille _____ [= ōscula] eī dedit.
3. Puella eum prohibēbat carmen scribere dē _____ rēgis Priamī.
4. Vesperī, postquam _____ factae sunt, servi lucernās _____.
5. _____ accēnsīs, Iūlius carmen recitat dē _____ Lesbiae: “Passer mortuus est meae puellae, passer, _____ meae puellae.”
6. Catullus dīcit ‘Orcum omnia _____ [= vorāre].’
7. Versūs _____ [= postrēmī] sunt dē _____ [= oculīs] Lesbiae _____ rubentibusque.
8. Catullus, quī ‘amōrem suum _____ fore’ _____, Lesbiam uxōrem _____ cupiēbat, illa vērō nōlēbat Catullō _____.
9. “Ōdī et amō!” Hīs verbīs dēmōnstrātur _____ [= animus] poētae _____ [= incerta] inter amōrem et _____.
10. Catullus carmina scrīpsit et _____ et iocōsa, ut carmen illud ad Fabullum dē sacculō suō plēnō _____.

accendere

affirmāre
arānea
bāsium
bellus
dēliciae
dēvorāre
dubius
fātum
gremium
libenter
lucerna
mēns
nūbere
ocellus
odium
passer
perpetuus
poēticus
prīncipium
sērius
tenebrae
turgidus
ultimus
uxōrem dūcere
venustus

Exercitium 6

1. Quārē Ovidius in circum vēnerat? ...
2. Cūr equōs nōn spectābat? ...
3. Num Ovidius bellum Trōiānum cecinit? ...
4. Cuius poētae carmina Fabia audire cupit? ...
5. Quod carmen Iūlius prīmum recitat? ...
6. Quamobrem ocelli Lesbiae turgidī rubēbant? ...
7. In Catullī carmine quid significat ‘nox perpetua’? ...
8. Cūr Catullus Lesbiam uxōrem nōn dūxit? ...
9. Quālis fēmina erat Lesbia? ...

Lectiō III

dativus ad verba:

appropinquāre	nocēre
adesse	nūbere
cōnfidere	oboedire
crēdere	parcere
deesse	pārere
favere	permittere
fidere	persuādere
ignōscere	placere
impendere	plaudere
imperāre	praeesse
invidere	prōdesse
libere	resistere
licere	servire
mināri	suādere

anus
epigramma
erubescere
iocosus
nil
niveus
opēs
ōscitare
prōsilire
rīsus
sapere
sinus
testis
versiculus

10. Versibus recitātis quid faciunt convīvae? ...
11. Quālēs versūs Paula audire māvult? ...
12. Quōmodo Catullus Fabullum ad cēnam vocāvit? ...
13. Cūr hospitem suum rogāvit ut ipse cēnam afferret? ...

Lectiō tertia (versūs 155–217)

Exercitium 7

1. Dominus mult_____ serv_____ imperat, servī domin_____ su_____ pārent.
2. Mēdus domin_____ sevēr_____ serviēbat neque e_____ oboediēbat.
3. Operā suā medicus puer_____ nōn prōfuit, sed potius e_____ nocuit.
4. Mēdus Lȳdi_____ persuāsit ut sēcum proficiscerētur.
5. Sī perīcula naut_____ impendent, Neptūnus i_____ adest.
6. Nautae Arīon_____ invidēbant e_____ que mortem minātī sunt, sed Arīon ōrāvit ut s_____ parcerent: "Parcite m_____! Permittite m_____ domum redire!"
7. Hostēs castr_____ Rōmān_____ appropinquant, sed dux quī castr_____ praeest milit_____ su_____ (cōn)fidit.
8. Difficile est amīc_____, quī t_____ dēfuit, ignōscere.
9. Gubernātor Mēd_____ suāsit nē praedōn_____ resisteret.
10. Spectātōrēs gladiātōr_____ qu_____ favent plaudunt.
11. Iūlius litter_____ studet neque e_____ libet gladiātōrēs spectāre.
12. Idem nōn omn_____ placet, neque idem omn_____ licet.
13. Lesbia dīxit 'sē Catull_____ nūbere velle', neque Catullus amīc_____ su_____ crēdidit.

Exercitium 8

1. Versūs _____ sunt quī _____ [*< rīdere*] movent.
2. Mārtiālis versūs iocōsōs, _____ quae vocantur, scrīpsit.
3. Cornēlius semper libellōs Mārtiālis in _____ fert.
4. Quī fessus est audiendō, _____ incipit.
5. Nēmō _____ [= parvōs versūs] Cinnae legit.
6. "Quod petō _____ [= nihil] est" inquit Cinna.
7. _____ dicitur rēs quae tam candida est quam nix.
8. Paula, quae nūbere cupiēbat, nōn puella, sed _____ erat.
9. Ille _____ [= sapiēns est] cui paulum satis est.
10. Versibus dē Bassā recitātis, Paula _____ [= rubere incipit].
11. Sine _____ Gellia patrem mortuum nōn flet; sī quis adest, lacrimae _____.
12. Poetae pauperī _____ [= dīvitiae] nōn dantur

Exercitium 9

1. Quālēs versūs scrīpsit Mārtiālis? ...
2. Num omnēs Rōmānī libellōs eius laudābant? ...
3. Cūr Mārtiālis Pontiliānō libellōs suōs nōn mīsīt? ...
4. Cūr nēmō carmina Cinnae legēbat? ...
5. Num Sabidius amīcus Mārtiālis erat? ...
6. Quid tū Faustum puellis scrībere putās? ...
7. Cūr dentēs niveōs, nōn nigrōs habēbat Laecānia? ...
8. Cūr Prīscus Paulam uxōrem dūcere nōlēbat? ...
9. Quālis fēmina 'sē fōrmōsam et puellam esse' dīcit? ...
10. Num Gellia patrem mortuum vērē lūgēbat? ...
11. Quamobrem vir pauper numquam dīves erit? ...
12. Quot epigrammata recitat Cornēlius? ...

Lēctiō grammatica (versūs 218–287)

Exercitium 10

- Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
Hic versus ex xv _____ cōnstat: nō-n^oa-mo- tē- sa-bi-dī- nec- pos- sum- dī-ce-re- quā-rē. Syllabae sunt aut _____ [] aut longae [—].
- Syllaba brevis est quae in _____ brevem (a, e, i, o, u, y) dēsinit.
- Syllaba _____ est quae dēsinit in vōcālem longam (ā, ē, ī, ō, ū, y) aut in _____ (ae, oe, au, eu, ei, ui) aut in _____.
- Ex quīndecim syllabīs nō-na-mo-tē-sa-bi-dī-nec-pos-sum-dī-ce-re-quā-rē brevēs sunt sex: _____, _____, _____, _____, _____, _____, longae novem: _____, _____, _____, _____, _____, _____, _____.
- Dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās appositīs notīs [] et [—]:
Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs
im-pli-cu-it-.....
- Eōdem modō dīvide hunc versum in syllabās brevēs et longās iungendō cōnsonantēs vocābulōrum ultimās cum vōcālibus sequentibus []:
Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!
quis-qui-s^oa-.....
- Item hunc versum dīvide in syllabās brevēs et longās delētīs vōcālibus quae ēliduntur []:
Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?
Ō-d^oe-t^oa-mō-.....
- Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.
Īdem versus in sex _____ dīviditur hōc modō:
nō-n^oa-mo| tē sa-bi|dī nec| pos-sum| dī-ce-re| quā-rē
- Ex hīs pedibus trēs sunt dactylī [—]: _____, _____, _____, _____, trēs spondēi [—]: _____, _____, _____.
- Pēs _____ cōnstat ex syllabā longā et duābus brevibus [—].
- Pēs quī ē duābus syllabīs longīs [—] cōnstat dicitur _____.
- Quī cōnstat ex syllabā longā et brevī [—] dicitur pēs _____.
- Versus _____ cōnstat ex sex pedibus, quōrum quattuor sunt dactylī aut _____, quīntus _____, sextus _____ aut trochaeus:
— | — | — | — | — | —
Exemplum: Quot cae|lum stē|llās tot ha|bet tua| Rōma pu|ellās
- Versus ūnō pede brevior quī hexametrum sequitur _____ vocātur; utraque versūs pars cōnstat ē bīnīs pedibus et dīmidiō:
— | — | — || — | — | —
Exemplum: sī nīl| Cinna, pe|tis |nīl tibi| Cinna, ne|gō
- Versus ūndecim syllabārum _____ appellātur:
Sōlēs occidere et redire possunt
sō-lē-s^ooc-ci-de-r^oet-re-dī-re pos-sunt

Lēctiō grammatica

littera: cōnsonāns
vōcālis
diphthongus

syllaba: brevis []
longa [—]

dēlē|re -ēv|isse -ēt|um

pēs: trochaeus [—]
dactylus [—]
spondēus [—]

versus: hexameter
pentameter
hendecasyllabus

16. Versūs quī sequuntur dīvidendī sunt in pedēs dactylōs et spondēōs appositīs notīs:

Nīl mihī | dās vī vus, dī cis ‘post fāta da tūrūm.’

Lauda t, amat, cantat nostrōs mea Rōma libellōs.

Cui lēgisse satis nōn est epigrammata centum,

nil illī satis est, Caediciāne, malī!

Exercitium 11

1. accendere, _____isse, _____um esse.
2. dēlere, _____isse, _____um esse.
3. implicāre, _____isse, _____um esse.
4. laedere, _____isse, _____um esse.
5. parere, _____isse, _____um esse.
6. plaudere, _____isse.
7. retinēre, re_____isse, re_____um esse.
8. sapere, _____isse.
9. sedēre, _____isse.

pariō -iunt

sapiō -iunt

Cap. XXXV

Lēctiō I

appellātivum
cāsus
comparāre
coniūctiō
dēmōnstrātivum
genus
gradus
inflectere
interiectiō
interrogātivum
ōrātiō
persōnāle
positivus
possessivum
propriū
qualitās
relātivum
sacerdōs

Lēctiō II

admīrātiō
affectus
causalīs
cōpulātivus
dēmere
disiūctivus
explānāre
īra
mentīōnem facere
modus

CAPITVLVM TRICESIMVM QVINTVM

Lēctiō prīma (versūs 1–56)

Exercitium 1

1. Partēs _____ sunt: nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, _____ [*< coniungere*], praepositiō, _____.
2. Cornēlius, Capua, Aetna sunt nōmina _____, vir, oppidum, mōns nōmina _____ sunt.
3. _____ est vir quī – aut fēmina quae – diīs servit.
4. Adiectiva quae _____ [*< quālis*] significant nōn modo dēclīnārī, sed etiam _____ possunt, ut celer, celerior, celerrimus.
5. _____ comparātiōnis sunt: _____, comparātivus, superlātivus.
6. _____ nōminum sunt masculīnum, fēminīnum, neutrum.
7. Nōminātivus, accūsātivus, genetivus, cēt. sunt _____ nōminum.
8. Ego, tū, nōs, vōs sunt prōnōmina _____.
9. Meus, tuus, suus, noster, vester prōnōmina _____ sunt.
10. Hic, iste, ille, ipse prōnōmina _____ sunt.
11. ...quī quae quod est prōnōmen _____.
12. Quis? et uter? sunt prōnōmina _____.
13. Difficile est prōnōmen hic haec hoc _____ [= dēclīnāre].

Lēctiō secunda (versūs 57–221)

Exercitium 2

1. _____ verbōrum sunt indicātivus, coniūctivus, imperātivus, infīnitivus.
2. Loquor est _____ prīma singulāris praesentis indicātivī verbī dēpōnentis; sī -r _____ [*< additur*], hoc verbum Latīnum nōn est.
3. Adverbium verbō adicitur et _____ [*< significāre*] eius _____ [= plānum facit].
4. Et coniūctiō est _____ [*< cōpulāre*], aut _____ [*< disiungere*], quia _____ [*< causa*].
5. Ab, cum, dē, ex, prae, prō, sine sunt _____ casūs ablātivī.

6. In iungitur accūsātivō _____ [= cum] 'nōs in locum ire' dīcimus.
7. Cornēlius _____ Solōnis facit [= Solōnem memorat].
8. Odium et amor sunt mentis _____ contrārii; _____ est affectus eius quī irātus est, _____ eius quī admīratur.
9. Numerō plūrālī cāsibus dativō et ablātivō fōrmae _____ sunt.

persōna
 praepositio
 quandō
 significatio
 similis

Lēctiō grammatica (versūs 222–237)

Lēctiō grammatica

Exercitium 3

1. Nōmina dīviduntur in v _____, quārum genētivus singulāris dēsinit in [1] - _____, [2] - _____, [3] - _____, [4] - _____, [5] - _____.
2. Dēclīnā haec nōmina: via, annus, ōvum, leō, pars, opus, lacus, rēs!
3. Verba in iv _____ dīviduntur, quārum Infīnitivus (praes. āct.) dēsinit in [1] - _____, [2] - _____, [3] - _____, [4] - _____.
4. Dēclīnā haec verba: laudō, claudō, audeō, audiō, nūntiō, rapiō!
5. Adverbia, praepositōnēs, coniūctiōnēs, interiectiōnēs sunt partēs ōrātiōnis _____ [= quae nōn dēclīnantur]; sed multa adverbīa comparantur, ut celeriter, celer _____, celer _____.
6. Vocābula quae idem significant _____ vocantur, ut fēmina et mulier, gladius et ēnsis, ōrāre et rogāre, fortasse et _____.
7. Verba anōmala [= quae exemplīs nōn conveniunt]: dēmere, _____isse, _____um esse; adicere, ad _____isse, ad _____um esse.

dēclīnatiōnēs I–V
 coniugātiōnēs I–IV
 in-dēclīnābilis -e
 synōnymum -i n
 anōmalus -a -um
 ad-iciō -iciunt

INDEX GRAMMATICVS

A

- ab/ā 6.3; (quaerere/petere →) 32.3
ablātīvus 1.10; 5.4,10
 – (= ab/ex →) 6.6
 – (absolūtus) 16.3,5; 23.8
 – (ad comp., ante/post) 16.9; 28.1
 – (comparātiōnis) 24.8
 – (instrūmentī) 6.9; 27.1
 – (post praep.) 1.10; 5.4,8
 – (pretiī) 8.10
 – (temporis) 13.10
accūsātīvus 3.2,6,10; 5.1,9
 – (= ad →) 6.6
 – (post praep.) 6.4
 – /ablātīvus (post in) 7.4
 – cum Infinitivō 10.9; 11.5,6,8,10, 13; 17.9; 21.9
 – (temporis) 13.4
āctīvum/passīvum 6.7,8,11; 10.5; 17.5; 21.2
adiectīvum (dēcl. I/II) 1.4; 9.4; 12.13,18
 – (dēcl. III) 12.6,13,19
 – (comparātiō) 13.5,13; 19.1
adverbium (-ē,-iter) 18.7,15
 – (-nter) 30.1
 – (comparātiō) 18.8,9,16
 – (locī) 25.3
 – (numerāle) 18.12
 alter 14.1

B

- bonus melior optimus 19.1

C

- celer -eris -ere 26.1
comparātiō (adiectivī) 13.5,13; 18.6; 19.1
 – (adverbii) 18.9,16
comparātīvus (adiectivī) 2.7,14,20
 – (adverbii) 18.8,16
coniugātiōnēs I–IV 35.3
coniūctīvus (praes.) 27.4,7,8,11
 – (imperf.) 28.4,7,11
 – (perf.) 32.4,7,12
 – (plūsquamperf.) 33.7,12
 – (post verba cūrāndī+ut/nē) 27.4,7
 – (post ut/nē fināle) 28.8
 – (post ut cōnsecūtīvum) 29.4
 – (post cum) 29.7
 – (interrogat... num/-ne/qu- →) 29.8
 – (dubitātīvus) 29.1
 – (hortātīvus: -ēmus!-āmus!) 30.9
 – (irreālis) 33.8
 – (optātīvus) 32.9
 – (post verba timendī +nē) 32.10

D

- datīvus** 7.7,11
 – (possessīvus: esse) 12.1
 – (ad verba: pārēre...) 12.9; 34.7
 – (agentis, ad gerundivum) 31.8
dēclinātiō I 9.9
 – II 9.10
 – III (m., f.) 9.1,5,11; 10.3; 12.2,5; (n.) 10.7; 11.1,12
 – IV (m., f.) 12.10,17; (n.) 21.5
 – V 13.6,12; 14.9
dēpōnentia, verba 16.4,12; 17.8; (imp.) 24.4; 25.6,10; (perf.) 24.6; (perf. part.) 26.7
 duo -ae -o 2.9; 19.4

E

- er -ra -rum 11.4
 -errimus (sup.) 18.6
 esse 1.1; 15.1,7; 19.8; 20.5; 27.7; 28.7
 et/-que 2.4; et... et 7.6
 -eus 22.1

F

- fēmininum** 2.12
 ferre 22.5
 fierī/facere 18.4
 fore 34.1
futūrum 20.2,5,11
 – /praeteritum 20.1
 – (part., inf.) 23.7,12
futūrum perfectum 30.5,8,12
 – –/perfectum/plūsquamperf. 30.4

G

- genetīvus** 2.3,5,11,13
 – (numerus →) 2.7,8
 – (locātīvus) 6.6
 – (partitīvus) 12.8
 – (multum/paulum →) 16.8
 – /accūsātīvus (amor →, cupidus →) 25.8

- gerundium** 26.4,10

- gerundivum** 31.7,11

- /gerundium 33.4

H

- hic haec hoc 7.8; 8.15

- hīc, hīnc, hūc 25.3

I

- īdem eadem idem 18.1
 ille -a -ud 8.15
 illīc, illīnc, illūc 25.3
imperātīvus (praes.) 4.8,11; 5.7,11;
 (dīc, dūc, fac, fer, ēs, es) 23.9
 – (verbī dēp.) 24.4; 25.6,10
 – (fut.) 33.10,13

- imperfectum** (ind.) 19.5,8,12;

- (coni.) 28.4,7,11

- /perfectum 21.13

- in (+ abl.) 1.10; 5.4; (+ acc./abl.) 7.4

- infinitīvus** (praes.) 10.4,5,11

- (perf.) 21.9

- (fut.) 23.7,12

- is ea id 5.6; 8.12-14

L

- locātīvus** 6.6

M

- magnus māior māximus 19.1

- malus pēior pessimus 19.1

- masculinum**/fēmininum 2.12; 9.4,5

- meminisse 34.4

- multī plūrēs plūrimī 19.1

- multō (+ comp., ante, post) 16.9

N

- nē (fināle) 28.8

- nē (timēre →) 32.10

- nē -eris! 32.7

- ne/num (...?) 1.7

- neque 23.4; n. ... n. 7.6

- neuter 14.1

- neutrum** 2.12; 10.7; 11.12; 21.5

- nōlī -ite 20.8; 32.7

- nōlle (praes. ind.) 20.8

- nōminatīvus**/accūsātīvus 3.6,10

- nōvisse 34.4

- num/nōnne 8.5

- numeri** 4.1,2; 17.1,2; 28.1

- (ūnus, duo, trēs) 2.9; 19.4

- (prīmus... -ēsīmus) 13.1; 28.1

- (singulī, bīnī...) 33.1

- (adv. semel... -iēs) 18.12

O

- ōdisse 34.4

- optātīvus** (coni.) 32.9

P

- participium** (praes.) 14.4,7,11;

- (perf.) 21.9,14; 26.7; (fut.)

- 23.7,12

- parvus minor minimus 19.1

- passīvum** 6.7,8,11; 17.5,12

- paulō (+ comp., ante, post) 16.9

- perfectum** (ind.) 21.1,2,6,10,14;

- 23.1; (inf.) 21.9; (coni.) 32.4,7,11

- (verbī dēp.) 24.6; 26.7

- /imperfectum 21.13

- persōnae verbī** (āct.) 15.1,4,7,10;

- (pass.) 17.4,5,12

- plūsquamperfectum** (ind.) 24.5,7,

- 9; (coni.) 33.7,12

- posse (praes. ind.) 15.7

praepositionēs (+ abl.) 5.7; (+ acc.)

6.4; (+ abl./acc.; in) 7.4

praesēns (ind. āct.) 15.1,4,7,10;

(ind. pass.) 17.4,5,12;

(coni.) 27.4,7,8,11

– /praeteritum (imperf.) 13.9; 19.5

praeteritum (imperfectum)

19.5,8,12

prōnōmina 8.12-15

– (dēmōnstrātiva: hic, ille) 7.8; 8.15

– (interrogātiva) 3.8,9; 8.12-14; 14.1

– (persōnālia) 15.1,7; 24.1

– (possessīva) 2.10; 4.5

– (reflexīva: sē, suus) 4.5; 7.3; 17.9;

24.1

– (relātiva) 3.7; 6.5; 8.12-14

– (is ea id) 5.6; 8.12-14

Q

quālis, quam, quantus 31.4

–que 2.4

quī quae quod 3.7; 6.5; 8.12-14

quia 3.5

quīdam 31.1

quis/quī quae quid/quod 2.6; 3.8,9;

8.12-14

quisque 18.5

quot 2.9; 31.4

R

rēs rei (dēcl. v) 14.9

S

sē 7.3; 17.9; 24.1

sī, nisi + coni. 33.8

singulāris/plūrālis 1.4,5,11

– / – (verbi) 1.1; 5.3,7,11

superlātivus (adiectivi) 13.5,13; 18.6

– (adverbii) 18.9,16

supinum 22.4,8

suus 4.5; 17.9

T

tālis, tam, tantus, tot... qu- 31.4

themata verbi 22.9; 23.1,13

U

trēs tria 2.9; 19.4

ūllus, neque ū. 23.4

umquam, neque u. 23.4

ūnus -a -um 2.9; 19.4

ut + coni. 27.4,7; 28.8; 29.4

uter, uterque 14.1

utinam + coni 32.9

V

velle (praes. ind.) 20.8

verba 3.3

verba anōmala 22.10; 23.13; 24.10;

25.11; 26.11; 27.12; 28.12; 29.11;

30.13; 31.12; 32.12; 33.15; 34.11;

35.3; (-ere -iō -iunt) 8.8; 15.10

verba dēpōnentia 16.4,12; 17.8;

(imp.) 24.4; 25.6,10; (perf.) 24.6;

(perf. part.) 26.7

vocātivus 4.6,10; 19.9

This is the Focus edition of *Exercitia Latina I*, designed to accompany *Lingua Latina I Familia Romana*, the outstanding international book by Hans Ørberg which uses the Natural Method to provide an introduction to the Latin language. This edition is identical to the most current edition published in Denmark and is the version available for sale in North America, South America, Australia and New Zealand and other English speaking countries throughout the world.

Further information on the complete series can be found at www.pullins.com.

Focus Publishing
R. Pullins Company
PO Box 369
Newburyport, MA 01950
www.pullins.com

ISBN 10: 1-58510-212-1

ISBN 978-1-58510-212-9

